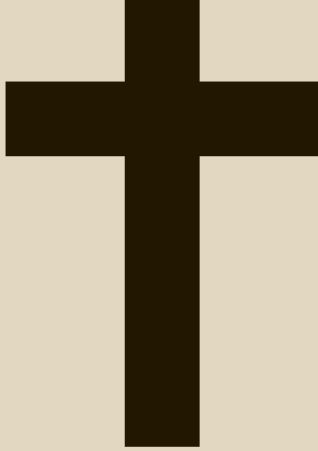

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of
Azerbaijan

Tsakhur **Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of** **Azerbaijan**

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 19 Apr 2023
6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1

Contents

Ts'etta ıxhaynbı	1
Qıgeepç'iy	36
Raq'ambı	62
Q'aanun q'öb'es	70
Rut	72
1 Şamuelin	76
2-Şamuelin	112
1-Paççahaaşin	144
2-Paççahaaşin	155
Zabur	158
Sıleymanın uvhiybı	162
Daniyal	165
Yunus	176
Malakiya	179
Matta	185
Luka	226
Yəhye	229
Cühüt'yaaşis	262
Yaaq'ub	263

Ts'etta ıxhaynbı

Dyunyeyn itxhuniy

¹ Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'iyeyn itxhun. ² Ç'iyeyn aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cıga miç'axdaniy vod. Allahun Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. ³ Allahee vuhıyn: «Hasre işiğ ıxhecen». İşığ ıxhayn. ⁴ Allahık'le g'acıyn, işığ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işığ miç'axıyvalike cura'ıyn. ⁵ Allahee işiğıs «yiğınıyğ», miç'axıyvalis «xəm» do bı huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in ts'ettiyn yiğ ıxha.

⁶ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Hasre xhyanbışde yı'q'nee arka vıxhecen, xhyanbı sana-sançike cure'ecen». ⁷ Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançike cura'anbı. ⁸ Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha.

⁹ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacıgeeqa salecen, qeqquyn cıga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹⁰ Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'iyeyn», xhyan sadıyne cigayk'lemee «deryahbıva» do bı huvu. Allahık'le g'acıyn, inəxüd yugda vod.

¹¹ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Hasre ç'iyeyn aq'va xhınak qıxhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyl'ecen, toxumbıd meyvabışde ad ıxhecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹² Ç'iyeyne aq'vayn alafbı aleyll'inbı: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarıd alyadıynbı, toxumbıd meyvabışde ad ıxha. Allahık'le g'acıyn, inəxüd yugda vod. ¹³ Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha.

¹⁴ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğıke cura'an işığbı ıxhecen. Mançın fəsılbı, yiğbı, senbı hagvecen. ¹⁵ Hasre manbı xəə'əd işığbı ıxha, ç'iyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn. ¹⁶ Allahee q'ölle xədıñ işartı ha'u: yiğınıyğ vuk'lek ikkeecenva xədıñ işartı, xəm vuk'lek ikkeecenva k'iniyn işartı. Mang'vee xənebid ha'ıynbı. ¹⁷ Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'iniynbı, ç'iyeylqa işığ gehecenva, ¹⁸ yiğıy xəm vuk'lek ikkeecenva, işığıke miç'axvalla cıree'ecenva. Allahık'le g'acıyn, inəxüd yugda vod. ¹⁹ Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha.

²⁰ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Hasre xhyanbı nafas ıleşşene karbışikva gyats'ece, ç'iyeyl oo xəə xəttə şit'yar aledxvecen». ²¹ Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'in karbı, harne curaylın baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançıka sacıgee harne curaylın gırgın xılıbışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acıyn, inəxüd yugda vod. ²² Allahee mançıs xayır-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'iyeyne aq'val geed qetxhecen». ²³ Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha.

²⁴ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Hasre ç'iyeyne aq'vayn harne curaylın nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar ıxhncen». Həməxüdüd ıxhayn. ²⁵ Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınbı. Allahık'le g'acıyn, inəxüd yugda vod.

²⁶ Qiyğa Allahee vuhıyn: «Yışde k'op'yelyna, şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbışeeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaaşıs, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçıs xəbvalla hee'ecen».

²⁷ Allahee insan Cune k'op'yeyl ırxhın,

Allahne k'op'yeyl ırxhın,

Adamıyiy zəiyfa ıpxhın.

²⁸ Allahee manbışıs xayır-düə huvu, vuhıyn: «Vuxooxu geeb qepxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbışeeene baluğaaşıs, xəəne şit'yaaşıs, ç'iyeyl hadağvane gırgıne nafas helençıs xəbvalla he'e». ²⁹ Allahee vuhıyn: «Haane, çıyeyne aq'val toxum hoolen ok'bıd-alafbıd, gırgıne yivaaşın meyvabı şos helenbı, oxhncenva.

³⁰ Gırgıne ç'iyeylne həyvanaaşıs, gırgıne xəəne şit'yaaşıs, gırgıne hadağvançıs – nənçeyiy i'mren nafas vod, gırgınçıscad – Zı oxhncenva xhınakın ok'bı helenbı». Həməxüdüd ıxhayn.

³¹ Allahık'le g'ecen, itxhın gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in yixhud'esın yiğ ıxha.

2

¹ İnəxüd, xəybışınıy ç'iyeyn, maane gırgıne karan itxhuniy ç'əvexhen. ² Allahee yıghud'esde yiğılqameen işbı ç'əvə'nı, yıghud'esde yiğıl, hu'ıyne işbışiker curxha manzil haa'a. ³ Allahee yıghud'esde yiğıs xayır-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curıyın, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'əvüü manzil haa'a.

Ts'eppiyne insanaaşin ipxhuniy

⁴ Xəybiyiy ç'iyey itxhuniyle qiyğiyına hekaye: Rəbb Allahee xəybiyiy ç'iyey itxhuniyle qiyğa, ⁵ ç'iyeyne aq'val ok'biyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuva, sayid ç'iyee ezasda insan deşva, mançil-alla məxüd ıxha. ⁶ Xhyanıd* ç'iyençeniye əlqəən. Mane xhyaniked ç'iyesin xhyanniy eyxhen.

⁷ Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürür insan üç'ür qıxha.

⁸ Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenil sa bağ ezu, ırxhunna insanır maqa gıxhxhı. ⁹ Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'. Mang'vee q'öble menne yivaaşik idyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabişe ı'mı'r hoole, mansançined meyvabişe yuguniy pisin ats'axhya'asin ats'al hele.

¹⁰ Bağıs xhyan helena sa damaniy Edenençe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. ¹¹ Mançine sançin do Pişon vod. Mana bıkrne Xavila ölkayne hiqiy-allançeniye gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. ¹² İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranna eke oniksib vooxhena. ¹³ Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıkrne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniye gyobatsts'e. ¹⁴ Xhebıd'esde damayn do Dəclə (Tıgır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargıle gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat).

¹⁵ Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çıqar ilekcecenva. ¹⁶ Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Bağeene gırgine yivaaşin meyvabı ıkkanañg'a oxhanas əxə. ¹⁷ Saccu yuguniy pisin ats'axha'ane yivena meyvva umooxhan, mana opxhunne yiğil qik'asda».

¹⁸ Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçiy ıxhanasda». ¹⁹ Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarıd, xəən şit'yarıd nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyiy mançıs heles. İnsanee nene həyvanıs nen doyiye gıxhxhı, məxüdüd axvan. ²⁰ İnsanee gırgıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş. ²¹ Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixəle. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une miğlene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı'ı. ²² Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne miğlene t'eleyye xhunaşşe ırxhun. Yicir insanne k'anyaqa qarı.

²³ İnsanee uvhuyn:

«İlekke, inə yeqqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob,
Çurud yizde çurunod.

Do «xhunaşşe»† ıxhes,

Mana adamiyke alyart'ıva».

²⁴ Mançil-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vooxhe. ²⁵ Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebniy vob, manbışıs mançile naş qexhe deşdiy.

3*Adameyiy Həvee hav'una bınah*

¹ Rəbb Allahee itxhınne çolune həyvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeniye vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaaşına nençinacab meyvva umooxhan uvhu?

² Zəiyfee xoçeyk'le eyhen:

– Bağeene yivaaşin meyvabı oxhanas əxə. ³ Saccu bağne yı'q'neene yivene meyvabişde hək'ee Allahee uvhu: «Mançike umoyxhan, mançik sumoot'a, deşxhee, hapt'asnbı!»

⁴ Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Deş, nəxücbab hapt'as deş. ⁵ Allahık'le ats'an, mane yivena meyvva opxhuning'a vuşun ats'al geed qıxhes, yuguniy pisin ats'axhxha Allah xhinne qəpxhes.

⁶ Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd karaə vod, ulesqadid yugda vod q'öö, ats'al ıkkanañg'usud ıkkanañhdıd. Mançil-allab mənğ'ee mana meyvva qəpxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyvva hoole, mang'veeyib ooxhanna.

* 2:6 2:6 Xhyanıd: cühüt'yaaşine mizel cuvabna qopkuvalla şavuk'lecab vats'a deş. Man «xhyanıd» eyxhe, «booğud» eyxhe. † 2:23 2:23 Xhunaşşe: cühüt'yaaşine mizel «adamiy» cuvabık akar.

7 Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüd ıxha manbışe incilyne t'eleyke cos tanalanqanbı ha'u.

⁸ Manbışik'le yığıne serınne gahıl bağee iykaran Rəbb Allahın nıq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeeene yivaaşıne yı'q'nee dyuguleebaxhe. ⁹ Rəbb Allahee Aadamlıqa onu'u, qiyghanan:

- Ğu nyaane?

¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Bağeead yığın nıq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ın dyugulxhana.

¹¹ Rəbb Allahee eyhen:

- Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhee?

¹² Aadamee eyhen:

- Zaka sacıgee yixhecenva, Ğu hiyvuyne xhunaşşe mane yivene meyvayke zas huvu, zınab opxhunna.

¹³ Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:

- Ğu hu'ıyn hucoon?

Zəiyfee eyhen:

- Xoçeyn zı yəq'ıle qığeyhı, zınab opxhunna.

¹⁴ Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn:

- Ğu in ha'uyl-alla,

gırgıne çavıra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşıne yı'q'nee lə'nat g'azanmışa'a:
ı'mı'rvolle vuxhnel habği nyaq'v ooxhanas.

¹⁵ Zı yığniyiy zəiyfayne əreeqa,
vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmaniyvalla abçes.

Şeng'ıne kulyfatın yığne vuk'les ı'xhəs,
ğunab mang'ıne mı'q'les üvxhəs.

¹⁶ Qiyğa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:

- Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles,
uşaxar k'ovaka vuxas.

Adamee valqa k'ırı gyaq'ı vas ıkkıykanas,
Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as.

¹⁷ Qiyğa Rəbb Allahee Aadamık'leme uvhuyn:

- Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhxhı
umooxhan uvhuna meyva opxhun.

Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha.

ı'mı'rvolle zəhmətıka ğu vasin g'ık nyuq'vnel ha'as.

¹⁸ Mançin vas zazaayıy ğı'ç'iy aleylya'as,
ğunad, ğu ezuyne ç'iyel hucooyiy alyaadı man oxhanas.

¹⁹ Ligayne şınıka hu'ıyn g'ık oxhanas

nyuq'vneqa sak'alamee,

Mançıke alyart'ıva.

Ğu nyaq'v vorna,

nyuq'vnelqar sak'aldas.

²⁰ Aadamee xhunaşşeyn do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'ıyeylne aq'val vuxhaynbışda gırgıng'ına yed yeexhe. ²¹ Manke Rəbb Allahee Aadamlıqayıy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hu'ı, aly'anbı.

²² Qiyğa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane, insanık'le yuguniy pısın hucoo ıxhay ats'axha, yışda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen, hammaşıysır imaxvaacen!» ²³ Vuc alyart'ıyne nyuq'vnel işlemışxhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne bağeeençe g'e'eşşena. ²⁴ Mang'vee Eden bağne şargılqa g'oramışa'an malaaikariy harıne suralqa iliyk'aran ts'ayıkan g'ılinc giyxhe ı'mrene yıvelqa əəna yəq avqecenva.

4

Gabiliy Habil

¹ Aadam xhunaşşe Həvayka g'alırxhu, mana vuxhne ayxu Gabil* uxu. Həvee eyhen: «Rəbbıke zı insan pay xhinne alyart'ı». ² Qiyğa məng'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'ıye ezana.

* 4:1 4:1 Gabil: cühüt'yaaşıne mizel «alyat'an» cuvabık akarada vodun.

³ Sabara vaxt ilğevç'uyte qiyğa Gabilee Rəbbis ç'iyeyl alyadıynçike nuğbar adayle. ⁴ Habileyid ts'etta syurunee ixhayne nekke yugne vəq'əbişikə adayle. Rəbbe Habilir; Habile adıynbıd q'abil ha'anbı. ⁵ Gabilir; Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançil-alla Gabil it'umra qəllamişxha aq'va gyavaxana'a.

⁶ Rəbbe Gabilik'le uvhuyn:

- Nya'a qəllamişxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı? ⁷ Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan.

⁸ Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen:

- Qora çoleeqa vüqqəs.

Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana.

⁹ Qiyğa Rəbbe Gabilike qidghın hı'iyın:

- Çoc Habil nyaane?

Mang'vee eyhen:

- Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor?

¹⁰ Rəbbe eyhen:

- Ğu hı'iyın hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. ¹¹ Mane nyuq'vnen yiğne xıleke k'yap'ınna çocuna eb hööğəs ghal aaqı. Mançil-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. ¹² G'iyınyke şaqa ğu nınee yugda ç'ıye ezeeyid, mançin vas ıkkənəxüdin kar heles deş. Ğu cıga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes.

¹³ Gabilee Rəbbik'le eyhen:

- Yızda caza ts'its'a'asınçileb hexxaba vob. ¹⁴ Haane, Ğu zı g'iyına ç'iyeyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı cıga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qığec'u, mang'veyir zı gik'asda.

¹⁵ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- De'eş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yıghıle g'atna qəl qığaahas.

Rəbbe Gabilılqa işara giyxhe, mana qızaxıng've gimək'acena. ¹⁶ Gabil Rəbbike ark'ın Eden bağne şargıl - Nod† eyhene cigayl axva yiğğal.

5

Aadamile Nühulqamee ixhayn nasılı

¹ Aadamne nasılın taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın. ² Mang'vee adamiyiy zöiyfa ipxhın. Manbışis xayir-düə huvu. İpxhinne yiğil manbışis «insan» do gıxhxı.

³ Aadamın vəşşe xhebts'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ixha. Doyud Şet giyxhe. ⁴ Aadam, Şet ixhayle qiyğa molyud vəşşe (800) senna axu. Mang'uka mebin dixbiyiy yişba vuxha. ⁵ Aadam yüç'üd vəşşe xhebts'al senna axu q'ık'u.

6

Allahne ulele g'aaytxhuyn dyunye

¹ İnsanar ç'iyeyne aq'val geeb qəbaxheeng'a manbışis yişba vuxooxa, ² manbışde yişbışda micagiyvalla malaikaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'ı'ke xhunaşşe hee'e.

³ Rəbbe eyhen:

- Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbıb hammaşıysınbı deş vob. Manbışis huvuna ı'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş.

Malaikaşe insanaşın yişba haa'anee gahilib, mançile qiyğiyne dövurbışilib məxbın ç'ak'ın insanar ç'iyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalyne dövrun kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha.

⁵ Rəbbik'le g'ecen, ç'iyeyne aq'valyne insanaşine ək'eele, fıkrəe pisvalla hav'uy vob.

⁶ Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gyoyxhan ç'iyeyne aq'valqa insanar ipxhınva.

⁷ Rəbbe eyhen:

- İpxhının insanar ç'iyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaşika sacıgee həyvanaşined, ç'iyeyl hadağvançined, şit'yaaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana.

⁸ Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa.

⁹ Nühun taarix inəxüd vod:

† 4:16 4:16 Nod: cühüt'yaaşine mizel «cıga deşda» eyhen vodun.

Nüh qorkuna, mөttın yik'nana cune nasilee insan ıxha. Mana Allahne yөqqı'lniy vor.
¹⁰ Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs.

¹¹ Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalin gyayts'e. ¹² Gırgın insanar qopkune yөqqı'le qıgəbç'ıynbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxa vod.

¹³ Allahee Nühuk'le uvhuyn:

- Yizde ək'eleer gırgınç'ı'omıd hitxhır. Dyunye manbışde pisvalika gyats'ı. Mançıl-allab Zı manbı ç'iyeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as. ¹⁴ Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. ¹⁵ Gamı haynəxüd he'e: mançına xliyvalla xhebid vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebt's'al xilekkum vuxhecen*. ¹⁶ Gamıne ooğançe sa xilekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhxhe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. ¹⁷ Zı ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar qık'asın. ¹⁸ Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışıka, xhunaşşeyka, sossaaşıka sacıgee gameeqa ılqec'e. ¹⁹ Vaka üç'üdda axvecenva, gırgıne həyvanaaşıke nafas helenimeene karbışıke q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e. ²⁰ Q'öblena gırgıne şit'yaaşıke, həyvanaaşıke, ç'iyeyl hadağvançıke vasqa qales, üç'üdda axvecenva. ²¹ Vasqa oxhanas eyxhençıke vasımd, çısımd se'e.

²² Nühee gırgın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7

Q'ıfrım

¹ Rəbbe Nühuk'le uvhuyn:

- Xızanika sacıgee gameeqa ılqec'e. Yizde ögee, vale qorkuna ine nasile deşor. ²⁻³ Dyunıeyne aq'vayle cins g'its'maq'vancenva mөttıne həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harıne xəəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e. ⁴ Yıghne yığıle ç'iyeyne aq'valqa yoqts'al yığnayıy yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğa'as. İtxhinin nafasnan gırgın kar ç'iyeyne aq'vayle hakkal ha'asın.

⁵ Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırgın kar həməxdıd hı'ıyn. ⁶ Ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'uyng'a, Nühuka yixhıd vəş sen ıxha. ⁷ Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanıke g'attıvxhanasdemee gameeqa ılqebaç'enbı. ⁸⁻⁹ Allahee Nühulk'le uvhuyn xhinne, mөttın, xhalın həyvınar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayıy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ılqedaç'enbı. ¹⁰ Ç'ıye yıghne yığıle q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an.

¹¹ Nühune ı'mrene yıghıd vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'ıyıghıd'esde yığıl məxdun q'ıfrımın gyoğiy gyoğa giyğal, ittehesu, xəən g'uleppı aaqı. Gırgıned k'oralybısençe xhyan ı'xı'yxə giyğal. ¹² Yoqts'al yığna, yoqts'al xəmnə gyoğiy gyoğu.

¹³ Mane yığıl Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, cən yedar gameeqa ılqebaç'ıynbı. ¹⁴ Manbışıka sacıgee gırgın həyvınar: çavra-vəq'ə, çolun həyvınar, şit'yar, gırgın ıleedaxvanbı, ç'ıyeyl hadağvanbı, gameeqa ılqedaç'enbı. ¹⁵ Gırgın nafas ıleşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ılqec'ı. ¹⁶ Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynayıy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qıhna Rəbbe gamıyn akka qa'an.

¹⁷ Q'ıfrım gıbğılın yoqts'al yığ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'ıyeyle haly'etçıyn. ¹⁸ Xhyan geed ooqa ılqec'e, gamıd xhinene aq'val ı'ğıykar giyğal. ¹⁹ Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabıd çık avud g'alya'a. ²⁰ Xhyan yits'ı xholle xilekkumna* suvabışile axtı qexhe. ²¹ Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar: ²² şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvınar, hadağvanbı, insanar, nafas ıleşşen gırgın qeek'an. ²³ Rəbbe ç'iyeyne aq'valın nafas ıleşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşıle otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəəne şit'yaaşılqamee nafas ıleşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühıy gameebınbı üç'übbə axva.

Q'ıfrım ulyozaraa'ana

²⁴ Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yığna geed qıxhayle qıyğa,

8

¹ Allahee Nühur, Nühuka gameedın gırgın çolun həyvınar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'ıyne mıtısıka xhyanbı k'ıl qedaxhe giyğal. ² Allahee k'oralybıyıy xəən g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. ³ Xhyan ç'ıyene aq'vayle

* **6:15** 6:15 Mançına xliyvalla xhebid vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebt's'al xilekkum vuxhecen: mançına xliyvalla 150 m, əq'valla 25 m, axtıvallah 15 m vuxha. * **7:20** 7:20 Yits'ı xholle xilekkum:

ts'its'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yiğile xhyan k'il qexhe. ⁴ Yighub'esde vuzane yits'ı yighud'esde yiğil gamı Araratne suvabişil ulyooyzaran.

⁵ Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'il qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettiyne yiğil suvabişin vuk'ulybı g'ece giyğal. ⁶ Nühee yoqts'alyne yiğile vuce hı'ıyn gamıyn g'uly aaqı, ⁷ qən g'avku. Xhyan qeqqvasma qən ulyooxa, hapk'in qavayle vuxha. ⁸ Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke* g'uxoole. ⁹ Qı'nerkeyk'le gıvxasın cıga iveke deş, ç'iyeyne xhyanın aqı eyxhe. Mana Nühüsqa gameeqa siviyyk'al. Xil hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe. ¹⁰ Yighulle yiğ ilğec'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayib g'ookana. ¹¹ Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'iling'a, mançe k'uxhee xhunakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. ¹² Yighulle yiğ ilğec'uyle qiyğa, mang'vee sayib qı'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa siviyyk'al deş.

¹³ Ts'eppiyne vuzane ts'ettiyne yiğil Nühune ı'mrene yixhud vəşşe ts'ettiyne sene ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun cıga qottuling'a, ç'iyey qeqqu g'ece.

¹⁴ Q'öb'esde vuzane g'ayı yighud'esde yiğis ç'iyey bıkırda qeqqvan.

¹⁵ Allahee Nühuk'le uvhuyn:

¹⁶ - Gu yiğne xhunaşşeyka, dixbışika, sossaaşika sacıgee gameençe qığec'e. ¹⁷ Vaka sacıgeedın gırgın nafas ileşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbı g'aqa qığe'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa ayıkkecen, g'adı geed qetxhecen.

¹⁸ Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışika, sossaaşika sacıgee gameençe qığec'ena. ¹⁹ Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ileşşen gırgın kar çıka sacıgeedınçıka gameençe qığec'e.

²⁰ Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an cıga alya'a. Mançıl mang'vee gırgıne məttıne həyvanaaşıke, şit'yaaşıke, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a. ²¹ Mançın yugun eva Rəbbis ı'xı'me, Mang'vee cune yik'ee inəxüd uvhu:

- K'ilybanançile otçu insanaaşın fıkrıbı yugunbı eyxhe deş. Manbışıl-alla sayıd ç'iyey lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'ıyn xhinne, gırgın nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

²² Dyunye ıxhaylette,

Ezuy-qiyşılıy, güməla-mık'ala,

Gı'l-qı'dim, xəm-yiğ

Ç'əvxhes deş.

9

Ts'eppiyna xənevur

¹ Allahee Nühüsü Nühune dixbışıs xayır-düə huvu, manbışik'le uvhuyn:

- Vuxoxu geeb qəpxha ç'iyey aq'va gıyatsts'e'e. ² Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəəđın şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xıleqa quvu. ³ Nafas ileşşen gırgınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyey alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı heme.

⁴ Saccu mançın çuru ebaka meyoxyhan, mançe rı'h vodun. ⁵ Şavaayıy vuşda eb k'yavhu, şu ı'mreke hav'u, mana həyvanar vuxheeyib, insan ixheyir Zı hı'sab qeqqasın.

⁶ Şavaayıy insanna eb k'yav'u,

Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas.

Allahee insan Cune k'op'yel ırxhunil-alla.

⁷ G'abı geeb qəpxhe. Ç'iyeyne aq'valqa aavke, hexxəpxhe.

⁸ Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn:

⁹⁻¹⁰ - Şokab, şole qihniyne vude nasılıkab, gameençe qığec'uynə gırgıne nafas ileşşençıka, şit'yaaşıka, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşıka Zı mugaavile haa'a. ¹¹ Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayıd inçile qiyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacıgee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

¹² Allahee uvhuyn:

- Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençıka hav'uyne hammaşıyste mugaavileyna işara ina vuxhes: ¹³ xəybışeeqa gyuvxhuna Yızda xənevur*. ¹⁴ Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulıdıka sacıgee xənevur g'avales, ¹⁵ manke Zı şokayıy, gırgıne nafas helençıka hav'üne mugaavileyna fıkrı ooxhanas. Sayıd nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş. ¹⁶ Mısayıy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakki ç'iyeyne aq'val nafas helene gırgınçıka hav'una hammaşıysda mugaavile yik'el qavalıyaa'as.

* 8:8 8:8 Qı'nerke: Azarbaycanne mizel mançık'le «alabaxta» eyhe. * 9:13 9:13 Xənevur: cühüt'yaaşine mizel in cuvab «vuk» eyhen vodun.

¹⁷ Allahee Nühuk'le meed eyhen:

– Yızın ç'iyeyne aq'val gırgın nafas helençika hav'uyne mugaavileyına işara haane.

Nühun dixbı

¹⁸ Nüh cune dixbışıka Samıka, Yafəsıka, Hamıka gameençe qığeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). ¹⁹ Mana xhebırsana Nühun dixbınıy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhunin gırgın insanar manbışıke g'abı.

11

Mizyar Baabilee geed qıxha

¹ Bıkırne dyunyel sa mızıy sa yuše vuxha. ² İnsanar şargılqa qöng'ə Şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. ³ Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hu'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cıgee karpıç, battağne cıgeeyid g'ır alyat'u. ⁴ Qıyğad «Şas sa şahariy q'om xəybışeeqa hıviyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehevkasınbıva» uvhu.

⁵ İnsanaaş alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. ⁶ Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletınbı sa mızelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gıbğıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ıkkın ha'as əxə. ⁷ Qudoora geepç'ı manbışın mızyar alıkk'a's. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen».

⁸ İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehevka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. ⁹ Rəbbe insanaaşın mızyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baabil (*alıkkı'iy*) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoc'ne suralqab mançe ehevkaa'a.

Nühuna cule qiyğıyna nasıl

¹⁰ Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfırımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpaqşad yedike eyxhe. ¹¹ Arpaqşad ixhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbıyiy yişba vuxha.

Avaalıyna xızan

İbram şavunbışdayiy eyxhe

²⁷ Terahıke g'abıynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ixha. Haranıka Lut donana sa dix ixha. ²⁸ Haran, vuc ixhayne ölkee – Xaldeyaaşine Ur şaharee qık'uyng'a, mang'una dek üç'üranıy vor. ²⁹ İbrameyid Naxoreyid davatbı hu'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ixha (Milkayiy İska Haranın yişba vuxha). ³⁰ Sarays uşaxar vooxhe deşdiy.

³¹ Terahıe dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşine Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. ³² Q'öd vəşşe xholle (205) sennang'a Xarane Terah qek'ana.

12

Allahın İbram qort'uliy

¹ Rəbbe İbramık'le eyhen:

– Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebınbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora.

² Vas xayır-düə hevles,
vake xədnın millet g'ales,
do axtı qa'as,

yiğne doyuka xayır-düə hevles.

³ Zı vas xayır-düə huvuynbışıs, xayır-düə,
bed-düə hav'uyınbışıs, bed-düə g'axuvles.

Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valem'ena xayır-düə alyapt'as.

⁴ İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qığeç'uyng'a İbramıqa yights'ale xholle (75) senniy vod. ⁵ İbramee Xarane hu'ıyn gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hıviyxharanbı. ⁶ İbram maa'ar More eyhene mı'qəsqa, Şekem eyhene cıgeene hıyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletniy eyxhen. ⁷ Rəbb İbramısqı dyagu uvhuyn:

– Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles.

İbramee cus dyaguyn Rəbbıs, maa'ad q'urbanbı alyaa'an cıga alyaa'a. ⁸ Mançer Bet-Eline şargılyne suvabınane cıgeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadır gıviyxə. Çadırne

garbıl Bet-El, şargılıb Ğay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanbı gyaat'an ciga ali'i i'bəədat ha'a. ⁹ İbram kırta-kırta mançer ayk'anna canubulqa, Negeven sahrayne suralqa.

İbram Misiree

¹⁰ İne ölkee it'umun mısvalyby xət qetxhava İbram sık'inna gahıs Misirılqa ayk'ann.
¹¹ Misireeqa hiviyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen:

- Ğu geer uftanra yixhay zak'le ats'an. ¹² Misirbışe Ğu g'aycu eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbışe zı gik'u Ğu üç'ırta g'alerçes. ¹³ Hucoone ixhes Ğu manbışik'le eyhe, Ğu yızda yıçu vor, yiğnemee zak sidyoot'a, üç'ırta g'alayaraççe.

¹⁴ İbram Misirqa hirxhılymee, misiribışik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yixhay g'ecen. ¹⁵ Zəiyfa g'aycuynə Misirne paççahne, fironne insanaaşşe məng'i'ne micagiy-valina gaf fironne haa'a. Manar qiyekkkana fironne sareeqa. ¹⁶ Firon məng'i'nimee İbramıkar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe.

¹⁷ İbramne xhunaşşe Saraynimee Rəbbe fironneyiy fironne xaabınbışılqa xətta ık'arby alyaa'a. ¹⁸ Fironee İbram qort'ul eyhen:

- İn hucoon Ğu zak hı'iyın?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yixhay ittevhu? ¹⁹ Nişil-allə «yızda yıçuva» uvhu, məng'i'ka davatbı ha'as hassır? Alert'e yiğna xhunaşşer, hoora!

²⁰ Fironee İbramiy cuna xhunaşşe, cone vardatıka sacıgee ölkençe yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15

Rəbbe İbramıka hav'una mugaavile

¹ Sabara gahıle İbramıs dyaguynə Rəbbe inəxdun cuvab eyhe:

- Qıməyq'ən İbram.

Ğu havacesda Zı vorna,

Zı vas geed xədn mukaafat heles.

² İbramee uvhuyn:

- Zas, yızda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yızın kar Damask şahareençene Eliezerıs axvas. ³ Ğu zas uşax hıdevul-alla, ina yızda xaana insan yızda varıs ixhes.

⁴ Rəbbe mang'us inəxdun alidghuniy qele:

- Mana yiğna varıs ixhes deş, yiğna varıs vake g'adıyn uşax ixhes.

⁵ Qiyğa Rəbbe İbram g'aqa qığavu eyhen:

- Xəybışıqa ilekke, xənebi qəqtəş əxəxhee qəqtə. Vake g'abına nasılıb hamanimee xəbna vuxhes.

⁶ İbramee Rəbbe uvhuynçılqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a.

⁷ Rəbbe İbramık'le eyhen:

- Vas in cigabı helesva, Ğu Xaldeyaaşine Ur şahareençe qığavhuna Rəbb Zı vorna.

⁸ İbramee Rəbbike qidghın ha'an:

- Yızda Xudaavanda Rəbb, nəncene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva?

⁹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Yızdemee sa vuç'e, sa ts'e, sayıb g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə sen ixhecən. Sayıb qı'nerkeyiy k'urk'uray able.

¹⁰ İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'l sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdy'a. ¹¹ Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'eedaşenbı.

¹² Veriğ k'yoocəne gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axıyvala t'yoose.

¹³ Rəbbe İbramık'le inəxüd eyhe:

- İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleeyiy nukariyvalee yoq'ud vəş senna vuxhes. ¹⁴ Manbışıke nukar hav'uyne milletke Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılıbı mançe geed xətta karaka qığeerç'es. ¹⁵ Ğunab xiliyna i'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as. ¹⁶ Emorğançenbışın bınahbı inçe Ğadara'asınbı xhinne geed qıdeetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'alas.

¹⁷ Veriğ k'yoocu xəm quvxhayng'a, kuma q'ığəəna tanduriy ts'abı q'ığəəne yalav q'öna qı'i'ynə həyvanaaşine yı'q'neençe ilğooç'e.

¹⁸ Mane yiğil Rəbbəe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüdü eyhe:
 – Zı Misirne damayle xənnə Fəratne damaysqameen ine milletbişin: ¹⁹⁻²¹ Genbişin, Genizbişin, Gadmonbişin, Q'etbişin, Perizbişin, Rafabişin, Emorbışin, Kana'anbişin, Girgaşbişin, Yevusbişin cigabı yiğne nasılıs heles.

16

Haacariy I'smı'l

¹ İbramne xhunaşşeyıs, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. ² Saree İbramık'le eyhen:

– Rəbbəe zas uşax hele deşod. Yizde nukarıka g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen.

İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxen. ³ Kana'anaşşine cigabişe yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu. ⁴ İbram Haacarıka g'alirxhumeə mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal. ⁵ Saree İbramık'le eyhen:

– İn val-alla yizde vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğil. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zı vale qorkura yixhay.

⁶ İbramee Sarayk'le uvhuyn:

– Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ıkkən he'e.

Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana.

⁷ Rəbbine malaaişikqa mana qızəexana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga Şurqanne yəqqı's k'ane ıxha. ⁸ Malaaikee məng'ı'ke qidghın ha'an:

– Sarayna nukar Haacar, nənçen qarı, nyaqane əlyhəə?

Haacaree eyhen:

– Yizda xərna yeexhene Sarayne k'anənçe heexva.

⁹ Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğne xəring'ısqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e.

¹⁰ Rəbbinecad malaaikee eyhen:

– Yiğna nasıl hamanimee xəp qaa'as, qəppəş-ələppəş vuxhes deş.

¹¹ Qiyğa Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le meed eyhen:

– Ğu həşde vuxhne vor,
 vas dix ixhes.

Rəbbik'le ğu ts'its'aiyn uts'ur g'ayxhiyn.

Mang'un do I'smı'l (*Allahuk'lee g'ayxhiyn*) gixhxhe.

¹² Şavussecar mana saq'vana'as əxhəs deş.

Mang'un xileppi girgıng'ul,

girgıng'unbid mang'ul ixhes.

Mana girgıne çocaaşikar qoda ixhes.

¹³ Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (*zı g'eeceña Allah*) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniyde:

– Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eeceña g'acuna!

¹⁴ Mane xhyan ı'lqəne cigays Beer-Laxay-Roi* do mançil-alla giyxhe. Man ciga Qadiş eyheneyiy Bered eyhene cigabişde yı'q'nee vod.

¹⁵ Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do I'smı'l gixhxhu. ¹⁶ Haacaree I'smı'l uxuyng'a, İbramıqa molyts'ale yixhülle (86) senniy vod.

17

Sunnat mugaavileyn işaarat vodun

¹ İbramıqa yüç'əle yücüd (99) sennang'a mang'us Rəbb gyagu uvhuyn:

– Girğın əxəna Allah (*El-Şadday*) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe.

² Mugaavile Yizdeyiy yiğne yı'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as.

³ İbram aq'vahiyına ç'iyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen:

⁴ – Yizde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbişda dek ixhes. ⁵ Zı vake geedne milletbişda dek ha'asva, g'iyniyle yiğın do İbram (*xərna dek*) deş, İbrahim (*xəppananbişda dek*) ixhes. ⁶ Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı. ⁷ Zı vakayiy vale qıhnane yiğne nasılıka hammaşıysda

* **16:14** 16:14 Beer-Laxay-Roi: man cuvab cühüt'yaşşine mizele sak'al ha'ume man «xhyan ı'lqəən ciga Üç'ürung'un vod, zı G'eeceña».

mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnaiy vale qihneane yiğne nasılıbıŝda Allah. ⁸ Vasiy vale qiyğiyne nasılıbışis hammaşıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes.

⁹ Qiyğä Allahee İbrahimik'le uvhuyn:

- Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbıŝe mugaavilee naxüdiy eyhe, hëmexüd he'e. ¹⁰ Vakaiy vale qiyğiyne nasılıbıŝıka hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes. ¹¹ Sunnatın çürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. ¹² Vuşde xaa yedike ixhanar, menne milletbıŝıker aliŝŝunar adameeşına insan molyulle yiğ ixhamee sunnat he'e. ¹³ Yiğne xaa yedike vuxhaynbıb, menne milletbışıke alivŝuynbıb sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanilin Yizde hammaŝıyŝte mugaavileyn işaarat ixhes. ¹⁴ Sunnat hidi'ına adameeşına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yı'q'nee meexhecen.

¹⁵ Allahee İbrahimik'le meed eyhen:

- Xhunaŝeyk'le Sarayva immeyhe. G'iyneke şaqa mæng'i'n do Sarra (*printsesa*) ixhes. ¹⁶ Zı mæng'i's xayır-düö hevles: mæng'ı'ker vas dix heles. Qiyğä mæng'i's sayıb xayır-düö hevles: mana milletbıŝıda yed yixhes, milletbıŝın paççahar mæng'i'ne nasılence qığepç'es.

¹⁷ İbrahim aq'vahiyına gizerçu, eğəna ha'u, culed alqa uvhuyn:

- Vəŝ sennane insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Sarraysse uxas əxəye?

¹⁸ Qiyğä İbrahimice Allahık'le eyhen:

- Hasre saccu I'smı'l'ı xheyir Yiğne xayır-düöyka üç'ürra axhvecen!

¹⁹ Allahemee uvhuyn:

- Sarree, yiğne xhunaŝe vas dix uxas, doyud I'saq' (*eğəna*) gıxhxhe. Zı mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyne nasılıkab hammaşe havaacesda. ²⁰ Ğu I'smı'l'il-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhyn. Mang'usub Zı xayır-düö hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'ıq'öyre (12) paççah g'avaales. Zı mang'uke xədin millet ha'as. ²¹ Mugaavilemee Zı qööne sen ine gahıl Sarree vas uxasde I'saq'ıka haa'as.

²² Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha.

²³ Hamanicab yiğıl İbrahimice cune xaabın gırgın adamer: dix I'smı'l'ı, cune xaa yedike vuxhayn gırgın nukarar, menne milletbışıke alivŝuynbıb sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. ²⁴ İbrahim sunnat hı'yıng'a mang'uqa yüc'öle yüc'üd (99) senniy vod. ²⁵ I'smı'l'ı sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad (13) senniy vod. ²⁶ İbrahimiyy I'smı'l'ı sa yiğıl sunnat hav'u. ²⁷ Cuka sa yiğıl, cune xaabın gırgın adamer, menne milletbışıke alivŝuynbıb, cune xaa yedike vuxhaynbı gırgınbı sunnat haa'anbı.

18

Xhebiyre mihman

¹ Rəbb İbrahimıs yiğine pırane gahıl Mamreene mı'qəəŝıne avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. ² Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadırne ghaleence manbışıde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen:

³ - Yızda xərna, zı ulen aqqıxhe ulydolırzul yiğne nukarıŝe ilğemeç'e. ⁴ Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecten, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. ⁵ Şu vuşde nukarne çadırne k'anencevub ı'lğəə, zı şos sık'ının ğıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğä şos vukkanxhe hudoora.

Manbışe eyhen:

- Ğu eyhəxüd he'e.

⁶ Sark'ıl mana ekra Sarraysqa çadıreeqa ayk'an. Mæng'ı'k'le eyhen:

- Həŝdexhinee xhebne xənnə vexhxheedın* yugun urva alyaat'u xamır hı'l, kokaybı qece.

⁷ Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a. ⁸ İbrahimice qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışıde ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar.

⁹ Manbışe qiyğhuniyn:

- Yiğna xhunaŝe Sarra nyayxha?

Mang'vee eyhen:

* **18:6** 18:6 Xhebbe xənnə vexhxheedın: cühüt'yaasıne mizel «xhebbille sea» otk'un, manıd 20 kg hiyxharan, avayq'aran eyhen vodun.

- İnya'ar çadire vor.
- ¹⁰ Manbışde sang'vee meed eyhen:
- Qööne ine gahıl zı vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşeyş Sarrays dix ixhes. Sarra mang'une yı'q'əl, çadireeça əkkəne cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha.
- ¹¹ İbrahimiş Sarra q'əsnıy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbınıy.
- ¹² Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen:
- Zı g'art'una, məxbına xoşbaxtıyvalla vooxheye? Yızda xərnar q'əs qıxha.
- ¹³ Rəbbe İbrahimiş qiyghanan:
- «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'ı?
- ¹⁴ Nya'a, Rəbbişe ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zı vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ixha ixhes.
- ¹⁵ Sarree qərg'i'niyvalin horbışika eyhen:
- Zı əqəna hı'ı deşdiy.
- Rəbbe manke eyhen:
- Deeş, ğu əqəna hı'imniy.

İbrahimee Rəbbike Sodomna şahar huvaacecenva heqqa

¹⁶ Mançe in adamer suğoots'u Sodomuşqa avayk'an. İbrahimır ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as.

¹⁷ Rəbbe eyhen:

- Ha'asın kar İbrahimişene dyugul ha'as? ¹⁸ Hək'edad, İbrahimiş xədn, ğucnan millet g'ales, mang'ulek'ena ğırgıne milletbışe xayır-düə alyapt'as. ¹⁹ Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqı'n hophuriy dixbışis, cune xaabınbışis, xət qe'ecenva Zı mana g'əyxı'. Manke Zı Rəbbeşey İbrahimiş hucooyiy cuvab huvu, man ha'asın.

²⁰ Rəbbe eyhen:

- Sodomulqanayiy Homorulqana şikayat geebıb. Maane insanaaşına bınah geeb yı'q'navub. ²¹ Mançıl-allar ğiç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbiye, dişee.

²² İnsanar sapk'ıl avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrahimır axvana Rəbbine ögiyl.

²³ İbrahim Mang'uşqana qıxha eyhen:

- Hək'ebane, bınahnanbışika qopkuynbub havaakal haa'as? ²⁴ Eyhes, ine şaharee xhots'al (50) qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahıle ilyheç'es dişde? ²⁵ Ğu man hidya'a, qorkunayiy bınahnana sacıgee gidek'a. Qorkunayiy bınahna Ğu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkan, qorkura ixhes ikkan!

²⁶ Rəbbe eyhen:

- Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbışdemee ine cigayne bıkırta bınaheençe ilyheç'esda.

²⁷ İbrahimee meed eyhen:

- Zı Yiğnimee yı'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan, ²⁸ xhots'alyne qorkuna g'ales xhoşre insan ivdekeene, mana xhoşre g'ıdiyxharva şahar havaakal haa'asdane?

Rəbbe eyhen:

- Yoqts'ale xhoşre (45) aveykeene, şahar havaakal haa'as deş.

²⁹ İbrahimee meed qiyghanan:

- Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as?

Rəbbe eyhen:

- Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş.

³⁰ İbrahimee eyhen:

- Zı geer yuşanı'il-alla Xudaavanda qəllamişmexhecen: maa'ar xhebts'al (30) aveykeene, nəxüdnə ixhes?

Rəbbe uvhuyn:

- Maa'ar xhebts'alır aveykeene, vuççud ha'as deş.

³¹ İbrahimee eyhen:

- Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre (20) aveykene, hucoone ha'as?

Rəbbe eyhen:

- G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³² İbrahimee eyhen:

- Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamişmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as?

Rəbbe eyhen:

- Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³³ Rəbbe İbrahimika haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimır siyk'alna cune çadireeqa.

19

Sodomniy Homorun havaakal hav'uy

¹ Exheeqana Sodomeeqa şena q'öyre malaaik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbıde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul ² eyhen:
- Yizin ç'ak'ımbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəm g'eehe. Miç'eeb suğoots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa.

Manbışe alidghıniy qelen:

- De'eş, şı xəm kuçee g'aahas.

³ Lutee geed eyheva, malaaikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne otxhuniyka qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan. ⁴ Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırğın adamer mek'ing'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla.

⁵ İnsanaaşe Lut qort'ul eyhen:

- G'iyna xəmde vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as.

⁶ Lut manbışisqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. ⁷ Mang'vee eyhen:

- Çocar, qələsın huma'a. ⁸ Zaqa q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooıyıkkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yizde xaabın mihmanar vob. ⁹ Adameeşe eyhen:

- Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigeñçe qarı şas yuguniy pisin xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as.

Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan. ¹⁰ Manke xaane malaikaaşe xıl hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an. ¹¹ Akkayne şene sural ulyobzurne insanaaşına k'ınnar, xərnar manbışe bı'rq' qaa'a. Mançıl-alla insanaaşik'le akka iveeke deş.

¹² Malaikaaşe Lutuk'le eyhen:

- Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbı, yişba, yeznebı yiğne xızanın gırğınbı ine şahareeñçe qığee'e. ¹³ Şı in ciga hakkal ha'asın. İne milletle geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançıl-alla Rəbbe şı g'axuvuyınbı ina şahar havaakal haa'as.

¹⁴ Lutee hark'ın yişba haa'asde adameeşik'le eyhen:

- Zaraba hudoora ine cigeñçe, Rəbbe ina şahar havaakal haa'as.

Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle.

¹⁵ Miç'eed qexheng'a malaikaaşe Lutuk'le eyhen:

- Ekra ixhe! Xhunaşşeyiy yişba alyapt'ı ine cigeñçe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı.

¹⁶ Lut yı'q'ra i'ğı'ykır. Rəbbına mang'ulqa rəhı'm qabıva, malaikaaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareeñçe qığaa'anbı. ¹⁷ Manbı qığaa'ane gahıl malaikaaşine sang'vee eyhen:

- Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtıne cigabişeeqa hixve. Deşxhee, qık'u əesda.

¹⁸ Lutee manbışik'le eyhen:

- Yizin ç'ak'ımbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'yıka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. ¹⁹⁻²⁰ Saccu hasre zı mane k'anene k'ınne şahareeqa hıxu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adid. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda.

²¹ Malaikaaşine sang'vee Lutuk'le eyhen:

- Yiğnimee manıd ha'a, şu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a. ²² Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş.

Lutee mana şahar k'ınnavı uvhıl-alla, mançın do Tsoar (*k'inin*) axva.

²³ Lut Tsoarqa hirxhılın'g'a verığ ilqevç'u vooxhe. ²⁴ Rəbbe Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayıkan xəeñçe kukurt gyooğa'a. ²⁵ İne Q'adaalilin şaharbı, ç'iyel ələən gırğın kar, maa vooxhen gırğın insanar deşaa'anbı. ²⁶ Lutuna xhunaşşe yı'q'əlqa sark'ıl ileekimee q'evane g'ayelqa siyk'al.

²⁷ Qınne yiğıl miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cıgeeqa hayk'an. ²⁸ Mana mançe Sodomıqa, Homorıqa mançine hiqiy-allane Q'adaalıqa ilyakka. Mang'uk'le mane cigeñçe xənnə ts'ayike i'lqən xhinnen sa kuma g'eece.

²⁹ İne Q'adaalilin şahar bı hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21

I'saq'ın yedike ixhay

¹ Rəbbeə ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqa. ² Allahee uvhuynə gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsdə İbrahimis dix uxu. ³ İbrahiməe Sarrayke ixhayne duxays I'saq' (*əqəna*) do giyxhe. ⁴ Allahee İbrahimik'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, I'saq' ixhayne molyne yiğile sunnat ha'a. ⁵ I'saq' yedike ixhayng'a, İbrahimıqə vəş senniy vod.

⁶ Sarree uvhuyn:

– Allahee yizdə aq'veeqə əqəna qalı'ı! Man g'ayxhıyne gırgıng've zaka sacıgeə əqəna ha'as!

⁷ Sarreecad meed eyhen:

– Şavaa İbrahimik'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicid uxuyn!

⁸ Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılına. I'saq' nikneke gyarğılıne yiğil, İbrahiməe xədn otxhun-ulyodğuy hele.

22

İbrahim siliys ı'xı'

¹ Sabara gahıle Allahee İbrahim siliys ı'xı'yxə.

Mang'vee «İbrahimva!» ona'an.

İbrahiməe «Hooyva!» eyhe.

² Allahee mang'uk'le eyhen:

– Vas ıkkanna, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le Haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e.

³ İbrahiməe çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleyps palanbı ı'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ıkkekka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbid qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuynə cigeeqa. ⁴ Man ciga İbrahimik'le xhebid'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'anənçe g'eece. ⁵ Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen:

– Şu əməleyka inyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqqəs. İ'bəədat ha'u, şosqa savk'alas.

⁶ Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahiməe cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəng'ə, ⁷ I'saq'ee dekkık'le İbrahimik'le eyhen:

– Dek!

Mang'vee alidghuniy qelen:

– Dix, yızın k'ırı val vod.

I'saq'ee qiyghanan:

– Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes?

⁸ İbrahiməe eyhen:

– Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee Haagvasda.

İnbı sacıgeə avayk'ananbı. ⁹ Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuynə cigeeqa. İbrahiməe maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'i, çilqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbışılqa g'alya'a. ¹⁰ İbrahiməe dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a.

¹¹ Mane gahıl Rəbbine malaaıkee xəybışeençe mang'ulqa ona'an:

– İbrahim, İbrahim!

Mang'vee eyhen:

– Zı inyaa vor!

¹² Malaaıkee eyhen:

– Gadeyk simet'a! Mang'uk' vucçud huma'a! Həşdə zak'le ats'axhxhayn, şu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur şu Cule qiykkin deş.

¹³ İbrahiməe vuk'ul ooqa qav'umee, şı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahiməe hark'ın mana g'arg qabı, duxayne cigee q'urbanna ablyaa'a. ¹⁴ İbrahiməe mane cigayn do Yahve-İre (*Rəbbeə hagvasın*) giyxhe. Mançıl-allad həşdilqameə insanaaşə məxüdə eyhe: «Vuceə Rəbbeə suval hagvasın».

¹⁵ Rəbbine malaaikee xəybişeençe İbrahimlqa onu'u meed eyhen:

¹⁶ – Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Gu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qidiykınva, Zı Yizde doyyulen k'in g'ıysar: ¹⁷ Zı vas hək'ebab xayir-düə hevles, yiğna nasıl xəədüñ xənebiməe, deryahne hiqiy-allana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılınbı ixhes. ¹⁸ Gu Yizde cuvabil k'ırı alixxhiyl-alla, dyunyeyne gırgıne milletbişe yiğne nasılılek'e xayir-düə alyapt'as».

¹⁹ İbrahim siyk'alna cuka abıyne mek'vunbişısqa. Mançe manbı sacıgee siviyyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25

I'saq'ın dixbı – Yaaq'ubiy Esav

¹⁹ İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix inəxüd vod: I'saq' İbrahimike g'arı. ²⁰ I'saq'ee Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al (40) senniy vod.

²¹ I'saq'ee xhunaşşe vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşe Rivq'a vuxhne ayxu.

²² Yediyne vuxhnee uşaxar suç'ooka gıviyğal. Məng'eeyid «Nişil-allane in yizde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyeek'an. ²³ Rəbbe məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğne vuxhne q'ölle millet vod,

Yiğne vuxhnençe q'ölle xalq' qığeç'es.

Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka ixhes,

Xərne çöce k'ıng'us g'ullux haa'as.

²⁴ Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhhen məng'ı'ne vuxhne q'ömkaler vuxhay. ²⁵ Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy sayir mana xhayike hı'ıyn kar xhinne xhurra ıxha. Mançıl-allad mang'un do Esav (*xhurra*) giyxhe. ²⁶ Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (*mıq'leyke at'ırq'ın*) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al (60) senniy vod.

Esav ts'erriyne dixvalike ilğeç'ena

²⁷ Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan nıq' denana xaana insan eyxhe. ²⁸ I'saq'ıs Esavniyxhe geer ikkiykanna, mang'vee ı'ı'ı'ın həyvanar cus ıkkənəxüd eyxheva. Rivq'aısmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna.

²⁹ Sa yiğıl Yaaq'ubee yiğ' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul mıssıra qarayle. ³⁰ Esavee Yaaq'ubik'le eyhen:

– Mane ç'ərane karake sık'ınin zas hele oxhanas, mıs qıxha.

Mançıl-alla mang'us q'öd'esın do Edom (*çərara*) giyxhe. ³¹ Yaaq'ubee eyhen:

– Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle.

³² Esavee eyhen:

– Zı mıssınçe qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişıstannane?

³³ Yaaq'ubee eyhen:

– Ts'etta zas k'ın he'e!

Esavee k'ın g'assır ts'eppiyna dixvalla Yaaq'ubus qoole. ³⁴ Yaaq'ubee Esavıs hüvəyna yiğ'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğu qığeç'u ayk'anna.

İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27

Yaaq'ub horbışıka xayir-düəyna eyxhe

¹ I'saq' q'əsnıy qıxha, mang'une ulepışik'le g'eece deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn:

– Dix!

Esavee mang'uk'le «Dek, zı inyaa vor» uvhu.

² I'saq'ee uvhuyn:

– Zı haane q'əs qıxha, g'ıyna-g'ıyqa qık'asda. ³ Həşdiylee aleet'e yiğın yaraxbıd – vukiyy ayhenbıd – hak'ne çoleeqa yızdemee k'on üvxhe. ⁴ Qiyğaled zas ıkkanan geed yugun otxhunıy hı'l, zas alle. Manıd otxhun, zı vas qık'asse xayir-düə hevles.

⁵ I'saq' duxayka Esavıka yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy iliyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'ınnee, ⁶ Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'ın inəxüd eyhe:

– Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavık'le hayınva uvhu: ⁷ «Yızdemee sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhunıy he'e. Manıd otxhun, zı vas qık'asse Rəbbine ögee

xayir-düə hevles». ⁸ Dix, həşde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: ⁹ hak'ne syuruneençe zasqa gürğünçile yugna q'öble mısva able. Mançike zı dekkıs ıkkənəxdun otxhuniy ha'as.

¹⁰ Ğunad man dekkıs oxhanas ikkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva.

¹¹ Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen:

– Yızda çoc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. ¹² Sayid dekkee zalqa xıl hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'iy. Manke xayir-düəyne cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles.

¹³ Yedee mang'uk'le eyhen:

– Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yizde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle.

¹⁴ Yaaq'ub hark'ın, mısvabı yedisqa adayle. Yedeeyid dekkıs ıkkənəxdın yugun otxhuniy ha'a. ¹⁵ Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadın xərne duxayn Esavın gürğünçile yugun tanalinbı alyaat'u, k'inne duxaylqa Yaaq'ubulqa aly'a. ¹⁶ Xileppışın oodun cıga, gardanıl nyaabiy xhırıvalla deş mənğ'ee mısvabışde g'ekvbabışika iyt'alanbı. ¹⁷ Qiyğad hı'iyın yugun otxhuniyiy gıney Yaaq'ubne xileqa qele.

¹⁸ Yaaq'ub dekkısqa qarı eyhen:

– Dek!

Dekke mang'uk'le eyhen:

– Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yizde dixbışda?

¹⁹ Yaaq'ubee dekkık'le eyhen:

– Yiğna ts'errıyna dix, Esav vor. Zı ğu uvhuyn xhinne hı'iyın. Həşder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəxecenva.

²⁰ I'saq'ee duxayk'le eyhen:

– Dix, nəxüdnə ıxha vasqa inyəxüb zaraba k'on gıpxhı?

Mang'vee eyhen:

– Yiğne Allahee, Rəbbee zas kumag hı'ı.

²¹ I'saq'ee Yaaq'ubık'le eyhen:

– Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yızda dix Esavee, dişee?

²² Yaaq'ub dekkısqa qıxhamee, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğu eyhen:

– Nıq' Yaaq'ubunod, xileppid Esavınbı vod.

²³ Yaaq'ubunud xileppi cune çocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə hoolena.

²⁴ Mang'vee qiyghanan:

– Hək'erar ğu yızda dix Esavne?

Yaaq'ubee eyhen:

– Ho'o.

²⁵ I'saq'ee meed eyhen:

– Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otxhun vas xayir-düə hevles.

Yaaq'ubee ts'etta otxhuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan.

²⁶ Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen:

– Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e.

²⁷ Yaaq'ub dekkısqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalinçin eva i'xı'mee, xayir-düə huvu eyhen:

– Yızde duxayken eva,

Rəbbee xayir-düə huvuyne çolbışiken xhinnevud.

²⁸ Hasre Allahee vas ç'ıeyna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva.

²⁹ Havaasre milletbişe vas g'ullux hee'ecen, Ummatbişe yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen.

Ğu yiğne çocaaşıs xəbvalla he'e,

Havaasre yiğne yedyne dixbışdab yiğne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen.

Vas bed-düə ha'anbışılqa bed-düə vuxhecen,

Vas xayir-düə ha'anbışıs xayir-düə vuxhecen.

³⁰ Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'inna çoc Esav sıyk'al.

³¹ Esavee sa yugun otxhuniy hı'ı, dekkıs adı eyhen:

– Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vəxecenva.

³² Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan:

– Ğu vuşune?

Mang'vee eyhen:

– Zı yiğna ts'errıyna dix Esav vorna.

³³ I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan:

- Manke şena vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgıne karıke otxhın, mang'us xayır-düə huvu. Xayır-düəyib mang'una vuxha.

³⁴ Dekkee eyhenbı g'ayxımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a:

- Dek, zasıb xayır-düə hevle, zınar xayır-düəna he'e!

³⁵ I'saq'ee eyhen:

- Çoc horbışıka arı, yığna xayır-düə g'avşuna.

³⁶ Esavee eyhen:

- Mang'un do həməxüdcad deşke Yaaq'ub* ıxha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yızda ts'erriyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayır-düə.

Qiyğa eyhen:

- Zas xayır-düə havaacı dışde?

³⁷ I'saq'ee mang'uk'le eyhen:

- Mana yığna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayiy ts'enne çaxırena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix?

³⁸ Esavee dekkık'le eyhen:

- Dek, vaqa sa xayır-düəna vob? Zasıb xayır-düə hevle, dek!

Esav axtırı geşşuna.

³⁹ Dekkee Esavık'le inəxüd eyhe:

- Ğu eyxhen cıga, ç'iyeyne barakayle,

Xəybışded çiyike əq'əna ixhes.

⁴⁰ Ğu vasin g'ık g'ılıncıka ha'as.

Çocusub g'ullux haa'as.

Ğu mang'uke g'attixhanasda gah qabıyng'a,

Mang'una xamut gardanıle qopxu g'uvooxharasda.

⁴¹ Dekkee Yaaq'ubus xayır-düə huvuyıl-alla, Esavıs çoc g'iməce qexhe.

Mang'vee culed alqa eyhen:

- Dekkıqa gyaşesın yığbı hiyxharıd. Manke zı yızda çoc Yaaq'ub gek'a.

⁴² Xəne duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxımee, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen:

- Yiğne çocus Esavıs ğu gıku, vake qəlıb qığaahas vukkan. ⁴³ Dix, həşde yızde cuvabil k'ırı alıxhxhe: oza qıxha Xaraneeqa, yızde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. ⁴⁴ Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. ⁴⁵ Valqana qəl apk'ınmee, ğu cuk hı'yınbı yik'el hitxınmee, zı valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişıl-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yığıl yixhes?

⁴⁶ Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen:

- Q'etbışda eyxhene Esavne xhunaşşeesıne xılənçe zı i'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne içeesına, manbı xhinnena, həməxürna Q'etbışda cus hey'ee, zı i'mı'ı nişısabne haa'a?

28

Yaaq'ubun Lavanısqa hark'ıniy

¹ I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayır-düə huvu, inəxübna mı'slöhət g'ooce:

- Kana'anğançene içeesıke xhunaşşe himee'e. ² Vaxt xılıy qıdyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedyne dekkıne Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne çocune Lavanne yışbışıke vas xhunaşşe hee'e. ³ Gırgın əxəne Allahee vas xayır-düə hevlece, ğu geer kulyfatnana hı'ı, vake g'abıynbı geeb qee'ecen, vake geed millebtı g'alecen. ⁴ İbrahimne xayır-düəyke vasiy vake g'adiyne nasılıbışıbı vuxhecen: hasre Allahee İbrahimıs helesva uvhuyn cıga - ğu menne cigeençe qarına xhinne iykaran cıga, hammaşıys vas helece.

⁵ I'saq'ee Yaaq'ub yəqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an.

⁶ Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayır-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayıb, mang'us xayır-düə hooleng'a «Kana'anğançene içeesıke xhunaşşe him'e'eva» mı'slöhət g'ooce. ⁷ Yaaq'ubeeyid dekkılıy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa ayk'an. ⁸ Esavık'le g'ecen, kana'anğançen içer dekkıs vukkan deşubne. ⁹ Esav ayk'anna I'smı'ılyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'ılyna yış Maxalat cune xhunaşşeesıne oğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yıçuniy vor.

Yaaq'ubun Bet-Ele nyak' g'acuy

* 27:36 27:36 Yaaq'ub: İn do cühüt'yaaşıne mizel «mıq'leyk at'ırq'ın» sayıd «horalay» eyhen vodun.

¹⁰ Yaaq'ub Beer-Şeveeñçe qığeç'u Xaranne suralqa ayk'an. ¹¹ Sa cigeeqa hirxhılıymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xəm maa g'aaha. Mang'vee ç'iyele sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa givxhu, g'ilexhana. ¹² Mang'uk'le nik'ek ç'iyele xəybışeeqa hiyxharan q'ı't'yar, çilek'enad Allahın malaaiکار ılqeq'u, gyəə g'eece.

¹³ Rəbbe q'ı't'yaasil ulyorzul eyheyiy:

- Zı yiğne dekkne dekkna İbrahimna, sayir İsaq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alirxhuyn ç'iyə vasiy vake g'abıynbışis heles. ¹⁴ Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxa garbılqayiy şargılqa, şimalılqayiy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne millətbişe valeyiy vale g'abıynbışile k'ena xayir-düə alyapt'as. ¹⁵ Zı vaka vorna, Zı ğu, nençeğana ark'ınəeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ğu g'alərçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın.

¹⁶ Yaaq'ub nik'eeñçe muğur qıxha eyhen:

- Hək'erar, Rəbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy.

¹⁷ Mang'vee qərqi'niyvalin eyhen:

- Nimeeyiy ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ğayrı medın kar deşod, inı xəybışın akkabıvud.

¹⁸ Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaarat xhinne giviyyxe. Qiyğad Allahne doyuile çılqa zeytunun q'ış k'ya'a. ¹⁹ Mang'vee mane cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyyxe, mankilqamee mane şaharın do Luz ixha.

²⁰ Qiyğa Yaaq'ubee k'in g'assir eyhen:

- Allah zaka ixheene, hoyharne ine yəqqə zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy aly'aasın tanalinbıd huveene, ²¹ yugvale zı dekkıne xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yızda Allah ixhes. ²² İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırgınçike yits'ib'esda pay Vas qivles.

29

Yaaq'ub dayisiysqa Lavanısqa qarayle

¹ Yaaq'ub ayk'anna şargılıyne millətbişe cigabışeeqa. ² Çoleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebillə vəq'əbışın syuru g'alitxhu eyxhe. Vəq'əbışis mane kahrızeeñçe xhyan hele ixha. Kahrızne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. ³ Gırgın vəq'əbı maqa sadiyng'a, çobanaaşə kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbışis ats'esin xhyanbı huvu, g'aye giviyyxe vuxhana çine cigaylqa kahrızne ghalilyqa.

⁴ Yaaq'ubee manbışike qiyghanan:

- Çocar, şu nençənbıne vob?

Manbışe eyhen:

- Şi Xaraneençənbı vob.

⁵ Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

- Naxorna neva Lavan ats'anane?

Manbışe eyhen:

- Ats'ana.

⁶ Yaaq'ubee manbışike qiyghanan:

- Mana yugrayee?

Manbışe eyhen:

- Ho'o, yugra vor. Haaşə, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbışika qöövur.

⁷ Yaaq'ubee eyhen:

- Veriğ axtıvaleevub, vəq'əbı sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbışis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee.

⁸ Manbışe eyhen:

- Çobanaaşə gırgın vəq'əbı sacıgeeqa sidi'i, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'iyle qiyğa şasse xhyan heles əxə.

⁹ Yaaq'ub manbışika yuşana'ang'a, Raahilee dekkın vəq'əbı qadayle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a. ¹⁰ Yaaq'ubik'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbı g'accesə, mang'vee ark'in g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbışis xhyan hele. ¹¹ Qiyğa Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'i axtıra geşşə giyğal. ¹² Mang'vee Raahileyk'le dekkıne ebanbışikena Rivq'ayna dix ixhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'in man dekkıs yuşan ha'a.

¹³ Lavanık'le yiçeyna dix arıva g'ayxhumeə, g'adayxvan ögiylqa qığeç'e. Mana xhilibişeqa sı'ı ubba hı'i cune xaaqa qıkkəkka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanıs yuşan ha'an.

¹⁴ Lavaneə mang'uk'le eyhen:

- Ğu hək'erar eyhe ebanavur.

Yaaq'ubun Leaykayıy Raahileyka davatbı hı'yı

Yaaq'ub manbıışəng'ə sa vazna axuyle qiyğa, ¹⁵ Lavanee mang'uk'le eyhen:
 - Nya'a, ğu yızda ebanava, ğu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' hucoono vuxhes?

¹⁶ Lavanıqa q'öyre yişniy vor: xəring'ı'n do Leaniy, k'ıning'ı'nıd Raahileniy vod.
¹⁷ Leayne ulepışik'le torandaniy g'ee, Raahileme ul gıvxhasda, xhyan ittuna içiy yixha.
¹⁸ Yaaq'ubus Raahile yikkiyknıl-alla eyhen:

- K'inne yiş Raahileynimee zı vas yighille senna iş g'ooce.

¹⁹ Lavanee eyhen:

- Mana vas hiyvee, merne insanıs hiyvuyule, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əəcar axve.

²⁰ Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiyknıl-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle.

²¹ Yaaq'ubee Lavanık'le eyhen:

- Vaxt g'abına, həşde yızda xhunaşşe zasqa qiyelee, məng'ı'ka ixhes.

²² Lavanee mane cigabişın gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele. ²³ Xəmdər Raahileyne cigee Lea akkeehə Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'ı'ka g'ılexhana.
²⁴ (Lavanee cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.) ²⁵ Yaaq'ubik'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe!

Mang'vee Lavanık'le eyhen:

- Nya'a ğu zak məxdun kar hı'ı? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas hərbı hı'ı?

²⁶ Lavanee eyhen:

- Yişde ine cigee k'inna yiş xəring'ı'le ögeə adamiys heelen ədat deşin. ²⁷ İn ülycüm bıkrə'e, Raahiler vas hiyles. Məng'ı'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan.

²⁸ Yaaq'ubee həməxüdüd ha'an: man ülycüm bıkrə'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşşe yixhecəna heelena. ²⁹ (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvu.) ³⁰ Yaaq'ub Raahileykar g'ılexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana.

Yaaq'ubun uşaxar

³¹ Rəbbik'le Lea deylan g'aycumeə, məng'ı's uşaxar uxooxas vənxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexas yeexə deşdiy. ³² Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (*ilyaake, dix!*) gıxhxı eyhen:

- Rəbbik'le zı höödəxən g'acuyın. Həşde zı yizde adamiys yikkiykanasda.

³³ Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix uxu eyhen:

- Rəbbik'le zı deykan yixhay g'ayxhı, inar huvuna.

Mang'unud do Şimon (*Mang'uk'le g'ayxhiyn*) giyxhe.

³⁴ Lea xhebır'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen:

- İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva.

Mançil-allad mang'un do Levi (*at'iq'anasda*) giyxhe. ³⁵ Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen:

- İne yəqqə zı Rəbb axtı qa'as.

Mançil-allad mang'un do Yahud (*axtı qa'as*) giyxhe. Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30

¹ Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, məng'ee yuçəys paxılıyvalla haa'a. Məng'ee adamiylk'le eyhen:

- Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda!

² Yaaq'ub Raahileyıqa qəllamişxha eyhen:

- Nya'a zıne vas uşax hıdele, nya'a zı Allahne vor?

³ Raahılee eyhen:

- Yızda nukar Bilyhan alert'e, məng'ı'ka g'alixhe. Məng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvalla haa'as, zı uşaxdena imeexvacəna.

⁴ Raahılee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşşe yixhecəna heele. Yaaq'ubur məng'ı'ka g'ılexhana. ⁵ Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu. ⁶ Raahılee eyhen:

- Allah məhkamee yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxhı, zas dix huvu.

Mançil-allad məng'ee mang'un do Dani (*Mang'vee məhkamee havacesda*) giyxhe.

⁷ Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. ⁸ Raahılee eyhen:

- Zı yuceyka saç'iyku, Allahne kumagıka ğamiyxhana.

Məng'ee mançıl-allad uşaxın do Naftalı (*yızın saç'iykvuy*) gıyxhe.

⁹ Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vənxü deş. Məng'ee mançıl-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşşe yixhecenva heele. ¹⁰ Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. ¹¹ Leayee eyhen:

- Nimee xəbna xoşbaxtiyvallayı!

Məng'ee mang'un doydud Qad (*xoşbaxtiyvalla*) gıyxhe.

¹² Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. ¹³ Leayee eyhen:

- Zı baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes.

Məng'ee uşaxın do Aşer (*baxtivar*) gıyxhe.

¹⁴ Ruvenik'le suk qıviyşalne gahıl çolead mandragorun* ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahılee Leayk'le eyhen:

- Yiğne duxee adıyn mandragorbışıke zasıd helelan.

¹⁵ Leayee məng'ı'k'le eyhen:

- Adamiy xılənçe g'ayşuy ç'əvxha dışdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ıkkan?

Raahılee eyhen:

- Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yızda adamiy vaka g'alixhecen.

¹⁶ Yaaq'ub exheeçana çoleənçe qööngə, mang'unee ögeeça Lea qığeyç'u eyhen:

- Ğu g'iyna zaka g'alixhas, yızde duxee adıyne mandragorbışıs zı ğu alışşu.

Yaaq'ub mane xəmdə məng'ı'ka g'ılexha. ¹⁷ Allahı'le Leayna düə gıviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. ¹⁸ Leayee eyhen:

- Allahee zı yızda nukar yızde adamiys hiyvuy höötxüva, yızda hək' quvuna.

Məng'ee uşaxın do İssaxar (*Mang'vee hək' quvuna*) gıyxhe.

¹⁹ Leaye meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa. ²⁰ Məng'ee eyhen:

- Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yızde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhyre dix uxuva.

Məng'ee uşaxın do Zevulun (*hı'rmat*) gıyxhe.

²¹ Sabara gahıle məng'ee sa yiş yuxu, doydud Dina gıyxhe.

²² Allahee Raahılee yik'el qıyelee'e, məng'ı'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e.

²³ Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen:

- Allahee zalin pısın do ak'ani'iyn.

²⁴ «Allahee zas sayır dix helecenva» uvhu, Raahılee mang'un do Yusuf (*Mang'vee sayır helecenva*) gıyxhe.

35

Allah meer Yaaq'ubus dyagva

⁹ Yaaq'ub Paddan-Arameençe sıyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayır-düə huvu, ¹⁰ eyhen:

- Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyniyke şaqa yiğın do İzrail ixhes.

İnəxüd mang'un do İzrail eyxhe. ¹¹ Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen:

- Gırğın əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedın milletbı g'ales. Yiğne nasıleab paççaharıb vuxhesınbı. ¹² İbrahimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebı Zı vasıd helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasılıs heles.

¹³ Allah Yaaq'ubne k'anençe - yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. ¹⁴ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cıgee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doydud çilqa zeytunun q'ışiy kya'an k'ı'ı. ¹⁵ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) gıyxhe.

Raahıleyn qiyk'uy

¹⁶ Yaaq'ubiy cuna xızan Bet-Eleençe avayk'ananbı. Efratisqa hıviyxharang'a Raahıleys uşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'ı'n uxuy dağamda ilğec'ee. ¹⁷ Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumag ha'ane xhunaşşee eyhen:

- Qimeeq'ən, vas meer dix ixha.

¹⁸ Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (*yızde uts'urna dix*) do gıyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (*sagne xıleena dix*) gıyxhe. ¹⁹ Raahıle

* **30:14** 30:14 Mandragor: Avalıyne insanaşık'le mane alayn vuxne aaxvasiy uşax uxas kumag ha'ançinaniy ats'a.

geek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı. ²⁰ Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyxhe. Mana g'aye g'iyinye yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna.

²¹ İzrail mançe ark'in, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. ²² İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine nukarika Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen.

Yaaq'ubın dixbı

Yaaq'ubuqa yits'ıq'vər (12) dixniy vor.

²³ Manbı Leaye vuxuynbiniy vob:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven, qihnanbı Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha.

²⁴ İnbıb Raahilee vuxuynbiniy vob:

Yusuf, Benyamin.

²⁵ İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhaneer vuxuynbiniy vob:

Dani, Naftali.

²⁶ Leayeyne nukaree Zilypaneeyib inbiniy vuxu:

Qad, Aşer.

Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı inbı vuxha.

I'saq'ın qik'uy

²⁷ Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkine I'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy I'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha. ²⁸ I'saq'ee vəşşe molts'al (180) sen hı'ı. ²⁹ Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37

Yusufun nyak'bı

¹ Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ıxha. ² Yaaq'ubuke g'abıynbışın taarix inəxüd vod:

Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyighıd (17) sennana cehilyniy vor. Mang'vee dekkine xhunaşşebışde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee manbışe qotkuda hidya'an işbı dekkısniy hixhara'anbı.

³ Yusuf dekkine q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırgıne dixbışile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a. ⁴ Çocaaşik'le dekkıs Yusuf manbışile geer ikkan g'acumee, mana manbışis g'imeece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş.

⁵ Yusufuk'le sa nyak' g'eece. Mang'vee man nyak' çocaaşis yuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşis mana sık'ırrar g'imeece qıxha. ⁶ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zak'le g'acuyne nyak'il k'ırı gyaqqe! ⁷ Şi çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızınçine hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u.

⁸ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- Hək'erane, ğu şas paçcahne ixhes, xəbvallane haa'as?

Cun nyak'bı məxüdü yuşan hı'il-alla, mana sık'ırrar g'imeece qexhe.

⁹ Yusufuk'le sa medın nyak' g'eece, man çocaaşis yuşan hı'ı eyhen:

- Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable (11) xəne yizde ögiyl k'yoyzariy.

¹⁰ Mang'vee nyak' dekkısiy çocaaşis yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen:

- Man vak'le g'acuyın nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre (11) çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras?

¹¹ Dekkee Yusufee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaşemee man höödəxə deş.

Çocaaşe Yusuf massa hele

¹² Yiğbışde sa yiğıl Yusufun çocar Şekem eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ining'a, ¹³ İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen:

- Çocaaşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbışisqa yəqqı'l ha'as.

Yusufee dekkık'le eyhen:

- Nya'a ı'qdə?

¹⁴ Dekke mang'uk'le meed eyhen:

- Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able.

Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqı'l ha'ana. ¹⁵ Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan:

- Hucoone t'abal ha'a?

¹⁶ Mang'vee eyhen:

- Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbişe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a?

¹⁷ Mane insanee eyhen:

- İnençe apk'ınınbı. Zak'le manbişike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva» g'ayxhı.

Yusuf ayk'anna çocaaşiqar qihna. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a. ¹⁸ Çocaaşik'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşe mana gik'asva q'arar hoole.

¹⁹ Manbişe sana-sang'uk'le eyhen:

- Haane, nyak'bi g'ecena qöövur! ²⁰ Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşe qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbiyy mang'un nyak'bi.

²¹ Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhımee, Yusuf manbişde xılənçe g'attixhana'asdemeeyhen:

- Qudoora mana gidek'as, ²² eb k'idıyaa'as, vuşucar deşde cıgee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a.

Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşine xılənçe g'attixhan hu'ı dekkısqa qıkkes.

²³ Yusuf çocaaşısqa hirxhılymee, çocaaşe mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'ıts'ı'ı g'eeşşen. ²⁴ Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar.

²⁵ Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cıgeençe qöön l'smı'ı'lybışın karvan g'ece. Manbişe devabişılqa alixhxhı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəəyyıy man karbı Misırqa ıkkées. ²⁶ Yahudee çocaaşik'le eyhen:

- Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançıke hucoone hixharas? ²⁷ Qudoora mang'uk sidıyoot'as l'smı'ı'lybışıs massa heles. Nəxürçar mana yışda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob. Çocaaşe mang'une cuvabil k'ırı iliyxhen.

²⁸ Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhırmee, çocaaşe Yusuf k'oraleençe alqavhu l'smı'ı'lybışıs g'ane (20) nuk'rays massa hele. Manbişer Yusuf qıkkəkana Misırqa.

²⁹ Ruven k'oraalisqa sark'ılymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'ıdecesse mang'uk divan qıtıxhu cune tanalin qıt'axxa. ³⁰ Qiyğa mana çocaaşısqa sak'ı eyhen:

- Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as?

³¹ Manbişe Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyöoq'ə. ³² Qiyğale çocaaşe man rangbınan tanalin dekkısqa adı eyhen:

- Şak'le in avaykı, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene?

³³ Dekik'le tanalinbı qıvats'ı eyhen:

- İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvannın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur!

³⁴ Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, cılqa palanbı aly'a. Mana duxayqa geer geşşu.

³⁵ Gırgın dıxbı, yışba mang'us yik'bi heles savayle. Mang'us manbişıl k'ırı alixhes diykkan, eyhen:

- Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs.

Mana duxayqa geer məxür geşşu.

³⁶ Mane Midiyanəşeer, Yusuf Misırne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39

Yusuf Potifarne xaa

¹ Yusuf Misırqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misırğançene Potifaree mana l'smı'ı'lybışıke iləşşəna.

² Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsiləxhenaniy. Yusuf Misırğançene xəring'une xaaniy axvana. ³ Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsiləy'avud. ⁴ Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hu'ı, cun gırgın karıd mang'une xileqa quvu. ⁵ Mang'vee Yusufne xileqa xaaniy karana xəbvalla quvuyle qiyğa, Rəbbe Yusuf-alla Misırğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgıne karee Rəbbına barakat g'ooce gıviyğal.

⁶ Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xılyaqa qele, mang'une vuk'ulee otxhun-ulyodğuyile ğayrı medın vuçud eyxhe deş.

Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ıxha. ⁷ Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufılqa ul gıpxı eyhen:

- Qora zaka g'alixhe.

⁸⁻⁹ Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee məng'ı'k'le eyhen:

- Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xıleqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qıdeele. Zı nəxüdne məxdun qələsın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xəne binahee k'eyxhas!

¹⁰ Məng'ee man yığıs Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee məng'ı'ka ıxhesır, g'alixhasır ıkkan deşdiy.

¹¹ Yusuf sa yığıl cune işiqar qıhna xaaqa ıkkeç'e. Xaane insanaaşıke ar vuşucar ıxha deş. ¹² Məng'ee mana tanalınçike aqqı «Zaka g'alixheval!» eyhe. Yusufee tanalınbı məng'ı'ne xile g'ali'ı g'aqa hexva. ¹³ Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalınbı cene xılevud g'ali'ı hıxu, ¹⁴ məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen:

- İlyaaake, vuşde xəring'vee şı tesser he'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u! ¹⁵ Yızda ts'ir g'avxhume, mang'vee tanalınbı g'ali'ı g'aqa hıxu!

¹⁶ Potifar xaaqa sak'alasmee, məng'ee Yusufun tanalınbı cesne havace. ¹⁷ Məng'ee adamiysid akaran karbı yuşanı'ı, eyhen:

- Ğu inyaqa arıyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ıkkeç'u, ¹⁸ zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalınbıd g'ali'ı, g'aqa hıxu.

Yusuf zıdaneeqa araççe

¹⁹ Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yığne nukaree zak in hı'ı» cuvabbı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. ²⁰ Yusuf aqqı zıdaneeqa, paççahın avquvynbı havaacene cıgeeqa qele.

²¹ Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbe yugvalla ha'a: zıdanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. ²² Zıdanne xəring'vee zıdane avquvyn gırgınbı Yusufne xılyaqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgıne işbışıs Yusufeni y xəbvalla haa'a. ²³ Yusufusqa quvuyne işbışde neñçıkacar zıdanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40

Avquvynbışın nyak'ı

¹⁻² Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, Mısırne paççahne insanaaşee, ulyoğan helenbışde xəring'veeyiy gıney qecenbışde xəring'vee paççah qəllamışxhesın kar ha'a. ³ Manbı avqu g'aravulyçeesıne xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zıdaneeqa qoole. ⁴ G'aravulyçeesıne xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbışıs k'ılvalla hee'ecenva.

Mısırne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zıdane avxuyle qiyğa, ⁵ sa xəmdə manbışik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'ı g'ee. ⁶ Yusuf miç'eer manbışısqa qarımee, manbışe aq'vabı havaxanı'ı g'ee. ⁷ Yusufee cuka sacıgee xəring'une xaa, zıdane havaacene fıronne insanaaşıke qıdğın ha'an:

- Nya'a g'ıyna aq'vabı havaxanı'ı?

⁸ Manbışe mang'uk'le eyhen:

- Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur.

Yusufee manbışik'le eyhen:

- Nya'a Allahee dışde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesın? Hinnalan man zas yuşan he'e.

⁹ Ulyoğan helenbışde xəring'vee cun nyak' yuşan hı'ı eyhen:

- Zak'le nık'ek yızde ögee t'ımıləna tayang g'avcu. ¹⁰ Mane t'ımıləna tayangıl xheyible túbəəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançın t'et' g'avhu, t'ımıl aleyli'ı. ¹¹ Yızde xıle fıronun k'olanıy vod, zı man ts'ets'yı fıronne k'oleeqa hoç'un, yıcıd fıronusqa q'uvu.

¹² Yusufee mang'uk'le eyhen:

- Man in eyhen vodun: xheyible túbəə xhebble yığ eyhen vodun. ¹³ Xhebnə yığlə fıronəe ğu zıdaneençə qığavhu yısseyne işılqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ıxhes. ¹⁴ Hucoon ıxhes, gırgın kar yəqqı'lqa gıtxhume, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla he'e, fıronusne yızın do ağmış he'e. Zı ine zıdaneençə g'attıxhan he'e. ¹⁵ Zı cühüt'yaaşıne cıgeençə qöqına vor, inayıd zı zıdaneeqa gıxhasın vuçud hı'ı deş.

¹⁶ Gıney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yušan ha'a g'acu eyhen:

- Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu.
¹⁷ Oğane ç'emç'ee fironusva hı'yın curayn-curayn gıney ıxha. Mane ç'emç'eençis şit'yaaşe k'ufarniy ı'xiyxə.

¹⁸ Yusufee inəxüd eyhe:

- Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebille yiğ eyhen vod. ¹⁹ Xhebne yiğile fironə ğu zındaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşed cis k'ufar ı'xəs.

²⁰ Xhebne yiğile fironun yedike ıxhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otxhun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenaiyy gıney qecena zındaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. ²¹ Ulyoğan helenbışda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xıleqa qele. ²² Gıney qecenabışda xərnar gıvayxanna. Gırgın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe.

²³ Ulyoğan helenbışde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'ına.

41

Fironuk'le g'acuyın nyak'ı

¹ Q'ille sen ilğeç'uyile qiyğa fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzul eyxhe. ² Dameençe yighible micagna tavulyına zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. ³ Mançile ğayrı dameençe meeb yighible qələna, k'üvəna zer qığooç'e. Manbı atk'ın şenesa zerbışde k'ane damayne mıglek ulyoyzar. ⁴ Qələneyiy k'üvəne zerbışe yighible micagna tavulyına zer hööğəna. Mane gahıl firon nik'ençe muğur qexhe.

⁵ Mana meer nik'eeqa ark'iniys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una micagna sukuna git'y (sunbul) ələə g'ooce. ⁶ Mançile qiyğa şargine mutsee gyotxhuniyn yighille k'üvən suken git'y aleye. ⁷ K'üvəne sukunee git'yın yighible micagna gyavtsuna sukuna git'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ıxhay ats'axhen.

⁸ Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirın nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironee manbışis cun nyak' yušan he'eeyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo eyheniy. ⁹⁻¹⁰ Ulyoğan helenbışde xəring'vee fironuk'le inəxüd eyhe:

- Fironuk'le eyhesin cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yiğil firon it'umra cune nukaraaşilqa qəllamişxa, mang'vee zınar gıney qecenbışda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zındaneeqa akky'a'a. ¹¹ Sa xəmdə yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'ı g'ece. ¹² Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuyınbı şı mang'us yušan'ı. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'ı nen eyhenniyya mang'vee uvhuyn. ¹³ Gırgın kar mang'vee eyhəxüd ıxha. Zı yizde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar gıvarxınna.

¹⁴ Fironee Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zındaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxı, tanalinbı badal hı'ı, fironusqa qarayle. ¹⁵ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ıxhay, şavussecad eyhes dəxi'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuyınbı nen eyhenbiyyıva eyhes əxəvud.

¹⁶ Yusufee inəxüd eyhe:

- Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidğhuniy qelesin.

¹⁷ Fironee eyhen:

- Zak'le nik'ek g'acuyın, zı Nil eyhene damayne mıglek ulyorzulyur. ¹⁸ Dameençe yighible tavulyına micagna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal. ¹⁹ Mançile qiyğa yighibleb geeb qələna, hələle g'a'aypxhına zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy. ²⁰ K'üvəneyiy qələne zerbışee, yighible ts'eppa dameençe qığevç'una tavulyına zer opxhunna. ²¹ Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqı atk'meyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'ynbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuyınbı. Manke zı muğur qıxha.

²² Qiyğa zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una yugna sukuna git'y alyabı. ²³ Mançile qiyğad yighille şargine mutsın gyoxhxhani'yn k'üvən, q'əran sukun git'y aleye. ²⁴ K'üvəne sukune git'yın yighible yugna sukuna git'y hööğəna.

İn nik'ek g'acuyınbı, zı cadu ha'anbışis yušan'ıynbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana.

²⁵ Yusufee fironuk'le eyhen:

- Fironne nyak'bişe sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asin kar fironus ats'axhya'a. ²⁶ Yighible tavulyna zeri yighuble yugna sukuna git'y yighulle sen eyhen vodun. Mane nyak'bişe sa karake yuşana'a. ²⁷ Mançile qiyğa qıgevc'una yighible k'üvenayiy qelana zerb, şargıne mutsee gyopxhunna yighible q'ərana sukuna git'yıb, yighulle sen eyhen vodun. Man yighulle senna mısvalla vuxhes eyhen vodun.

²⁸ Zas fironuk'le manvaniy eyhes ikkan, Allahee, vucee ha'asin kar fironus ats'axhya'a. ²⁹ Sık'inne gahile Misir geed barakanan yighulle sen g'ıǵalas. ³⁰ Mançile qiyğa yighulle senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylına baraka mançin yik'el hıvxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as. ³¹ Mana mısvalla məxüb yı'q'ba lıǵevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. ³² Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee man kar hək'edad sık'inne gahile vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha.

³³ Mançil-allar fironnee Misirne ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. ³⁴ Fironnee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbişe xhob'esda pay barakanane yighne senna see'ecen. ³⁵ Hasre manbişe mane yugne senbişee alyabına mana suk şaharbişee, fironnee ömr hav'uyın xhinne, see'ecen. ³⁶ Man sı'ıyn gırgın kar Misirilqa qalesde yighne mıssıne seniys ıxhecen, ögiyle qööne mane yighne mıssıne senee ölkəebınbı xhal hımbat'acenva.

Yusufun Misirna xərna ıxhay

³⁷ Fironusiy cune insanaaşıs mana fıkır yik'eençe vooxhe. ³⁸ Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen:

- İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane?

³⁹ Fironnee Yusufuk'le eyhen:

- Vak'le Allahee in karbı haguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. ⁴⁰ Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççaş xhinne vale xərna ıxhes.

⁴¹ Fironnee Yusufuk'le meed eyhen:

- Həşdiyle ilekke, zı ğu bıkrıne Misirna xərna giyxhe.

⁴² Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'ıyn g'üvənan tanalinbı alı'l, gardanıqlab k'ınəğəyke hı'ıyn t'exa qalya'a. ⁴³ Fironnee mang'us cune daşk'abışın qöd'esin hele. Qiyğab manbişile hiib əlyhəəne cune insanaaşılqa ömr hav'u eyhen:

- Yəq' hevlecenva ts'ırbı he'e.

İnəxür fironnee Yusufuke Misirnacar xərna ha'a.

⁴⁴ Fironnee Yusufuk'le eyhen:

- Firon zı ıxheyir, ğu ittevhu bıkrıne Misiree şavacad t'ub l'gviykaraa'as deş.

⁴⁵ Fironnee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkrına Misirna ölka alycaaxhvas.

⁴⁶ Misirne paççaşısnee, fironusnee işılqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al (30) senniıy vod. Mana fironusne qıgeç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an. ⁴⁷ Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xətta kar aleylya'a. ⁴⁸ Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadyın gırgın kar Yusufee şaharbişeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'l, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha. ⁴⁹ Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpəqəs dyooxheva qəbəqqə deş.

⁵⁰ Yusufus, mıssın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu. ⁵¹ Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşşe (*yik'el hixana'as*) gıxhxı eyhen:

- Man do zı mançil-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ınbıyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva.

⁵² Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (*barakatnana*) gıxhxı eyhen:

- Man do zı mançil-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'l.

⁵³⁻⁵⁴ Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yighulle barakatnane sen g'attıtxın, yighulle mıssın sen giyğal. Mıssıvalla gırgıne cigabişee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. ⁵⁵ Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətik'le eyhen:

- Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e.

⁵⁶ Ç'iyeyn aq'vavollete mıssıvalla vuxha. Misir mısvalla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbışıs suk massa hoole giyğal. ⁵⁷ Gırgıne ölkabişee it'umna mısvalla gibğılil-alla, gırgınəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alıvşes.

42

Yusufun çocar Misirqa abayle

¹ Yaaq'ubik'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen:

- Nya'a şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu? ² Zak'le g'ayxhiyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as.

³ Yusufna yits'iye (10) çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an. ⁴ Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşika g'ixele deş. Mana qəyq'əonna Benyaminuk sayid sa kar eyxheva. ⁵ Kana'anaaşine cigabişee mısvalybıva, suk ulyoşenbışika İzrailin dixbıb abı vuxha.

⁶ Yusuf bıkrne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı. ⁷ Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbışika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışike qiyghanan:

- Nəncene şu abı?

Manbışe eyhen:

- Kana'ane ölkəençe, otxhanan kar alişşes.

⁸ Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş. ⁹ Yusufus cehilyng'a çocaaşine hək'ee g'acuyın nyak'ıbı yik'el qadı, manbışik'le eyhen:

- Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyn cigabı ats'axhxesib abı!

¹⁰ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alişşes abı. ¹¹ Yişin gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şı casusar deş vob.

¹² Yusufee manbışik'le eyhen:

- De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cigabı!

¹³ Manbışe eyhen:

- Şi yiğın g'ular yits'ıq'öyre (12) çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'ınna çoc dekkıne k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ıxha.

¹⁴ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Gırgın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb! ¹⁵ Zı şu inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'ləlen k'in g'ıysar, vuşda k'ınna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəxəəs deş. ¹⁶ Vuşda sa g'axıle k'ınna çoc ayrecen, avxuynbıb inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesin şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhacen, şu casusarıbva!

¹⁷ Yusufee manbı xhebillə yiğna zindanee havaacı. ¹⁸ Xhebıd'esde yiğıl Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zı Allahıle qəyq'əonna: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übba aaxvas. ¹⁹ Şu qopkuyn insarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbışemee xaa'ab mıssıba avxuynbışis suk vukkeecen. ²⁰ Qiyğa vuşda k'ınna çoc zasqa ayre. Məxüd zak'le ats'axhxesın, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhe dişee. Mançika şunab hapt'ıyke g'attivxhanasınbı.

Mançis çocaaşe ho'ova eyhe. ²¹ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- Hək'ebab şı çocus hı'iynçına caza vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qıtxhuyn divan g'acu, şı mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançıl-allad yişde vuk'lelqa in divan adı.

²² Ruvenee manbışik'le inəxüd eyhe:

- Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla hımaa'a, şumee zal k'ırı alixxhu deş. Həşdeb şı mang'une ebal-alla caza ts'its'aa'a.

²³ Çocaaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı iliyxheva. Mana manbışika sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha. ²⁴ Yusuf çocaaşisse şaqana ark'ın, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'ı, manbışika gaf haa'a. Çocaaşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışik'le gece-g'eece iyt'alna.

Çocar Kana'aneeqa siviyl'al

²⁵ Yusufee əmr haa'a manbışin balagbı sukun gyats'e'e, co adıyn nuk'rad conecad balagbışeeqa gıxhxhe, yəqq'ısid oxhanasın kar hele. Həməxüdüd ha'an. ²⁶ Çocaaşe suk əməleeşılqa alıvxhu, mançe avayk'anabı. ²⁷ Manbışde sang've xəm g'aahane cıgee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'eece.

²⁸ Mang'vee çocaaşik'le eyhen:

- Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yızde balageevud.

Manbışin yik' aqqaqqa, qəp'ı'n sana-sang'uk'le eyhen:

- Şak Allahee hucooyiy hı'ı?

²⁹ Manbı dekkıne k'anyaqa Kana'anne cigabişeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadıynbı inəxüd yuşan ha'a:

³⁰ - Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxüdü at'saxhıxa, şı menne ölkayn casusarnıyxan. ³¹ Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şı qopkuyn insanar vob, casusar deş. ³² Şı yıts'ıq'öyre (12) çoc sa dekkın dıxbı vob. Sa yışda çoc xəəqə-ç'ıyeeqa ıxha, k'ınna yışda çocur Kana'anne cigabışee dekkıne k'ane vor». ³³ Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike at'saxhıxes: çocaaşına sa yızde k'ane g'alerçe, şunab xızanıbı mıssıvalıke g'attıxhan haa'as suk alyapt'ı hudoora. ³⁴ Mançile qiyğar k'ınna çoc zasqa ayre. Manke zak'le at'saxhıxesın şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabışee ivıykarasıy kar alışşes şosqa hassarasın».

³⁵ Balagbı haç'a'ang'a çocaaşık'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı. ³⁶ Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

- Şu zı dıxbışkəna hı'ı! Yusufr deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkəkka! Man eyxhen gırgın zak eyxhe!

³⁷ Ruvenee dekkak'le inəxüdü eyhe:

- Gu mana yızde xıleqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hıde'eene, yızda q'öyursana dıx gyapt'e.

³⁸ Yaaq'ubee eyhen:

- Yızda dıx Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yızde xhunaşşeyke Raahıleyke sa hamana axu, mang'una çoc qık'una. Sayıd mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs.

43

Mısıreeqana q'öb'esda safarıy

¹ Kana'anaşına cigabışee mısvalybı geedniy qeetxha. ² Çocaaşe Mısırgənçe abına suk opxhun g'apt'imee, dekkee manbışik'le eyhen:

- Havak'ne şas sık'imın oxhanasın kar alışşe.

³ Yahudee mang'uk'le inəxüdü eyhe:

- Şene insanee şas yugda g'ayxhı'ıyn, yızde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. ⁴ Gu çoc şaka g'axuvuynxhiy şı hapk'ın vasın otxhuniy ileşşeyiy. ⁵ Gu mana g'ıxdevee, şı maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yızde ulesqa qımaale.

⁶ Manbışde dekkee İzraılee eyhen:

- Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişısne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava?

⁷ Manbışe eyhen:

- Mane insanee yışdeyiy yışde xızanıbışde hək'e geed qıdğhınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alıdğhınyıbışıs cuvabniy qele. Nya'a yışde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay?

⁸ Yahudee dekkak'le İzraılik'le eyhen:

- Gade g'aykke, şı əlyhəəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hıdyapt'ı manke üç'übbə aaxva. ⁹ Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, gu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qıdyaree, yığne ögiyl ulyozar hıde'ee, zı yığne ögiyl qık'asmev vuk'ul avqa ıxhes. ¹⁰ Şı vaxt ılgıdyavhunaxhiy, həşdıqlasse q'öneyəqees hapk'ın qabı vooxheyiy.

¹¹ İzraılee eyhen:

- Mennəxüdü dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oc'əbışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabışıke, qiyğale xhinne balyzam, sık'inin itv, ədviyat, ətriyat, püste, badam s'ı mane insanıs pay xhinne ikkee. ¹² Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbışeead yı'q'ələqa qadıyn nuk'rad ıkkı vuşde xıleka sak'ale'e, sayıb manbı balagbışeeqa yugba ılydyaakı vooxhe. ¹³ Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. ¹⁴ Gırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenas çociy Benyamin şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarışıkəna ıxhesxhee, hasre ıxhecen.

¹⁵ Çocaaşe Benyaminır, paybıd, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gıyabak'anbı yəqqı'lqa. Mısırqə hıpxhır manbı Yusufusqa qavayle. ¹⁶ Yusufuk'le Benyaminır manbışıka sa cigee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekəng'uk'le eyhen:

- İn insanar yızde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka yı'q'ı'hiyn karbı oxhanas.

¹⁷ Mane insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa. ¹⁸ Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka qəpç'ın eyhen:

- Şene ögiyl balagbişee sak'al'iayne nuk'ral-alla şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale ğamxha emeler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan.

¹⁹ Manbı xaaqa ekkeəne cıgee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha inva eyhe:

²⁰ - Yişda xarna, şı şene ögiylib otxhanan kar alişşes abiybnıniy. ²¹ Şı xemde aaxvane cıgee balagbişin ghalybı aaqıyng'a, ğırgıng'uk'le cun nuk'ra naxüdiy vod k'il qıdexha balagne ad ıveeke. Həşde man şı yişde xıleka yı'q'ılqa sak'ala'a. ²² G'ıynıysın otxhuniy alişşesımıd şı nuk'ra curayda adı. Şen nuk'rad şavaame yişde balagbişeeqa gıxhxhı, ats'a deş.

²³ Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen:

- Ğırgın çine cıgal vod, qıməəq'ən. Vuşdeyiy vuşde dekkıne Allahee man nuk'ra vuşde balagbişeeqa gıxhxhı. Şu şene ögee adıyn nuk'ra zasne vod.

Qiyğaler şimon manbışısqa qığayhe. ²⁴ Mane insanee çocar qavaylenbı Yusufne xaaqa. G'elybı hoğalasın manbışıs xhyaniy eməleeşısın yemıd helen. ²⁵ Çocaaşık'le uvhuynng'a co Yusufuka yı'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybı qığ'a'nbı.

²⁶ Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. ²⁷ Yusufee manbışıke qıdğhın ha'a:

- Co naxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek naxürneva? Meernaneva həşde?

²⁸ Manbışe eyhen:

- Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor.

Manıd uvhu Yusufne ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı. ²⁹ Yusufee ul alıvk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamın g'acu eyhen:

- Şena şu zak'le eyhena k'ınna çoc haynane?

Qiyğa Benyamınık'le eyhen:

- Dix, Allahee vas yugun helen.

³⁰ Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığeç'u, cune gozeeqa ark'ın yugra geşşena. ³¹ Yusuf aq'va hodğul qığeç'e. Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a:

- Otxhuniy qalle.

³² Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşıs curayda, mang'uka kar otxhanne Misirbışıs curayda qadayle. Misirğançenbışısse Cühüt'yaaşıka sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəyq'ənanbıniy. ³³ Yusufne ögiyl çocar senbışıs sik'ı çıçıqab qıhna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbı. ³⁴ Yusufne ögiylyne otxhuniybişıke manbışısıdab pay curaa'ana. Saccu Benyamınna pay mansanbışıde paybışıle xhoniyaqqee xəppa vuxha. Məxüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44

Avguna kasa

¹ Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a:

- İne insanaşın balagbı cosse qıkkəs əxəsdemeəne otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbişde ghaleeqa gıxhxhe. ² Yızda nuk'rayna kasamee k'ıning'une balageeqa vucee sukuke quvuynə nuk'rayka sacıgee gıvxhe.

Şeng'vee ğırgın Yusufne uvhuyn xhinne ha'a.

³ Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone eməleeşıka sacıgee yəqqı'l aa'anbı. ⁴ Manbı şaharilee geeb əq'əna qeepxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a:

- Ek'ra oza qıxha mane insanaşıqı qıhna hoora, avarq'ılymee manbışık'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalıs pısvalla hav'u? ⁵ Nişil-allane yızde xəring'una nuk'rayna kasa qöpqu? Mang'vee mançe ulyoğan, falıka ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!»

⁶ Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hıxhara'an. ⁷ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- Nişil-allane yişde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşısse məxdun kar ha'as əxəye! ⁸ Şak'le balagbişee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cıgabışençe sak'al'ı vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaançe k'inəəğəyiy nuk'ra qəqəs? ⁹ Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbıb xəring'us nukarar vuxhecen.

¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yızda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş.

¹¹ Çocaaşe zarada balagbı gyaqqı çin ghalybı aaqa. ¹² Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule ğırgıl k'ıning'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyamınne balagee ıveeke. ¹³ Çocaaşe cok qıtxhuyne divanıke tanalınbı qıt'axxa'a. Qiyğa eməleeşılqa karıd alıxhxhı sıviyk'alanbı şahareeqa.

¹⁴ Yahud çocaaşika sacıgee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahlı Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ¹⁵ Yusufnee manbışik'le eyhen:

- Şu hı'ıyn hucoone? Şok'le ats'a dışdıy, zına xhinnena insan falıka ilyakkıme gırgın g'ecen?

¹⁶ Yahudee eyhen:

- Şi xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübne şı qopkuynbı xhinne Haagvas? Allahee şı hav'una bınah Haagva. Həşde şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe.

¹⁷ Yusufnee eyhen:

- Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveykı mana yızda g'ul ıxhes, mansanbıb qı'dəppı'n dekkısqa savk'le.

¹⁸ Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen:

- Yızda xərna hucoone ıxhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ıxheyir, Ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe. ¹⁹ Şenke xəring'vee g'ulaaşıke qiyğhınınnıy: «Şoka dek, çoc vornane?» ²⁰ Şı manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalee ıxhana sa k'ınna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbışıke mana sa axu, dekkısır mana geer ıkkın».

²¹ Manke Ğu yiğne g'ulaaşıq'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». ²² Şınad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda».

²³ Ğumee yiğne g'ulaaşıq'le şak'le uvhuynniy: «K'ınna çoc ittyareene, sayib yızde ulesqa qımaale».

²⁴ Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'ılınq'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'ıyn. ²⁵ Yişde dekkee uvhuyn: «Meəb havak'ne şas sık'ınin otxhuniy alişşu alle».

²⁶ Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'ınna çoc şaka ı'qəqxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeəpxhes vəəxəs deş, k'ınna çoc şaka dexheene».

²⁷ Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yızde xhunaşşee Raahılee zas q'öyre dix uxu. ²⁸ Sa dix yızde k'anençe ark'in sak'in deş, zinad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ıxhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş.

²⁹ Şu ınasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yızda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees».

³⁰ Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'ılas vəəxəs deş. Mana mang'us geerxhe ikkiykanna. ³¹ Mana gade şaka g'ıdecvəene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşe dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees.

³² Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asme vuk'ul avqa ıxhes». ³³ Hucoone ıxhes, hasre gadeyne cıgee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşika sark'ıl hooracen.

³⁴ Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocecen!

45

Yusufnee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhe

¹ Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə:

- Gırgınbı yızde k'anençe qiğeəpç'e!

Yusufnee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemee manbışde k'ane vuşucar deşdaniy.

² Mana məxür axtıra geşşe giyğal, misirğançenbışik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a. ³ Yusufnee çocaaşik'le eyhen:

- Zı Yusuf vorna! Yızda dek meernane?

Çocaaşisse mang'us alidghiniy qeəs əxə deş, hucoome eyhesınbı manbı aaxvanbı.

⁴ Yusufnee çocaaşik'le eyhen:

- Zasqana qeəpxhe.

Manbı cusqana qeəpxhamee, eyhen:

- Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna. ⁵ Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda ı'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı. ⁶ Q'ölle sen ıxha ine cigabışee misvalybı gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşily ıxhes deş. ⁷ Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attıvıxhanav'u, ç'ıyeyne aq'val havaacesva g'axuvu.

⁸ Mançıl-allar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı. ⁹ Zaraba dekkısqa apk'ın mang'uk'le eyhe, dix Yusufnee hayın vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nımeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. ¹⁰ Ğu Misir Goşen eyhene cıgee axvas. Ğunar, yiğın kulıfatbıb, yiğın nevbıb, çavra-vəq'əd, yiğın gırgıncad kar zas k'ane ıxhes.

¹¹ Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheəne, ğunayiy yiğna xizan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İncile qiyğab xholle senna musvalla vuxhes». ¹² Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yizde çoc Benyaminik'led man g'ecen. ¹³ Misir zı nəxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına gırgıncına gaf yizde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre.

¹⁴ Yusufee cuna çoc Benyamin xhulibşeeqa sı'mee q'öyursana gyaaşe giviyğal. ¹⁵ Qiyğa mang'vee avxuynə çocaaşısıd ubbabı hı'ı, geşşe-geşşe manbı xhulibşeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşe mang'uka meeb gaf hav'u.

¹⁶ Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı. ¹⁷ Fironee Yusufuk'le eyhen:

- Çocaaşik'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixxhı Kana'anne cigabişeeqa hudooracen. ¹⁸ Qiyğab dekkır, xizanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirin gırgıncile yugun ciga heles. Şunad ma'ad alyadıyn gırgıncile yugun kar oxhanas».

¹⁹ Sayıd manbışik'le eyhe: «İnəxüd he'e: dekkısiniy vuşde xhunaşşeeşısın, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, gırgınbı inyaqa qudoora. ²⁰ Maa'ad axuyn vuşun kar qimiykan, Misireedın gırgıncile yugun kar vuşun ıxhes».

²¹ İzrailıne dixbışe həməxüdid ha'an. Yusufee fironee əmr hav'uyın xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyd helen. ²² Manbışde gırgıng'us sa tanalınbı hele, Benyaminismee xholle tanalınbıyiy xhebıd vəş nuk'ra hele. ²³ Yusufee dekkısıva Misirin gırgıncile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alixxhına g'able (20) əməle g'uxoole. ²⁴ Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışik'le eyhen:

- Yəqqı'l uğmooda.

²⁵ Manbı Misirğançe qığeeppç'ı Kana'anne cigabişeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, ²⁶ mang'uk'le eyhen:

- Yusuf meerır, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnəvur!

Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş. ²⁷ Yusufee uvhuyn gırgın çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeeqa qaylen. ²⁸ İzrailee eyhen:

- Həşde zak'le ats'axhxhayn yızda Yusuf meerır! Zak'le mançile yugun həmedın hucoone g'ayxhes! Hasre qik'asse sa hark'ın mana g'aces!

46

Yaaq'ubun Misirqa hark'ıniy

¹ İzrailee cuka vodun gırgın sı'ı, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a. ² Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuıyn:

- Yaaq'ub! Yaaq'ub!

Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe.

³ Allahee eyhen:

- Zı Allah vor, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah. Misirqa ı'qqəs qı'məyyq'ən, Zı vake maa'ad xədnı müllet g'alya'as. ⁴ Vaka Misirqa Zınar ı'qqəsda. Qiyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalessda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ıxhes.

⁵ Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbışe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironee Yaaq'ubulqa g'axuvıyne daşk'abişeeqa gyav'u quvkekka. ⁶ Yaaq'ubeeyiy cune dixbışe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabişee co hı'ıyn gırgın kar sı'ı Misirqa qavayle. ⁷ Mang'vee cuka Misirqa dixbı, yişba, nevbı, gırgına cuna xizancab alyapt'ı ayk'an.

Yaaq'ubuke (İzrailike) g'abıynbı

⁸ Misirqa İzrailika sacıgee cun dixbiyiy dixbışike g'abıynbı qavayle. Misirqa qabıynbışın do bı inbı vod:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven.

⁹ Ruvenun dixbı:

Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi.

¹⁰ Şimonun dixbı:

Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar sayir Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul.

¹¹ Leviyn dixbı:

G'erşon, Qohat, Merari.

¹² Yahudun dixbı:

Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkəe habat'anbı.

Persin dixbı: Xetsron, Xamul.

- ¹³ İssaxarın dixbı:
Tola, Puvva, Yov, Şimron.
- ¹⁴ Zevulunun dixbı:
Sered, Elon, Yaxle'el.
- ¹⁵ Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbıyiy yiş Dına Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre (33) insan ıxha.
- ¹⁶ Qadın dixbı:
Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli.
- ¹⁷ Aşerin dixbı:
İmna, İşvah, İşvi, Beria sayir manbışda yiçu Serax.
Berianın dixbı: Xever, Malkiel.
- ¹⁸ Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yits'ıyxhalle (16) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhinneiy hiyvu.
- ¹⁹ Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahileyn dixbı:
Yusufiy Benyamin.
- ²⁰ Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşee Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu.
- ²¹ Benyaminın dixbı:
Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard.
- ²² İna yits'ıyoq'var (14) insan Yaaq'ubuniy Raahileyn dixbı, nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee vooxhe.
- ²³ Daniyna dix:
Xuşim.
- ²⁴ Naftaliyn dixbı:
Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem.
- ²⁵ Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbıyiy nevbı gırgınbı sacıgee qəbəqqəxhee ina yighıyre (7) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Raahileys nukar xhinneiy hiyvu.
- ²⁶ Yaaq'ubne dixbışde xhunaşşeeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhyre (66) insan qarı. ²⁷ Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xizanee Misir yights'al (70) insan eyxhe*.

Yaaq'ubik'le Yusuf g'ece

²⁸ Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ıxele. Manbı Goşenısqa hiviyxarmee, ²⁹ Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkine İzrailıne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhilibışeeqa sı'ı xilece geşşena. ³⁰ İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Ğu yugra g'acu, həşde zasse qik'as əxə.

³¹ Yusufee çocaaşik'leyiy dekkine xizanik'le eyhen:

- Hasre həşde fironusqa hark'ın eyhes, Kana'anne cigabışee eyxhena yizda dek, çocar cone xizanbışika sacıgee zasqa abı. ³² Manbı çobanar vob. Mançil-allab manbı cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka sacıgee qabı. ³³ Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» ³⁴ Şunad eyhe: «Şi, yığın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbı çobanaaşile həlyvəyq'anva, şos man ciga helesin.

47

¹ Yusuf fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhen:

- Yizda dek, çocar cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeənçe inyaqa Goşenqa qabı.

² Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoıyre g'əxı' fironusqa abı. ³ Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen:

- Hucoonexhe haa'an?

Manbışe fironuk'le eyhen:

- Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. ⁴ Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalybı gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhıyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şi həşde Goşen aaxvas havaasre.

⁵ Fironee Yusufuk'le eyhen:

* 46:27 46:27 Mana yights'al insan Yaaq'ubıy Yusufub qəbəqqəxhee vooxhe.

– Yiğna dekkıy çocar vasqavub abı. ⁶ Misir vas ıkkanan cıga g'əyxə: dekkısıy çocarşıs ine cigayne girgıñçile yugne cigee qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yızde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen.

⁷ Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayır-düə hoole. ⁸ Fıronee mang'uke qiyghanan:

– Vaqa xhulelle senne vod?

⁹ Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghınıy qele:

– Yızde i'mı'ren vəşşe xhebts'al (130) sen zı inyaa-şaa hı'l. Yızda i'mı'r k'ılyba, dağamba vuxha. Dekkaaşe menəəng'ə h'i'yn senbımeeyib xılıyba vuxha deş.

¹⁰ Yaaq'ub fironus xayır-düə huvu ayk'anna.

¹¹ Yusufee fıronee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdayıy çocaaşısda cıga Misir qaa'a, manbışıs girgıñçile yugun Ramses eyhene cigeeñçe cıga hele. ¹² Sayıd Yusufee dekkısın, çocaaşısın otxhunıy xızanbışıs sik'ı havace.

Mısvalybmang'a Yusufee Misirıs xəbvalla haa'a

¹³ Mısvalla manımee geeb qooxhe, ç'iyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke giyğal. Misirınıy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılence vuçud dena aaxva. ¹⁴ Yusufee Misireneyiy Kana'anne insanaaşıs suk massa huvu maadın girgın pılbı fironus sa'a. ¹⁵ Misirneyiy Kana'anne insanaaşın girgın pılbı g'att'uyng'a, girgın misirğançenbı Yusufusqa abı eyhen:

– Şas gıney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuynbı.

¹⁶ Yusufee eyhen:

– Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cigee gıney heles.

¹⁷ Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvanaaşike gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüdü manbışıde həyvanaaşike gıney badal ha'a. ¹⁸ Man sen ilğec'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen:

– Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanarıd vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cigabışile ğayrı vuçud axu deş. ¹⁹ Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakınd yişde cigabışıkınd ixhes? Şas, yişde cigabışılıy şal-alla gıney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Huccone ixhes, şas sayıd toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cigabıd sahrılqa sak'alas deş.

²⁰ İnəxüdü Yusufee girgın Misirın cigabı fironus ileşşe. Mısvalybışıl-alla girgıne Misirğançenbışe con cigabı massa hele. Məxüdü Yusufee Misirğın girgın cigabı fıronne doylıq'a alğ'a'a. ²¹ Misireene girgıne insanaaşike Yusufee fironus g'ular haa'a. ²² Fıronee kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın cigabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışıde otxhunıys g'ıviyxhar vuxha. Mançıl-allad kaahinaaşe con cigabı massa hele deş.

²³ Yusufee milletik'le eyhen:

– Həşde şınab, vuşun cigabıd zı fıronus alışşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze. ²⁴ Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fıronus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasıy ooxhanas, şosiy vuşde xızanbışıs vuxhecen.

²⁵ Manbışe eyhen:

– Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attivxhan hav'u. G'iyınyke şaqa şı fıronun g'ular vob.

²⁶ Yusufee ezu alyadıñçına xhonçuna sa pay fıronus qevleva Misirne cəmə'ətıs q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşe ezu alyadıñçına xhob'esda pay fıronus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Misir g'ıynab vobna.

Yusufee dekkıs cuvab hele

²⁷ İzrailyna nasıl Misireene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe.

²⁸ Yaaq'ub Misir yıtı'yıghalle (17) senna axva. Mang'vee vəşşe yoq'ts'ale yıghılle (147) sen hı'l. ²⁹ İzrailyna qik'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen:

– Vas zı ıkkanxhee, xıl yızde bıdık avqa gıxhxı k'ın g'assır cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Misir hımaa'a. ³⁰ Zı qik'uyng'a Misirğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe.

Yusufee mang'us inəxüdü cuvab qele:

– Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüd ha'asın.

³¹ Mang'une cuvabıs dekke eyhen:

– Zas k'ın g'assre.

Mang'veeyid k'in g'iysaran. İzrail vuc g'alirxhuayne karane vuk'lek qırzıl Allahus düə haa'a.

48

Yaaq'ubee Efrayimisiy Menaşşeeys xayir-düə huvu

¹ Sabara gahbı ilğeeç'umee Yusufuk'le uvhuyn:

- Dek ik'arır.

Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayim cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqq'ılqa gexha.

² Yaaq'ubus xabar g'uxoole:

- Haane yiğna dix Yusuf vasqavur ı'qqə.

İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alirxhuayne tülee'ar giy'ar.

³ Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen:

- Gırgın əxəna Allah Kana'anne cigeene Luzee zas dyagu xayir-düə huvu, ⁴ inəxüd uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədn xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbışis man cigabı hammaşıys heles».

⁵ Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Misir yedike vuxhaynbı yızınbı vuxhes. Efrayimiy Menaşşe, Ruveniy Şimon xhinne yızınbı vuxhes. ⁶ Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayimileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es. ⁷ Zı inəxüd yızda Raahile qiyk'uva ha'a. Yızda Raahile zı Paddan-Arameençe siyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hiviyxharnı cıgee qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'iyniyn do Bet-Lexem vodun.

⁸ İzrailik'le Yusufun dixbı g'avcu qiyghanan:

- İnbı vuşbune?

⁹ Yusufee dekkıs inəxüd cuvab qele:

- Allahee inyaa zas huvuyn dixbı vob.

İzrailee eyhen:

- Manbı zasqa qavaale xayir-düə hevles.

¹⁰ İzrail q'əsnıy qıxha, mang'une xleppışik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufee dixbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a.

¹¹ Qiyğa İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yızde fikreeqacad qıdayleyiy yiğın sayid aq'va g'eceva, haane Allahee yiğın dixbıb zak'le haaguynbı.

¹² Yusufee dixbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoyzarna.

¹³ Qiyğa Yusufee Efrayim ulozara'ana cune sağne sural, İzrailinid man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzrailyneer sağne sural ulozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a. ¹⁴ İzraileemee sağın xıl hotku k'inne nevayne Efrayimne, solun xılymee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa giyxhe.

¹⁵ Qiyğa İzrailee Yusufus xayir-düə hoole:

- Yızde dekkaaşe İbrahimeeyiy I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahee,

G'iyniynıe yiğılqamee zı havaacıne Allahee,

¹⁶ Zı gırgıne pisvalybişike g'attixhan hı'ıyne malaaıkee,

Havaasre ine uşaxaasıb xayir-düə hevlece!

Yızın doyud, yızde dekkıneyiy cune dekkın

İbrahiminiy I'saq'ın dobud manbışile k'ena yik'el qale'ecen.

Ç'iylene aq'val manbışda nasıl geeb quvxhecen.

¹⁷ Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayimne vuk'lelqa gıxhxhı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gıxhxhes ikkiykan. ¹⁸ Yusufee dekkık'le eyhen:

- Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şəna ts'erriyna dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gıxhxhe.

¹⁹ Dekmee, mang'vee eyhençılqa qıdyarı, eyhen:

- Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xədn millet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'inna çoc mang'uler qıvaats'ana ıxha, mang'une nasılıke sa deş, geedın milletbı g'ales.

²⁰ Mane yiğıl Yaaq'ubee manbışis xayir-düə hoole:

- İzrailin vuşun dobu xayir-düə hooleng'a ağmış ha'as:

«Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenva!» eyhes.

Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana ha'a.

²¹ İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yızın qık'asın yığbı k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı. ²² Vas çocaaşilee hexxada zı Şekem axtıñ ciga hele. Zı mana Emorğançenbışde xılence yizde g'ılincikayiy vukuka g'avşu.

49

Yaaq'ubee dixbışis xayir-düə hoole

¹ Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen:

- Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as.

² Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alixhxhe,

Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe.

³ Ruven, ğu yızda ts'erriyna dix, ğu yızda guc.

Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ıxha.

Ğu ğırğıng'ule xərna, qıvaats'ana vor.

⁴ Ğu xhyanıñ akar sa'as-qa'as əxə deş.

Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yizde tyuleeqa k'iç'uva, yizde xhunaşşeeşine sang'ıka g'alirxhuva,

vake xərna ixhes deş!

⁵ Şimoniy Levi çocar vob,

Manbışe qələsın ha'asva g'ılınç xılyaqa alyaaata.

⁶ Manbı qələkanang'a adamer gyabat'a,

Yik'es ikkanang'ad manbışin həyvanar kara idyaalesin xhinne qaa'a.

Manbışe ək'eele aqqıyn karbı zı ha'as deş,

Zı manbışika sarçes deş.

⁷ Fiğan haa'ane manbışde qəlbışisiy

Xıl ts'its'dya'ane bahaliyvalis bed-düə vuxhena.

Zı manbışike g'abıynbı sacıgeeqa savaales havaasaras deş,

İzrailvolle oot'alasınbı.

⁸ Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı qa'as,

Duşmanaaşına gardan yiğne xile vuxhes,

dekkın dixbı vas k'yoozaras.

⁹ Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar.

Ğu manzil haa'ane şırık akar, horku-qorku ç'iyel g'ilexha,

Şavusse şir g'udokana'as əxəyee?

¹⁰ Paççahiyvalla Yahudne xılence mısacab əlyhəəs deş.

Ğırğıne gahbışıl vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbışisşe mebinbışılqa ılgəeç'es deş.

Nimeelettəyiy ğırğın milletbı k'yozarasda vake paççah g'idıyarı.

¹¹ Yahudıqa manimee xəttə t'ımılən tayangbı eyxhe, mang'us manbı qidiykkın cuna

əmələb çik avt'alas vəəxəna,

Çike hı'iyne çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı.

¹² Mang'unee ulepşin adın cıga çaxırile k'işşeyda,

Silibid niknele çagvarada ixhes.

¹³ Zevulunun cigad deryahne mıglek ixhes,

Maa'ad gambı ileezaras,

Mang'un ciga Sidonnee şaharılqa hixharas.

¹⁴ Xırcunbı mıgal alixhxhı manzil haa'ana

İssaxar taq'atıkanə əməleyk akar.

¹⁵ Mang'us vuc manzilis ulyorzulin ciga yugda qadı,

maana nyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu,

mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebbınbışis iş haa'ana.

¹⁶ Danir İzrailıne nasılbışda sa vob,

Mang'vee cune milletis məhkama haa'as.

¹⁷ Dani yəqq'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes.

Balkanne guvuyk üvxü

Çilyna yı'qı'hina g'ı'xə'əne.

18 Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısaiy zı duşmanaasıke g'attixhan ha'as!

19 Məbınbı Qadın cigabı q'əra qa'as ables,
Mang'veeyib manbı g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as.

20 Aşerne cigabişee otxhuniy barakayka ixhes,
Mang'vee paççahaasısid otxhuniy alles.

21 Naftalı g'avkkune maralık akar,
Mang'uke g'abıynbı geeb micagınbı vuxhes.

22 Yusufnee, xhyan l'lqəəne cigaysneene,
bıtağbıd cabırıle g'alsıkkıyne tayangık akar.

23 Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaasıka kyoohar,

24 Mang'un xıleppi gucuka vodva
mang'vee vuk xıle it'umda aqqaqqa.

Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee i'bəədat ha'ane Allahee.

Allah İzrailıqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka.
Mana manbışda Suva vobna.

25 Yiğne dekke i'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen,

Hasre Mang'vee vas xayir-düə hevleceñ,
Xəəne-ç'ıeyeyne xhyanbışıke ğu g'its'mayk'vancen,
Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə heleceñ.

26 Yiğne dekkına xayir-düə barakatnane çolbışileb geeb vob,

Ğu manısa çocaşıle qıvaats'anava,
Hasre man gırgın xayir-düəbı yiğınbı ixheceñ.

27 Benyamin bahalne ümulyuk akar,
Miç'eeb k'on givku opxhan,
Exhalid ing'uke-şeng'uke g'aysuyn bit'al ha'a.

28 İna ələpqi'na yits'ıq'öble (12) nasıl İzrailyna vobna. Dekkee dixbışde gırgıng'us,
cus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu.

Yaaq'ub qek'ana

29 Qiyğa Yaaq'ubee dixbışılqa əmr haa'a:

- Zı sık'ınne gahıle qik'asda, zas yizde xızanısqı, zale ögee hapt'ıynbışıde k'anyaqa əlyhəəs ıkkıan. Zı Q'etbışda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe. ³⁰ Mana mağara Kana'anne öлкеene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahımee mana mağara nyaq'v haa'asdeme Efronusse çoluka sacıgeeniy alıvşu. ³¹ Maa'abniy İbrahımiy cuna xhunaşşe Sarra, I'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu. Zı Leayer maa'ar k'eyxhı. ³² Man çolud, maana mağarab Q'etbışisseniy alıvşu.

³³ Yaaq'ubee dixbışıs əmr hav'u g'attırxhunmee, g'elybı tyuleeqa sı'ı qek'ana.

50

Yaaq'ubna ak'

¹ Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a. ² Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayıt mummyelamişe'ecenva əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayıt mummyelamişa'an. ³ Mana iş doxturaaşe yoq'ts'al (40) yiğna haa'a. Mummyelamişa'as manımena vaxtnıyxhe vukkiykanna. Yıghts'al (70) yiğna misirğançenbı mang'uqa gyaaşe.

⁴ Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusufee fironne insanaşıq'le eyhen:

- Zı vuşde ulen aqqıxheene fironuk'le eyhe, ⁵ dekke zasqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne öлкеe zı zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironne zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'alas.

⁶ Fironne eyhen:

- Dekke nəxdiy vasqa k'ın g'assaras alıkkı, həməxürur mana k'eyxhe.

⁷ Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacigee fironun delesin insanar, Misirin ağsaqqalar, ⁸ Yusufneyiy dekkine xaabın gırgınbı, çocar, havayk'an. Manbışe saccu çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a. ⁹ Manbışıka sacigee balkanaaşıl alepxıynbı, dəv'əys hı'iyne daşk'abışe gyuv'uruynbı yəqqı'lqa qıgəebaç'e. Maa qəpəqəs-ələpəqəs devxhesinmeen insanar vooxhe.

¹⁰ Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cigeene atteeqa (suk mettaa'an ciga) hipxhıring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşə gıvyıǵal. Ma'ab Yusufee dekkis yıghıllə yıǵna ak' hoolə. ¹¹ Mane ölkayne insanaaşık'le Kana'anǵançənbişik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumeə, uvhuyn: «Misirbışıqa xədnı geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çil-alla Avel-Mitsrayim (*misirbışın geşşuy*) do giyxhe.

¹² Yaaq'ubne dixbışe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a. ¹³ Mana manbışe Kana'aneə ölkəeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene maǵareə'ar nyuq'neeqa giyxhe. Mana maǵara İbrahiməe çoluka sa cigeə cus nyaq'v haa'asın ciga ixhecənva Q'etbışda eyxhene Efronukeni yalıvşu. ¹⁴ Dek k'eyxhıylə qıyǵa, Yusuf cune çocaaşıka, dekkine ak'ıns abıyne gırgınbışıka sacigee Misirqa sıyk'al.

Yusuf çocaaşıka yugra eyxhe

¹⁵ Dek qık'ıylə qıyǵa, Yusufne çocaaşə sana-sang'uk'le eyhen:

- Yusufee şı hı'ıynçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qıgaaahas vukkiykıne, şı hucoone ha'as?

¹⁶ Mançıl-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu:

- Dekkeə qık'asse şak'le uvhuynniy: ¹⁷ «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşə vas hav'una pisvalla, yik'el hıvxhaneə'e“». Həşdəd şı vake heqqa, hucoone ixhes, yıǵne dekkeə i'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen.

Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımeə, geşşə giyǵal.

¹⁸ Qıyǵa çocar mang'usqa abı çıyelqameə k'yobzur, «Şı həşdıylə yuǵun g'ular vobva» eyhe.

¹⁹ Yusufee manbışik'le eyhen:

- Zı nya'a Allahne vor, şu zale qəvəəq'ənas? ²⁰ İlyaaake, şos zas pisvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'ıyna şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına i'mı'r g'attıvxhan he'ecenva Allahee məxüd hı'ı. ²¹ Mançıl-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaşıqar ilyakkasda.

Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı'ı manbışıs yik'ıbı hele.

Yusufun qık'ıy

²² Yusuf cuneyiy dekkine xızanıka Misir axva. Yusufee vəşşə yits'ıllə (110) sen ha'a.

²³ Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbabı g'oocenbı. Menaşşeyne duxayne Maxırıyne uşaxaşısıb mang'vee dekvalla haa'a.

²⁴ Sabara gah ıǵevç'ıylə qıyǵa Yusufee çocaaşik'le eyhen:

- Yızda qık'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şu yik'el hıvxhaneə'as deş. Allahee şu ine ölkəençe qıgaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cigeəqa şu quvkees.

²⁵ Qıyǵa Yusufee İzrailıbışısqa k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen:

- Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı ınyaa g'ılyma'a, şoka qıkkeə.

²⁶ Yusuf vəşşə yits'ıllə (110) sen hı'ı qek'a. Mana Misiree mummyelamış hı'ı tabuteeqa giyxhe.

Qığeepç'iy

İzrailyna Misireena xizan

¹ İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacıgee cuka Misirqa qabıyne dixbışın dobi inbi vod: ² Ruven, Şimon, Levi, Yahud, ³ İssaxar, Zevulun, Benyamin, ⁴ Dan, Naftali, Qad, Aşer. ⁵ Yaaq'ubıke g'arına yığts'al (70) insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor.

⁶ Ooğançe geed gahbı lğeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahun insanarıb habat'anbı. ⁷ İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıkrına ölka gyavts'aa'ana.

Fironee İzrailybışılqa yiğbı allya'a

⁸ Xilece gahbı lğeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. ⁹ Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen:

- İlyaaakende, İzrailybı şale geeb qeepxha, şaleb gucuka vob. ¹⁰ Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxeene manbı sık'ılbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibğilee, manbı yişde duşmanaşika sapçı şalqa ables. Qiyğale xhineyib yişde ölkeençe qığeepç'i əlyhəəsınbı.

¹¹ Misirbışe İzrailybışıda i'mı'r dağam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar giviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışıs yı'q' haqvvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Ramses donan şaharbi ali'i. Mane şaharbişee manbışın anbarbı eyxhe. ¹² İzrailybı nımee hopç'un-g'opç'ıneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qəpç'ı'n İzrailybı ¹³ qıdvıykkın işlemışepxhes ulyooka. ¹⁴ Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpıçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedin yı'q'ı'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışıda i'mı'r dağam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın gırgın yı'q'ı'n işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha.

Ebaçer

¹⁵ Misirne paççahee cühüt'yaaşıs ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) şıfrayiy Pua donane yadaaşık'le eyhen:

¹⁶ - Cühüt'yaaşıne xhunaşşeeşıs uşaxar vooxheng'a yugba ilyaaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe.

¹⁷ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übba g'alyaa'a vuxha. ¹⁸ Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan:

- Nya'a şu məxüd ha'a? Nya'a gadebı üç'übba g'alyaa'a?

¹⁹ Ebaçerşe eyhen:

- Cühüt'yaaşın yedar misirbışın yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkavub, şı hivxharassecad uxoxa vod.

²⁰ Mançil-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxüd milletid geed qexhe, çına gucub hexxooxhena. ²¹ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xizanınbı, uşaxınbı haa'a.

²² Fironee cune milletılqa əmr haa'a:

- Cühüt'yaaşıs vuxuyın gırgın gadebı Nil eyhene dameeqa dağee'e! Vuxhayne içeeşıkme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2

Mısayn yedike ıxhay

¹ Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasıleençe cusda xhunaşşe hee'e. ² Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. ³ Mançile hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çılqa gır qadğu, uşaxıd çaqa gıxhxhı Niline mığlek alyadıyne q'amışeeqa gıyxhe. ⁴ Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'ırna şaqana ıleazar.

⁵ Fironna yiş əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne mığlek i'ğviykar vooxhe. Məng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ixeele.

⁶ Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşşe g'acuyıs, məng'ı'na rəhı'm qabı eyhen:

- İn cühüt'yaaşın uşaxıd.

⁷ Manke uşaxne yuçee fironne yişşeke qiyghanan:

- Yiğnemeə hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaaşına sa zəiyfa ayrene?

⁸ Fironne yişşee mæng'ı'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele. ⁹ Fironne yişşee mæng'ı'k'le eyhen:

- İñ uşax alyat'u yizdemee gyoqe'e. Mançil-alla zı vas hək' qevles.
Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an.

¹⁰ Uşax xət qıxhamee, mæng'ee mana qıkkekana fironne yişşesqa. Fironne yişşee mana dixvalis alyarat'a. Mæng'ee uşaxın do Mısa (*qıgavhuna*) gıxhxı eyhen:

- Zı mana xhinençe qıgavhu.

Mısa hexvana

¹¹ Mısa xə rıxha cune xınıbışısqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletın nimee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirğançeng'vee geta g'ece. ¹² Hiqiy-alla ilyakku vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirğançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. ¹³ Qınne yiğil mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan:

- Nya'a ğu yiğne milletna insan geta?

¹⁴ Mane insanee eyhen:

- Şavaane vake yişda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şena misirğançena gik'uyın xhınne, deşxheə, vas zımarne gik'as ikkan?

Mısa qərq'ın culed-alqa eyhen:

- Mits'an, zı hı'ıyn ats'axhxha ixhes.

¹⁵ Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxhımee mana gik'as ikkiykan. Mısa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva.

Mısee xhunaşşe hee'e

¹⁶ Yiğbişde sa yiğil Midyanaaşine kaahinna yighıyre yiş dekkıne vəq'əbişıs xhyan helesva maqa abayle. Manbişe kahrızeeñçe xhyan alqı'ı nəybı (axurbi) gyats'a'a eyxhe. ¹⁷ Maqa qabıyne çobanaaşıs içer g'ehēebşes vukkiykan. Misayk'le man g'acu, içeeşineme vüç ögeeqa hıvu manbişin vəq'əbi xhinen ats'ya'anbı. ¹⁸ İçer cone dekkısqa Reuelisqa sapk'ılmee, mang'vee qiyghanan:

- Nya'a şu g'ıyna zaraba sapk'ıl?

¹⁹ Manbişe eyhen:

- Misirğançene sang'vee yişdemee vuc ögiylqa hıvu, şı çobanaaşine xılēñçe g'attivxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yişdemee yişin vəq'əbi ats'esin xhyan kahrızeeñçe alqı'ı.

²⁰ Mang'vee yişşaaşike qiyghanan:

- Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnečen.

²¹ Manbişer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen:

- Mısa, şing'əocar axve.

Mısaysır ikkiykanna manbişəəng'ə axvas. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, mang'veeyir Mısays cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele. ²² Məng'ee Mısays dix uxu. Mısee eyhen:

- Zı menne cigeençe qarına xhınne axva vor

Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (*menne cigayna*) giyxhe.

Allahık'le cune milletık eyxhen g'ecen

²³ Oğañçe geed senbı ilğeeç'uyle qiyğa Misirna paççah qek'ana. İzrailıybi nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbişe ts'its'a'an nukariyvaleedin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod. ²⁴ Allah manbişe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimika, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a. ²⁵ Allahık'le İzrailıybı nukarar vuxhay g'acu manbişilqa rəhı'm qavayle.

3

Rəbbe Mısalqa ona'a

¹ Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahının syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəläd İtron eyhe. Sayəqees mang'vee man syuru əq'ənane sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. ² Sayir mang'us gyotxhane ğıç'eençe Rəbbına malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidıyotxhan g'acumee, ³ mang'vee culed alqa eyhen:

- Hinnalan hark'ın mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe.

⁴ Rəbbık'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an:

- Mısa, Mısa!

Mang'veeyir «Hooyva» alidghuniy qele.

⁵ Allahee eyhen:

- K'anyaqa qımxexhe. G'ellinbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. ⁶ Zı, yiǵne dekkeyid, İbrahimeeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vor.

Man g'ayxlı Mısee aq'va aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'ənna.

⁷ Rəbbeeyen:

- Zak'le Yizde milletın Misir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbısil ooqa gıvxhiyine insanaaşine xileke höödəxənid Zak'le ats'an, manbıse kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. ⁸ Zı mançıl-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Misirbışde xılənçe g'attıvxhan hav'u mane ölkeençe qıǵaa'asınbı. Qiyǵaleb sa xənnə, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsenə cigabişeeqa quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ıvbı, Yevusbı aaxva. ⁹ İzrailıyışın gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbışe manbısis hoolena əq'üba g'oocena. ¹⁰ Mançıl-allar Zı ğu fironusqa Yızın millet İzrailıybı, Misirǵançe qıǵe'eva g'ixele.

¹¹ Mısee Allahık'le eyhen:

- Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'ın İzrailıybı Misirǵançe qıǵaa'as?

¹² Allahee eyhen:

- Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axhxhes: ğu millet Misirǵançe qıǵavhuynǵ'a ine suval şu Zas ı'bəədat ha'as.

¹³ Mısee Allahık'le eyhen:

- Zı İzrailıybışısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaaşe ı'bəədat hı'ınə Allahee zı şosqa g'axuvu», manbışe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyıy?» Hucoovane zı manbışis alidghuniy qeles?

¹⁴ Allahee mang'us inəxüd cuvab qele:

- Zı Vuşuyıy, Manar vorna. İzrailıybışik'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu.

¹⁵ Allahee Mısayk'le meed eyhen:

- İzrailıybışik'le eyhe: «YAHVE* (Rəbb), vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubeeyid ı'bəədat hı'ınə Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın gırǵıne gahbışıl do YAHVE ixhes. Nasılıbı nımee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as.

¹⁶ Hak'ne İzrailin aǵsaqqalar sav'u manbışik'le eyhe: «Rəbbeey, vuşde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubeeyid ı'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba. ¹⁷ Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attıvxhan hav'u Kana'anbışde, Q'etbışde, Emorbışde, Perizbışde, Q'ıvbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsenə cigabişeeqa quvkees».

¹⁸ İzrailıyne aǵsaqqalaşe val k'ırı alıxhxhesin. Ğunar manbışika sacıgee Misirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebille yiǵna yəq apk'ın sahree yişde Allahıs, Rəbbis q'urbanbı allya'as».

¹⁹ Zak'le ats'an Misirna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. ²⁰ Mançıl-ıllab Zı Misirılqa xıl alıvka'as, həşdilqamee g'ıdiyxhiyn yiǵbı manbışılqa allya'as. Mançile qiyǵa mang'vee şu g'avkasınbı. ²¹ Zı məxüd ha'as şu manbışde ulen avqecen, şu q'ərane xileka əlyhəəs gimabak'acen. ²² Çühüt'yaaşına yedaaşe misirbışde yedaaşike, hasre k'inəəǵəykeyiy nuk'rayke hı'ıyn karbıyiy tanalinbı heqqecen. Man karbı şu vuşde dixbışılqayıy yişbışılqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4

Allahee Mısayk'le Cuna guc haagva

¹ Mısee inəxdun alidghuniy qele:

- Sayid manbışis zal k'ırı alıxhxhes diykkıne, zal haydepxha uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»?

² Manke Rəbbeeyen:

- Yiǵne xıledın hucoone?

Mısee eyhen:

- Əsaa.

³ Rəbbeeyen:

- Man ç'iyelqa daǵeççe.

* 3:15 3:15 YAHVE: in do cühüt'yaaşına mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

Misee ç'iyelqa daǵetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çisse hexvana. ⁴ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Xil hotku mana bı'ttike avqve.

Misee xil hotku xoçe bı'ttike avquyng'a, mana xile əsaalqa siviyl'al.

⁵ Rəbbəe eyhen:

- Ğu man kar he'e, İzrailıy bı hayepxhecen Rəbb, manbışde dekkaaşee, İbrahimee, İsaq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ana Allah, vas dyaguva.

⁶ Qiyǵa Rəbbəe meed eyhen:

- Xil eqanaqa k'eççe.

Misee xil eqanaqa k'eççu qıǵavhume, mang'un xil ık'arıke yiz xhinne cagvara qexhe.

⁷ Qiyǵa Rəbbəe eyhen:

- Xil meed eqanaqa k'eççe.

Misee q'öd'es xil eqanaqa k'eççu qıǵavhume, mang'un xil yug qexhe.

⁸ Rəbbəe eyhen:

- Manbı yiǵne ts'eppiyne əlaamatıl haydeepxhene, q'öb'esınçıl vuxhesınbı. ⁹ Sayid manbışe val k'ırı ilydiyxı q'öd'esde əlaamatıl haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas.

Allahee Harunee Mısays kumag ha'asınva eyhe

¹⁰ Misee Rəbbık'le eyhen:

- Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'ıyle qiyǵar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'idiyǵal yuşana'a.

¹¹ Rəbbəe mang'uk'le eyhen:

- Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanıs uleppi huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbəe, Zı dişde man gırgın ha'a? ¹² Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesınıd xət qa'asın, yuşana'asid kumag ha'asın.

¹³ Misee eyhen:

- Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axıle.

¹⁴ Rəbbe Mısalqa qəl hav'u eyhen:

- Nya'a Leviiyne nasileençena yiǵna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiǵne ögiylqa ı'qəə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. ¹⁵ Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ikkan mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ikkanvad xət qa'asın. ¹⁶ Vas eyhes ikkananbı, mang'vee insanaaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiǵne cigee yuşan ha'as. ¹⁷ İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçika əlaamatbı hagvas.

Mısa Misırqa siyk'al

¹⁸ Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'ıl eyhen:

- Hasre zı Misireeqa ı'qəəş, ilyakkas yızın xınbı avxucabee?

İtronee eyhen:

- Yugna yəq vuxhena.

¹⁹ Midyanee Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Misırqa sak'le, ğu gik'as ikkanan gırgınbı hapt'ıynbı.

²⁰ Misee dixbiyiy xhunaşşe əməlelqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayid xıyaqa alyat'u Misırqa yəqqıl gexha.

²¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Misırqa sak'ımee Zı vas xət qı'ıyn gırgın əlaamatbı fironusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. ²² Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. ²³ Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bəədat he'eçenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançıl-allar yiǵna ts'erriyna dix gik'as"».

²⁴ Yəqqə xəm g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiykan. ²⁵ Mane gahıl, Tsiporee ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat hı'ı çike g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışık set'u eyhen:

- Ğu həşde yızdemee ebana adamiy eyxhe.

²⁶ Məxüb Rəbbəe mang'uke xil ts'its'a'ana. Dix sunnat hı'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe.

²⁷ Sabara gah ıǵevç'uyle qiyǵa, Rəbbəe Harunuk'le eyhen:

- Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne.

Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxxımee, mang'vee Mısays ubbabı ha'a. ²⁸ Mısee Harunus Rəbbee cuk'le gırgın uvhiynbiyyı hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a. ²⁹ Mıseeıyyı Harunee İzrailin ağsaqqalar sav'umee, ³⁰ Rəbbee Mısayk'le uvhuyn gırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyğaled mang'vee insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva. ³¹ İzrailıybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbıkl'e manbışe opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxhımee, İzrailıybı gugaybışıl gyuv'ur l'bədatbı ha'a.

5

Mısayıy Harun fironusqa abayle

- ¹ Mançile qiyğa Mısayıy Harun fironusqa abı eyhen:
 - İzrailıyne Allahee, Rəbbee, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!»
² Fironee eyhen:
 - Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırın alıxhxı İzrailıybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailıybı g'ooka deş.
³ Manbışe eyhen:
 - Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yiğna yəq apk'ın sahree, yişde Allahus, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ın ik'arabı g'ixmeleen, g'ılincıka gimabat'acen.
⁴ Misirne paççahee manbışik'le eyhen:
 - Mısayıy Harun, nya'a şu millet işıke ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! ⁵ Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hıdyav'u vukkan.
⁶ Mane yiğlycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışik'leyiy iş haa'as ulyokanbışik'le eyhen:
⁷ - G'iyniyle şaqa mane milletus karpıç ha'asın balybiy himele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen. ⁸ Karpıçd manbışike şene ögiylinmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'ırbı ha'a: «Hapk'ın yişde Allahus q'urbanbı alya'as». ⁹ Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırın ilymiyxhacen.

İzrailıybışın dağamiyvallabı geed qeedaxhe

- ¹⁰ Milletne vuk'lel ulyobzurinbiyyı, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qığeepç'ı İzrailıybışik'le eyhen:
 - Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş. ¹¹ Havak'ne balybiy şos nençeyiy ikkan se'e. İşib vuşda k'ıl qaa'as deş».
¹² Millet Misirvolle ehəkkı gıdyotxuyn balybiy sa'a eyxhe. ¹³ Vuk'lel oab ulyozrav'uyınbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenni:
 - Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e.
¹⁴ Vuk'lelqa gyuvxhuyn İzrailıybışkene ç'ak'ınbışike, fironne insanaaşee gyoota-gyoota qiyghan ixha:
 - Nya'a şu sanıxhayıy g'iyna şene ögiylinmeen karpıç hıdı'ı?
¹⁵ İzrailıybışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı:
 - Nya'a şu yiğne g'ulaşılqa ina ver ooxa? ¹⁶ Balybiy yiğne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yiğın nukarar nəxübiy gyoota! Bınah yiğne milletil vob.
¹⁷ Fironee eyhen:
 - Şos işcab haa'as devkan! Mançil-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbis q'urban ablyaa'as». ¹⁸ Hudoora işlemişepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpıç ha'asıncad.
¹⁹ İzrailıybışiken ç'ak'ınbışik'le «Yiğisiysın karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxhımee manbışis hayexhen, co dağamiyvaleeqa gyapk'ıva. ²⁰ Fironusse qığeepç'ımee manbışik'le Mısayıy Harun g'avcu, ²¹ eyhen:
 - Hasre Rəbbıkl'e şu hucooyıy hu'ıva g'acecen, şosda caza g'ats'ak'vnecen. Şu şı fironusıy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şi gyapt'ecenva, şucad vuşde xileqa manbışisqa g'ılincı huvu.
²² Mısee Rəbbılqa aq'va aqqı eyhen:
 - Xudaavanda, nya'a Şu milletilqa ina balyaa ablyav'u? Nişil-allane Şu zı g'axuvu?
²³ Yiğne doyuile fironusqa hark'ınne yiğile, mana milletka sık'ırar yugra dexhe giyğal. Şumee vuçud hu'ı deş, Yiğın millet g'attixhan ha'asdeme.

6

Allahee g'attivxhan ha'as cuvab hele

¹ Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Həşde vak'le g'acesin, Zı hucooiyi fironuk ha'a. Yizde xənnə gucone ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'le haa'as saccu cune ölkeənçe hudooracenva.

² Qiyğa Allahee Mısayk'le eyhen:

– Zı Rəbb vorna. ³ Zı İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbıšis YAHVE* xhinne qıvats'ı'ı deş. ⁴ Zı manbıšika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anğançenbıšın cigabı cos helesva.

⁵ Zak'le İzrailıyışe, Misirbıšde xılənçe ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbıšika hav'una mugaavile yik'el hipxın deş. ⁶ Mançıl-alla İzrailıyışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şole Misirbıšda xamut g'avşesda. Zı Yizde xənnə gucuda Misirbıšis yı'q'na caza hıvu, şu manbıšde nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbı. ⁷ Zı şoke Zasin millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesin, Zı şu Misireene əq'übeənçe g'attivxhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor. ⁸ Zı şu İbrahimis, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuynə cigabıšeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna».

⁹ Mısee man uvhuynbı İzrailıyışis yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'ıva, manbıše mang'ul k'ırı iliyxe deş. ¹⁰ Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

¹¹ – Fironusqa, Misirne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailıybı cune ölkeənçe g'avkecen.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

– İzrailıyışe zal k'ırı ilydiyxe, fironəe nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş.

¹³ Rəbb Mısaykayıy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailıybı cune ölkeənçe g'avkecenva.

Mısaynayıy Harunna nasıl

¹⁴ İzrailıyışde nasılbıšın ç'ak'ınbı inbı vob:

İzrailıyne ts'erriyne duxayn Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xızanbı Ruvenıke g'adıynbı vod.

¹⁵ Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayır Kana'anğançene xhunaşşeykena dix Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod.

¹⁶ Xəring'ule otçu k'ning'ulqamene Leviyne dixbıšın doı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yıghille (137) sen ha'a.

¹⁷ G'erşonun dixbı: Livniyi Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha.

¹⁸ Qohatın dixbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebille (133) sen ha'a.

¹⁹ Merariyn dixbı: Maxliyi Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod.

²⁰ Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yıghille (137) sen ha'a.

²¹ İtşarın dixbı: Qorax, Nefeg, Zixri.

²² Uzzielin dixbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri.

²³ Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yiçu yixha. Məng'ee Harunıs Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu.

²⁴ Qoraxın dixbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İnı Qoraxın xızanbı.

²⁵ Harunne duxee Eliazaree Putielyne yişbıšda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pinxas uxu. Leviyne xızanbıšın ç'ak'ınbı inbı vob.

²⁶ İne nasılənbinıy vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailıybı Misirğançe g'oşunbı xhinne qığee'ecenva.

²⁷ Manbıniy fironuka Misirne paççahıka İzrailıybı Misirğançe qığav'ıyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayiy Harun.

Harun Mısayne cigee fironuka yuşan ha'a

²⁸ Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a ²⁹ uvhuynıy:

– Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahık'le eyhe.

³⁰ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdnə fironəe zal k'ırı alixhxhes?

* 6:3 6:3 YAHVE: Cühüt'yaaşine mizel in do «Vuc vornava» cuvabık akar.

7

¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Yızın cuvab Harunule, yiğne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiğna peyğambar xhinne ixhes. ² Zı vak'le uvhuyn gırgın kar yiğne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailıy bı Misirğançe g'avkeva. ³⁻⁴ Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed əlaamatbıyiy həşdilqamee g'ıdecuyn kar bı he'eyid şol k'ırı alixxhes deş. Manke Zı Misirılqa xıl alıvka'as, yı'q'ı'n əq'übabı g'axules, Yızın millet, İzrailıy bı, g'oşun bı xhinne Misirğançe qığaa'as. ⁵ Zı xıl alıvkav'u İzrailıy bı man bışde yıq'nənçe qığav'umee, Misir bışik'le Zı Rəbb İxhay ats'axxhes!

⁶ Mıseeyiy Harunee Rəbbəe nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an. ⁷ Man bı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molyts'al (80), Harunukad molyts'ale xhebille (83) sen İxha.

Harunun əsaa xoçelqa siyk'al

⁸ Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

⁹ - Firon ee şok'le uvhuyn g'a: «Əlaamat hagveva», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiğn əsaa alyaat'u fironne ögiylqa dağətç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'alas.

¹⁰ Mısayiy Harun fironusqa abı, Rəbbəe uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa dağətçumee, man xoçelqa siyk'al. ¹¹ Manke firon ee k'oran ək'elynanbıyiy cadu ha'an bı cusqa qoot'al. Misirne cadu ha'an bı şisse cadubışıka man kar ha'as əxən. ¹² Gırgıng'vee con əsaabı ç'iyelqa dağ'a. Dağ'ıyn əsaabı xoçəbışılqa siyk'al. Harunnemee əsaan gırgın əsaabı k'öğən bı. ¹³ Rəbbəe uvhuyn eyxhe, firon hı't'iyra İxha, mang'vee man bışıl k'ırı İliyxe deş.

Ts'ett'a qıtxhuyn divan: xhyan ebalqa sak'ala'a

¹⁴ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas İkkan deşod. ¹⁵ G'iyqa miç'eer firon damaysqa r'qəmee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u ğu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıgkə gozete'e. ¹⁶ G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbəe, cühüt'yaaşine Allahee in eyhesva Zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus r'bəədat he'ecen! Ğu həşdilqamee k'ırı alixxhu deş. ¹⁷ Rəbbəevud eyhe: Həşde vak'le ats'axxhesin Mana Rəbb İxhay. Yızde xıləne əsaaka Zı Niline xhyanus r'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas. ¹⁸ Nıleedın balğar hatt'asın bı, əq'ı'yn eva qales, Misirğançen bı şisse mançe xhyan ulyoğas əxəs deş».

¹⁹ Rəbbəe meed Mısayk'le eyhen:

- Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, gırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın gırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee gırgınəəng'ə Misir eb vuxhes.

²⁰ Mıseeyiy Harunee gırgın Rəbbəe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'ı Nıleene xhınes r'xı'mee, gırgın xhyan ebalqa siyk'al. ²¹ Nıleedın balğar haat'an bı, mançe məxdun əq'ı'yn eva g'əə giyğal, Misir bı şisse mançe xhyan ulyoğas əxə deş. Misir gırgınəəng'ə eb vuxha. ²² Misirne cadu ha'an bı şissed caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'iyra İxha, Rəbbəe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısaylıl Harunul k'ırı İliyxe deş. ²³ Firon ee man yik'eeqa İkkeka deş, sark'ıl cune sareeqa ayk'an. ²⁴ Misir bışe Niline hıqiy-alla kahrız bı İliykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Man bı şisse dameençe ulyoğas əxə deş. ²⁵ Rəbbəe damalqa ver ablyav'uyın yıghıllə yiğ eyxhe.

8

Q'öd'es qıtxhuyn divan: qı'rqı'mı't'er

¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hark'in mang'uk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas r'bəədat he'ecen! ² Vas g'avkas diviykneene, Zı yiğna ölkavolle qı'rqı'mı't'er gyoğ'a'as. ³ Nil qı'rqı'mı'teşıka gyavts'u vuxhes. Dameençe man bı qıgəeç'u yiğne sareeqa, g'İlexhane cıgeeqa, tyuleeqa, yiğne insanaaşineyiy yiğne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. ⁴ Qı'rqı'mı't'er valqa, yiğne insanaaşılqa, yiğne milletılqa g'ee'valas».

⁵ Rəbbəe Mısayk'le meed eyhen:

- Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen.

⁶ Harunee əsaan xıl Misirne xhyan bışılqa hotkumee, xhinənçe qı'rqı'mı't'er İlqəeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. ⁷ Cadu ha'an bı şissed cadubışıka man kar ha'as əxən. Man bı şissed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxən bı.

⁸ Fironee Mısaiyy Harun qopt'ul eyhen:

- Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a's millet g'aykkasın.

⁹ Mısee fironuk'le eyhen:

- Eyhe vas musane ikkan, zı val, yiğne insanaaşıl, yiğne milletil-alla düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saraybışıssed əlyhəəsinbı. Manbı saccu Nilee axvas.

¹⁰ Fironee eyhen:

- G'iyqa.

Mısee alidghınıy qele:

- Ğu eyhen xhinne ha'a's, mançiked vak'le ats'axhxhesın yişde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda. ¹¹ Qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saraybışıssed, yiğne insanaaşıssed, yiğne milletıssed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas.

¹² Mısaiyy Harun fironusse avayk'ananbı. Mısee Rəbbıke Vuçe salat'ıyın qı'rqı'mı't'er ak'anı'y heqqa. ¹³ Rəbbe Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Xaybışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı. ¹⁴ Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'ıyeyke əq'ıyn eva g'əə giyğal. ¹⁵ Fironuk'le işbı yəqqı'lqa gyatk'u sibık qexhe g'acumee, mana meer hı't'ilqa siyk'al. Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısaiyy Harunul k'ırı iliyxhe deş.

Xhebıd'es qıtxhuyn divan: huneer

¹⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus ı'xecen. Misirvollete tooz huneşılqa sak'alas.

¹⁷ Manbışe həməxüdüd haa'an. Harunee xıle aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'ıyeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılqad həyvanaşılqad huneer ilēedaxva. Misirvollette gırgın tooz huneşılqa siyk'al. ¹⁸ Cadu ha'anbışısıd caduyka insanaaşılqa huneer g'axıles ikkiykan. Man manbışısıse ha'a's əxə deş. İnsanarab həyvnanarad huneəşe gyats'enbı.

¹⁹ Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen:

- İncil Allahna xılib alivku.

Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş.

Yoq'ud'es qıtxhuyn divan: goganer

²⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa ı'qqəmee mang'usqa hark'in eyhe: «Rəbbee invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'a's g'aykke! ²¹ Ğu manbı g'ıdıvkvee, Zı yiğne saraybışılqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad goganer veçebışıqa g'axıles. Gırgın ç'iyed, Misirbışın xaybıd goganeşıka gyatts'es. ²² Zı həməxüdüd ha'a's Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cıgee goganer ıxhes deş. Məxüdüd vak'led ats'axhxhesın Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay. ²³ Zı Yızın millet yiğne milletıke cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ıxhes“».

²⁴ Rəbbee həməxüdüdüd ha'an. Goganeşın veçebı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşına xaybışeeqad. Goganeşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u.

²⁵ Fironee Mısaiyy Harun qopt'ul eyhen:

- Şu vuşde Allahıs yişdecab öлкеe q'urban ablee'e.

²⁶ Mıseemee eyhen:

- Həməxüdüd ha'a's ıxhes deş, Misirbış həlyvətq'ınıy qales, şı yişde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a g'avce. Manbışıs həlyvətq'ınıy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles. ²⁷ De'eş, şı Rəbbis, yişde Allahıs q'urban ably'a'sdemee xhebillə yiğna sahreeqa yəq əlyhəəş vukkan. Rəbbee şak'le məxüdüd uvhu.

²⁸ Fironee eyhen:

- Zı şı, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa ımaak'an. Zal-allab düə hee'e.

²⁹ Mısee eyhen:

- Zı vasse qığeç'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yiğne insanaaşıssed, yiğne milletıssed aleetxu əlyhəəsinbı. Saccu Ğu meed horbu huma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva.

³⁰ Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a. ³¹ Rəbbe Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletüdü goganeşıke g'attıvxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganiy aaxva deş. ³² Firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9

Xhod'es qitxhuyn divan: həyvanaaşın hatt'uy

¹ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbəe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!“ ² Vas manbı g'avkas diviykkin, avqeeen, ³ Rəbbəe çoleene yiǵne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleesilqa, devabısilqa, çavra-vəq'əlqa xıl alivkav'u yı'q'ı'n ık'ar g'axiles. ⁴ Rəbbəe İzrailıyışınıy Misirbışın çavra-vəq'ə sana-sançike cura'asın. İzrailıyışda sacab həyvan qıvk'as deş».

⁵ Rəbbəe vaxt gyuvxhu eyhen:

- Zı man g'iyqa ha'as.

⁶ Qınne yiǵıl Rəbbəe həməxüdüd ha'an. Misirbışın gırgın həyvanar haat'anbı. İzrailıyışdaməe sacab həyvan qook'a deş. ⁷ Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee, İzrailıyışda sacab həyvan qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axhxhen. Mana meer hı'tılqa sıyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

Yıxhıd'es qitxhuyn divan: maşıkan t'xnabı

⁸ Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Kureeñçe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fironne ulene öǵıyl xəəqə daǵee'ecen. ⁹ Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misirvollette alivxasda. Ölkavolle insanaaşılıd həyvanaaşılıd maşıka gyatsts'ın t'xnabı qıǵeerç'es.

¹⁰ Manbışe yı'q alyapt'ı fironne öǵee ulyoozararı. Mısee mana yı'q xəəqə daǵav'umee, insanaaşıkıd həyvanaaşıkıd maşıka gyatsts'ın t'xnabı eyxhe. ¹¹ Gırgıne Misirbışık xhinne, cadu haa'anbışıkıd maşıka gyatsts'ın t'xnabı ıxhava, manbışısseb Mısayne öǵıyl abı ulyoozaras vəəxə deş. ¹² Rəbbəe meer firon hı'tılqa sak'al ha'a. Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinneced eyxhe, fironee manbışıl k'ırı alixhxı deş.

Yıǵhıd'es qitxhuyn divan: dolu

¹³ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbəe, inəxüdüd eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke! ¹⁴ İne yəqqe Zı valqad, yiǵne insanaaşılqad, yiǵne milletlqad nekke yı'q'ı'n vərbi allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesin, dyunyelycar Zak akarana deşda. ¹⁵ Zasse əxəyiy xil hotku valqad, yiǵne milletlqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu, ç'ıyeyne aq'vayle havaakala'as. ¹⁶ Zımee ğu havacena, Yızda guc haagvas, Yızın du dyunyeyscad g'ayxha'as. ¹⁷ Ğumee, həşdıqlamee Yızde milletın öǵü aqqı, manbı g'avkku deş. ¹⁸ Həşde ğu Zal yugda k'ırı alixhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirk'le ipxhınıyle qiyǵa g'acu ixhes deş. ¹⁹ Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedin çavra-vəq'əd, yiǵın gırgın karıd vıxənanık avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsin cıga dena avxuyne insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırgın kar qık'asın“».

²⁰ Rəbbəe uvhuynçile qərp'ı'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. ²¹ K'ırı ilydiyxhınbıšemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a.

²² Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Xıl xəəqə k'yaqqe, Misirne gırgıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadiyne alabışılqa dolu gyoǵas.

²³ Mısee əsaa xəəqə k'yaqqumee, Rəbbəe xəybı g'əhətqə'ə, Misirılqa ts'ayılpaniy dolu g'ıxele. ²⁴ Gırgınəəng'ə ts'ayılpanıka dolu gyoǵa eyxhe. Misir vuxhayle qiyǵa maa məxdun it'umun dolu ıxha deşdiy. ²⁵ Misirvolle doluyın insanar, həyvanar, çoleedin gırgın kar k'etan. Çolee alyadiyın gırgın ok'ıbı, yivar doluyın haq'vara'anbı. ²⁶ Saccu Goşen İzrailıyı vooxhene cıgee dolu dexhe.

²⁷ Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Zı ine yəqqee bınah hav'u. Rəbbəe gırgıncad qotkuda ha'a, zınay yızde milletın bınah hav'u. ²⁸ Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəybı g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş.

²⁹ Mısee mang'uk'le eyhen:

- Zı şahareñçe qıǵeç'umee, xıləppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəybı g'əhətqiyıd ulyoozarasın, dolud gyoǵas deş. Mançile qiyǵa vak'le ats'axhxhesin ine dyunyeyna xərna Rəbb ıxhay. ³⁰ Zak'le ats'ancad, ğunayiy yiǵın insanar meeb Rəbbile Allahıle qıdəəç'ənas vuxhay.

³¹ Kataniy xhıt'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhıt'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. ³² Sukiy perinc qiyǵa ələəva doluyın manbı k'eta deş.

³³ Mısa fironne sarayeençe qığeç'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xileppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyozzar. ³⁴ Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzar g'acumee, mang'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eeşılqa siviyk'al. ³⁵ Rəbbe Mısayk'le, mülletk'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee İzrailıybı g'ooka deş.

10

Molyud'es qıtxuyn divan: ts'irtyar

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hağvasva fironuniy cun insanar hı't'eeşılqa savaak'al hav'u. ² Qiyğa ğınad Zı nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyiy hağuyiğne uşaxaaşisiy nevaşıs yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesin Zı Rəbb İxhay.

³ Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen:

- İnexüd Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçıl k'ırı ilydiyxhes, Zı uvhuynçılqa qıdyaales? Yızın müllet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke!

⁴ Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. ⁵ Mançin ç'iyə məxüd aqqas, çine xilənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyke axuy-dyaxuyın karıd, vuşde çolbişee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı. ⁶ Mançin yiğm, yiğne insanaaşın, Misirbışde ğırgıng'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy».

Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna.

⁷ Fironne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Geebnıyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'ın cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna?

⁸ Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironnee manbışik'le eyhen:

- Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbıyiy vüqqəs?

⁹ Mısee eyhen:

- Şi maqa vüqəsınbı yişde uşaxaaşika, q'əsınbışik'a, dixbışik'a, yişbışik'a, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas.

¹⁰⁻¹¹ Fironnee manbışik'le eyhen:

- Məxüd ixhes deş!

Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen:

- Aay-haay, zı şu xhunaşeesika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mıts'an şoqa karaı'dəən fıkrırbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e.

Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı.

¹² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbişee ələəniy dolu gyoğuyke qiyğa axuyın ğırgın kar alyatxhvasın.

¹³ Mısee əsaa Misirılqa hotkumee, Rəbbe ç'iyelqa şargına mıts g'uxoole. Mıts bıkrın yiğnaiy xəmnə aa'a. Miç'eediysıd mıtsın ts'irtyar adayle. ¹⁴ Ts'irtyar Misirılqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkrıba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iyılqameeyid İxha deş, g'iyınyke şaqad İxhes deş. ¹⁵ Ts'irtyaaşee ç'iyeyn oodun cıga gyatst'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'aarıba g'ooce. Mançin doluyke qiyğa axuyın, çolbişee ələən kar, yivaaşilin meyvabı ğırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşıl xhunakın kar axva deş.

¹⁶ Fironnee zaraba Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u. ¹⁷ Hucoone İxhes, hayne sayqeesib yızde bınahıle İğeepç'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə he'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attıxhan he'ecen.

¹⁸ Mısee fironusse qığeç'umee Rəbbis düə haa'a. ¹⁹ Manke Rəbbe deryahne suralqa it'umna mıts g'uxoole. Mane mıtsınıd ğırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüd Misirvolle sacad ts'irt axva deş.

²⁰ Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailıybı g'ooka deş.

Yüç'üd'es qıtxuyn divan: miç'axiyvalla

²¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub ğumoocen.

²² Mısee xıl xəəqə qı'ımee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. ²³ Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe i'ğviykr deş. İzrailybı vooxhene cigabişeeme işix ıxha.

²⁴ Fironee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen:

- Havak'ne Rəbbis i'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen.

²⁵ Mısee eyhen:

- Şi yişde Rəbbis Allahus q'urban ablyaa'asdemee, ğu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ıkkən! ²⁶ Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkəs ıkkən. Şi inyaa yişde həyvanaaşına xhünt'ayıb g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahus q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axhxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as.

²⁷ Rəbbee firon meer hıt'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş.

²⁸ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ğu yizde ulesqa qarene, qik'asda.

²⁹ Mısee eyhen:

- Hasre ğu eyhəxüd ixhecen, sayir zı yiğne ulesqa qales deş.

11

Yıts'id'esın divan k'ane qexhe

¹ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

- Zı fironulqayıy Misirılqa sayıb balyaa g'axuvles. Mançile qiyğə mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. ² Milletk'le eyhe, adameşeyiy yedaşe hiqiy-allane Misirbışike nuk'raykeyiy k'ınəğəyke hı'ıyn karbı heqqecen.

³ Rəbbee məxüd ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşik'le, Misirne milletk'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe.

⁴ Mısee fironuk'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüdü eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ilğeç'es.

⁵ Taxtlı gyu'arasde fironne ts'errıyne duxayle girğıl, suk gıviyxərne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, girğing'un ts'eppiyn dixbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınud çıkana ts'ettıyn balabı hatt'asınbı. ⁶ Misirvolle xədüyn geşşuy ixhes. Məxdüyn geşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ixhes deş. ⁷ İzrailybışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayıb gıhıvxhas deş». Mançike şok'le ats'axhxhesin Rəbbee İzrailybıyiy Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. ⁸ Yiğın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeeqa qutyopk'ul eyhesin: «Ğunar hoorə, vaqa qıhna hoyharan girğın milletud hooracen!» Mançile qiyğə zı əlyhəəsda.

Manıd uvhu, Mısa qəlm qek'a fironusse qığeç'ena.

⁹ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

- Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alıxhxhes deş.

¹⁰ Mıseeiy Harunee man girğın əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbee fironuke hıt'iy hı', mang'vee İzrailybı cune ölkeənçe g'avku deş.

12

Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram

¹ Rəbbee Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu:

² - Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senıd çile giğlecen.

³ İzrailıyne girğıne cəmə'ətik'le eyhe: ine vuzane yıts'id'esde yiğıl girğing'vee cune xızanısdıyiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvəye vooxhe g'əvxəs vukkan. ⁴ Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ilbaxheene, hasre manbışe cone xaas delesne xaybışeeene insanaaşıs sİK'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nımeniy oxhanas əxəsvə. ⁵ Şu g'əyxı'yn həyvanar sa senıyn vughulınbı, qı'bı'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəəxə. ⁶ Manbı ine vuzane yıts'ıyoq'ad'esde (14) yiğılqamee havace. Exhalqana İzrailıyne cəmə'ətin manbı gyatt'ecen. ⁷ Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybışde akkabışde çerçıvabışılqa q'abğe. ⁸ Manecad xəmdə ç'eyç'eybışıka, ts'ayıll ç'əra qı'in çuru ilydyadıyne gıneyka oxhne. ⁹ Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbışıka ts'ayıll ç'əra qı'ı oxhne. ¹⁰ Miç'eedilqamee vuçud g'ilymadəççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. ¹¹ Çuru otxhanang'a inəxüd he'e:

yi'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xiled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna.

¹² G'iyna xəmdə Zı Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbı, həyvanaaşın ts'ettiyn balabıd Zı g'iyna xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirine allahaaşısib cazaə hevles. ¹³ Şu q'abğına eb vuşde xaybışilin işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qıdet'u ilğeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. ¹⁴ İn yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılbişed Rəbbin bayram xhinne in yiğ ilğehecen. Gırgine gahbışil in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna.

İlydyadyne gıneyna q'aanun

¹⁵ Yıghille yiğna ilydyadyın gıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiyne yiğilycab sav'u avak'anee'e. Şavaayiy ts'eetiynne yiğile yiğid'esde yiğilqamee acıxamırnan gıney otxhun, İzrailıybişde yi'q'ne meexhecen. ¹⁶ Ts'ettiynneiy yiğid'esde yiğil muq'addasna iclas see'e. Mane yiğbışil şos otxhuniy hı'ıyle ğayrı nenacab iş humaa'a. ¹⁷ İne ilydyadyne gıneybışın bayram, Zı şu Misirğançe mane yiğil g'oşunbışıkva qığav'uncıl-alla alğehe. İn bayram qööne nasılbişed alğehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgine gahbışisda vob. ¹⁸ İlydyadyın gıney ts'eppiynne vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yiğine exhaliyle gibğil g'ayı sad'esde (21) yiğine exhaliqamee oxhne. ¹⁹ Yıghne yiğna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ikkan deş. Şavaayiy acıxamırnan gıney otxhun İzrailıybişde yi'q'ne meexhecen. Cona ixheyir, menne cigeenç qarına ixheyir hakkal ha'asda. ²⁰ Acıxamırnan vuçud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadyın gıney oxhne.

Qıdet'u ilğeç'uva alğavhuyn ts'ettiyn bayram

²¹ Mısee İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen:
- Hap'kın vuşde xızanbışısın urğbiyee mısvabiyee g'əyxı' alle. Allah qıdet'u ilğeç'uyne bayramus q'urbanbı alle'e. ²² Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'yoq'u akkayne çerçivalqa q'abğe. Miç'eerilqameyir vıuşcar g'aqa qığmeç'ecen. ²³ Rəbb Misirbı gyapt'as ı'q'əmee, çerçivalına eb g'avcu, mane xaabınbışik qıdet'u ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaaik vuşde xaybışeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. ²⁴ İn ədat gırgine gahbışis şosiy şole qiyğınbışis q'aanun xhinne havaace. ²⁵ Rəbbe şos helesva cuvab huvuynne cigeenç qabı hıpxhırmeeyib, şu in ədat yik'el hıxan humaa'a. ²⁶ Vuşde uşaxaaşe şoke qıdghun hı'ıyng'a: «Şu in nişisne ha'a?» ²⁷ Manbışik'le eyhe: «Rəbbe Misirbı gyabat'ang'a, İzrailıybişde xaabınbışik qıdet'u ilğeç'uva, şı g'attıvxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna».

Milletın q'aratsabışil gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a.

²⁸ Mançile qiyğa İzrailıybı apk'ın, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a.

Yits'id'es qıtxhuyn divan: ts'eppiyn dixbı habat'a

²⁹ Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbe Misirbışın Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gırgın dixbı gyabat'anbı: fıronne ts'erriynne taxtil gyu'arasde duxayle girğil, zıdaneə aqıyng'üne ts'erriynne duxalqamee. Həyvanaaşınbıd çıkana ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. ³⁰ Mane xəmdə fıronur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qımek'acen.

³¹ Xəmdə fıronne Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

- Sabı-qabı, hudoora! İzrailıybişika sacıgee yızde milletke əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhıneyid Rəbbis ı'bəədat he'e. ³² Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasıb xayır-düə hevle.

³³ Misirbışe İzrailıybı mızal avqaqqa vuxha, manbı cone ölkənçe ek'ba qığeepç'ı hudooracenva. Manbışe eyhe ıxha:

- Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı.

³⁴ Milletın acıxamır üvxəs həsilıydehayn xamırnan con lyagambı tanalıñçeeqa hitk'ır mıgabışılqa alıat'ı ayk'an. ³⁵ İzrailıybişe Mısee uvhuynçıl k'ır gyaqı, Misirbışisse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəğə heqqa. ³⁶ Rəbbe həməxüd ha'a Misirbışde ulesqa İzrailıybı yugba qavayle. Manbışed İzrailıybişis ikkanan helen. Məxüb manbışe Misirbı q'əra qaa'a.

Mısireençe əlyhənbı

³⁷ İzrailıybı Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaaşileyiy uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhid vəş aazır (600 000) meena adamiy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'ın. ³⁸ Manbışika sacıgee xəppa menne milletuken insanar, xəttə çavra-vəq'əd

ayk'an. ³⁹ Misirğançe qıkkıyne ilydyadyne xamırıke manbışe fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba hittıyavhuva, yeqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsiləepxha deşdiy.

⁴⁰ İzrailıybı Misir yoq'ud vəşşe xhebt's'al (430) senna avxu. ⁴¹ Yoq'ud vəşşe xhebt's'al sen g'adiyne yiğil, Rəbbin millet g'oşunbışıqı Misirğançe ayk'anın. ⁴² Misirğançe qığaahasde xəmdə Rəbbe manbı coleb-alqa g'ilydyav'uva, İzrailıybışe mana xəm Misirbışde xılənçe g'attıpxhınna xəm xhinne yik'el avqu. Hammaşee mana xəm qabıyng'a İzrailıybışis Rəbbineme muğurbanıy aaxvas vukkiykananbı.

Qıdet'u ilğeç'uyne bayramın medin q'aanunbı

⁴³ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

- Qıdet'u ilğeç'uyın bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ikkan: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cigeençe qarıyng'us hideles ikkan. ⁴⁴ Saccu pılıke alişşuyne g'ulusse man otxhuniy, gu mana sunnat hı'ıyle qiyğa oxhanas əxə. ⁴⁵ Sık'ınna gahna vuşde cigabışee axvasva menne ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otxhuniy heles ixhes deş. ⁴⁶ Q'urban ablyav'uyng'üne xaa man çuru oxhanas ikkan, mançe g'aqa qığahas ikkan deş. Sayid mançin nencad bark'vbı haq'var hıma'a. ⁴⁷ İzrailıybışde gırgıng'veecad qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram alğahas ikkan. ⁴⁸ Menne cigeençe arı, şüng'əə mihmannaxvang'usud qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ikkanxhe, mang'üne xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qiyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne ıxha man bayram alğahas əxə. Sunnat hidı'ıyne adamee mançike hı'ıyn otxhuniy umoyxhancen. ⁴⁹ İzrailıybışisib, menne cigeençe qabı coka aaxvanbışisib q'aanun sa vobna.

⁵⁰ İzrailıybışe, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a. ⁵¹ Mane yiğilycab Rəbbe İzrailıybı g'oşunbışıqı Misirğançe qığa'anbı.

13

Ts'eppiyn dixbı Rəbbis g'avсарas

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² - İzrailee yedarşe ts'eppa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbıyiy həyvanaşın ts'ettıyn balabı Yizde doyl q'e.

İlydyadyne gıneyın bayram

³ Mısee milletik'le eyhen:

- Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uyın, nukariyvalike g'attıvxhan hav'uyın yiğ yik'el aqqe. Mane yiğil acıxamırnan gıney umoyxhan. ⁴ G'ıyiniyın, şu inçe qığeepç'ı əlyhəən yiğ Avıv eyhene vuzan vod. ⁵ Rəbbe vuşde dekkaaşis k'inniy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ıvbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbe şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat hə'e: ⁶ yighulle yiğna ilydyadyın, acıxamır deşin gıney oxhne. Yighud'esde yiğilid Rəbbis bayram alğehe. ⁷ Mane yighne yiğee ilydyadyın, acıxamır deşin gıney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabışee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'ıyn karıd ixhes ikkan deş.

⁸ Mane yiğil şu vuşde dixbışik'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şi Misirğançe qığa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu».

⁹ Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançe qığav'uva, havaasre Rəbbina q'aanun vuşde ghalele g'u moxhacən. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bışee axvecen. ¹⁰ Senbı atk'iniylette şu man yiğ yik'el aqqı alğehe.

Ts'eppa vuxhaynı

¹¹ Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşis k'ın g'assır helesva uvhuyn Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yiğile, ¹² ts'eppiyn dixbı Rəbbine doyl qee'e. Həyvanaaşınıd ts'ettıyn vughulyın balabı Rəbbine doyl qee'e. ¹³ Ts'eppiyne əməleyne balayl-alla urg qevle. Çil-alla vuççud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışil-alla nuk'ra qele. ¹⁴ Mısamecad duxee vake man hucooneva qiyghunene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ıxha, şi Misirğançe qığav'u, nukariyvalike g'attıvxhan hav'u. ¹⁵ Fironus şi g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ılqa sark'ılyne gahıl, Rəbbe Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşınıd ts'ettıyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettıyn vughulyın həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiyne yizde dixbışil-allad nuk'ra qele». ¹⁶ Rəbb şal oğa it'umra ıxhay, şi Misirğançe qığav'uy, vuşdemee xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen.

Rəbbe İzrailıybışis yəq haagva

¹⁷ Fironnee millet g'ayqiyng'a, Allahee manbı Fılıştınaaşine cigabışıle k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:

– Maa'ab manbışıka muhariba hav'eene, manbışe sayid fıkrırbı badal hı'ı Misirqacab sivişk'al.

¹⁸ Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'erane deryahısqa qıkkəka. İzrailıybı Misirence dəv'əysınbı xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an.

¹⁹ Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cəkasa s'ı qıkkəkanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailıybışısq'a k'in g'assaras alıkkı uvhuynniy:

– Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ilyma'a, şoka qıkkee.

²⁰ İzrailıybı Sukkotğançe qığeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cıgee çadırbı giyxə. ²¹ Rəbb Vuc manbışde hırnıy əlyhəə. Mang'vee yiğniyiğın manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqanıy işix hele haagva. Mang'vee məxüdə manbışisse yiğniyiğınb, xəmdəb əlyhəəs vəxəcenvaniy ha'a. ²² Sık'ınne gahıs xheyib buludna dirak yiğniyiğın, ts'ayına dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14

Deryaheñçe t'lğəə

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² – İzrailıybışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'ıl Pi-Haxirot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırbı gı'xecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögeə vuxhecen. ³ Fironusqa həməxüdə qales: «İzrailıybı nyaqame vuxhesınbı avxu, sahrayn manbışda yəqı'b g'ats'ark'ın». ⁴ Zı fıron meer hı't'ilqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna gıxhas. Məxüdə Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhhesın.

İzrailıybışe həməxüdüdə ha'an.

⁵ Fironuk'le İzrailıybı heepxıva uvhuynq'a, mang'unayiy cune insanaaşına fıkrı badal vooxhena. Manbışe eyhen:

– Şi in hı'ıyn kar hucoonə? Şi İzrailıybı g'avkku nukarar dena avxu!

⁶ Fironnee dəv'əysın daşk'a balkanaaşık qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna. ⁷ Mang'vee cuka yıxıd vəş (600) g'əyxı'ıyne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misırın gırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Gırgıne daşk'abışıqa çın ç'ak'ınbı vooxhe. ⁸ Rəbbe fıron, Misırna paççah hı't'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançe qığəəne İzrailıybışqar qihna gexha. İzrailıybımee yik'eka əlyhə vuxha. ⁹ Misırbı fıronne gırgıne dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxıynbışıka, gırgıne g'oşunbışıka sacıgeə İzrailıybışıqa qihna gyabak'a. Misirbışısq'a manbı deryahısne çadırbı gıxı'ıyne cıgeə, Pi-Haxirotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a.

¹⁰ Fıron İzrailıybışıqa avayq'arnıy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ilyakiys g'ecen, manbı coqab qihna vob gyapk'ı. Manbı mançile geəb qəpqr'ın Rəbbılqa ona'a gıviyğal. ¹¹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

– Nya'a Misir nyaq'vbıniy deş, ğu şı hapt'as sahreeqa qabı? Karne ğu hı'ı şı Misirğançe qığav'u? ¹² Nya'a, şı vak'le Misir uvhu dışdıy: «Şi şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şı Misirbışda iş haa'as»? Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'ıyle yugda eyxheyiy!

¹³ Mısee milletis inəxdun alidğınıy qele:

– Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'ıyna g'acesın, Rəbbe şü nəxübiy g'attıvıxhan haa'a. Həşde g'oocen Misırbı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş. ¹⁴ Rəbbe şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'ıbı it'umda aqqe!

¹⁵ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Nişil-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailıybışik'le eyhe, ögiylqa hudooracen. ¹⁶ Ğımee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cıgeeqa qe'e, İzrailıybışisse mane xhyan deşde cıgeençe deryahıle k'ena lıgeepç'es vəəxhecen. ¹⁷ Zımee Misırbı hı't'eeşılqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fıronne dəv'əyne daşk'abışıkınıy balkanaaşıl aleepxıyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as. ¹⁸ Zı mısayiy fıronukuniy cune dəv'əyne daşk'abışıkın, balkanaaşıl aleepxıynbışıkın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhhes.

¹⁹ İzrailıybışile ögiyl əlyhəəna Allahna malaaik, cıga badal hav'u, manbışıqar qihna qöə giyğal. Buludne dirakınıb çına cıga badal hav'u, yı'q'əle, ²⁰ İzrailıyneiy Misırne g'oşunbışde əree qöə gıviyğal. Xəmvollete dirakın İzrailıybışis işix gyavhu,

Misirbışismee miç'axiyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş.

²¹ Mısee xıl deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şargıle aa'ane mıtısıka deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cıgeeqa qexhe. ²² İzrailybıb deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepç'i avayk'anabı. Xhyanbı cabırbı xhinne qetxha manbışe sağneyiy solne sural ulyoyzar. ²³ Misirbı gyabak'anbı manbışe qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbıb manbışe qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa. ²⁴ Rəbb verıgna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışın g'oşunbı sana-sançıl alıkk'a'a. ²⁵ Mang'vee dəv'əyne daşk'abışın tekarbı sacuraycad qa'a, mançısse yugda alik'aras məxəcənvə. Misirbışe eyhen:

- Qudoora inçe heepxas! Rəbbe İzrailybışın sura aqqı, şakınud ha'as ıkkən.

²⁶ Rəbbe Misayk'le eyhen:

- Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çine cıgeeqa satk'ıl, maabın Misirbı dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl alepxıynbışıka sacıgee çik avub g'alee'ecən.

²⁷ Mısee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbıd miç'eeqana çine cıgeeqa sıyk'al. Misirbı xhineençe heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a. ²⁸ İzrailybışıqa qihna deryaheeqa k'eeç'ıyn dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı, gırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışe hööğəna. Mançe şavussecar g'attixhanas əxə deş.

²⁹ Məxüd ıxha İzrailybı deryahne yı'q'neene xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepç'i avayk'an. Xhyan manbışe sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. ³⁰ Mane yiğil İzrailybı Rəbbe Misirbışe xılənçe g'attıvxhan haa'a. Qiyğa manbışik'le Misirbı deryahne mıglek hapt'ı g'ooce. ³¹ İzrailybışik'le Misirbışik Rəbbe xənnə gucuka hı'ıyn g'acumee, manbı Rəbbile qəvəyq'ən gıviyğal. Mang'ulqayiy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, inyam ha'a gıviyğal.

15

Mısayna mə'niy

¹ Mane gahl Mıseeiy İzrailybışe Rəbbis ina mə'niy haa'a:

- Rəbbis ina mə'niy qəpçəs,

Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı!

Balkanıb, çil alixınar,

Mang'vee deryaheeqa g'av'u!

² Rəbb Yızda guciy mə'niy vorna,

Mang'vee zı g'attixhan hı'ı.

Mana Yızda Allah vorna,

zı Mana qıvats'a'asda!

Mana yızde dekkeeyid l'bəədat hı'ına Allah vorna,

zı Mana axtı qa'as!

³ Gırgıne duşmanaaşıle gıamxhesde

Rəbbin do YAHVE* vodun!

⁴ Dəv'əyne daşk'abışıka fironna g'oşun

deryaheeqa dağav'u!

Misirin nekke yugun ç'ak'ınbı

Ç'ərane deryahın höbğü!

⁵ Xhyan manbışile g'alysıkkı,

k'oralybışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın!

⁶ Rəbb, Ğu Yiğne gucuka qıvats'ı!

Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a!

⁷ Ğu Yiğne xənnə gucuka,

Ğu qıdvyaats'anbışıkın ha'a!

Yiğne qəlın,

ts'ayin balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyooovxhan hav'u!

⁸ Yiğne nafasın xhyanbı

* 15:3 15:3 YAHVE: in do cühüt'yaaşine mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

sacigeeqa sa'a,
 Sacigeeqa sadiyne xhineke cabırıbı ha'a,
 Ittehesu deryahne k'oralybıseedin xhyanbı qiyğara'anbı!

⁹ Duşmanee eyhenniy:

«Qihna girxhu, zı manbı avqas,
 Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as!
 Mançike yızın rı'hcad ats'es!
 Qiyğale xhineyid g'ılınc qığahas,
 yizde xilekacab zı manbı gyapt'as!»

¹⁰ Ğu manbısis uf üvxü,
 deryahın manbı höbğü!

Gurğuşun xhineyib
 manbı k'oralybıseene xhinek avqa apk'ın!

¹¹ Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda
 allahaaşine əree?

Muq'addasvallee azamatıka,
 Vasse xhinne mö'ücüzebi ha'as əxəna vornane?
 Yiğne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane?

¹² Ğu sağın xıl hotkumee,
 ç'iyeyn manbı höbğüynbı!

¹³ Vaqa badaldyooxhena yugvallava,
 Ğu xalq' g'attixhan hı'ı,
 Ğu manbısis yəq haagu!

Ğu eyxhene Yiğne muq'addasne cigeeqa†,
 Ğu Yiğne gucuka quvkees!

¹⁴ Milletbışik'le man g'ayxhu, tanbıseeqa zeze avxhas,
 Filiştınar mançile geeb qəvəəq'ənas,

¹⁵ Edomun ç'ak'ınbı qərpq'ı'niyn alyabat'a,
 Moav vuk'lek vukkeekanbışik zeze ooxha,
 Kana'anın milletid nyaqame ixhesın axva!

¹⁶ Havaasre manbısilqa zeze avkkecen, qəvəəq'necen!
 Rəbb, Yiğne xılene gucen,

Yiğın millet ilğeç'esmee
 manbı g'ayelqa savk'ılas,
 nıq'-ç'ı'q' dena aaxvas!

Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'iyın millet ilğeç'esmee!

¹⁷ Ya Rəbb, Ğu Yiğın millet qalessın Yiğne suvalqa,

Ğu Yiğne Xaasva g'əyxı'ıyne cigee, Ğu manbısis cıqa qaa'as,
 Ey Xudaavand, Ğu Yiğne xileka itxhinne muq'addasne cigee!

¹⁸ Rəbbe girgıne gahbısil, hammaşe paççahıyvalla haa'as!

¹⁹ Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'imee, Rəbbe manbısilqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailıybımee deryahne xhyan deşde cigayle k'ena ilğeepç'ı avayk'ananı.

²⁰ Harunne yuçee, peyğambar Mayramee, xileqa dyaf alyat'umee, girgıne yedaaşed xileqa dyafı alyat'u, məng'ı'qab qihna mık'ar ha'a avayk'ananı. ²¹ Mayramee manbısis ina mə'niy qərpq'ı:

- Rəbbineme qərpqə,
 Mang'vee Vuc axtı qı'ı.

Balkanb, cil alixınar
 Mang'vee deryaheeqa g'av'u.

Q'ap'ın xhyan

²² Mısee İzrailıybı Ç'ərane deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebıllı yığna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbısisqa xhyan qızaxxa deş. ²³ Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı hipxhuring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava ulyoğas əxə deş. Mançıl-allad mane cigayn do Mara (*q'ap'ın*) axva. ²⁴ Milletın «Huccone ulyoğasva?» Mısaylena

† 15:13 15:13 Cigeeqa: inyaa İzrailıneyiy İyerusalimne hək'ee eyhe.

haa'a giviyyǵal. ²⁵ Manke Mısee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os xhıneeqa daǵadaççe, mançile qiyǵa man xhyan uloǵasın xhinne qexhe.

Rəbbe maa manbıışıs g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü. ²⁶ Mang'vee eyhen:
- Şu Yizde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alixxheene, Yizde ögiyl qotkun işbi he'eene, Zı he'eva uvhuynçil k'ırı gyaqqı q'aanunbışee hagvan xhinne he'eene, Misirbışılqa g'axuvuyne ik'arbişın nencad şolqa g'axiles deş. Şu yug qaa'ana Rəbb Zı vorna.

²⁷ Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cigee yits'ıq'ölle (12) xhyan ı'lqəən cigayiy yights'al (70) xurmayna yiv vooxhe. İzrailıbışe mane xhyanbı ı'lqəəne cigabışe hiqiy-alla çadırbı giyxə.

16

Allahee mannayiy bilydirçinar g'ıxele

¹ İzrailıbışın cəmə'ət Elimǵançe ayk'anan. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene, Sin eyhene sahreeqa Misirǵançe qığeepç'iyne q'ob'esde vuzane yits'ıxhob'esde (15) yiǵıl qabı hiviyxhar. ² Sahree milletin Mısaylenayiy Harunulena haa'a giviyyǵal. ³ İzrailıbışe manbışik'le eyhe ıxha:

- Mısır çurunane k'umk'umbışe de k'ane gyuv'urne gahıl, avts'esinmeen gıney ot-xhanang'a, Rəbbine xılence ma'ab hapt'ıynxhiy nınee yugda eyxheyiy. Şunad inmeen millet sahreeqa mısıka gyapt'as qadı!

⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zı şolqa xəənçe gıney gyoǵa'as. Hasre millet yiǵıs qıǵeç'ecen, çısın yiǵıysısın gıney se'ecen. Zı manbı Yizde q'aanunbışıl k'ırı iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs. ⁵ Yıxhıd'esde yiǵıl q'öd şene yiǵbışılınmeen sı'ı, ögiykecad ot-xhanan kar he'ecen.

⁶ Mıseeiy Harunee İzrailıbışik'le eyhen:

- Exhal şok'le ats'axxhesın Misirǵançe şu Rəbbe qıǵav'u vuxhay. ⁷ Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Şi vuşbine vooxhee, şu şalena haa'a?

⁸ Mısee manbışik'le meed eyhen:

- Şok'le inəxüd ats'axxhes Mana Rəbb ıxhay: g'iyına exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedid avts'esinmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culena haa'a. Nya'a şı vuşbine vooxhe? Şu şalena deş, Rəbbilena ha'a.

⁹ Mısee Harunok'le eyhen:

- İzrailıy cəmə'ətük'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şu Culqa alepçiy».

¹⁰ Harun İzrailıy cəmə'ətıka yuşan ha'ane gahıl, cəmə'ətin vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid manbışik'le buludne dirakee Rəbbin nur ıxhay g'eece.

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

¹² - Zak'le İzrailıbışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbışik'le eyhe: «Exheqana şu çuru oxhanas, miç'eedid avts'esinmeen gıney. Manke şok'le ats'axxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay».

¹³ Exheqana bilydirçinar aletxu qadı çadırbı g'ırı'n cıga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'xiyxə. ¹⁴ Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa kar axva. ¹⁵ İxhyanbı g'acu İzrailıbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- İn hucoone?

Manbışik'le man hucoo ıxhay ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen:

- İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyın gıney vod. ¹⁶ Rəbbe inva şok'le uvhu: «Sı'ıyle qiyǵa, həməxüd he'e, xızaneene insanaaşıs sİK'ı ixhecen, gırgıng'ulqa sa vexhxheedın* hıxhrecen».

¹⁷ İzrailıbışe gırgın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a, mansanbışe k'ılda. ¹⁸ Vexhxhayka gyoobakka gibǵılme, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ılyba sav'uyng'unab k'ılyba haagu deş. Gırgıng'vee q'aralıka sav'una xhinne cab haa'gva.

¹⁹ Mısee manbışik'le eyhen:

- Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe.

²⁰ Sassanbışe Mısayl k'ırı ilydiyxhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane ot-xhuneeqa mı'qər a'a, mançike eva g'əə giyǵal. Mısee manbışılqa qəl haa'a. ²¹ Miç'eeb

* 16:16 16:16 Vexhxha: cühüt'yaaşine mizel in cuvab «omer» vod. Sa omeree sa kiloyle sİK'ılda hexxada vod.

gırgıng'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğa veriğ pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyyk'alna. ²² Yixhud'esde yiğil manbişe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətne ç'ak'ınbişe co nimeen kariy s'ı'ıva abı Mısays yuşan ha'an. ²³ Mısee manbişik'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüd eyhe: «G'iyqiyn ulycümün yighıd'esın, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyniykecad qeceseñ qeçe, qoxhxharasın qoxhre. Hexxada axuynıd g'iyqiys havace».

²⁴ Manbişe otxhuniy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərid i'ı deş, evad eyxhe deş. ²⁵ Mısee eyhen:

- G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş. ²⁶ Şu man kar yixhne yiğna se'e, Şabbatıl, yighıd'esde yiğil, şok'le vuççud aveykes deş.

²⁷ Milletiken sabara insanar yighıd'esde yiğilib otxhuniy sa'asva qığeepç'eyib manbişik'le vuççud iveeke deş.

²⁸ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Şu musılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qıdeepxhes?

²⁹ İlyaaake, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yiğ huvu, mançil-allad Zı yixhud'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele. Yighıd'esde yiğilyib gırgınbı cone xaybişee gyuv'urecen, əq'ənaqa imaak'anancen.

³⁰ Məxüb milletın yighıb'esde yiğil manzil haa'a. ³¹ Mane otxhuniyn do İzrailybişe manna' giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhniysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob.

³² Mısee eyhen:

- Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qiyğiynə nasılıbışis havaace. Hasre manbişik'led g'acecen, Zı şu Misirğançe qığav'uyng'a şos şahree huvuyn gıney».

³³ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gıyxhe qihniyne nasılıbışis havaces ixhecen. ³⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne[†] hiqa giyxhe.

³⁵ İnsanarnane cıgeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailybişe yoqt's'al (40) senna manna ooxhan. ³⁶ (Sa omer efana yits'ib'esda pay vobna).

17

Ganzile gyodatstsen xhyan

¹ Gırgın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqı'lqa qıgeç'e. Rəbbe manbişik'le uvhuyn xhinne manbi ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbi Refidim eyhene cıgeeqa qabı çadırbı giyxə. Maa'ad milletın ulyoğasın xhyan eyxhe deş. ² Mançil-allar manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

- Şas ulyoğasın xhyan hele!

Mısee manbişik'le eyhen:

- Nya'a şu zak'le cuvabbı eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys i'xı'yxə?

³ Milletus xhyan ikkan eyxhe. Mançil-allad manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

- Nya'a şu şı Misirğançe qığav'u? İn şu şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı?

⁴ Mısee Rəbbılqa onu'u eyhen:

- İne milletik zı hucoone ha'as? Manbi zalqa g'aye gyooğa'asınçıl qepxha vob.

⁵ Rəbbe Mısays inəxdun alidghuniy qele:

- Vakasana sabara milletın ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays i'xı'yn əsayid xılyaqə aleet'e. ⁶ Maane Xorev eyhene ganzil Zı yiğne ögiyl ulyozaras. Mane yiğne xılene əsaaka ganzile k'ena it'umda i'xe, mançeeñçe milletus ulyoğasın xhyan qıgeç'es.

Mısee İzrailyne ağsaqqalaaşine ögiyl həməxüd ha'a. ⁷ Mısee mane cigaynıd do Massayıy Meriva (siliys i'xı'y, cuvabbı uvhiy) giyxhe. Ma'ad İzrailybişe cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys i'xı'ıva man do giyxhe.

Amalekaaşikan saç'uvkiy

[†] 16:31 16:31 Manna: Man kar İzrailybişik'le mankilqamee g'ıdecuva, manbişe mançin do «in hucoone» giyxhe.

[‡] 16:34 16:34 Mugaavilenana q'utye: mane q'utyeyne hək'ee Tovratee, menne cigabişeeıd otk'uniyn.

⁸ Mançile qiyğa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıybişika suç'ookanbı. ⁹ Mısee Yeşuayk'le eyhen:

- Hark'in milletıke insanar g'əvxex, yişdemee Amalekaaşıka saç'uvkecen. Zı g'iyğa Allahne əsaaka təpayne q'oma ulyozarasda.

¹⁰ Yeşueeyid Mısee ulvhuyn xhinne ha'a, hark'in Amalekaaşıka siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hark'in ulqeebaç'enbı təpayne q'omağa. ¹¹ Mısee xıleppi ozzur avqa qeetxhamee, ğamebaxhe gıviyğalanbı Amalekar. ¹² Mısayn xıleppi oyzaranbı, mang'usse xıleppi orzuliyvalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeyiy Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüdü verığ k'yoocəsmee, manbişe mang'un xıleppi xəə aqqaqqa. ¹³ Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ilıncıke alğaa'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- İnsanaaşə yik'el aqqecənva kitabeeqa ok'ne. Qiyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın.

¹⁵ Mısee q'urban ablyan cıga ali'i çin doydud YAHVE Nissi (*zas Rəbbee ğamxhesda guc hoole*) gıxhxı, ¹⁶ eyhen:

- Zı Rəbbılqa k'in g'iysar, Rəbbee Amalekaaşıkana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18

İtron Mısaysqa arayle

¹ Midyanaaşine kaahınk'le, Mısayne abatteyk'le İtronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailıybişdemee hı'yın karbiyiy Rəbbee manbı Misirğançe qığav'uy g'iyxhe. ²⁻³ Mısayne abattee İtronee Mısayna xhunaaşə Tsıpporayıy q'öölə uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Mısee ögiylycarniy cuna xhunaaşə dekkıne k'anyaqa g'axıyvu. Mısee «Zı menne cıgee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dıxıbişde sang'un do Gerşomniy (*menne cıgayna*) gıxhxı. ⁴ «Dekkee ı'bəədat hı'iyne Allahee zas kumag hı'ı, fıronne g'ilıncıke g'attıxhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (*Allahee zas kumag ha'a*) gıxhxı. ⁵ Mısayna abattey İtron, dıxıbişıkayıy xhunaaşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. ⁶ İtronee Mısayk'le eyhecənva insan g'ıxele:

- Zı yiğna abattey İtron xhunaaşeykayıy q'öne yiğne duxayka vasqa ı'qqə vor.

⁷ Mısa abbateysqa qığəç'u mang'une ögiyl k'yorzul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qıdghunbı ha'a manbı çadıreeqa ikkebaç'e. ⁸ Mısee abatteys, Rəbbee İzrailıybişdemee fıronluqayıy Misirbişılqa allı'ıyn yiğbı, co yəqqə opxhunna əq'ıba, sayıb Rəbbee co nəxübiy g'attıvxhan hav'uva yuşan ha'a. ⁹ İtron Rəbbee İzrailıybişis yugvalla hav'uva, manbı Misirbişde xılənçe g'attıvxhan hav'uva geer şadexhena. ¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Şu fıronneyiy Misirbişde xılənçe g'attıvxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! ¹¹ Həşde zak'le ats'an Rəbb manısa allahaaşile nımeexheyir xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbişde xılənçe g'attıvxhan hı'ı.

¹² Qiyğa Mısayne abattee İtronee, Allahus medın-medın q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailıybişın ağsaqqalar, Mısaykayıy cune abatteyka sacıgee Allahne ögee gıney oxhanas abayle.

Mısee ç'ak'ınbı g'əəxə

¹³ Qınne yiğıl Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletüdü miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla ılıyk'ar ıxha.

¹⁴ Mısayne abatteyk'le mang'vee milletük ha'an g'acumee, eyhen:

- Ğu hucoone milletük ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yiğne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee ılıyk'ar axu?

¹⁵ Mısee eyhen:

- Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle. ¹⁶ İnsanar sana-sang'uka parxaçəepxhamee, zasqa abayle. Zınad manbişde neng'uqa nena bınahıyva eyhe. Sayıd zı manbişis Allahne g'ayda-q'aanunbişike yuşan ha'a.

¹⁷ Abattee Mısayk'le eyhen:

- Ğu man qotkuda deşod ha'a. ¹⁸ Ğunar, vasqa abaylenbıb mançıke saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na işib. Vassecab mana iş haa'as vəxəs deş. ¹⁹ Ğu zal yugda k'ırı gyaqpe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhacen! Allahneyiy milletne yı'q'nena ixhe, milletin nyaabiy dağamıyvalıca opxhan, ğu Mang'us yuşan he'e. ²⁰ Manbişik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq Haagve. ²¹ Milletıke kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka alıvşes dyooxhen insanar g'əvxex.

Manbı aazırng'us (1000), vəşing'us (100), xhots'aling'us (50), yıts'ing'us (10) ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhe. ²² Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənbıd vasqa allecen. Məxüdü manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'il quvxhes. ²³ Ğu məxüdü he'eene, Allahısıd man ikkiykıneene, vasse örxəs əxəsda. Milletid yik' sıbık qı'ı xaaqa sıyk'aly.

²⁴ Mısee abattel k'ırı alıxhxı, mang'vee eyhen xhineyid ha'an. ²⁵ Mısee İzrailıybışde əreençe kar əxənbı g'əvxü, milletus ç'ak'ınbı xhinne gıviyxhe. Manbışike aazırng'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yıts'ing'us ç'ak'ınbı vooxhe. ²⁶ Mane yığile otçu manbışe milletus məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cosse əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənbı Mısaysqa adayle ıxha.

²⁷ Qıyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyir sıyk'alna cune ölkeeqa.

19

İzrailıybı Sinayne suvaysne

¹ İzrailıybı Mısee qığeepç'iyne xhebıd'esde vuzane ts'eppiynə yığıl Sinayne sahreeqa hıviyxhar. ² Refıdımğançe qığeepç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəəne cıgee çadırbı gıyxə. ³ Mısa suvalqa Allahısqana ılqəç'e. Rəbbe mana suvale qort'ul eyhen:

– Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailıybışik'le eyhe: ⁴ «Şok'le Zı Mısrıbışik hı'ıynıd, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılıbışıl Zasqa qabıyid g'acuyn. ⁵ Həşdıyle şu Yızde cuvabil yugda k'ırı gyaqəene, Yızda şokana mugaavile havaaceene, manısa milletbışile Zas delesın millet şu vuxhes. İn dyunyecad Yızın vodun, ⁶ şunab Yızdemee kaahinaaşın ç'ak'ınbı, paççahar vuxhes, muq'addasın millet ıxhes». Man gırgıne İzrailıybışik'le eyhe.

⁷ Mısa avqa gıç'u milletın ağsaqqalar sav'u, Rəbbe uvhuyn gırgın manbışıs yuşan ha'a. ⁸ Milletıncad inəxdun alıdghınıy qele:

– Rəbbe uvhuyn gırgın şı ha'asın!

Mısee manbışın alıdghınıy Rəbbıs hıxhar ha'a.

⁹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zı yığne k'anyaqa k'ışşeyne buludee ayres, milletk'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxhı valqa gırgıne gahbışiscad inyam he'ecenva.

Mısee milletın uvhuyn Rəbbılqa hıxhara'ang'a, ¹⁰ Rəbbe meed Mısayk'le eyhen:

– Milletısqa hark'ın manbışik'le eyhe: g'ıynayıy g'ıyqa manbı məttıba vuxhəcen, tanalınbıd hoğleceen. ¹¹ Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhəcen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sinayne suvalqa gıç'es. ¹² Suvayne hıqıy-alla milletnemee sarhad ts'its'av'u manbışik'le eyhe: «Suvalqa ılqməebaç'e, mançık xil simet'a. Suvayk xil set'una g'ılymaraççe, gik'e. ¹³ Məxrına ıxheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xil simet'a. İnsan ıxheyir həyvın vuxheyib əq'ənançəcab gyuvk'e, g'ılymabaççe». G'argıne gaçençe xılıyna syuty hav'umee, manbışısse suvalqa ılqəepç'es vəəxə.

¹⁴ Mısa suvayle g'ıç'u milletk'le gıçəpxeva eyhe. Manbışed tanalınbı hoyğalanbı. ¹⁵ Mang'vee milletk'le eyhen:

– Qıtsıqıys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayıd yik'el aqqe yadaaşık xil simet'a.

¹⁶ Xhebıd'esde yığıl miç'eed xəy g'əhədaqqə gıyğal, ts'ayılan eyxhe, k'ışşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argıne gaçençənan it'umna syuty vooxhe. Çadırbışısneebın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı. ¹⁷ Mısee Allah qızaxecəna insanar cone çadırbışısse suvaysqa saa'a. ¹⁸ Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar gıç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xənnə peşteençən xhinne kuma ı'lqəə eyxhe. Mane gahlı suva it'umba ı'ğviykarna, ¹⁹ ittehesu g'argıne gaçençəna syutybu geeb qooxhe gıviyğal. Mısee eyhençıs Allahee alıdghınıy xəybı g'əhədaqqəne sesıka qele ıxha. ²⁰ Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa gıç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ılqəç'umee, ²¹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Gıç'e milletk'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadıle ılğimebaç'ecen. Uvhuyn hıde'eene con gellesınbı hapt'asınbı. ²² Rəbbısqa qəepxhesın kaahinaaşın ç'ak'ınbıb gıçəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hıde'eene Rəbbe manbışikımd ha'asın.

²³ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Nya'a Ğu şak'le uvhu dışdıy «Suvayne hıqıy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançıl-allad milletın Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş.

²⁴ Rəbbe eyhen:

- Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeesine ç'ak'ınbışeb, milletimıd suvalqa Rəbbisqa 1'lqəəva sarhad 1lgımooç'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbeee cokun ha'asın.

²⁵ Misa suvayle giç'u man uvhuynbı milletılqa hixhar ha'a.

20

Allahna yits'ible əmr

¹ Allahee inəxdun əmirbı huvu:

² Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, ğu Misireençe qığavhuna, nukariyvalike g'attixhan hı'ına.

³ Hasre vaqa Zale ğayrı mebin allahar mooxhecen.

⁴ Ğu vada byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker huma'a. ⁵ Məxdine byuttıyaaşis k'yumoyzar, 1'bədat huma'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqamee Zı mançis öörəxə deş. Zı g'imece eyxhene dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as. ⁶ Zı ikkiykin, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılıbışis yugvalybı ha'as.

⁷ Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghalelqa ilymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbeee yiğbı allıdyı'yı g'alerçes deş.

⁸ Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışike curu'u, muq'addasın yiğ he'e.

⁹ Yixhne yiğee yiğın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e. ¹⁰ Yıghıd'esın yiğid, Şabbatıd hasre Rəbbis, yiğne Allahıs ixhecen. Mane yiğıl ğunab, dibbışeb, yişbışeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cigeençe qabı yiğne şaharbişee aaxvanbışeb nenacab iş humaa'acen. ¹¹ Yixhne yiğee Rəbbeee xəybıyiy ç'ıye, deryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yıghıd'esdemee yiğıl Mang'vee manzil haa'a. Mançil-allab Rəbbeee Şabbatne yiğis barakat hoole, man yiğ manisa yiğbışike cura'an, muq'addasın yiğ ha'a.

¹² Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançil-allab ğu, Rəbbeee, yiğne Allahee, vas huvuyne cigabışee xliyna 1'mı'r haa'as.

¹³ İnsan gimek'a.

¹⁴ Zina huma'a.

¹⁵ Qümöqə.

¹⁶ Mering'vee hıdı'ıyn, karai'dəən kar gardanaqa gimıyxhe.

¹⁷ Mering'une karalqa ul humaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əməlelqa nişılqacab ul humaa'a.

¹⁸ Milletik'le ts'ayılan, xəybı g'əhədəqqə, suvayle 1'lqəən kuma g'acumee, g'argine qaçeençena syuty g'avxhume, manbı it'umba qəpqr'ın suvayle əq'əna qeebaxhe.

¹⁹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Ğucar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan huma'acene. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı.

²⁰ Mısee milletik'le eyhen:

- Qıməəq'ən. Allah şu siliys üvxəs arı. Mana sayid şu binahbı huma'acenva, şu qəvəəq'əna'ascar arı.

²¹ Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'aarına buludusqa.

24

Allahee İzrailıyışika mugaavile haa'a

¹ Rəbbeee Mısayk'le eyhen:

- Ğu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Avıhuyiy sayir İzrailıyışide ağsaqqalaasıke yights'al (70) insan Zasqa 1lqəepç'i, Zas əq'ənanəcecab k'yoozre. ² Qiyğaler, Zasqana saccu ğu qixhe mansabı deş. Millet inyaqa 1lqımeç'ecen.

³ Mısee Rəbbeee uvhuynbıyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'mıee, mil-letıncad mang'us cuvab qele:

- Şı gırgın Rəbbeee uvhuyn xhinne ha'as!

⁴ Mısee Rəbbeee uvhuyn gırgın oyk'anın. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa 1'lqəəne cıgee q'urbanbı allya'an cıga alya'a. Qiyğale İzrailıyee yits'ıq'öne (12) nasılıs curayda-curayda mang'vee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a. ⁵ Mançile qiyğa mang'vee İzrailıyee mek'vunbışısqa Rəbbis mek'vun congariy medın-medın q'urbanna allya'as ilekka. ⁶ Mısee həyvanaasıke gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbı allya'an cıgalqa k'yaa'a. ⁷ Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'unınbı milletis qədəqqə. Milletın eyhen:

– Şi Rəbbəe uvhuayne girğinçil k'ırı gyaqqı, girgin Mang'vee eyhəxüd ha'as.

⁸ Qiyğa Mısee İyagameena eb alyapt'ı milletılqa hooçav'u eyhen:

– Haane Rəbbəe şoka hav'uyne mugaavileyına eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob.

⁹ Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al (70) İzrailyna ağsaqqal suvalqa ilqeebaç'e. ¹⁰ Maa'ar manbışik'le İzrailyışda Allah g'eece. Mang'une g'elybışik avud lagarane giranne g'ayeyke hı'ıyn, məttın xəy xhinnen sa kariyne. ¹¹ Allahee İzrailyne ç'ak'ınbışılqa xıl g'oyt'al deş. Manbışe otXHun-ulyooğan, Allahır g'ecena.

Mısa Sinayne suval

¹² Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Suvalqa Zasqa ilqeq'ı, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebışıl Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles.

¹³ Mısa Allahne suvalqa ilqeq'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an. ¹⁴ Mang'vee ağsaqqalaşik'le eyhen:

– Şi şosqa savk'alasmee inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbışışqa hak'necen.

¹⁵ Man uvhu Mısa suvalqa ilqeq'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa. ¹⁶ Rəbbin Nurud Sinayne suval g'eece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yiğid'esde yiğil Rəbbəe Mısa buludeeñçe qoyt'al. ¹⁷ İzrailyışik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane girgin gyoxhXhan ha'ane yalavne ad g'eece. ¹⁸ Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ilqeq'e. Mana suval yoq'ts'al (40) yiğnayiy yoq'ts'al xəmnna axva.

32

K'ınəğəyke hav'una boğa

¹ Milletık'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen:

– Şak'le Şi Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadıyn ats'a deş. Mançil-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbışe şas yəq Haagvecen.

² Harunee manbışik'le eyhen:

– Vuşde xhunaşşeeşe, yişbışee, dixbışe k'ırıyık qı'in k'ınəğəyn tenebı zasqa alle.

³ Milletıncad k'ınəğəyke hı'ıyn tenebı k'ırıbışile g'ayşu Harunuşqa adayle. ⁴ Harunee manbışe adıyn k'ınəğə alyaat'u, ts'ayil rışşı qı'ı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbışe eyhen:

– İzrailyı, şu Misirğançe qığav'uyın vuşun allahar haane!

⁵ Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'ı eyhen:

– G'iyqa Rəbbis bayram alğahas!

⁶ Qinne yiğil millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otXHun-ulyoğasva giy'ar, mançe suğots'umeeyib, mık'ar ha'a.

⁷ Manke Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

– Zaara ixhe suvayle giç'e. Ğu Misirğançe qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. ⁸ Nımee zaraba manbı Zı Haagune yəqqı'le qıkkeç'ıynbı. Manbışe cos k'ınəğəyke boğa hav'u, çıs ı'bəədatbı hı'ı, q'urbanbı ali'ı uvhuyn: «İzrailyı, haane şu Misirğançe qığav'uyın allahar!»

⁹ Rəbbəe Mısayk'le meed eyhen:

– İne milletna hı't'ıyvalla Zak'le g'avcuna. ¹⁰ Havaasre Zı ine milletılqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xəđın millet g'alya'as.

¹¹ Mısee cune Rəbbis Allahıs mız k'yaa'a:

– Rəbb, Ğu Yiğne milletılqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy manbı Misireeñçe xəñne q'uvvatikaneyiy q'udratıkane xıleka qığav'u? ¹² Misirbışe eyhesin: «Rəbbəe manbışikın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe qığav'u suvabışışqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbışe man cuvabcad ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hıma'a, milletılqa yiğbı allıma'a. ¹³ Yiğın g'ular İbrahim, İsaq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbışis Valen k'in g'assır uvhunniy «Zı şoke g'abıynbı xəđın xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, girgıne gahbışis şoke g'abıynbışis heles».

¹⁴ Man g'ayxhu Rəbb güvəna qexhe, Cune milletılqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş.

¹⁵ Mısa suvayle xıle q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebışde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ixha. ¹⁶ Man g'ayebı Allahee hı'ı, çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an.

¹⁷ Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen:

- Millet ulyozzurne cigeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö.

¹⁸ Mısee mang'une cuvabis eyhen:

- Zak'le ğameebaxhenbışdayiy avub aaxvanbışda ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'iviyxhe.

¹⁹ Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqa qarımee, maana boğayıy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa i'lqəəne cıge mang'ıvee qəlin xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı ç'ıyes gyuvotxhur haq'ıvra'anbı. ²⁰ Mang'ıvee manbışe hav'ına boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançıke axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qıyğa man toozud xhinel alık'ı, İzrailıybışısqa ulyoğas ilekka.

²¹ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Mane milletın vak hucoone hı'ı, ğu manbı məxbıne xəbne bınaheeqa av'u?

²² Harunee eyhen:

- Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletis nımeeyiy qəlasın ha'as ikkiykanka. ²³ Manbışe zak'le uvhuyn: «Şi Misirğançe qığav'ıyne Mısayne vuk'lelqa hucoone qadı şak'le ats'a deş. Mançıl-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». ²⁴ Manke zinad uvhuyn: «Şavukayıy k'ınəəğöyke hı'ıyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletınıd k'ınəəğö zasqa adıyn. Zinad man k'ınəəğö ts'ayeeqa huvotxhur, mançıkeb ina boğa quvxha».

²⁵ Mısayk'le g'ecen, millet yöqqı'le qığeç'u vod. Naş qıxay yik'el hıxan hı'ıyn xhinne, millet yöqqı'le qığeç'u eyxhe. Harunee mançıs yöq huvu vuxha. Manbışe ha'ançile duşmanaşed əqənabınıy ha'as. ²⁶ Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqana qıxha eyhen:

- Rəbbın sura aqqına zasqa qora.

Man g'ayxhı Leviyne nasıleənçen gırgınbı mang'usqa savayle. ²⁷ Mısee manbışik'le eyhen:

- Rəbbe, İzrailıyne Allaahe, inəxüdüd eyhe: «Vuşde gırgıng'ıvee yı'q'eeqa g'ılinc qe'ecen. Şu çadırbı gı'xhı'ıyne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoor, həməxbıb yı'q'əlqa savk'le».

²⁸ Leviyne nasılenbışe gırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yığıl milletna xhebıd aazırılqa ələəna insan gık'u.

²⁹ Mısee Leviyne nasılenbışik'le eyhen:

- Şu g'ıyna vuşde dıxbışdayiy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbıs g'apsır. Mançıl-allab Mang'ıvee şos g'ıyna xayır-düə hevles.

³⁰ Qınne yığıl Mısee milletık'le eyhen:

- Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həşde Rəbbısqa ılqeç'es, şavuk'lene ats'a, sayıd zasse həməxüdüd ha'as əxə Rəbb vuşde bınahıle ılyheç'e.

³¹ Mısa Rəbbısqa sak'ı eyhen:

- İne milletın cos kınəəğöyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun. ³² Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ılyheç'e. Vas manbışde bınahıle ılyheç'es dekkaxhe, manke yızınıd do Yığne kitabeençə* hakkal he'e.

³³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Zas bınahısın kar hı'ına insan Yızde kitabeençə hakkal ha'asda. ³⁴ Həşdıyle hoora, Zı vak'le millet nıyaqayıy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaaıkıd yöq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda caza hav'ıne bınahıl-alla qevlesda.

³⁵ Sabara gah ılğevçıyle qıyğa, Rəbbe Harunee hav'ıyne boğal-alla milletılqa it'umun ık'arbi salat'a'a.

33

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğunar, ğu Misirğançe qığavhuyn milletıd ine cigeençe qığeepç'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'ın g'assır «Zı şoke g'abıynbışıs hevlesva» uvhuynne cigabışeeqa hudoor. ²⁻³ Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perızbı, Q'ıvbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesımbı. Şu geed hı't'ıy millet ıxhal-alla, yöqqə şokun hıdy'a'sva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaık g'axıles.

⁴ Man qəlikan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyğal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş.

⁵ Rəbbe Mısayk'le uvhuynniy:

- İzrailıybışik'le inəxüdüd eyhe: «Şu hı't'ıy milletıd. Zı şoka sık'ırraxheyir ark'ınnaxhiy, Zı şokun ha'asınıy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyıy ha'asva».

* 32:32 32:32 Yiğın kitab: mane Allahusneene xəybışeeəne kitabee, Cune ummatne qopkune insanaşın do bı otk'un.

⁶ Məxüid Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cigee İzrailıyışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı.

Rəbbika yuşanaa'ana çadır

⁷ Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xilece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha. ⁸ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha. ¹⁰ Milletk'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırışde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. ¹¹ Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğa Mısa çadırı bı'xhı'yne cigeeqa sıyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçiy mee Nunna dix Yeşua mane çadırıke cuxexhe ıxha deş.

⁹ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha. ¹⁰ Milletk'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırışde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. ¹¹ Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğa Mısa çadırı bı'xhı'yne cigeeqa sıyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçiy mee Nunna dix Yeşua mane çadırıke cuxexhe ıxha deş.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuka ats'a, ğu Yizde ulesqa yugra qarı». ¹³ Hək'erar Yiğne ulen zı aqqıxheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq Haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axhxhes, Yiğne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğın millet ıxhay yik'el hıxan huma'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Vas rəhətəda ixhecəvna, Zıcar vaka ı'qəəş.

¹⁵ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı inçe qığmaa'a. ¹⁶ Ğu şaka hidyark'ınəe, nişikene ats'axhxhes Yiğın milletd, zınar Yiğne ulen avquvubva? Nişikəne menne, zınar, Yiğın milletd qıyeyne aq'valyne milletbişike cura'as əxəş?

¹⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Yizde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuka ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın.

¹⁸ Mısee eyhen:

- Hucoone ixhes, manke Yiğna gırgına xəbvalla zak'le Haagve.

¹⁹ Rəbbe eyhen:

- Zı Yızda gırgına yugvalla vak'le Haagvasda, Zı Yızın YAHVE doydud vak'le ats'axhya'asın. Zas ikkanang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhı'm haa'as. ²⁰ Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ırta axvas deş.

²¹ Qiyğa Rəbbe eyhen:

- Haane Yizde k'anene ganzil ciga vobna, mançil ulyozre. ²² Yızın Nur inençe ı'lğəəmee, Zı ğu ganzeene sacıgeeqa gıxhxhı, ooqad Zı ılgəç'əsmee xil aqqas. ²³ Qiyğa Zı mançe xil g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34

Menne g'ayebışil otk'unin q'aanunbı

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Şene ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şenke haq'varı'iyne g'ayebışil otk'uninbı ok'vanas. ² Miç'eer Sinayne suvalqa ılgəç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. ³ Vaka suvalqa vuşucar ılgəmeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmıyxhancen.

⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına xhinnəna q'öble g'ayeb hoots'u, yıçıd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ılgəç'e.

Rəbb Mısays dyagu

⁵ Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe. ⁶ Mısayne ögiyle ı'lğəmee eyhen:

- YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdıykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xəđın sabır, badaldyooxhəna yugvalla vobna. ⁷ Aazırıkane nasılıbışis yugvalla Haagva. Hı'ıyn qəlan karbıyiy qəpkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı yik'elıxan ha'a. Taxsırnang'uk'le vaqa taxsır deşodva itteyhəna meer Zıcar vor, məxbıne dekkaaşine uşaxaaşılqqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as.

⁸ Mısa ek'ra aq'vakkena ç'ıyelqa gizerçu Rəbbis ı'bəədat hı'ı, ⁹ eyhen:

- Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şı hı't'iy milletd ixheene, şı hı'ıyn qəlan karbıyiy bınahbı Ğu yik'elıxan hı'ı, şı Vasqa Yiğın millet xhinne se'e.

Misee g'ayebişil q'aanunbı otk'un

¹⁰ Rəbbəe eyhen:

- Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletis həşdilqamee ç'iyelyne aq'valyne milletbişik'le g'idecuyın əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletuk'le Rəbbəe yiğnemee hı'iyın g'acu qəvərq' necen. ¹¹ Həşde şu Zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emoribi, Kana'anbı, Q'etbi, Perizbi, Q'ivbi, Yevusbi g'ee'epşesinbi. ¹² Şu əlyhəşde cigabişeeene milletbişikə mugaavile humaa'a, mana vuşdemee gugu vuxhes. ¹³ Manbişin q'urbanbı alyaa'an cigabi hı'ğəkkar he'e, erin g'ayebi giyxvər he'e, Aşerayın yivarid gyatxe. ¹⁴ Mering'une allahbişis i'bəədat huma'a, saccu YAHVEYS i'bəədat he'e, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş.

¹⁵ Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaaşika mugaavilebı huma'a, manbişe Zax cone allahbişikə xayaanat ha'amee, q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'alas, man otxhun binaheeqa k'imabak'a. ¹⁶ Şu manbişde yişşasike vuşde dixbişis yedar humaa'a. Deşxheene, vuşde dixbişed manbişde içeəşe cone allahbişikə Zaxayaanat ha'ang'a, manbişe ha'an ha'as. ¹⁷ Sayid şosun k'inəəğə ts'ayıl rışşı q'i' byuttar huma'a.

¹⁸ Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuynə gahıl Avivne vuza acıxamır deşin gneybişin bayram ağehe. Mane vuza yiğhulle yiğna ilydyadiyn gıney oxhne. Yik'el aqqe mane vuzaniy şu Misirğançe qıgav'u.

¹⁹ Gırgın şos ts'etta yedike ixhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vughulyın balabıd Yızınbı vod. ²⁰ Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigee urg qevle. Çine cigee kar qıdelesxe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbişde cigee nuk'ra qele.

Hasre nenacar Zasaq xıl q'ərar immaylecen.

²¹ Vuşun ha'asın işbi yixhne yiğee he'e, yighud'esdemee yiğıl manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yighud'esin yiğ manzilis cure'e.

²² Sukbı qıyşalang'a ts'ettiyne nugbarika Şavuo (Ülycümbişin) bayram ağehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadiyn Kar Sı'iyın bayram ağehexhe. ²³ Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adımer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalecen. ²⁴ Zı vuşde hiqiy-alladın milletbi g'e'əşşu, vuşun ciga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecad yik' hı'ı vuşun ciga aqqas əxəs deş.

²⁵ Zax ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqa k'yoohar humaa'a. Peesaxıs (Alah qıdet'u ilğəç'uyne) bayramısva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eediys imaxvacen.

²⁶ Yiğne cigabişee ts'etta alyadiynçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısva çine yedine niknee qumooxhar.

²⁷ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- İn cuvabı ok'ne, inçis siki Zı vakayiy İzrailika mugaavile haa'a.

²⁸ Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiğna ixha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyanıd, vuççucad ghalyaqa ikki deş. Mang'vee g'ayebişil oo mugaavileyn cuvabı, yits'ible əmr, opk'un.

Mısayne aq'vayle nur k'yayk'an

²⁹ Mısa xılyab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ixhay. ³⁰ Harunuk'leyiy İzrailiybişik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'an vuxha. ³¹ Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbişin ç'ak'ınbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbişikə gaf haa'a. ³² Mançile qiyğa gırgın İzrailiybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbəe cusqa Sinayne suvee quvuyın gırgın q'aanunbı milletisqa qele.

³³ Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavniyxhe alyadaççen.

³⁴ Mısa Rəbbika yuşan ha'asva i'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'eşşe ixha. Qığəç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ixha. Rəbbisse İzrailiybişisqa sak'imee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbişilqa hixhara'a ixha. ³⁵ Mane gahıl İzrailiybişik'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbişikə yuşan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40*Allahee İzrailiybişik'le sahree yəq Haagva*

³⁶ İzrailiybı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırlıe buludna dirak xəəqə ts'its'avxamee, manbı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'anbı. ³⁷ Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe i'ğiykaran deşdiy. ³⁸ Safariy ç'əvuvxhesmee,

Rəbbin bulud İzrailyne milletne ulene ögiyl, yiǵniyıǵın çadırıl oo vuxha, xəndemee mane buludee ts'a gyotxhan ıxha.

Raq'ambı

11

İzrailıyışe Rəbbilena haa'a

¹ Millet əq'übeeqa gitxhuva, manbişe Rəbbilena haa'a. Man g'ayxhı Rəbbe it'umba qəl hav'u. Rəbbin ts'a manbı aaxvane cigayne nekke müglekne çadırbişik qexha. ² Milletincad Mısalqa ona'a giyğal. Mısee dü'ə hav'umee, ts'a k'ədəqqən.

³ Rəbbin ts'a ma'ad qitxhuva, mane cigayn do Tavera (*gyotxhuniy*) axva.

İzrailıyışis çuru ikkiykan

⁴ Manbışıka vooxhene menne cigabişeençe qabıynbışın napsbı geed qeedaxhe. İzrailıybı manbışıka sacıgee gyaaşee-gyaaşee eyhen:

- Şaqad oxhanasın çuruxhiy ixhayn! ⁵ Şi həşdilqamee Misir q'ərad otxhanan baluğar, xiyarar, g'avumar, sipaa, ç'eç'ey, arnaa yik'el qalyaa'an. ⁶ Həşde şi k'yapt'ıynbı. Şak'le mannyale ğayrı vuççud g'eece deş.

⁷ Manna vuc k'aşnişne toxumek akar vuxha, rangıd cagvarada xhinne ixha. ⁸ İnsanaaşee mana sav'u, vuxheene xiləlyne yöxxeençe qığaa'a vuxha, devxheeneb dibakee gyoota vuxha. Manbişe mana k'umk'umeeıyb qooxhar vuxha, kokaybıd ha'a ixha. Mana zeytunne q'ışee ç'əra qav'uyne kokayk akaraba vuxha. ⁹ Xəmde i'xı'uyne çiyıka manna İzrailıybınane cıgee qığooç'e vuxha.

Yights'al (70) ağsaqqal

¹⁰ Mısayk'le gırgın xızanbı, milletcad cone çadırne ghalee geşse g'iyxhe. Rəbbis mançike it'umna qəl vuxha. Mıseeıyd mançis aq'va qa'a. ¹¹ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Nişil-allane Ğu zas inəxübna əq'üba hoole? Nya'a zı Yiğne ulen aqqı dışde, Ğu inimeene milletin zalqa yuk alixxhı? ¹² Nya'a, zakene in millet g'adı? Nya'a, zıne manbı vuxu? Ğu k'in g'assır yişde dekkaaşis hevlesva uvhuıne cigabişeeqa, nya'a manbı zasqa uşax gyoqa'ane xhunaşse uşax aqqıyn xhinne, avqu quvkees ulyookka? ¹³ Nəneçene zı inimeen millet ats'ya'asın çuru ha'as? Manbı zasnee «Şas çuru heleva» gyaaşenbı. ¹⁴ Zassecad inimeene milletin yuk haqqas əxə deş, yızda mançılqa guc hōö deş. ¹⁵ Ğu meed zak ögiylin xhinne ha'asxhee, zalqa ablesda ver zak'le g'avcesse, hucoone ixhes, Vas zı sik'ırıra ixheyir ikkanxhe yızın can həşdecad alişse.

¹⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Vak'le İzrailin ç'ak'ınbı xhinne vaats'an, Zasqa yights'al (70) ağsaqqal ayre. Hasre manbı vakasana abı Rəbbika yuşanaa'ane çadırne ögiyl ulyoozrecen. ¹⁷ Zı giç'u vaka ma'ar yuşan ha'as. Zı valıne Yızde Rı'hi'ke alyaat'u, manbışisid helesin, manbışed vaka sacıgee milletin yuk ts'its'ecenva. Valqacad milletin yuk gimexhecenva, manbişe vas kumag ha'asın. ¹⁸ Milletık'le eyhe: «„Çuruxhiy ixhayn oxhanasınva, Misircad yugdayııva“ şu gyaaşee-gyaaşee eyhen, Rəbbik'le g'ayxhiyn! G'iyqiys gicəpxı' vuxhecen, çuru oxhanas. ¹⁹ Şu man sa yiğna, q'öne yiğna, xhone yiğna, yits'ne yiğna, g'ane yiğna deş oxhanas. ²⁰ Şu man bıkırne vazna quşeençe qalesmee, avts'u həlyvəq'ənasmee oxhanas. Şu vuşde yı'q'neene Rəbbilqa yı'q' sak'al hı'ı, Mang'une ögiyl gyaaşee-gyaaşee uvhuva: „Şi nişisne Misirğançe qıgeepç'ı!“»

²¹ Mısee eyhen:

- Həşde yızde k'ane yixhıd vəş azır (600 000) adamıy vor, Ğunad eyhen: «Zı manbışis sa vazna avts'esin çuru heles!» ²² Nya'a, gırgın çavra-vəq'ə gyatt'veeyid manbı aats'eye? Nya'a, deryaheedın gırgın baluğ aqqeeyid manbı aats'eye?

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Nya'a Rəbbin xıl cit'adane vod? Həşde vak'le g'acesın Zı vak'le uvhuynbı eyxheye, dişee.

²⁴ Mısee qıgeç'u Rəbbin cuvab insanaaşılqa hixhara'a. Mang'vee milletne ağsaqqalaşike yights'al (70) insan sı'ı, Rəbbika yuşanaa'ane çadırne hiqiy-alla giviıy'an. ²⁵ Mane gahlı Rəbb buludne dirakee giç'u, Mısayka yuşan ha'a. Mang'ulyne Allahne Rı'hi'ke alyaat'u, yights'alyne (70) ağsaqqalis hele. Manbışılqa Rı'h gixı'mee, manbı Allahıken peyğambarar xhinne yuşan haa'a giviıyğal. Sabara gah ilğevç'uyile qiyğab manbışda peyğambarıyvalla ç'əvooxhena.

²⁶ Eldadiy Medad donan q'öyre insan, co vooxhene cıgeecab avxu. Manbı ağsaqqalaşıka sacıgee opk'un vuxheyib, manbı Allahne çadırısqa qıgeebaç'e deş.

Allahın Rı'h manbışılqad geç'en, manbışeb co aaxvane cigeey peyğambariyvalla haa'ana.
²⁷ Sa cehil Mısaysqa g'adarxhun eyhen:

- Eldadeyiy Medadee co aaxvane cigeey peyğambariyvalla vob haa'a.

²⁸ Mek'vranang'acad Mısays kumag ha'a girğilyne Nunne duxee Yeşuee Mısayk'le eyhen:

- Yızda xərna, manbı ulyoozar hee'e!

²⁹ Mısee mang'us inəxdun cuvab qele:

- Zı ikkanalınne, man yiğne yik'ek qet'u? Zasmee ikkanıy Rəbbeey cune milletne girging'ulqa Cun Rı'h g'axuvu, girging'uke peyğambarar hee'ecen!

³⁰ Qiyğa Mısar İzrailin ağsaqqalarıb çadırıbı gı'xı'yne cigeeyqa sıviyk'al.

Rəbbeey bilydirçinar gıxle

³¹ Rəbbeey deryahule g'axuvuyne mıtın çadırıbı gı'xı'yne cigeeyqa bilydirçinar adayle. Manbı aaxvane cigayne hiqiy-alla q'öne xilekkumne axtıvallee, sa yiğna əlyhəəsdemeene yəqqə bilydirçinar girgıneəng'ə gyoku eyxhe. ³² Mane yiğıl miç'eediyle otçu xəmdilqamee, xəmdəb çıkana, qıne yiğilib insanar bilydirçinar sa'a vuxha. Nəkke k'ılda sı'ing'vee yits'ible xəbna ç'emç'e sav'u vuxha. Manbışe bilydirçinar co aaxvane cigayne hiqiy-alla gyoka. ³³ Çuru manbışde ghalyaqa hitxhur yic gyeç'esse, Rəbb milletulqa it'umra qəllamışəxhena. Manbışılqa hapt'asın ik'ar salat'a'a.

³⁴ Naps geednanbı maa'ab k'evxhuva, mane cigalqa Qivrot-Hattaava (*naps geednan-bışin nyaq'vbi*) do giyxhe.

³⁵ Millet Qivrot-Hattaavançe ayk'anan. Manbı Xatseroteeqa qabı maayib aaxvanbı.

12

Haruneeyiy Mayramee Mısayk'le cuvabbı eyhe

¹ Mısee Kuşeençe xhunaşşe hey'ıva, Haruneeyiy Mayramee mang'ulena haa'a vuxha.

² Manbışe eyhen:

- Nya'a Rəbb saccu Mısaykane yuşan hı'l, şaka yuşan hı'ıcar dişde?

Rəbbik'le man g'iyxhen. ³ Mısee mısacar vucecar vuc ögeeqa huvu deş, məxür vucecar vuc ikkekkanana merna insan dyunyelyne aq'valycar ixha deş.

⁴ Rəbbeey sayagada Mısayk'le, Harunuk'le, Mayramik'le eyhen:

- Vuşda xhebırsana, Zaka yuşan haa'ane çadırısqa able.

Manbışda xhebırsana maqa havayk'ananbı. ⁵ Rəbb mane gahıl buludne dirakee giç'u, çadırene ghalee ulyorzul Haruniy Mayram qoot'al. Manbışda q'öyursana ögiylqa qıgeepç'imee, ⁶ Rəbbeey manbışik'le eyhen:

- Həşde Yızde cuvabil yugda k'ırı gyaqqe!

Vuşde yı'q'nee Rəbbına peyğambarnang'a

Zı mang'us gyagvanaxhe,
 mang'uka nik'ee yuşanxhe ha'a.

⁷ Saccu Yızda nukar Mısa Zı manbışile axtıra aqqaqqa.

Zı mang'ulqa Yızın milletcad g'alyadaççe.

⁸ Zı mang'uka işarabişka deş,

hambazıka xhinne yuşan ha'a.

Mang'uk'le Rəbb nəxürna ixhay g'acuna.

Nəxübne şu qı'dəpç'l'n

Yızde g'uluna Mısaylena hav'u?

⁹ Rəbb manbışılqa it'umra qəllamışxha mançe ayk'anna. ¹⁰ Çadırısse buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, Harun sark'il Mayramıqa ilyakkıys, mana yız xhinne cagvarane i'xnabişın gyats'ı g'eece. ¹¹ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Yızda xərna, hucoone ixhes, şı ina beynyavavallayiy bınah hav'uva şasqa caza ts'its'a'as ulymooka. ¹² Hucoone ixhes, hımayсар məng'ı'n tan yedine vuxhne cad qik'u qeçe gidğılne uşaxne tanık akarada axvas.

¹³ Mısee Rəbbılqa ona'a:

- Allah, zı Vake heqqa, hucoone ixhes mana yug qee'e!

¹⁴ Rəbbeey Mısayk'le eyhen:

- Dakkeey məng'ı'ne aq'vays tyu i'xı'ynxhiy, nya'a mana yighulle yiğna ulele g'iyxhas dişdiy? Mana yighne yiğis çadırıbı gı'xı'yne cigeençe qıgeeehe, yighne yiğile məng'ı'sse maqa sayk'alas yeexə.

¹⁵ Mayram məxür yighulle yiğna menne cigeey eeexva. Mana çadırıbı gı'xı'yne cigeeyqa qıyelesmee, millet cigeençe i'ğiykir deş.

13

1 Qiyğa millet Xatserotğançe qığeç'u Paranne sahreeqa qadayle.

Kana'anne cigabişeeqa casusar g'uxoole

2 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

3 – İzrailıybiş helesde Kana'anne cigabişeeqa alycaaxvas insanar g'axuvle. Yıts'ıq'vəne (12) nasılıken ç'ak'ınbı g'axuvle.

4 Rəbbe uvhuyn xhinne Mısee manbı Paranne sahreençe g'ıxolenbı. G'axuvuyın gırgınbı İzrailıybişde nasılıbşın ç'ak'ınbı vuxha. 5 Haane manbışın doı:

Ruvenne nasileençene Şammuaayna dix Zakkur;

6 Şimonne nasileençene Xoriyna dix Şafat;

7 Yahudne nasileençene Yefunna dix Kaley;

8 İssaxarne nasileençene Yusufna dix İgal;

9 Efrayimne nasileençene Nunna dix Hoşia;

10 Benyaminne nasileençene Rafuyna dix Palti;

11 Zevulunne nasileençene Sodiyna dix Gaddiel;

12 Yusufna dix Menaşşeyne nasileençene Susiyna dix Gaddi;

13 Daniyne nasileençene Gemalliyna dix Ammiel;

14 Aşerne nasileençene Mikaelyna dix Setur;

15 Naftaliyne nasileençene Vofsiyna dix Naxbi;

16 Qadne nasileençene Makiyna dix Geuel.

17 Mısee cigayqa ilyaakasva g'axuvuyınbışın doı manbınıy vod. Mısee Nunne duxays Hoşıays (*g'attıpxınıy*) Yeşua (*YAHVE g'attıvxhan haa'a*) do gıyxhe.

18 Kana'anıq ilyaakas g'uxolemee, Mısee manbışık'le eyhen:

– Negeve sahrayle k'ena suvabişeeqa hudoora. 19 İlyaaake, nəxdiniy man ciga, nen milletiy maa eyxhe, geebbıye k'ılbabiye manbı, gucukaye dişe? 20 Manbı vooxhen ciga yugune pisine? Nəxdine şaharbişeeıy manbı aaxva: çabırbı vodee, hiqiy-allan cigabı it'um hı'ıye? 21 Maana nyaq'v nəxübiy, kar ələəye dişe? Yıvar vodee? Yik'eka, itt'umba vuxhe, qöömee mane cigayn meyvabı alle.

(Manke yicid t'ımılybı hiyxharna gah vuxha.)

22 Manbı Tsinne sahraysse Levo-Xamatne k'anene Rexovusqa hapk'ın maane gırgıne cigabişıqa ilyaakanbı. 23 Manbı Negevele k'ena qavaylenbı Xevronqa. Mane cigabişee Anaqıke g'abıynbı: Aximan, Şeşay, Talmay vooxhe vuxha. (Xevron Misireene Tsoan şaharile yıghille senna ögiyl alyav'u vuxha.) 24 Eşkolne q'adaalılqa hipxırmeee, manbişe sa ts'ets'nan t'ımilen bıtağ gyatxı túbəəlqa gıvayxan. Mana túbəəyib q'öng'ee avqaaqqa. Manbişe mançile ğayrı coka narariy incilerid alyaat'anbı. 25 İzrailıybişe mançe t'ımilena ts'ets' qopxuva mane q'adaalin do Eşkol (*ts'ets'*) gıyxhe. 26 Yoq'ts'al (40) yığna manbı mane cigabişee alycaxu siviyl'alanbı.

Alycaaxvas hapk'ıninbişee yuşan hı'ıynbı

27 Manbı Paranne sahrəene Qadışeeqa Mısa, Harun, İzrailıybişın gırgınbı vooxhene cigeeqa siviyl'k'al. Maa'ad manbişe Mısay, Harunus, milletukene gırgıng'us co hapk'ınne cigabişee g'acuyınbı yuşan ha'a, co mane cigabişeençe adıyn meyvabı hagva.

28 Manbişe Mısayk'le eyhen:

– Şi ğu g'axuvuyne cigabişeeqa hapk'ın hipxırınbı. Maa'ad hək'edad nyakiy itv gydodate vod. Haane mane cigabişın meyvabıd. 29 Saccu maa'ad eyxhen millet gucuka vod, manbışın şaharbid ç'ak'ıda vod, hiqiy-allad yugda it'umu'ı vod. Mançile ğayrı, şak'le maa'ab Anaqıke g'abıynbıb g'acuyınbı. 30 Negevee Amalekbı, suvabınane cigee Q'etbı, Yevusbı, Emorbı, deryahneyiy İordanne damayne mıglekıb Kana'anbı vooxhe vuxha.

31 Kalevee Mısayne k'ane milletis yik'bı huvu eyhen:

– Hapk'ın man ciga xılelqa alğahas, yişda mançılqa guc hivxharasda.

32 Mang'uka hapk'ıninbişemee eyhen:

– Şasse şene milletika saç'uvkas vəəxəs deş, manbı şale gucuka vob.

33 Conemee milletis, manbişe co hapk'ınne cigabişde hək'ee pisda xabar abı eyhen:

– Şi hapk'ın alycaxuyın cigabı yugunbı deşiy, maabın insanarıb zarabacab habat'ayiy. Gırgın şak'le maa'ab g'acuyın insanar geeb ç'ak'ın karbiyiy. 34 Şak'le ma'ab Anaqıke g'abıyn geeb ç'ak'ın kuşdukurarıb g'acuyınbı. Şi manbişde k'ane şasqacab ts'irтары xhinneyiy qöö. Manbişde ulesqab şi həməxüb qabı.

14

Millet g'etil qexhe

¹ Mane xəmdə milletuke ts'ir g'optul, manbı bıkırne xəmnə gyaaşuyınbı. ² Gırgıne İzrailıyışe Mısaylenayıy Harunulena haa'a vuxha. Cəmə'ətıncad manbışik'le eyhe ixha:

– Misir şı hıdyapt'ıynbı, ine sahreexheyib hapt'ıynbıxhiy! ³ Nışısne Rəbbe şı mane cigabışeeqa quvkekka? Maa'ab yışın yedariy uşaxar mering'une xıyaaqa gıyapk'as, şınab g'ılncıke hapt'asınbı. Yışdemee Misırqa sapk'ılıy yugda dexheyene?

⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ixha:

– Şasda xərna g'əyxı', Misırqacab savk'alas.

⁵ Manke Mısayıy Harun maqa sabıyne gırgıne İzrailıyne cəmə'ətnə ulene ögiyl aq'ıvakkəna ç'iyelqa gızeprı Allahus düə haa'a. ⁶ Şene cigayqa ilyaakas hapk'ınınbışike qöng'vee, Nunne duxee Yeşueyiy Yefunne duxee Kalevee, colyun tanalınbı qıtaxxı'ı ⁷ gırgıne İzrailıyne cəmə'ətık'le eyhen:

– Şı ilyaakas hapk'ının, caançe lğepç'ıyn cıga geed yugun vod. ⁸ Şı Rəbbısqa yugba qabee, Mang'vee şı mane cigabışeeqa quvkees, nyakiy itv gyodatstsen cigabı şas heles. ⁹ Saccu Rəbbıs əsi mooxhe. Mane cigayne insanaaşıleb qı'məəq'ən, şı manbışile gəmeəpxhescab deş, şı manbı ooxhanasınbı. Rəbb şaka vor, manbışiqamee vuşucar deşda. Manbışile nəxübcab qı'məəq'ən!

¹⁰ Man g'ayxhı, cəmə'ətnı Yeşuayıy Kalev «G'ayeqqə hevleva!» eyhe. Mane gahıl İzrailıyışde gırgıng'us sayngaba Rəbbın Nur Cuka yuşana'ane çadırsne gyaagva.

Mısee milletul-alla düə haa'a

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Mısilqameəne mane milletın Zalena haa'as, Zı karane cigeeqa gidıyxhes? Zı co vooxhene cigabışee hı'ıyn əlaamatbı g'eece-g'eece, mısilqameəne manbışe Zalqa ınyam hıdyas? ¹² Zı manbışılqa hapt'asın ı'kar g'axuvu, Zı manbışın gırgınbı gyapt'asınbı. Vaked manbışiled xədn, gucukan millet g'alyaa'as.

¹³ Mısee Rəbbık'le eyhen:

– Hucoone ixhes, Ğu man hıma'a! Nya'a, Ğu dışde manbı Misırbışde yı'q'neençe Yıgne xənnə gucuka qıgav'u. Həşde Misırbışik'le Ğu manbı gyapt'ıva g'ayxhes. ¹⁴ Manbışed şok ıxhaynbı mane cigayne gırgıne milletbışıs yuşan ha'as. Mane milletbışik'le Ğu, Rəbb İzrailıyışde yı'q'ne ıxhay g'ayxhiyn. Mane milletbışik'le ats'an Ğu manbışıka Ğucar-Ğu hagva yuşan ha'a ıxhay, Gunana bulud manbışıl oab ulyoozarva. Ğu manbışıs yıgnıyıgın buludne dirakee, xəmdemee ts'ayıne dirakee yəq haagu. ¹⁵ Ğu gırgın ın millet sa insan xhınnə gyapt'eene, Yıgne hək'ee g'ayxhiyne milletbışe eyhesın: ¹⁶ «Rəbbe k'ın g'assır quvkeesva uvhiyne cigabışeeqa millet qıkkəs dəxı'va, Mang'vee man millet sahree gık'ıyn». ¹⁷ Xudaavendee həşde Vuce uvhuyn xhınnə Cuna xəbvalla haagvecen: ¹⁸ «Rəbb xədn sabırnana, badaldıyooxhena yugvallanana, bınahbışile ilyheç'əna vor. Taxsırnang'uk'le vaqa taxsır deşodva itteyhena Mana vor. Dekkaaşə hav'une bınahıl-allab manbışde uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee yıgıbyı allya'ana meer Mana vor». ¹⁹ Hucoone ixhes, Yıgne badaldıyooxhene xəbne yugvalıs sık'ı ınə milletne bınahıle ilyheç'e, nəxüriy Misırğançe qıgəepç'ıyne yıgıle g'ıynıyne yıgılqamee ı'lğəə.

²⁰ Rəbbe eyhen:

– Zı yıgnemee manbışde bınahıle ı'lğəəna. ²¹ Zalqanıy Yızde ç'iyelıyne xəbvalılqan k'ın ıxhen: ²² manbışik'le Zı Misırnee sahree hı'ıyn əlaamatbıyıy Yızın Nur g'acveeyıd, manbışe Zı xhuler ıxhiy sılıys ı'xı'na, Zal k'ırı alıxhı deş. ²³ Mançıl-allad Zı manbışde dekkaaşıs k'ın g'assır helesva uvhuyn cigabı manbışik'le musacad g'aces deş! Zı nışıncar cigeeqa gidıyxheng'uk'le man cigabı g'aces deş! ²⁴ Yızde g'uluqa Kalevıqa medıncar ı'ı'ı'd, saccu mang'vee vod Zal yık'eençe k'ırı ılıyxhe. Mançıl-allar Zı mana vuc hark'ınne cigabışeeqa qıkkəs, man cigabı mang'uke g'abıynbışıs heles. ²⁵ Həşde mane q'adaalıl Amalekbiyiy Kana'anbı aaxva. Şumee g'ıyqa sapk'ıl sahreeqa, Ç'ərane deryahısqa hudoora.

Əsi vuxhava cazaa

²⁶ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

²⁷ – Mısilqameəne ıne bınahın gyatsts'ıyne milletın Zalena haa'as? İzrailıyışe Zalena haa'ang'a, Zak'le gırgın g'ıyxhen. ²⁸ Manbışik'le eyhe: «Rəbbe vod eyhe, Zalen k'ın ıxhen, Şu Zalena haa'ang'a hucooyiy uvhu, Zı man şok ha'asın. ²⁹ İna sahravolle vuşun mayıtbı ot'ul-otxul ıxhes. Zalena hav'ıynbı, g'alle (20) sennanbıyıy manbışile ç'ak'ın gırgınbı, nenbıyıy sıyaşeeqa alyapt'ı ınə sahree hapt'asınbı. ³⁰ Zı helesva k'ın

¹⁶ Mısee Qoraxık'le eyhen:

- G'iyqa ğu yıġne ġırgıne hambazaşıka arı Rəbbıne öġıyl ulyozre, maa'ar ġunar, hambazarıb, Harunur ıxhecen. ¹⁷ Vuşde ġırgıng'vee, vuşun ətırbı ġıoxhxhan ha'an ġ'abbı alyaat'u, qaqa ətırbı ġıxhxhe. Qıyġa q'öd vəşşe xhots'alyne (250) insanne ġırgıngvee manbı Rəbbıne öġıylqa allecen. ġunad Haruneeıyd vuşun ətırbı ġıoxhxhan ha'an ġ'abbı alle.

¹⁸ ġırgıng'vee con ətırbı ġıoxhxhan ha'an ġ'abbı alyaat'u qaqa ġıopxhanna ġadıırıy ətırbı ġıvxhu, Mısaykayıy Harunuka sacıġee Rəbbıka yuşan ha'ane çadırene ġhalee ulyoozar. ¹⁹ Qoraxee Mısalqayıy Harunulqava ġırgın cəmə'ət çadırene ġhalee sı'mee, Rəbbın Nur mılletıs ġyaagva.

²⁰ Rəbbe Mısayk'leyıy Harunuk'le eyhen:

²¹ - Mane mılletıke əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzılee ġıapt'as.

²² Man ġ'ayxhı Mısayıy Harun aq'vakkena ç'ıyelqa ġızeıçı eyhen:

- ġırgıne üç'üdüncıs ı'mı'r hoolena ġu vorna Allah! Hucıone ıxhes, sang'vee bınah hav'uva, ġu ġırgıne cəmə'ətılqacab qəl hımaa'a!

Qoraxıs, Datanıs, Avıramıs caza hool

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

²⁴ - Mılletık'le eyhe: Qorax, Datan, Avıram aaxvane cıġabışısse əq'əna qeepxhe!

²⁵ Mısa suġots'u Datanısqayıy Avıramısqava ayk'an. İzrıılın aġsaqqalarıb Mısayqab qıhna avayk'an. ²⁶ Mısee mılletılqa xabar ġ'uxıool:

- Man pısın insanar aaxvane çadırbışısse əq'əna qeepxhe. Manbışde nışıkcab sumot'a, deşxhee, şunab manbışde bınahbışıl-alla hapt'as.

²⁷ ġırgınbı Qorax, Datan, Avıram aaxvane çadırbışısse əq'əna qeebaxhe. Datanıy Avıram cone xhunaşşeşıka, dıxbışıka, k'ınne uşaxaşıka qıġeepç'ı, çadırene ġhalee ulyoozar.

²⁸ Mısee eyhen:

- İn ġırgın karbı zı zaled alqana deş, Rəbbe uvhu hı'ıva şok'le inçıke ats'axhxhes: ²⁹ man insanar avxuyn ġırgın insanar xhınne hapt'eene, manbışde vuk'lelqa qadıynbıd menne insanaaşıne vuk'lelqa qadıynçık akarada ıxheene, şok'le ats'axhxhe zı Rəbbe deş ġ'axıvu. ³⁰ Rəbbe sa medın həşdılcamee ġ'ıdecıyn kar he'eene, ç'ıyeyn ġhal aaqı manbı cone karaka höġgeene, manbı şene dyunyelqa üç'übbı apk'ıneene, manbı Rəbbıs əsı vıxhava şok'le ats'axhxhesın.

³¹ Man ġırgın Mısee yuşan hı'ı ç'əvxhamee, ç'ıye q'öne cıġeeqa qexhe. ³² Ç'ıyeyn ġhal aaqı coyub, con xızanbıd, Qoraxın hambazarıb, con ġırgın karıd höġən. ³³ Manbı cone ġırgıne karaka ahaleeqa üç'übbı avayk'an. Ç'ıye manbışıl oo it'umexhen, manbı mılletne əreençe avayk'ananbı. ³⁴ Manbışde hıqıy-alla ulyobzurıne İzrıılıbışik'le manbışın ts'ırbı ġ'ayxhı, «Ç'ıyeyn şınab hümöđöġecıenva!» uvhu heebaxanbı.

³⁵ Rəbbe ts'a ġ'axıvu q'öd vəşşe xhots'al (250) ətırbı adına insan ġıoyxhan ha'ana.

³⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

³⁷ - İlahıyetçıy Harunne duıxayk'le Elıazarık'le eyhe, ətırbı ġıoxhxhan ha'an ġ'abbı ġıopxhunne insanaaşıle aleet'ecen. ətırbı ġıooxhan ha'an ġ'abbı muq'addasınbı ıxhal-alla ġu manbı se'e. Qıyġa caana ġhadır daġe'e. ³⁸ Manbı bınahbı hı'ıynbışın ətırbı ġıoxhxhan ha'an ġ'abbı vod. Manbı cone bınahbışıl-alla habat'a. Man ətırbı ġıooxhan haa'an ġ'abbı k'etu k'üvə, qotku qe'e, manbı q'urbanbı allya'ane cıġalqa ġıuvaxanasınbı xhınne qe'e. Man ġ'abbı Rəbbıs adıl-alla manbı muq'addasınbı vod. Hasre man İzrıılıbışdemee ışaarat ıxhecen.

³⁹⁻⁴⁰ ġıooxhan hav'ıyne insanaaşe adıyn yezake hı'ıyn man ġ'abbı, kaahın Elıazaree Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhınne, alyaat'u yugda k'etu, qotku qı'ı, q'urbanbı allya'ane cıġeeqa ġııvaxanasınbı xhınne qa'a. Harunıke ġ'adıynbışıle ġayırı menne şavacad Rəbbıne öġıyl arı ətırbı ġıoxhxhan hıma'acıenva məxüdü ha'a. Man İzrıılıbışe yugda yık'el aqıqecıenva, Qoraxıkıy cıne hambazaaşık qıtxhuyn dıvan meıbınbışik meıxhecenva ha'a.

Rəbbına qəl

⁴¹ Qınne yıġıl İzrıılıne cəmə'ətıncab Mısaylenayıy Harunulena haa'a vıxha. Manbışe «Şu Rəbbın mıllet ġık'ıva» eyhe ıxha.

⁴² Mıllet sadı Mısalqayıy Harunulqa ı'qqəmee, Rəbbıka yuşan ha'ane çadıırısnəe manbışik'le buludun çadırbı avqu ġ'ooce. Mançe manbışıs Rəbbın Nur ġyaagva.

⁴³ Mısayıy Harunub çadıırısqı qavayle. ⁴⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁴⁵ - Mane mılletıke əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzılee ġıapt'as.

Man g'ayxhı Mısayıy Harun aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe.

⁴⁶ Mısee Harunuk'le eyhen:

- Yiğın ətırbı gyoxhxhan ha'an g'ab aleet'e, caqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gyopxhanna ghadır alyapt'ı gyuvxhe, qiyğad çilqad ətırbı gıxhxhe. Manbıd alyaat'u milletsqa g'adaxvne, manbışda bınah hoogle. Rəbb it'umra qəllamışxha, milletlqqa haptasın xhinnen yı'q'ı'n ik'ar g'axuvu.

⁴⁷ Harunee Mısee uvhuyn xhinne ha'a, ətırbı gyoxhxhan ha'an g'ab alyat'u milletsqa g'adayxhvan. Maa'ab insanar habat'a gibğıl vooxhe. Mang'vee vucee adıyn ətırbı gyopxhanne ghadırelqa gıxhxhı, məxüb milletna bınah hoogalna. ⁴⁸ Harun hapt'ınbışdeyiy üç'übınbışde yı'q'nee ulyorzuling'a ik'arbi ç'əveetxhaynı. ⁴⁹ Qoraxıl-alla hapt'ıynbışile ğayrı, yıts'ıyoq'vad aazırıy yighud vəş (14700) insan mane ik'arbişike qek'a.

⁵⁰ Man ik'arbi ç'əveetxhava, Harun sıyk'alna Rəbbine çadırsqa, Mısayne k'anyaqa.

17

Harunun əsaa

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

² - İzrailybışika yuşan hı'ı, manbışde nasılıbışde ç'ak'ınbışisse yıts'ıq'vəne (12) nasılıs yıts'ıq'vəlle əsaa aleet'e. Gırgıng'un do cune əsaal ok'ne. ³ Leviyne nasilene əsaalqa Harunun do ok'ne. Gırgıne nasılıbışde ç'ak'ınbışde doyl sa əsaa ixhecen. ⁴ Manbı Zı şosqa araylene çadıree, Rəbbika mugaavilenane q'utyeyne ögiylqa gıxhxhe. ⁵ Zı g'əvxüyne ç'ak'ınbışde sang'une əsaan t'ur g'aahas. Zı məxüd şolena haa'an İzrailybışın ghalybı sa'asınbı.

⁶ Mısa İzrailybışika yuşan hı'ı ç'əvxhaamee, manbışde gırgıne nasılıbışde ç'ak'ınbışe mang'usqa curayda-curayda əsaabı hele. Mane quvuyne yıts'ıq'vəne (12) əsaabışde əree Harunun əsaayid ixhayn. ⁷ Mısee əsaabı çadıree Rəbbine hıqa gıyxhe.

⁸ Qinne yiğıl Mısa çadıreeqa ikkeç'umee g'ecen, Leviyne nasılın quvuyne Harunee əsaal t'urub alyabı vob, t'et'ıd g'avhu vod, çil alyabını badamıb hipxhırıb. ⁹ Mısee man gırgın əsaabı İzrailybışısqa qığ'a. Əsaabı g'əyxi' gırgıng'vee cun əsaa alyaat'a.

¹⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Harunun əsaa sak'al hı'ı mugaavileyne q'utyeyne ögiylqa gıxhxhe. Hasre man k'ırı ilydixhenbışdemee işaarat ixhecen. Mançın Zalena hav'uyud ç'əva'asın, coyub hapt'ıyke havaacesınbı.

¹¹ Mısee gırgın Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinne ha'a. ¹² İzrailybışe Mısayk'le eyhen:

- Şi habat'anbı! Yişde gırgıng'ukuncad ixhayn! ¹³ Rəbbine çadırsqa qıxhnana gırgına qık'asda. Ho'ıne, şı gırgınbı hapt'asınbıne?

20

Mıseeıy Harunee hav'una bınah

¹ Ts'epıyine vuza gırgın İzrailybı Tsinne sahreeqa qabı, Qadışee ulyoozar. Maa Mayram qeek'ana, maayir k'eyxhına.

² İzrailıyne cəmə'ətıqa ulyoğasın xhyan eyxhe deş, mançıl-allad cəmə'ət Mısayneyiy Harunee hiqiy-alla sadı, manbışik'le cuvabbı eyhe ixha.

³ Cəmə'ətın manbı t'yats'axala'amee eyhe ixha:

- Yişin çocar habat'amee, şınab hapt'ınbıxhiy nımee yugda eyxheyiy! ⁴ Nişısne şı Rəbbin cəmə'ət ine sahreeqa qadı? Şınab yişin həyvanarid hatt'ecenvane? ⁵ Nişısne şı Misirğançe qığ'av'u ine pısdı cıgeeqa qabı? İnyaa taxılıb, incılıyib, t'ımlıd, narar ələənçik akar deşod. İnyaa ulyoğasın xhyanıd deşod!

⁶ Mısayıy Harun cəmə'ətısse Rəbbika yuşan ha'ane çadırsqa apk'ın, mançıne ghalee aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. Maa'ad manbışısqa Rəbbin nur gyagva.

⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁸ - Əsaayid alyat'u, ğunayıy yiğne çocəe Harunee cəmə'ət se'e. Manbışde ulene ögiyl ganzıke xhyan heqqe. Məxüd ğu milletu ganzın xhyan heles, coyud cone çavravəq'əynıd avts'esınmeen xhyan ulyoğecənva.

⁹ Mısee cuk'le uvhuyn xhinne əsaa Rəbbine ögiyle alyaat'an. ¹⁰ Mıseeıy Harunee cəmə'ət ganzıne ögiylqa sı'mee, Mısee maa'ad manbışik'le bınah ha'asın cuvab uvhu:

- Zalqa vüqənıbı, zal k'ırı alıxhxhe, nya'a, xhyan şı şos ine ganzeençene qığahas?

¹¹ Mısee xıl ooqa qı'ı, xılene əsaaka q'öne yəqqees ganzile k'ena ı'xı'mee, mançeençe geed xhyan gyodatstse giyğal. Gırgıne cəmə'ətinıd cone çavra-vəq'əynıd mançe avts'esımeen xhyan ulyoğa.

¹² Rəbbemee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

– İzrailyne milletis Yızda muq'addasiyvalla haagvas vuşun inyam hiditxırva, Zı manbışis helesva uvhuıne cıgeeqa, Zı şosqa manbı hıvxhara'as havaasaras deş.

¹³ Man xhyan Merıva (*cıvabbı uvhiyn*) eyhene cigaysneniy vod. İzrailıybı ma'ab Rəbbıka cuvabılqa abayle, Mang'veeyib Cuna muq'addasiyvalla ma'ab manbışik'le haagva.

21

Yezake hav'una xoçe

⁴ Millet Or eyhene suvaysse giç'uyng'a, Edomne cigabışeeqa ikkideepç'esva manbı Ç'ərane deryahne suralqa avayk'an. Yəqqı'l milletin sabır g'aat'an. ⁵ Manbı gıviyğalanbı Allahılenayiy Mısaylena haa'a. Manbışe eyhe ıxha:

– Şu nişisne şı Misirğançe qığav'u? Sahree hapt'ecenvane? İnyaa, gıneyid, xhyanıd nencad deşin! İne otxhuniyked şas halı'iy qöö!

⁶ Mane gahıl Rəbbe manbışılqa zəhərıkan xoçebı salat'a'a. İzrailıybışıke geeb insanar xoçeyn üvxü hapt'ı. ⁷ Millet Mısaysqa adı eyhen:

– Şı valena, Rəbbılana hav'u bınah opxhun. Düə hee'e Rəbbe şake xoçebı əq'əna qee'ecen.

Mıseeıyb Rəbbis düə haa'ana. ⁸ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Xoçe hav'u t'at'alqa qüvxhe. Xoçeyn ı'xı'na mançıqa ilyakkımee, üç'ürra axvas.

⁹ Mısee yezake xoçe hav'u t'at'alqa gyuvaaxan. Xoçeyn ı'xı'na insan mane yezake hav'ıyne xoçeyqa ilyakkımee, üç'ürra axva ıxha.

Q'aanun q'öb'es hivxhar haa'a

31

Misee cune cigalqa Yeşua giyxhe

¹ Misa gırgıne İzrailıybişısqa qıǵeç'u inəxüd eyhe:

² – Zaqa vəşşe g'alle (120) sen vod. İncile qiyǵa zasse vuşda xərna ixhes əxəs deş. Rəbbeeyid zak'le uvhuynniy: «Ğu İordan eyhene damayle ilǵeç'es deş». ³ Şu maqa ilǵeç'imee, şole ögiyl Vuc Rəbb, vuşda Allah, əlyhəəs. Şos qızaxxiyn milletbı Mangv'eecad kunfa-yakun ha'as. Manbışın cigabıd şos ixhes. Rəbbe uvhuyn xhinne, şos xəbvalla Yeşuee haa'as. ⁴ Rəbbe Emorǵançen paçcahar Sixoniy Og gyapt'ı manbışde cigabışılqa allı'ıyn yıǵbı, şos qızaaxasde milletbışde vuk'lelqa qalya'asinbı. ⁵ Rəbbe manbı vuşde xileqa qevles, şunad manbışik gırgın zı uvhuyn he'e. ⁶ Qı'məəq'ən, yik'bı it'umda aqqe. Şoka Rəbb, vuşda Allah, i'qqə, nyaggah manbışile qəp'q'ın yı'q'əlqa qımeebaxhe. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş.

⁷ Qiyǵa Misee Yeşua qort'ul gırgıne İzrailıybişde ulene ögiyl mang'uk'le eyhen:

– Rəbbe dekkaaşıs k'in g'assır helesva uvhuynne cıgeeqa ğu in millet qıkkes. Ğu manbışıs man cıga bit'al ha'as. Mançıl-allar qı'məyq'ən yik' it'umda aqqe! ⁸ Rəbb Vuc vaka ixhes, vale ögiyl əlyhəəs. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş. Yik'eka ixhe, qı'məyq'ən!

Q'aanun qəbəqqə

⁹ Misee mana Q'aanun opk'un, Rəbbika muqaavilenana q'utye quvkekane Leviyke g'abıyne kaahinaaşısqayıy gırgıne İzrailıyne aǵsaqqalaaşısqacab qoole. ¹⁰ Qiyǵa Misee manbışik'le inəxüd eyhe:

– Yıghne sene səyaqqees, borçbı yik'el hixana'ane sen, K'odiybışın bayramnang'a*

¹¹ gırgın İzrailıy Rəbbine, vuşde Allahne, ögiyl vuxhesva Mang'vee g'əyxəsde cıgeeqa qabıyng'a, mana Q'aanun İzrailıybişıs qəp'qə. ¹² Milletken adamer, yedar, uşaxar, menne cıgeençe qabıynbı gırgınbı see'e. Hasre manbışde gırgıng'us g'ayxhı, xət qıxhecen Rəbbile vuşde Allahile qəp'q'ın gırgın Mang'ıne Q'aanunee otk'unin xhinne he'ecen. ¹³ Hasre Q'aanun dyaats'ane uşaxaaşık'led g'ayxhecen, Rəbbile, vuşde Allahile, qəvəəq'ənas xət qıxhecen. İordanne damayle ilǵeç'ı, man cigabı vuşunbı ixhameeyid, nimelleteyiy şu ç'iyeıne aq'val vob, hasre məxüd ixhecen.

32

Misa qek'ana

⁴⁸ Manecad yıǵıl Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁴⁹ – Yerixo eyhene şaharne ögiylyne, Moav eyxhene cıgeene Avarimne suvabışee Nevo donane suvalqa ilqəç'e. Zı İzrailıybişıs helesde Kana'anne cigayqa ilekke. ⁵⁰ Yıǵna çoc Harun Or eyhene suval qik'ıyn xhinne, ğunar ine ğu ilqəç'esde suval qik'u dekkaaşısqa məxür əlyhəəs. ⁵¹ İzrailıybişde ögiyl Tsinee sahree, Merıvayne xhyanbışısne Qadışee, şu Zal k'ırı ilydiyxhı, Yızda muq'adasiyvalla hıdayaagva, ⁵² vak'le man cıga əq'ənançecad g'aces. Ğu İzrailıybişıs helesde cıgeeqa ikkeç'es deş.

34

¹ Misa Moav eyhene suvabışde q'adaalile Nevolqa arı, maane Yerıxoıne ögiylyne Pısqa eyhene axıne cıgeeqa ilqəç'e. Rəbbe mang'uk'le gırgın cigabı haǵvanbı. Danılqamee ts'its'ooxhena Gilead, ² gırgın Naftaliyn, Efrayimniy Menaşşeyn cigabı, garbne deryahılqamee ts'its'exhkhən Yahudayn cigabı, ³ Negev, xurmabışda şahar Yerixo, mançıne qadalılyne Tsoar eyhene şaharılqamee ts'its'exhkhən gırgın cigabı haǵva.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

* **31:10** 31:10 K'odiybışın bayram: Man bayramnang'a İzrailıyşe con xaybı g'alı, k'odiybışee axva vuxha. Man bayram suk qıviyşalne, t'imilybiyiy meyvabı sa'ane gahıl eyxhe ixha. Man bayramnang'a İzrailıyşe yik'el qalya'a ixha, Rəbbe co nəxübiy hopt'ul Misirǵançe Kana'anqa qabı.

- Haane Zı İbrahimis, I'saq'ıs, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuyn cigabı, şoke g'abıynbışıs Zı manbışıs heles. Zı vak'le man cigabı hagvanbı, vassemee maqa ikkeç'es əxəs deş.

⁵ Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, Rəbbına g'ul Mısa Moavee qek'a. ⁶ Mana Moavee, Bet-Peorne ögiylyne q'adaalil k'eyxha. G'iyınyne yiğilqamee neng'uk'lecad mang'une nyuq'nen ciga ats'a deş. ⁷ Mısayqa qek'ang'a vəşşe g'alle (120) senniy vod. Mang'une uleppişin işixid k'il qıxha deşdiy, guculer g'a'arxhu deşdiy. ⁸ Moavne q'adaalil İzrailybışe Mısay xhebts'al (30) yiğna ak' hoole. Mısayqa gyaaşen yiğbı, yasın yiğbı ç'əvedaxhenbı.

⁹ Mısee Nunne duxalqa Yeşualqa xıleppi gıxhxıva Rəbbe mang'us k'orana ək'el hoole. İzrailybışed Yeşual k'ırı iliyxhen, Rəbbe Mısayk'le nəxüdiy uvhu, manbışed gırgın həməxüdüd ha'an.

¹⁰ İzrailybışıqa Mısa peyğambar xhinne, Rəbbika hambaz hambazıka yuşan hı'ına, merna ıxha deş. ¹¹ Rəbbe mana g'axuvunaniy Misiree fıronus, mang'une gırgıne insanaaşıs, ölkayscad geed əlaamatbı hagvas. Şavussecad Mısayle geed əlaamatbı hagvas əxı' deş. ¹² İzrailybışik'le məxdın qəvəəq'ənasın, ç'ak'ın, gucnan gorsatmabı hagvana, Mısa xhinnena merna g'acu deş.

Rut

İne kitabee otk'unin gırgın karbı haakimaşe İzrailyne milletıs xəbvalla haa'ane gahıl ıxha. Paççaahaşile ögil İzrailil haakimaşe xəbvalla haa'a vuxha. Haakimaşe İzrailin millet menne milletbışıke g'attıvxhana'asda döv'iy vukkeka vuxha. İne kitabemee sa xizanne vuk'lelqa qadıyne karbışde hək'eecad otk'un vod.

Mane xizanee sa Rut eyhena Moavğançena zöiyfa yixha. Mana Moav eyhena ölka İzrailis k'anecab vuxha. Moavbı İzrailıybışın duşmanar vuxha. Mana Rut eyhena zöiyfa mek'vranang'a İzrailıyğançeng'us adamiys hiyeek'an. Cena adamiy qik'umee, mana abayka eexva. Avaala İzrailee məxdın ədat ıxha, adamiy qıku, ayxuna zöiyfa adamiyne xıneeni (gohareeni) hee'es yıkkan. Məxid ıxha, İzrailin millet mənğ'ı'ne milletulqa sıyk'al, İzrailyna Allahır mənğ'ı'na Allah eyxhe.

Kitabee nekke qiyğa mənğ'ı'ne nasılınbışın dobu otk'un vod. Mənğ'ı'na dix İzrailyne nekke qıvaats'ı'ne paççahna q'əsda dek ıxha.

Elimelex xizanka Moavqa qarayle

¹ Haakimaşe xəbvalla haa'ane yığbııl İzrailil mısvalyby giyğal. Mane yığbııl Yahudayne cigabişee Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşseyiy cuna q'öyre dixır alyapt'ı, sık'ınne gahısva ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. ² Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşseyın Naomi, dixbışde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı.

³ Sabara gahule Naomiyna adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva. ⁴ Mənğ'ı'ne dixbışe cos Moavbışın içeer haa'a. Manbışde sang'ın do Orpa, mansang'ınud Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, ⁵ Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbıdena eexva.

Naomiyiy Rut Bet-Lexemqa sıviyk'al

⁶ Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, mənğ'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletıs Cuna yugvalla haagu, manbışıs gıneyid huvu. Mana sossaaşika Moavğançe sıyk'alnava g'elil qeexhe. ⁷ Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qığeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqı'lqa geexha. ⁸ Naomee cene sossaaşik'le eyhen:

- Qudora, vuşda q'öyursana yedyaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'ıyne yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. ⁹ Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətıyvalla vuxhecen!

Manıd uvhu, mənğ'ee sossaaşıs ubbabı hı'mee, sossar axtıba gyaaşu, ¹⁰ eyhen:

- De'eş, şı vaka sacıgee yiğne milletısqa vüqqəs.

¹¹ Naomee eyhen:

- Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişısne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebın dixbine vuxhes? ¹² Yızın yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'ıyna xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxasva. ¹³ Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheey? De'eş, yızın yişşar! Rəbbe zalqa xıl g'ott'ulva, yızda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yızın uts'ur vuşun çiled geed vod.

¹⁴ Manbı meeb maa'ab axtıba gyaaşe gıviyğal. Orpa abays ubba hı'ı iyeek'anna. Rutmee, abayk at'ırq'ın eexvana. ¹⁵ Naomee Rutuk'le eyhen:

- Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşe cene milletısqa, cene allahbışısqa sıyk'al. Qeera, ğunar mənğ'ı'qa sayk'le.

¹⁶ Rutee eyhen:

- Zı mizel iyqımeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxe, ğu ark'ınne cigeeqa zınar əlyhəsda, ğu ulyorzulyne cigee zınar ileezarasda. Yiğın millet yızın millet ixhes, yiğna Allahır yızda Allah ixhes. ¹⁷ Ğu qiyk'ıyne cigee zınar qiyk'asda, maayır k'eyxhasda. Qiyk'ıyle ğayrı, menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbe zakın he'ecen.

¹⁸ Naomılqa hitxırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yıkkanva, mənğ'ee mənğ'ı'ke xıl tsı'ts'aa'ana. ¹⁹ Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacıgee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxırmee, şaharın cəmə'ət q'omançek'anyaqqamee çıış ı'xı'yxə. Zöiyfabişe eyhen:

- İna Naomi dişeeene?

²⁰ Naomee manbışik'le eyhen:

- Gırgın əxəne Allahee yızda ı'mı'r q'ap'ı qav'uynçıl-alla zak'le Naomiva (*ittuna*) deş, Marava (*q'ap'ına*) eyhe. ²¹ Zı inençe gyaayts'ı-giyxhı qıgəyç'veeyir, Rəbbe zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomiva ona'a? Rəbbe zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'vee zalqa yiğbi allı'ı.

²² Məxür Naomi, Moavne cigabişeençe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacıgee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhıt'a qiviysalne gahl qabı hiviyxhar.

2

Rut Boazne çolbişee işlemiş yeexhe

¹ Naomiyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe.

² Yiğbişde sa yiğil Moavğançene Rutee Naomiyk'le eyhen:

- Hayeesre zı çolbişeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'uqa qihna ark'in, mang'uke avxuna xhıt'a saa'as.

Naomee məng'ı'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe.

³ Rut hark'in çolbişde sançee, xhıt'a qiviysalanbışde qihna ı'giykir avxuna xhıt'a saa'a. Məxür mana cək'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qiyeel.

⁴ Mane gahl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhıt'a qiviysalanbışik'le eyhen:

- Hasre Rəbb şoka ixhecen!

Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayir-düə hevlecenva» alidghuniy qele. ⁵ Boazee qiviysalanbışde ooqa gixxhuyng'uke qiyghanan:

- İna mek'vna zəiyfa şavunbışdane?

⁶ Mane insanee eyhen:

- İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomiyka sacıgee qarı. ⁷ Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoonə ixhes, zı hiyeesre xhıt'a qiviysalanbışıqa qihna ı'giykir avxuna xhıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'in deş. Mana vüxənayk avurur sık'ınna gahna giy'ır.

⁸ Boazee Rutuk'le eyhen:

- Yiş, zal k'ırı alixxhe! Avxuna xhıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeəsika eexve. ⁹ İleeke, yizde g'ulluxçiy içeəse nyaabiy xhıt'a qiviysal, manbışıqa qihna ı'giykre. Zı yizde işçeesik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas misayiy xhyan ikkiykin, hark'in yizde işçeesee gyatsts'ı'iyne parçibişeençe ulyoqe.

¹⁰ Rut mang'us ç'iyelqamee k'vorzul eyhen:

- Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cigeençe qarıng'uka yugra eyxhe?

¹¹ Boazee məng'ı's inəxdın alidghuniy qele:

- Adamiy qik'uyle qiyğa, ğu abaynemeə hı'iyın gırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçı, vak'le mankilqamee dyats'anecad millitne k'anyaqa qarı. ¹² Hasre vas mane işil-allan Rəbbeə helecen! Ğu xılik avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbeə, İzrailyne Allahee vas geed mukaafat helecen!

¹³ Rutee eyhen:

- Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'ıı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeəşına deyxeeyir, ğu zaka manbışıka xhinne yugra yuşan hı'ı.

¹⁴ Yı'q'ı'ı'ı'n kar otxhanmee, Boazee məng'ı'k'le eyhen:

- İnyaqa qeera, ğunad ğıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne.

Rut qarı qiviysalanbışde k'ane giy'ırnee, Boazee məng'ı's qootsuna xhıt'a hoole. Rut opxhun eets'engar, hexxabab aaxvana. ¹⁵ Mana meer k'yapk'ınna xhıt'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraşik'le eyhen:

- Məng'ee ark'in bafabişde yıq'neençeb saa'axhee, məng'ı'k'le cuvab immeyhe.

¹⁶ Qiviysalang'ab məng'ı'sva bafabişeençe q'asdın git'yıı dağe'e, hasre se'ecen. Məng'ı'k'le vuçud immeyhe.

¹⁷ Məxüb Rutee exhalilqamee çolee git'y saa'a. Sav'una git'y gyootumee, məng'ı's sa xəbna ç'emç'e xhıt'ayna vooxhe. ¹⁸ Qiyğab məng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyeel. Abayk'led məng'ee nımee geeb xhıt'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yıcee yı'q'ı'hın kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele.

¹⁹ Abee məng'ı'ke qiyghanan:

- G'iyına ğu git'y neñcene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre yiğna hav'une insanıs xayir-düə vuxhecen!

Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen:

- G'iyına zı işlemiş yixhane adamiyn do Boaziyn.

²⁰ Naomee sossak'le eyhen:

- Hasre Rəbbəe, üç'übnibışikeiy hapt'ıynbışike cuna badal dyooxhena yugvalla qıvdiykkane Boazıs xayır-düə hevleceñ!

Naomee meed eyhen:

- Mana, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbışda sa vorna.

²¹ Moavğançene Rutee eyhen:

- Sayıd mang'vee zak'le uvhuyn, cun qıyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune işçeeşika işlemiş yixhe.

²² Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen:

- Yızda yiş, mang'une g'ulluxçiy iççeeşika yiğñ ı'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes.

²³ Məxür Rut xhıt'ayiy suk qıviyşıl ç'əvuvxhesmee, Boazne g'ulluxçiy iççeeşika işlemişexhe. Eexvasır mana abayka eexva.

3

Rut Boazısqa attalqa ayreele

¹ Yiğbışde sa yiğıl Rutune abee Naomee məng'ı'k'le eyhen:

- Yızda yiş, vas rəhətda ixhecenva, zı vas sa yugun ciga t'abal ha'as ikkan dişde?

² Nya'a, ğu g'ulluxçiy iççeeşika işlemiş yixhana Boaz, yişda xını eyxhe dişde? Mang'vee g'iyına exhal cune xhıt'ayke attayl vara ha'a vod. ³ Ğunar ə'yeeı'r, micagın tanalinbı alı'ı, ətirbıd qadğı maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğı ç'əvxhesmee, ğucar ğu mang'uk'le himeegva. ⁴ Mana g'alixhasva əlyhəəmee, mana nyaarıy g'ilexhava ats'axhxe. Qiyğar maqa ikkeyç'u, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesın, hucooyiy ha'as ikkanva.

⁵ Rutee «Zı ğu uvhuyn gırgın ha'asınva» eyhe.

⁶ Mana atteeqa arı gırgın abee uvhuyn xhinne ha'a. ⁷ Boaz yugda otxhun-ulyodğı yik' cigeeqa qadumee, g'alixhasva xhıt'ayne anbarbışde mıgıleqqa ayk'an. Rutor nıç' dena qarı, mang'une g'elybışilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. ⁸ Xəm surak Boaz muğur qıxha alytirk'ilmee, cune g'elybışee zəiyfa g'alirxhu g'eece.

⁹ Mang'vee məng'ı'k'le eyhen:

- Ğu vuşuna?

Məng'ee eyhen:

- Zı yiğna g'ulluxçiy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsın ciga he'e. Ğu, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhana xını vorna.

¹⁰ Boazee eyhen:

- Yızda yiş, hasre vas Rəbbəe xayır-düə hevleceñ! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameeşiqa qihna g'idıyarxhunıñıl-alla. ¹¹ Yızda yiş, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğnemee vas ikkanan kar ha'asın. Yişde şaharne gırgıne insanaaşik'le ğu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. ¹² Zı vuşda xını ixhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anena xını vor. ¹³ G'iyına xəmdiysır inyaacar eexve. G'iyqa mane vuşde xınıys, şu g'attivxhan haa'as vukkiykınee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De'eş, mang'us man ha'as diykınee, Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, man zı ha'as. Miç'erilqamee inyaa g'aliyxhe.

¹⁴ Rut miç'erilqamee mang'une g'elybışee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axhxhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imececenva, oza qeexhe. ¹⁵ Boazee Rutuk'le eyhen:

- Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, ğunad manisa surale aqqe.

Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazee yib məng'ı's xilece xhıt'a kyav'u, məng'ı'ne mıgalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa sıyk'al.

¹⁶ Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ılymee, məng'ee qiyghanan:

- Yiş, nəxüдне ixha?

Rutee, Boazee cenemee hı'iyın gırgın kar abays yuşan hu'ıyle ¹⁷ qiyğa, eyhen:

- Abaysqa xıl q'ərar simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhıt'ab huvuna.

¹⁸ Naomee Rutuk'le eyhen:

- Yiş, sık'ırıra örxə, ilyaakas ina iş nəxübiy g'ittiviyxhan. Mane insanee g'iyına mana iş, sa suralqa qığdyavhu ulyozaras deş.

4

Boazee Rut hee'e

¹ Boaz şaharne akkabışısqa qıǵeç'u, insanar sabıyne cıgee giyar. Boazee eyhena şena k'anena xını mañçe i'lgəmee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'ıl, inyaa gyurelan». Manar qarı giyar. ² Boazee şaharne aǵsaqqalaasıke yits'iyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı gıviy'aranbı. ³ Boazee mane xınıyık'le eyhen:

- Moavne cigabişeence sark'ılyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin cıga vod massa hele. ⁴ İnyaa gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətne aǵsaqqalaasıne k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man cıga ğu alışses ıkkın. Ğu ilydeşsesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhhes. Mane işee ts'erriyna ğu eyxhe, qiyğıynar zı.

Mang'vee Boazık'le: «Zı man cıga ileşsenva» eyhe.

⁵ Boazee eyhen:

- Ğu man cıga Naomiye ileşsemee, mang'une qık'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Rutur hee'es yıkkın. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man cıga qık'uyng'une xızanı axvecenva.

⁶ Xınee eyhen:

- Məxüdxheene, zasse man cıga alışses əxəs deş. Zı man cıga alışşvee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaaşis hixharas deş. Zasse man cıga alışses əxə deşud, ğucad alışşvee yugda eyxhe.

⁷ Avaala İzrailil sa kar alışşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'iynemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha.

⁸ Xınee Boazık'le eyhen:

- Ğucab alivşe.

Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe. ⁹ Boazee aǵsaqqalaası'leyiy ğırgıne cəmə'ətık'le eyhen:

- Şu g'iyına şahadar vobınbı, zı Elimelexıke, Kilyonıke, Maxlonuke axuyn ğırgın Naomiye ileşsen. ¹⁰ Qık'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xınıbışde yı'q'neençe, cune şahareençe himaykalcenva, Maxlon qık'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyına şahadar vobınbı!

¹¹ Akkabışısqa sabıyne insanaşseyiy aǵsaqqalaasıe eyhen:

- Şi şahadar vob. Hasre Rəbbee yiğne akkalqa qöona zəyifar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen*. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ıxhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhhecen. ¹² Hasre Rəbbee mane mek'vne zəyifce vas vuxasın uşaxar Peresna xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamaris Yahudaykeniy ıxha.)

¹³ Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alırxhumee mana vuxhnee eexva. Rəbbee manbışis uşax hele. Rutee dix uxooxa.

¹⁴ Yadaaşe Naomiyk'le eyhe ıxha:

- Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyına vas, ğu gatt'ıyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhhecen! ¹⁵ Mang'vee ğu mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yiğne dixile yugne, ğu yıkkanne sossee uxuva.

¹⁶ Naomee uşax xhılıbışeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha.

¹⁷ Maane hiqiy-allane yadaaşe eyhe ıxha:

- Naomiynemee dix ıxha.

Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyına dek ıxha.

¹⁸ İna Peresna nasıl vob:

Peresıke Xetsron g'arayle.

¹⁹ Xetsronıke Ram g'arayle.

Ramıke Amminadav g'arayle.

²⁰ Amminadavıke Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

²¹ Salmonıker Boaz g'arayle.

Boazıker Oved g'arayle.

²² Ovedıker Yessey g'arayle.

Yesseyıker Davud peyğambar g'arayle.

* **4:11** 4:11 Raahiliy Lea Yaaq'ubun xhunaşşer vuxha. Rəbbee mang'us İzrailıya do giyxhe. Mane xhunaşşeeşe Yaaq'ubus dixbı vuxu. Manbışiked İzrailin millet g'adı. Yaaq'ubus Leayee Yahuda uxu. Yahudusur Tamaree Peres uxu. Peresıke g'abıynbı Bet-Lexemne hiqiy-alla aaxva vuxha. Elimelexiy Boaz Peresne nasılınbı vuxha.

Şamuelin ts'ettiyn kitab

Elkana xizan

¹ Efrayimne suvabınane cigee, Rama* eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılne cigabişee aaxva vuxha. ² Elkanıka Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbınıy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy.

³ Seniys mana insan cune şahareeñçe qıgeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbışde Rəbbis i'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyiy Pinxas Rəbbin kaahinarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha. ⁴ Elkaneey q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'ı'ne dixbışdeyiy yişbışde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy. ⁵ Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbeey məng'ı's uşax hıdele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna. ⁶ Xannayne q'öyee, Rəbbeey məng'ı's uşax hıdeleva məng'ı'lqa cuvabbı ayhe, demalqa giyxhe yixha. ⁷ Senbı inəxüdü r'lgəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'ı'ne q'öyee məng'ı'lqa cuvabbı ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geeşe yixha, karıd məng'ee otxhan ıxha deş. ⁸ Məng'ı'ne adamee, Elkaneey, məng'ı'k'le eyhe ıxha:

- Xanna, nya'a geşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğnemeey yits'ne duxayle hexxana dişde vor?

Xannayna düə

⁹ Manbışe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyle qiyğa, Xanna g'elilqa sıgeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışisne gyu'ur eyxhe. ¹⁰ Yik' gyotxhan-gyotxhan Xanneey Rəbbis hülöörəxə düə haa'a vuxha. ¹¹ Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüdü cuvab hele:

- Xəəna G'oşunbışda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hıdirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbışis Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş.

¹² Xanneey Rəbbis xiliyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'ı'ne ghalıka ilyakka ıxha. ¹³ Xanneey yik'eençe düə haa'ava, məng'ı'n saccu ghalycad i'giykar eyxhe, ses giyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod. ¹⁴ Mançil-allad mang'vee eyhen:

- Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera!

¹⁵ Xanneey eyhen:

- Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxıriy p'iyva deş ulyodğu. ¹⁶ Vasqa məxüdü qımaylecen, zı abır deşda zəiyfaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxi'b hav'u.

¹⁷ Eliyee alidghınıy qele:

- Yugna yəq vuxhena. İzrailıne Allahee, ğu heqqiyn vas helesın.

¹⁸ Xanneey: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'il cene yəqqı'n ark'ın kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş.

¹⁹ Qınne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis i'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaqa, sıviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an. ²⁰ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbıke heqqıva» uvhu, mang'un do Şamuel (*Allahik'le g'ayxhi*) giyxhe.

Xanneey Şamuel Allahıs g'ıysar

²¹ Elkanayiy cuna xizan, Rəbbis senis ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. ²² Xannameey mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen:

- Nebeluğ gyargılıyle qiyğa, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbışis maa axvas.

²³ Elkaneeyid eyhen:

- Vas ikkanəxüdü he'e, mana gyargıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuuce huvuyn cuvab aqqecen.

* 1:1 1:1 Rama: cühüt'yaaşine mizelyne ine otk'unee mane şaharık'le Ramatayım eyhe.

Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. ²⁴ Uşax gyarğılmee, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ilda ixha.

²⁵ Conga gyuvk'iyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı, ²⁶ mang'uk'le eyhen:

- Yızda xərna, yiğne canalqan k'in ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, ziniy vor. ²⁷ Zı ine uşaxnemeeni düə haa'a, Rəbbe zı heqqıyn, zas huvuyn. ²⁸ Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollele mana Rəbbina ixheskan.

Manbışe maa'ad Rəbbis i'bəodat ha'a.

2

Xannee Rəbb axtı qa'a

¹ Xannee inəxüb düə haa'a:

- Rəbbee yızın yik' şad hı'ı,
Rəbbee zas xəbna guc huvu.

Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attixhanev'il-alla.

Zı həşde yızde duşmanaşile əqəna ha'a.

² Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda,

Ya Rəbb, Ğu sa vorna!

Yışda Allah xhinnena şi havaacena merna deşda!

³ Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e!

Hexxan cuvabı ghaleençe g'imekka!

Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor,

Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı.

⁴ İgidyaaşın vukbı hayq'var,

Guc deşınbışismee guc qavayle.

⁵ Şenke avts'u iviykaranbışe

Həşde gıneynemee iş t'abal haa'a,

Mıssınbıb həşde avts'u iviykar.

Uşax dexheng'ee yighıyre uxu,

Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu.

⁶ Rəbbee insanus i'mı'rıb hoolena,

Vuceeyib alyabat'ana,

Mang'veecarı r nyuq'vneeqa k'yaraççena,

Vucecarır alqayhena.

⁷ Rəbbee insanus kar helenıd, g'eşşenıd.

Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gayhena.

⁸ Rəbbee mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana,

Qıvaats'ıynbışika sacıgeeyir gya'ana.

Mang'vee dyunyecad aqqı.

⁹ Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbı,

Pısınbıb miç'axıyvalee avgales,

Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş.

¹⁰ Cılqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbee oot'al-ooxal haa'asınbı,

Manbışılqa xəybı g'əhətqə'əs.

Rəbbee dyunyeyscad məhkama algahas!

Mang'vee Vucee g'əyxı'ıyne paççahıs guc hoole,

Mana axtı qa'a.

¹¹ Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'inna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva.

Eliyne dixbışın karat'dəən işbı

¹² Eliyn dixbı geeb karat'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'a ixha deş,

¹³ kaahiniyvallab karaəəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xile xhebne silinane yabayka hiyxhar ixha. ¹⁴ Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ixhay hiyxə ixha. Yabalqa qadıyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ixha. Məxiüd manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailıybişe adıyne gırgıne q'urbanne çurunucad ha'a ixha. ¹⁵ Man

k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxhxhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanık'le eyhe ıxha:

- Kaahinus ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyın çuru alyaat'as deş, mang'us çigin çuru hele.

¹⁶ Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma' gyoxhxhan ha'as, çiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» - uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolex-heeyib gucuka alyapt'asvanıyxeva» - cuvab qelen.

¹⁷ Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adıynçis hı'rmat haa'a vuxha deş.

¹⁸ K'inne Şamueleemee katanıke hı'iyın ileyliğ* gıvatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. ¹⁹ Yedee seniysın Şamuelisın k'inin p'laş iyxha ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa r'qəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. ²⁰ Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşseyıs xayır-düə huvu, eyhe ıxha:

- Hasre Rəbbe vas ine yiğne xhunaşseyke, yıcee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevlecan.

Mançile çiyğa manbı cone xaaqa siviyl'al vuxha. ²¹ Rəbbe Xannays yugvalla hav'u, məng'i's Rəbbe mançile çiyğa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'inna Şamuelymee Rəbbine ögil xər qexhe eyxhe.

²² Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbışe İzrailiybışik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne† ghalae iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy. ²³ Eliyee manbışik'le eyhen:

- Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karai'dəəne işbışdecad hək'ee g'iyxhe. ²⁴ Yızın dixbı, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletıke g'avxhuna mana xabar yugna deşub. ²⁵ Sa insanee menne insanne ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla mering'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pısın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə?

Rəbbe manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş.

²⁶ K'inna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşısır geer ıkkın ıxha.

Eliyne dixbışde hək'eedın peyğambarın cuvab

²⁷ Mane gahlı sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen:

- Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Yiğna dekkıy cuna nasıl Misirıng'a, fironne xalq'ıs nukarıyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyağu dışdıy? ²⁸ İzrailiyne gırgıne nasılbışde yı'q'neençe yiğne dekkına nasıl‡ Zı Zas kaahınar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yızde ögeeyib ileyliğ qı'ı iviykre. İzrailiybışe adıyn gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızanısnıy huvu. ²⁹ Nya'a şu nişil-allane Yızde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbıy Zı ıkkəekan karbı g'eliqqa hele? Nişil-allane şu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yızde milletın İzrailin, Zas adıyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbı.»

³⁰ Mançil-allad İzrailiyne Allahee Rəbbe invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbe eyhe vod: «De'eş, Zı məxüdüd ha'as deş. Zı şavaayıy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayıy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alişşes. ³¹ Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanıkene şavaacabıb xılıyna ı'mı'r haa'as deş.

³² Vak'le Yızde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ee ixheeyid, yiğne xızanıkene şavaacab xılıyna ı'mı'r haa'as deş. ³³ Zı yiğne xızanıbnı Zas q'urbanbı allya'ane cigayse gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppi nağın gyatst'sı, yik'bid ik'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cit'ana ı'mı'r hav'u hapt'as.

³⁴ Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesın yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as. ³⁵ Zımee, Zas ıkkananbıyiy Yızde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahın g'əxəs. Zı mang'una xızan havaacesda, mang'veeyib Zı g'əyxı'ıyne paççahne ögil k'ilyvalla haa'as. ³⁶ Yiğne xızanıke üç'übbə avxuynbımee, sa sık'ının nuk'rayiy gıney heqqasva mang'usqa abı, mang'une ögil

* **2:18** 2:18 İleyliğ: man kaahınaşe tanaqla alyaa'ane karbışın sa ıxha. Mane İleyliğne kumaagıka Allahna fikir vaats'a vooxhe vuxha. † **2:22** 2:22 Allahna muq'addasna çadır: İzrailiybı, Misirıngançe quğeeppç'ıyle çiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka ı'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailiybışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, ı'bəədatbıniy ha'a. ‡ **2:28** 2:28 İnyaa Yaaq'ubne dixene, Leviyne hək'ee eyhen. Mısa peyğambarne gahlı mang'una nasıl kaahınar vuxhecenvanıy g'əvxü.

k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay kaahinaaşına iş hevleva“».

3

Allahee Şamuel qoyt'al

¹ Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguıyı zarada-zarada eyxhenbı deşdiy.

² Sa xəmdə Eliy cune tyulee g'alırxhu ıxha. Mang'une uleppışik'le yugda g'ece ıxha deş. ³ Şamuelymee Rəbbine xaa g'alırxhu eyxhe. Allahna q'utyeb* mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb† k'əp'q'ı' vuxha deş. ⁴ Rəbbe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghniy qele. ⁵ Qiyğar Eliyne k'anyaqa g'adarxhun «Zalqa onu'ıynne, zı inyaa vorva» uvhu. Eliyemee «Zı onu'u deş, hooa g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'ın g'ılexhana.

⁶ Rəbbe «Şamuelyva» meed ona'an. Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa onu'ıynne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş. Dix, hooa g'alixheva» alidghniy qele.

⁷ Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqı deşdiy. ⁸ Rəbbe xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen:

– Ğu zalqa onu'uva, zı inyaa vor.

Manke Eliylqa hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ıxhava. ⁹ Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen:

– Hooa g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüd eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı ilıyxhe vod.»

Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena. ¹⁰ Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamuelyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen:

– Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı ilıyxhe vod.

¹¹ Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

– Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas. ¹² Mane yiğıl, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe k'anyaqqamee ha'asın. ¹³ Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane bınahbışıl-alla Zı cune xizanus gırgıne gahbışısdə cazaa hevles. Mang'une dixbişe Zı g'eliqqa huvu. Eliyemee manbışın ögü l'xı' deş. ¹⁴ Zı mançıl-allad Eliyne xizanus k'ınniy g'assır: Eliyne xizanne bınahile q'urbanıy menne-menne ikekkane karbışıka ilyheç'es deş.

¹⁵ Şamuel miç'eerilqamee g'ılexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabı aaqı. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'əonna. ¹⁶ Eliyemee mang'ulqa onu'u eyhen:

– Şamuel, yızda dix.

Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghniy qele. ¹⁷ Eliyee mang'uke qiyghanan: – Rəbbe vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hıma'a. Allahee vak'le uvhuynçin, Ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen.

¹⁸ Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeme eyhen:

– Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'ecen.

¹⁹ Şamuel xəx qexhe. Rəbb mang'uka ıxha, Rəbbe Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen. ²⁰ Rəbbe Şamuelike hək'erar peyğambar hı'y, gırgıne İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee‡ ats'axhhen. ²¹ Rəbb meer şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4

¹ Şamuelin cuvab gırgıne İzrailis ıxha.

Filiştinaaşə Rəbbına q'utyə g'ooşə

Mane gahıl İzrailıy, Filiştinaaşika saç'ivkasva çığeebaç'e. İzrailıybişe con çadırbı Even-Ezere, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə. ² Filiştınarıb İzrailıybişikə saç'ivkasva

* 3:3 3:3 Allahna q'utyə: Allahee ina q'utyə he'eva Mısa peyğambarıq'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utyee g'ayebışde ooad ot'ınun Allahın əmriniy havacənbi. † 3:3 3:3 Allahna bazır: Mana yiğhille g'yotxhanan cıganana bazır vuxha. Mana Mısa peyğambarne gahıl Allahee uvhunıy hav'u. Vucub Allahne çadıreeqanıy gyuvxhu. Mana exhaliyle miç'eebilqamee gyopxhan vuxha. ‡ 3:20 3:20 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailıyna nekke şımılına şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahrəe, İzrailıyna nekke canubulıyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıne k'anənçe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

giviyk'ananbı. Mane däv'ee Filiştınar İzrailyaaşile ğameebaxhenbı. Maa'ar İzrailyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a. ³ Millet çadırıbı gı'xı'yne cıgeeqa sıyk'almee, İzrailnye ağsaqqalaaşe sana-sang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiyxan Rəbbee şı g'iyna Filiştınaaşıs avub avxav'u? Qudoora, Rəbbika mugaavilenana q'utye Şiloyeeñçe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhecen, şınab duşmanaaşine xılence g'attıvıxhan hee'ecen.

⁴ Milletın Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbışe Rəbbika mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyel oo keruvar* ıxha. Mane keruvaaşe Xəone G'oşunbışde Rəbbına taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyy Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utyeyne k'ane vooxhe.

⁵ Rəbbika mugaavilenana q'utye co çadırıbı gı'xı'yne cıgeeqa qabı hipxırmee, İzrailyışe məxdın ç'ak'ın ts'ırıbı ha'a, mançike dyunye i'ğiykar. ⁶ Filiştınaaşik'le maana ts'ır g'avxhumee, eyhen:

- Cühüt'yarnane cıgeena mana ts'ır nəxbınaniyxan?

Manbınane çadırışeeqa Rəbbına q'utye qabıva ats'axhxhamee, ⁷ Filiştınar çəp'q'ın eyhen:

- Çadırışeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdilqamee məxdın kar ıxhayncad deşdiy. ⁸ Şalqa ver ables! Şavaane şı Mane gucnane allahaaşine xılence g'attıvıxhanaaş? Sahree, Misırbışde vuk'lelqa cos ıkkanan verbı exan allahar ınbı vob. ⁹ Filiştınar, yik'eka vuxhe, qı'məəq'ən! Deşxheəne, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynı xhinne, şınab manbışın həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'uvke!

¹⁰ Filiştınar yugba saç'uvku, İzrailyıbı avub avxu, cone çadırışeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailyıbışda maa'ar xhebt's'al aazır (30 000) insan qik'u. ¹¹ Allahna q'utye xıləlqa ağaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyy Pinxasıb maa'ab habat'anbı.

Eli qek'ana

¹² Mane yiğilycar Benyaminne nasıləna sa insan däv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalınbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a. ¹³ Mana qöone gahlı, Eliy yoqqı'ne moglek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynı yuşan hı'mee, şaharike ts'ır g'oottal. ¹⁴ Eliyk'le man ses g'ayxhumee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an. ¹⁵ Mane gahlı Eliyqa yüc'əle molyulle (98) sen eyxhe, mang'un uleppid aqqı ıxha, vuççud g'ece ıxha deş. ¹⁶ Mane insanee Eliyk'le eyhen:

- Zı däv'ənanane cıgeençe qöö vor. Däv'eençe zı g'iyna hixu.

Eliyee qiyghanan:

- Dix, hucoon ıxha?

¹⁷ Mana xəbar abıyne insanee eyhen:

- İzrailyıbı Filiştınaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utye şenbışde xılyaqə ilğevç'u.

¹⁸ Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışısne gyu'urne cıgeençe yı'q'əlqa hı'ğöykar. Mana q'əsrayıy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al (40) senna İzrailyıbışda haakim ıxha. ¹⁹ Eliyna sos, Pinxasna xhunaşse vuxhne yixha. Məng'ı'na uxasda gahlı qabı hipxırnıy vob. Allahna q'utye məbnıbışde xılyaqə ilğevç'u, abbatteyyı adamiyb hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxhumee, məng'ı's sayangada ik'arıbı qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan. ²⁰ Mana qeək'ang'a, məng'ı's kumag ha'ane zəıyfabişe eyhen:

- Qı'məəq'ən, vas dix ıxha.

Məng'ee şavuscad alidghınyıd qele deş, nişikacarır sark'ıl ileeka deş. ²¹ Məng'ee «Nur İzrailike apk'ınnava» uvhu, uşaxın do İkavod (*nur deşda*) giyxhe. Məxüd məng'ee Allahna q'utye mering'une xılyaqə ilğevç'uva, abbatteyyı adamiyb hapt'ıva ha'a. ²² Məng'ee cad meed eyhen:

- Allahna q'utye mering'une xılyaqə ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5

Filiştınaaş Rəbbına q'utye cosqa qavayle

* 4:4 4:4 Keruvar: xılıbınan malaakar vob. Rəbbine q'utyel oo q'ölle k'ınəəğöyken keruv ıxha.

1 Fılıştınaaşe Allahna q'utye cone xıyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. 2 Allahna q'utye Dagonna byutynane xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe. 3 Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbişe Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe. 4 Qinne yiğil miç'eeb manbı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xil gyatxhu akkayne ghaleeqa gıxhxhu eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. 5 Mançil-allad g'iyinye yiğılqamee* Dagonne kaahinaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbışed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş.

6 Rəbbin xil Aşdodğançenbışde oo yı'q' qexhe. Manbışılqayıy hiqiy-allanbışılqa verbı allya'a, tanbışik firar qığa'a. 7 Aşdodğançenbışik'le eyxhenbı g'acumee, eyhen:

– İzrailyne Allahna q'utye inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xil şaliy yişde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha.

8 Manbişe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u, manbışike qiyghanan:

– İzrailyne Allahne q'utyeyk şi hucoona ha'as?

Fılıştınaaşine ç'ak'ınbışe eyhen:

– Hasre İzrailyne Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen.

Məxüdü İxha İzrailyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka. 9 Manbişe q'utye Gatqa qabiyle qiyğa Rəbbına xil mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbışın yik'ı qodasınçıl qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ıning'ulqamee fıraaşika gyavts'yaa'a. 10 Manbişe mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxhırmee, maane insanaaş ts'ırbı ha'a:

– Şiyyi yışın millet gyapt'asdemee, manbişe İzrailyne Allahna q'utye şasqa qabı!

11 Mançil-allab manbişe gırgın Fılıştınaaşın ç'ak'ınbı sav'u eyhen:

– İzrailyne Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakıniy yişde milletkın mexhecen.

Mane şahareebın gırgın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbışın yik'ı qoduhapt'asınçıl qeebaxhe. Rəbbin xil manbışıl oo geed yı'q'da İxha. 12 Hıdyapt'ı üç'übbə avxuynbışın tanbı fıraaşika gyavts'e, mane şahareebınbışe haa'an ts'ırarıd xəybışeeqa hiyxhar İxha.

6

Allahna q'utye İzrailyqa siviyk'al

1 Rəbbına q'utye Fılıştınaaşine cigabışee yığıble vazna avxu. 2 Fılıştınaaşee kaahinariy falıka İlyakaanbı qopt'ul eyhen:

– İne Rəbbine q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şi nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as?

3 Manbişe eyhen:

– İzrailyne Allahna q'utye yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. Şu mançinemee, taxsır şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesınbı, Mang'vee şoke nya'asiy xil ts'ıts'dyaa'avad, ats'axhşesın.

4 Fılıştınaaşee qiyghanan:

– Şal taxsırva nena payne Rəbbis haa'as vukkan?

Kaahınaaşeyiy falıka İlyakaanbışe eyhen:

– Fılıştınaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'ınəəğəykəna fıriy q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbışdeb vuk'lelqa qabına. 5 Mançil-alla fıraaşımıd, vuşda ölkə q'əra qaa'ane q'övəşımıd k'öpıyebı he'e, İzrailyne Allahısıb hı'rmat gıvxhe. Sayıd manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaşıleb, vuşde cigabışıleb xil ts'ıts'aa'a. 6 Misırbışeyiy fıronee q'ı't'y k'eççuyın xhinne, şunad hıma'a. Allah manbışılqa rəhı'm dena qıxhamee, manbişe İzrailyıbı g'avkkuyınbı. 7 Həşdemee sa ts'edın daşk'a hı'l, mançik mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa qıkkee. 8 Rəbbına q'utıyebı alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsır şolyva Mang'us allesın k'ınəəğəykən karbıd mançine k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen. 9 Yı'q'əle saccu İlyaaek. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'ınee, mana ver şalqa ooxuna Rəbbı vorna

* 5:5 5:5 g'iyinye yiğılqamee: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe İxha.

eyhen vodun. Maqa idyapk'ineeme, şak'le ats'axhxesin, şas ı'xı'yn xıl Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun.

¹⁰ Nəxüdiy uvhu, insanaaşe məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarıd xaa g'alya'a. ¹¹ Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacıgee, manbışe k'inəəğəyke hı'ıyn q'övrnanayıy fırarınana yeşuk gıviyxhe. ¹² Mançile qiyğa zerbı qotkuda ayk'anabı Bet-Şemeşne suralqa. Manbı sağılqa, solulqa siditk'il, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'anabı. Fılıştinaaşın ç'ak'ınbı mançıqab qihna Bet-Şemeş gıviyğalne cıgeeqamee avayk'anabı.

¹³ Mane gahıl Bet-Şemeşğancenbı suk qıviyşal çolee vooxhe. Manbı q'utye g'avcu şadeebaxhenbı. ¹⁴ Daşk'a Bet-Şemeşğancene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənnə g'ayeyne k'ane ulyozaran. İnsanaaşə daşk'a haq'var hı'ı mançike osbı ha'a. Zerbışikəd, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. ¹⁵ Leviyne nasıleençene insanaaşə* Rəbbina q'utye, k'inəəğəyke hı'ıyn q'övrıy fırar sı'ına yeşuk'ub daşk'eençə gyaqqı, sa xənnə g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğıl Bet-Şemeşğancenbışe Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanıle ğayrı, medın q'urbanbıd gyaat'anbı. ¹⁶ Fılıştinaaşine maqa abıyne xhone xəriŋg'uk'le man g'acu, mane yiğılıcab Ekronqa sıviyk'al.

¹⁷ Fılıştinaaşə taxsır colyva Aşdod eyhene şaharne doyuile, Gəzzə eyhene şaharne doyuile, Aşkelon eyhene şaharne doyuile, Gat eyhene şaharne doyuile, Ekron eyhene şaharne doyuile Rəbbis k'inəəğəyke hı'ıyn fırar adayle. ¹⁸ K'inəəğəyke hı'ıyn q'övrmeə, hiqiy-alla cabırbışikane şaharbışisiy çine hiqiy-allane xıvaaşis sik'ı adayle. Mane şaharbışıqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşğane Yeşuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniyne yiğılqamee† avxu vob.

¹⁹ Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşğancenbışde vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbeə manbışda yights'al (70) Milletid, Rəbbeə cone vuk'lelqa ooxune verır-alla geşşe ıxha. ²⁰ Bet-Şemeşğancenbışe eyhen:

- İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees?

²¹ Qiyğa manbışe Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletsqa xəbar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Fılıştinaaşə Rəbbina q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7

¹ Kiryat-Yearimne milletin abı Rəbbina q'utye quvkekkanı. Manbışe mana tepalyne Avınadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a.

Şamuelee İzrailis haakimiyvalla haa'a

² Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle (20) sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbışe Rəbb t'abal ha'a ıxha. ³ Şamuelee İzrailiyne milletk'lecad eyhen:

- Şu yik'eençə Rəbbilqa sıviyk'alxhee, məbın allahar, Aştoret* donan byuttıyar dağə'e. Vuşun yik'ıbı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Fılıştinaaşine xılənçə g'attıvxhan haa'asınbı.

⁴ Mane gahıl İzrailıyışee, Ba'aliy† Aştoret donan byuttar dağı'ı, saccu Rəbbis ı'bəədat ha'a gıviyğal. ⁵ Şamuelee eyhen:

- Gırgın İzrailıybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as.

⁶ Manbı Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğıl manbışe sıvar aqqı eyhen:

- Şi Rəbbine ögil bınah hav'u.

Şamuelee Mispəe İzrailıybışis haakimiyvallaniy haa'a. ⁷ İzrailıybı Mispəeqa sabıva Fılıştinaaşik'le g'ayxhımeə, manbışın ç'ak'ınbı İzrailıybışılqa vüqqə gıviyğal. Man g'ayxhıyn İzrailıybı qəvəyq'ənanbı. ⁸ Mançil-allad manbışe Şamuelik'le eyhen:

- Şi Fılıştinaaşine xılənçə g'attıvxhan haa'asdemee, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hunva ehese, miz k'ee'e.

* **6:15** 6:15 Leviyne nasıleençene insanar: Levi Yaaq'ubna xhebr'esda dix ıxha. Allahee İzrailıybışde yı'q'neençə mang'uke g'abıynbı kaahınaaşın kumagçer vuxhecəna g'əvxü. † **6:18** 6:18 giyniyne yiğılqamee: in kitab

otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha. * **7:3** 7:3 Aştoret: man şağavın byut ıxha. Kana'anaaşə, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a. Sabara gafışee Aştoret Ba'alna xhunaşşə yixhavd eyhen. † **7:4** 7:4 Ba'al: Kana'anaaşın nekke xədnı byut. Manbışde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhotqa'a, gyoğıybı gyoğa'a ıxha.

⁹ Manke Şamuelee gyooxana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailnemee Rəbbis miz k'ya'a, Rəbbeeyid mang'us alidghuniy gelen.

¹⁰ Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbee mane yiğil Filiştinaaşılqa məxüd man xəybı xənnə sesika g'əhədəqqə'a, manbı mançile curaybacab qəpqr'ın İzrailıybı ile avub aaxva. ¹¹ İzrailıybı Mispeençe qıgəpç'ı, Bet-Qarne cigabışeeqa qabı hivxharasmeə, Filiştinaaşiqab qihna gyapç'ı, manbı gyabat'a vuxha.

¹² Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yı'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbee şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (*kumagna g'aye*) giyxhe.

¹³ Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb İzrailıne cigabışeeqa abayle deş. Şamuel ixhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşıl oğa yı'q'da ıxha. ¹⁴ Filiştinaaş, Ekronneyiy Gatne yı'q'ne aqqıyn İzrailıybı şaharbiyyi çine hiqiy-alladın cigabıl Filiştinaaşine xılənçe g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailıybışdeyiy Emorbışde əree sülyh eyxhe.

¹⁵ Şamuelee ı'm'ırvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a. ¹⁶ Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa İzrailıybışis haakimiyvalla haa'a vuxha. ¹⁷ Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa sıyk'al ıxha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cigee, Rəbbis q'urbanbı allya'an cigad ali'in.

8

İzrailıne milletn paççah heqqa

¹ Şamuel q'əs qıxhamee, dixbışike İzrailis haakimar haa'a. ² Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'esing'unud Aviya ıxha. Manbışe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. ³ Dixbı dekkıne yəqqı'n avayk'an deş. Manbı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşin q'aralybı hele ıxha.

⁴ Gırgın İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelıne k'anyaqa abı, ⁵ mang'uk'le eyhen:

- Gu q'əs qıxha, yiğın dixbımeə yiğne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbışika nəxübnayiy, şasdar həməxürna sa paççah gıxhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen.

⁶ Manbışe: «Şasdar sa paççah gıxhxhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuynğ'a, Şamuelis manbışe uvhuyn ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. ⁷ Rəbbee Şamuelik'le eyhen:

- Milletn eyhene gırgınçıl k'ırı alıxhxhe. Manbışe gu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbışis Zı cona Paççah ıxha ıkkən deş. ⁸ Zı manbı Misirğənçe qıgav'uyne yiğile, g'iyiniyne yiğılqamee manbışe menne allahaaşis ı'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'ıyn kar, manbışe həşdəd vak ha'a. ⁹ Gu manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxıylə qiyğa, gu manbışılqa yugda hıxhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paççahee xəbvalla nəxübiy haa'as.

¹⁰ Şamuelee cuke paççah heqqane milletılqa, Rəbbee uvhuyn cavab hıxhar ha'an.

¹¹ Mang'vee eyhen:

- Şos xəbvalla haa'asde paççahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı sav'u, quvkesımbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşıl cus g'ullux haa'as alıvkas. Manbıb mang'une daşk'abışde ögee g'adaaxvanas. ¹² Manbışde sanbışike aazırınğ'us, sanbışikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şaqav sa'as g'axuvles. Avxuynbışisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesın karbı ha'as alıkkas. ¹³ Mang'vee vuşun yışba ətirbiyyi otxhuniybı ha'as, gıneybı qecesva vukkees. ¹⁴ Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyyi t'ımillıgı, zeytunun bağbı xılənçe g'ayşu, cune insanaaşis heles. ¹⁵ Mang'vee vuşde sukukeyiy t'ımlıke yits'ıb'esda pay alyapt'ı, məmuraaşisiy cune insanaaşis hevles. ¹⁶ Vuşun g'ular - adamer, yadar - vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as. ¹⁷ Vuşde vəq'əbişda yits'ıb'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes. ¹⁸ Yiğ qalesın, şu g'əyxı'ıne paççahne xılənçe, Allahılqa şucad xıləppı aaqas, Mang'vee şu g'attıvxhan hee'ecenva. Rəbbeemeə mane gahıl şos cavab qeles deş.

¹⁹ Milletismee, Şamuelıne cuvabil k'ırı alıxhxhes diykkın, eyhen:

- De'eş, şal oğa paççah ıxha şas ıkkən. ²⁰ Havaasre menne milletbışis nəxübiy, şasıb paççahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yişde ögee hooracen.

²¹ Milletn eyhen gırgın yik'el aqqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a.

²² Rəbbee Şamuelik'le eyhen:

- Manbışe eyhençıl k'ırı alıxhxı, manbışis sa paççah gıxhxhe.

Manke Şamuelee İzrailiybişik'le «Gırgınbı vuşde şaharbişeeqa savk'leva» eyhe.

9

Saul Şamuelisqa arayle

¹ Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoradır Afiatna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha. ² Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailiybişiqa mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune milletnbişde gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha.

³ Yiğbişde sa yiğil Şaulyne dekkın Gişin əmələr iygval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen:

- Oza qixhe, nukaraaşına sayır vaka alyart'u, əmələr t'abal ha'as hak'ne.

⁴ Manayıy cuna nukar Efrayimne suvabınane cigee iviykır, mançeb Şalışa eyhene cigeeqa ilğeebaç'e. Maa'd manbişik'le əmələr iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. Mançile qiyğa manbı Benyaminaaşıne cigabişeeqa qavayle, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. ⁵ Manbı Tsufne cigabişeeqa qabı hipxhiring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen:

- Qora savk'alascab, dekkee əmələr yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas.

⁶ Nukareeme mang'uk'le eyhen:

- İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manid eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayıy vüqqəs vukkanva.

⁷ Şaulee nukarike qiyghanan:

- Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oç'ebişee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanus ikkeesın karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod?

⁸ Nukaree mang'us inəxdın alidghınıy qele:

- Zaqa sik'inin nuk'ra vod. Zı man Allahne insanus heles, mang'veeyib şak'le yəq haagvasda.

⁹ (Avaala İzrailee Allahee nenvayıy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxüdü eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peyğambaraaşık'le ilyaakanbıvaniyxhe eyhen.)

¹⁰ Şauleeme nukarık'le eyhen:

- Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs.

Məxüdü ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an. ¹¹ Manbı tepalyne şahareeqa ı'lqəəmee, yəqqə manbişisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbişe içeeşike qiyghanan:

- İnyaa ilyakkana vornane?

¹² İçeeşe manbişik'le eyhen:

- Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletn g'iyına q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as. ¹³ Şahareeqa ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqəç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletn kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanis xayır-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan gıviyğal. Zaraba ilqəepç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı.

¹⁴ Manbı şahareeqa ilqəepç'imee, manbişisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa ı'qqə ıxha.

¹⁵ Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axhxhı'ı, uvhuynniy: ¹⁶ «G'iyqa ine gahbişil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşıne cigabişeeñce sa insan g'axıles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxür Ğu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yizin millet Filistinnaaşde xılənçe g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'lelqa qadıyn Zak'le g'acuyn, manbişda ts'irib Zalqa hipxhırna».

¹⁷ Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le uvhuynne ine insanee, Yizin millet aqqas.

¹⁸ Şaulee şaharne akkabışisnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan:

- Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ıxhay zak'le hagvelan.

¹⁹ Şamuelee, Şauluk'le eyhen:

- İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ilqəç'e. Şu g'iyına zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedid zı vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yəqqı'l ha'asda. ²⁰ Xhebillə yiğna ögee aguyne əməleəşinab humaa'a, manbı aveykı vod. İzrailyne milletnacad yik'bı şavulqayıy sak'ı? Nya'a, valqayıy yiğne dekkıne xızanılda dişeeñe?

²¹ Şaulee eyhen:

– Nya'a, zı İzrailıyne nasılbişde nekke k'ıninçeençe, Benyaminne nasılleençena dışde vor? Nya'a, yızda xızanıb, mane nasılene xızanıbışda nekke k'ınna dışde vob? Nişisne ğu zak'le manva eyhe?

²² Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebt's'alılqa (30) ələəne insanne q'oma gyaa'a. ²³ Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen:

– Zı vasqa curayda gıxhxheva qıvuyın çuru qale!

²⁴ Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa gıyxhe. Şamuelee eyhen:

– İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mih-manaaşıka sacıgee ğu oxhneceva.

Mane yiğıl Şaulee, Şamuelika sacıgee kar oyxhan.

²⁵ Manbı q'urbanbı allya'ane cıgeençe şahareeqa geepç'imee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a.

Şamuelee Şauluke paççah ha'a

²⁶ Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen:

– Oza qıxhe, zı ğu yəqq'ıl arçes.

Manar oza qıxha, Şamuelika sacıgee xaançe g'aqa qığeç'e. ²⁷ Manbı şaharne mıgıleqqa geepç'imee, Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen.

Nukarır ilğeç'ena ögilqa.

Şamuelee cad meed eyhen:

– Gu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10

¹ Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yı'ı, mang'us ubba hu'ı eyhen:

– Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailıyna, Cune milletna, xərna hu'ı. ² Giyna ğu zake curxhayle qiyğa, Benyamınaaşine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareəne Raahıleyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesın: «Ğu t'abala'asva hark'ınıyn əməler aveykıynbı. Yiğne dekkısse əməler yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğıl: „Yızde duxayk hucooniyxan ıxha?“»

³ Mançer ğu Tavoreəne mu'qəne yıvusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeəqa Allahı ı'bəədatsı vüəəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible gıney, xhebır'əsıng'usneəme sa tuluğ çaxıren ıxhes. ⁴ Manbışe vas salam huvu, q'öble gıney hevles. Ğunad alyaat'asınbı. ⁵ Mançile qiyğa ğu əlyhəəsdə Allahne Gıvea ehene şahareeqa, maa'ab Fılıstınaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ıkkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cıgeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Cıyib peyğambarıyvalla haa'as. ⁶ Manke Rəbbın Rı'h valqa giç'es, ğunab manbışika sacıgee peyğambarıyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan çıxhes. ⁷ Man gırğın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ıxhes. ⁸ Zale ögee Gilgaleeqa giç'e. Zınar gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyiy medın q'urbanbı allya'asva maqa giç'es. Zı maqa qalesmee, yıghılle yiğna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyiy ha'as ıkkıanva eyhesmee, vuççud huma'a.

Şamuelee uvhiyn eyxhen

⁹ Şaul Şamuelısse xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man gırğın əlaamatbıd mane yiğlıycad eyxhe. ¹⁰ Manbı Gıveayeeqa qabımee, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa geç'e, Şauleeyib manbışika sacıgee peyğambarıyvalla haa'a giyğal. ¹¹ Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambarıyvalla haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen:

– Gişine duxayk hucooniyxan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınane vor?

¹² Maa eyxhene insanaaşine sang'vee eyhen:

– İlyakənde, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanaare?

Mankıyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen.

¹³ Şaulee peyğambarıyvalla hav'uyle qiyğa, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa ılqeç'u.

¹⁴ Şaulne emısee, mang'ukeyiy mang'une nukarıke qiyghanan:

– Nyaqanıy hapk'ın?

Şaulee eyhen:

– Əməler t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke g'avcumee, Şamuelıyne k'anyaqa hapk'ın.

¹⁵ Şaulne emısee eyhen:

- Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e.

¹⁶ Şaulee emisiyk'le eyhen:

- Mang'vee şak'le əmələr aveykiynbıva uvhu.

Paççahiyvaline hək'ee Şamuelee hucoovaiyy uvhuva, mang'vee emisiysne ağmişcad ha'a deş.

Şaulke paççah eyxhe

¹⁷ Şamuelee İzrailıy Rəbbine ögilqa, Mispeeqa sav'u, ¹⁸ eyhen:

- Rəbbe, İzrailıne Allahee, inva vod eyhe: «Zı İzrailıy Misirğançe qıgav'u. Misirbışdeyy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paççahaaşine xılənçe Zı şu g'attivxhan hav'u. ¹⁹ Şu manimeene dağamiyvalıybişike, əq'übabişike g'attivxhan hav'üne Allahılqa şu g'iyına yı'q'ıbı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paççah gıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasılbişis, xızanbişis sik'ı ulyoozre».

²⁰ Şamuelee İzrailin gırgın nasılı, sassadna ögeeqa qıgı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyaminne nasılılqa gitxhu. ²¹ Qiyğad Benyaminne nasılın xızanbı sassadna ögeeqa qıgı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xızanılqa gitxhu. Matriyne xızanunbişik'led sassabna ögeeqa qıgeepç'eva eyhe. Manbişiker Gışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibğılme, mana iveeke deş. ²² Manke manbişe Rəbbike qiyghan:

- Mana inyaqa qarı dışde?

Rəbbe eyhen:

- Hooşe, yukbişde yı'q'nee dyugulyxha.

²³ Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenbı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzuling'a, mana gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha. ²⁴ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda.

Milletın ts'ırıka eyhen:

- Paççah geer qa'ana!

²⁵ Şamuelee milletis paççahee vuk'lek vukkekane ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine ögilqa giyxhe. Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xaybişeeqa g'ekka.

²⁶ Şaulur cune xaaqa Gıveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igıdyar Şauluqab qıhna avayk'an. ²⁷ Sassa karı'dəəneme insanaaşe inəxüd eyhe ıxha:

- İne insanee şı nəxüb g'attivxhan haa'ayee?

Manbişe mana qızarır ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şaulee mançis nıq' qıgıyhe deş.

11

Şaulee Yaveş g'attivxhan haa'a

¹ Ammonğançene Naxaşe, Gileadne cıgabışeena Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqqana. Yaveşne milletıncad Naxaşık'le eyhen:

- Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ğu eyhenbı ha'as.

² Ammonğançene Naxaşe manbişik'le eyhen:

- Vuşun gırgıng'un sağın uleppı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zı şu uvhuynçılqa qarayle.

³ Yaveşne ağsaqqalaşe mang'uk'le eyhen:

- Şas sa yıghille yığ hele, xabar ana İzrailıvolle insanar g'axuvles. Şı şavussecağ g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şıcab şı yığne xılyaqə qevles.

⁴ Xabar ana insanar, Gıveayeeqa Şaulusqa abı, milletis hucooyiy ıxhava yuşan ha'an. Milletid ts'ırıka geşşe giyğal. ⁵ Mane gahl Şaul cune yastbişiqar qıhna çoleençe qöo ıxha. Mang'vee qiyghanan:

- Milletik hucoona ıxha, nya'a man geşşe?

Manke Yaveşbişe cos yuşan hı'ıynbı, manbişe mang'ulqa hıxhar ha'anbı.

⁶ Man eyhenbı g'ayxhımee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul çəlın qoxa giyğal.

⁷ Mang'vee cuna q'öble yats gıvk'u, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abıynbişisqa man sanbı quvu, İzrailıvolle in eyhe iviykaras ulyooka:

- Şaulneyiy Şamuelıne qıhna qıdyabıynbişde gırgıng'üne yatsbişılqab mana ver ooxasvude.

Milletılqa Rəbbile qəp'q'niyna g'ıç' gıyooc'e, manbişin gırgınbı sanab oza qeebahenbı. ⁸ Şaulee manbı Bezek' eyhene cıgee gıpk'ıning'a, İzrailıybişiqə xhebıd vəş aazır (300 000), Yahudeşişiqar xhebts'al aazır (30 000) adamıy ıxha.

⁹ Manbişe Yaveşğançe xabar ana abıynbişik'le eyhen:

- Gileadeene Yaveşbışik'le inva eyhe: «G'iyqa veriğ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınbı».

Xabar ana abıynbışe mana xabar Yaveşbışılqa hivxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı. ¹⁰ Yaveşbışe Naxaşik'le eyhen:

- G'iyqa şıcab şi vuşde xılyaqqa qevles, manke şos hucooyiy ikkan, şak he'e.

¹¹ Qinne yiğil Şaulee cun insanar xhebne cıgeeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonğançenbışın g'oşunbınane cıgeeqa akk'yapk'i, yı'q'ı'lı'lqasmee, manbı gyabat'a vuxha. Üç'üba avxuynbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacıgee axudeş.

¹² Milletın Şamuelik'le eyhen:

- Şaul yışda paççah ixhes dæxæsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şi man insanar gyapt'as.

¹³ Şaulee eyhen:

- G'iyına vuşucar gik'asdeş. G'iyına Rəbbe İzrail g'attivxhan hav'uyn yiğ vod.

¹⁴ Şamuelee milletuk'le eyhen:

- Qudoora Gilgaleeqa sapk'il, paççah vuşuyıyva sayid eyhes.

¹⁵ Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'ın, Rəbbine ögil Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbışe, Rəbbine ögil q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne İzrailıyışe Şauluka sacıgee mane yiğil yugda otXHun-ulyoğan.

12

Şamuelee nekke qiyğa uwhuyn cuvab

¹ Şamuelee İzrailıyışde gırgıng'uk'le eyhen:

- Haane, zı şu eyhençil k'ırı alixhxı şos paççah gıxhxına. ² Həşde şoqa vuşda paççah vor, zımee ç'əs qıxha, ç'ərbı cagvara qeetxha. Yızın dıxbımee şoka vob. Zı cehilyranang'anşile g'ıynıyne yiğılqamee vuşde ögee ark'ın. ³ G'iyına zı vuşde ögil ulyorzuling'a, şı zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, əməlene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyiy zı azırda h'ı? Şavuke pıl alyaat'uye, mang'une pıse işılqa ul gyapxı? Rəbbıneyiy Mang'ee g'əyxı'ne paççahne ögee, yızde aq'veeqa aqqe. Zı şoke alyat'ıyn sak'al ha'as.

⁴ Manbışe mang'us inəxüd alıdgınıy qele:

- Ğu şi mısacab hopç'undeş, azırbab g'alyav'uynbıdeş, şavnecad xılence vuççudud g'ayşuyndeş.

⁵ Şamuelee manbışik'le eyhen:

- Şok'le g'iyına yızde aq'vee aqqasın vuççud ivdeek ıxhay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'ne paççahik'led g'acuyn.

Manbışed «Ho'o, şaqa yıgne aq'vee aqqasın kardeşınva» eyhe.

⁶ Şamueleecad meed milletuk'le eyhen:

- Mane Rəbbe Haruniy Mısa g'əvxü, vuşun dekkarıb Misirğançe Mang'veecab qıgav'u. ⁷ Həşde Rəbbine ögil ulyoozre. Zı şok'le Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşıs hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas.

⁸ Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abıynbışılqa Misirbışe yiğbı examee, manbışe Rəbbılqa xıləppı aaqa. Rəbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Misirğançe qıgav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole.

⁹ Manbışemee Rəbb, cona Allah, yik'el hıxan ha'a. Rəbbeeyib manbı Xatsorne g'oşunne xəring'une Sisrayne, Moavne paççahne sayıb Fılıştınaaşde xılyaqqa qoole. Manbışe vuşde dekkaaşıqa dæv'ə haa'a. ¹⁰ Manke milletın gyaaşe-gyaaşe Rəbbılqa xıləppı aaqı, eyhen: «Rəbb, şi Ğu yik'el hıxan h'ı, Ba'aliy Aştoret* donane byuttyaaşıs ı'bəədat h'ı, bınah hav'u. Ğu şi həşde duşmanaaşine xılence g'attivxhan hav'uynxhiy, şi Vas ı'bəədat ha'ayiy». ¹¹ Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşine xılence g'attivxhan haa'a.

¹² Şok'le Ammonbışda paççah, Naxaş, şolqa ı'qqə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakkı, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yışda paççah ıxha ikkan».

¹³ Haane şos ikkiykın, şu g'əyxı'na paççah. İlyaae Rəbbe şos paççah gıxhxına.

¹⁴ Rəbbile qəpqr'ın Mang'us ı'bəədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbı alixhxı, Mang'une əmrışeence qıgəpç'eene, şınab şol oğa gıxhxına paççahır vuşde Allahee,

* **12:10** 12:10 Ba'aliy Aştoret: Kana'anaaşın nekke xəđın byutbı. Manbışde uvhuyn, Ba'alee xəybı g'əhətg'a, gyoğıybı gyoğa'a ıxha. Aştoret eyhen byut, Kana'anaaş, yiv hoots'u, zıyifayk akara qaa'a vuxha. Sabara gafbışee Aştoret Ba'alna xhunaşşe yıxhavad eyhen.

Rəbbəe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! ¹⁵ De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxhi, Rəbbine əmrənçe qığeepç'eene, nəxdiy Rəbbin xil vuşde dekkaaşılqa satk'il, həməxdid şolqad sak'alas.

¹⁶ Həşdeməe ulyobzur, Rəbbəe vuşde ulene ögil haa'asde xənnə işıqa ilyaake!
¹⁷ G'inya suk qiviyşalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xileppi aacı, Mang'uk'le xəybi g'əhətq'e'va, gyoğiy g'axileva eyhes. Manke şok'lecad ats'axxhesin, şos paççah heqqıyka, şu Rəbbine ögil nimeena bınahiy hav'u'va.

¹⁸ Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğil xəybi g'əhətq'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qəttq'niyn.

¹⁹ Milletıncad Şamuelik'le eyhen:

- Yişdeməe, yiğne g'ulaaşineməe, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şi gimabat'acen. Şi yişde manisa bınahbışılqa, paççah heqqıyka sayıb hexxav'una.

²⁰ Şamueleməe milletik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sivmiyk'al, Rəbbis ı'bəədat yik'eençe he'e. ²¹ Nişiscad karai'dəəne byutyaaşineməe, Rəbbile sivmiyk'al. Manbi nişiscad karai'dəən karbi ıxhayke, mançisse şos nəxbınacab yugvallah haa'as vəəxəs deş, nişikəcabıb g'attıvıxhan haa'as deş. ²² Rəbbəe Cune xənnə doyuneməe, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ikkiykın, şoke Cun millet hı'ı. ²³ Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yuğna, qorpkuna yəq haəgvas. ²⁴ Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us gırgıne gahbışıl yik'eençe ı'bəədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbəe vuşdeməe nəxdın ç'ak'ın işbi hı'ı ıxhay. ²⁵ Şu pisvalybişikə xil ts'its'dyav'eene, şunab, vuşda paççahir ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınbi.

13

Filiştinaaşika dəv'ə giviyğal

¹ Şaul paççah ıxhaməe, mang'uqa xhebts'al (30) senniy* vod. Mana yoq'ts'ale q'olle (42) senna İzrailyna paççah ıxha.

² Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebıd aazır İzrailyğançena g'əyxə. Manbışda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatnika, Benyamınna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyın milletməe Şaulee cone xaybişeeqa yəqq'ı ha'a.

³ Yonataneə Giveayeene Filiştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Filiştinaaşik'le ats'axxhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka.

⁴ İzrailybişde gırgıng'uk'le Şaulee, Filiştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıyıd, Filiştinaaşik'le İzrailybi g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecena Gilgaleeqa qoyt'al.

⁵ Filiştınarıb İzrailybişikə səvxəsva savayle. Manbişə xhebts'al aazır (30 000) dəv'əyn daşk'a, yixhud aazır (6 000) balkanılyna sa'a. Manbışda g'oşun deryahne mıglekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbi apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırbı giyxə. ⁶ İzrailybişik'le cok ixhesin g'acumee, co ooşaa'a g'acumee, manbi mağarabişee, axıne ok'bişee, suvabişee, k'oralybişee, kahrızbişee dyuguleebaxhenbi. ⁷ Manbişiken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıleneeyiy Gileadne cigabişeeqa ilğeebaç'e.

Şaulee Allahıl k'ırı iliyxhe deş

Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletımd qəpq'ı'niyvalin yik'ıbı qoda eyxhe. ⁸ Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yighulle yiğna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa giviyğal. ⁹ Şaulee eyhen:

- Gyoxhxhan ha'asınıy medin q'urbanbı zasqa qale.

Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. ¹⁰ Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhaməe, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qığeç'e. ¹¹ Şamuelee eyhen:

- Ğu in hı'ıyn kar hucoone?

Şaulee mang'us cuvab qele:

- Zak'le g'acuyn yizde hiqiy-alladın millet hexva vod, ğunar ğu eyhene yiğil arı hirxhıl deş, Filiştınarıb Mikmasqa vob sabı. ¹² Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştınar

* 13:1 13:1 Xhebts'al (30) sen: originalee in raq'ambı deşinbi. Alimaşee man raq'ambı ədatbişis sik'ı oyk'an.

Gilgallıqa zalqa k'yooharas, zımee Rəbbına xayır-düə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı.

¹³ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Ğu ək'el deşin kar hı'ı. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş†. Ğu məxüd hidi'iyıxhiy, Rəbbe yığna paçcahiyvalla İzrailil oğa gırgıne gahbışis havaacesdaniy. ¹⁴ Həşdemee yığna paçcahiyvalla xılıyba ts'its'ıvıxhes deş. Rəbbe Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hidi'iyıncıl-alla, Rəbbe mana insan Cune milletna xərna gıxhxhı.

¹⁵ Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qıgeç'u, Benyamınaşine Gıvea eyhene şahareeqa lıqec'e. Şaulee cun insanar qərpq'mee, yixhid vəşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

Yonatan Mikmasee Fılıştınaşika sıyxə

¹⁶ Şaulıy cuna dix Yonatan, cone insanaşika Benyamınaşine Gıvea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Fılıştınarmee mane gahıl, Mikmasee çadırbı g'ıxı', ulyobzur vuxha. ¹⁷ Fılıştınaşın g'oşunbı xhebne cıgeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qıgeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişeene Ofra eyhene şaharne suralqa sıviyk'al. ¹⁸ Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob.

¹⁹ Fılıştınaaşə uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaaşə g'ılnciy nize huma'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheyir yıva getas əxəna insan deşdaniy. ²⁰ Gırgın İzrailıy bı kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabbi ek'a'asva Fılıştınaaşde k'anyaqa abayle vuxha. ²¹ Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim‡ nuk'raynaniy hooqqana. ²² Mançıl-allad dəv'anang'a Şaulneyiy Yonatanne milletıqı g'ılncıbiy nizebı ıxha deş. G'ılnciy nize saccu Şauluqayıy cune duxayqa Yonatanıqı ıxha.

²³ Fılıştınaaşda deste Mikmasısneəne l'ğəəne cıgeeqa qavayle.

14

¹ Sa yiğıl Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen:

– Qora derayne şene suralyne Fılıştınaaşine destesqa lğeeç'es.

Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş. ² Şaulna çadırmee Gıvea ç'əvooxhene cıgee Migroneene sa narıne yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhid vəşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

³ Manbışika sacıgee kaahınaaşın ileyliğ* gıvatxına kaahin Axiyar eyxhena. Mana İkavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cıgee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe.

Yonatanın ark'iniy şavuk'lecad ats'a ıxha deş. ⁴ Fılıştınaaşına deste ulyobzurne cıgeeqa l'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cıgeençe lğeeç'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ıxha. ⁵ Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqı, mansa ganzmee canubne surayle Gıveayqa ilyakka ıxha. ⁶ Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen:

– Qora ine sunnat hıdyav'uyınbışde destesqa lğeeç'es. Sayid Rəbbe yışın sura aqqaqqa. Rəbbis ıkkanang'a, geebnanbı ğamaa'a, ıkkanang'ab, k'ilybananbı ğamaa'a.

⁷ Mang'une nukaree eyhen:

– Yiğne yik'es nəxüdiy ıkkın həməxüdüd he'e. Hoorə he'e, ğu nıyaqa ark'ınee, zı vaka vor.

⁸ Yonatanee eyhen:

– Qora şene insanaaşısqa lğeeç'es, manbışik'le şıcab şı haagvas. ⁹ Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne cıgeençe l'ğdivıykar, cosqab lıqıdebaç'e. ¹⁰ De'eş, cone k'anyaqa lğeeç'eva uvhee, şınab lıqeebaç'e. Man yışdemee, Rəbbe man insanar yışde xılyaqı quvuva işaara eyxhe.

¹¹ Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avesde cıgee ulyoozar. Fılıştınaaşə eyhen:

– İlyaaakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışeençe qığəə vob.

¹² Eskeraaşə Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen:

– Şasqa lğeeç'e, vuşun darsbı qeəs.

Yonatanee cune nukarık'le eyhen:

† 13:13 13:13 Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş: Şaulee q'urban gyuvk'u, bınah hav'u. Q'urban saccu kaahınaaşeni ablyana. ‡ 13:21 13:21 Pim: sa pımee 8 gramm ıxha. * 14:3 14:3 Kaahınaaşın ileyliğ: mane ileyliğne kumaagıka Allahna fıkr vaats'a vooxhe vuxha.

- Zaqar qihna qora, Rəbbəe manbı İzrailyne xıyaqa quvu.

¹³ Yonatan g'elybışıkayiy xıleppışika ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ilqəç'e. Cuqar qihnar cuna nukar ilqəç'e. Yonatan ooqa ilqəç'u, Filiştinar uvxu hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı. ¹⁴ Ts'eppa aldaaxhvan gibğilmee, Yonataneeyiy cune silah haqqane nukaree g'ane (20) insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse sa yiğee ezas əxəsdə çolun surameene cigee aldaaxhvan vuxha. ¹⁵ Zastaveeneyiy çolbişeeene milletne yik'eeqa çəpç'i'niy eç'e. Zastaveene eskeraaşineyiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'anabışide yı'q'nee məxdın alıkkıy-gıkkıy gexha, mançike ç'iyecad i'ğiykar. Man çəpç'i'niy Allahee g'axuvu eyxhe.

¹⁶ Benyamınaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane eskeraaşik'le, Filiştinaaşın eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce. ¹⁷ Şaulee cune hiqiy-alla sadiyne milletik'le, eyhen:

- Qəpçə, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş.

Qəpçı'mee, manbışik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhxhen. ¹⁸ Şaulee Axiyayk'le eyhen:

- Allahna q'utye* inyaqa qavaale.

(Şene gahbışıl Allahna q'utye İzrailyışıqqa vuxha.) ¹⁹ Şaulee kaahınık'le manva eyheme, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alıkkı-gıkkıy sık'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahınık'le «Qımaaleva!» eyhe.

²⁰ Şauly mang'une hiqiy-alla sadiyn gırgın millet, dəv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışik'le Filiştinar alivku-givku, sana-sanbı g'ılncbışıka gyabat'a g'ooce.

²¹ Ts'eppıykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışide zastaveeqa ilğeeç'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailyne milletne suralqa ilğeebaç'e. ²² Efrayımaaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailyışık'led, Filiştinaaşın heepxıy g'ayxhımee, manbıbı conbışıka sacıgee Filiştinaaşıqqa qihna gyabak'a. ²³ Məxüb mane yiğil Rəbbəe İzrail g'attivxhanaa'ana.

Dəv'əb Bet-Avenısqa hıviyxhar.

Yonatan cuk'le dyats'a-dyats'a dekkıne cuvabıke qığəç'e

²⁴ İzrailybı mane yiğil geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asımee, şavaayıy gıney otxhun bed-düə vuxhena!» uvhu, g'oşunusqa k'in g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik vuççud set'a deş. ²⁵ G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışik'le ç'iyel itv g'eece. ²⁶ G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyne p'et'aybışıke itv gyodatsts'e ixheeyid, şavaacad xıl ghalyaqa ikkekka deş. Manbı co g'assırne k'inile qəvəyq'ən vuxha. ²⁷ Yonatanık'le, dekkee g'oşunusqa k'in g'assaras alıkkıy ats'a deşdiy. Mang'vee xıledin t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğı, ghalyaqa ikkekka. Manke mang'une uleppışeeqa işix qayle. ²⁸ G'oşuneene sang'vee eyhen:

- «G'ıyna şavaayıy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhena!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'in g'assarasniy alıkkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xıleke g'a'apk'ı.

²⁹ Yonatanee eyhen:

- Dekkee g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane ittvue sık'inincad otxhun, uleppışeeqa işix qadı! ³⁰ G'ıyna eskeraaşee duşmanaaşıke g'ayşuyne otxhuniybışıke avts'esınmeen otxhun ixhaynxhiy, hucoo dexheyiy? Nya'a, Filiştinaaşile sık'ılbab yugba gəmdəebaxheyiy?

³¹ Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasılə Ayaloneeqamee‡ Filiştinaaşile gəmeəbaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. ³² Eskeraaşee cone xıyaqa ayt'ıuy Filiştinaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'əbı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. ³³ Man Şaululqa hıxhar ha'a:

- İlyaakende, eskeraaşee çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil bınah haa'a.

Şaulee eyhen:

- Şu Rəbb yik'el hıxanı'ı, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e.

³⁴ Meed Şauleecad eyhen:

- G'oşunne yı'q'neençe ilğeeç'ı, manbışik'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əəba yızde k'ane, mane g'ayel gıvk'u ooxhnecen. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil bınah humaa'a».

† 14:18 14:18 Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utye g'ayebışide ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacənbi. ‡ 14:31 14:31 Mikmasılə Ayaloneeqamee: mane şaharbışide yı'q'nee 25 kilometrılqa ələəna yəqniy vob.

Mane xəmdə girgıng'vee, con yatsbiyiy vəq'əbi maqa adı, cone xileka gyaat'a.
³⁵ Məxüdü Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanı allya'an ciga ali'ı.

³⁶ Şaulee eyhen:

– Qudoora, Filiştinaaşiqab qihna xəmdcab gyapk'as, miç'eedi qıxhesse, manbşın vodun-deşin g'ayşu, con girgınbib gyapt'as.

Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. ³⁷ Şaulee Allahıke qiyghanan:

– Zı Filiştinaaşıqa qihna gixhene? Ğu manbı İzrailıybişde xıyaqa qevlesinbıne?

Mane yiğil Allahee mang'us alidghıniy qele deş.

³⁸ Şaulee eyhen:

– G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun girgınbı inyaqa savaale. Şu g'iyına nena bınahiy hav'uva, ats'axxhes. ³⁹ İzrail g'attivxhan hav'uyne, Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanınıd, xıl ixheene, mana gik'as ikkan.

Milletke şavaacad nıq' qığavhu deş. ⁴⁰ Şaulee İzrailıyne girgınbışik'le eyhen:

– Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras.

Esqueraşe Şauluk'le: «Yiğne yik'es ikkanəxüdü he'eva» eyhe. ⁴¹ Şaulee İzrailıyne Allahık'le, Rəbbik'le, eyhen:

– Zas qotkuyn alidghıniy qele!

K'eççuyne çöpün Şaulıy Yonatan haagva. Bınah milletıl aaxva deş. ⁴² Şaulee eyhen:

– Yizdeyiy duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe.

Çöpün Yonatan hagva. ⁴³ Şaulee Yonatanık'le eyhen:

– Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe!

Yonatanee mang'uk'le eyhen:

– Xılene t'at'aane sivelin sık'ınin itv otxhun. Zı mançıl-alla qik'asda.

⁴⁴ Şaulee eyhen:

– Yonatan, Ğu g'iyına q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pısın he'ecen!

⁴⁵ Milletınmee Şauluk'le eyhen:

– İzrail məxüb uftanba Ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, mang'üne vuk'lelyna sa ç'ərib ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyına Allahne kumaagıka iş g'avcu.

Məxür Yonatan milletin qik'uyke g'attixhan ha'a, gik'as haysar deş.

⁴⁶ Şaulur Filiştinaaşıqar qihna gexha deş. Filiştınarıb cone cigabişeeqa siviyl'al.

Şaulna paççahıyvalıa

⁴⁷ Şaul İzrailıyına paççah ıxhayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşıka: Moavaaşıka, Ammonaaşıka, Edomaaşıka, Tsovayne paççahaaşıka, Filiştinaaşıka dəv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaaşıne vuk'lelqa ver ooxa vuxha. ⁴⁸ Mana yik'eka sacıkkı Amalekaaşile Ğamxha, İzrail q'əra qaa'anbışike g'attivxhanaa'ana.

⁴⁹ Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dıxı vuxha. Mang'üne xənnə yişşen do Merav, k'ıning'ı'nıd Mikal ıxha. ⁵⁰ Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisıyna, Nerna dıx ıxha. ⁵¹ Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Avielin dıxı vuxha.

⁵² Şaulna ı'm'ırcab Filiştinaaşıkane yı'q'ne dəv'ee ığveç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15

Şaulee Amalekaaşıka dəv'ə haa'a

¹ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Rəbbe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletıs İzrailıs paççah ha'as. Həşde Ğu Rəbbe eyhençıl k'ırı alıxhxhe. ² Xəəne G'oşunbışde Rəbbe, inid eyhe: «İzrailıy bı Misirənce əlyhəəme, Amalekaşe manbışda yəğ avqu. Zı mançıl-alla manbışılqa yiğbi allya'as. ³ Hoorə, hark'in Amalekaar gyapxe. Manbışıqa vodunmeen girgın kar giyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qıvmiykkan, manbşın adamerib, yedarıb, uşaxarıb, gyooqanıb gyapt'e. Manbşın yatsbıd, vəq'əbıd, devəbıd, əməlerid gyat'e».

⁴ Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqanıbı: maa'ar q'öd vəş aazır (200 000) İzrailıyne eskerile hexxana, Yahudeeşına yits'ıd aazır (10 000) eskerrı eyxhena. ⁵ Şaul Amalekaaşıne şaharısqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. ⁶ Mang'vee Genbışik'le eyhen:

– Amalekaaşısse hudoora, manbışike cureepxhe. Şunab manbışıka sacıgee gidıyapt'as. Şu, İzrailıy bı Misirğançe qığəəme, manbışıs yugvallanıy hav'u.

Genbı Amalekaaşike cureepxa avayk'ananbı. ⁷ Şaul Xavila eyhene şahareeñce girğıl, Misirne şargılıyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ıxha. ⁸ Mang'vee Amalekaaşına paçcah Agag üç'ırta aqqaqqa, mang'un milletmee, girğıda g'ılincike alğayhe. ⁹ Amalekaaşına paçcah Agagiy manbışin nekke yugun vəq'əbi, yatsbı, kokuiyn q'ıkariy urğbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın granın, yugun karbıd manbışis qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiykan deş. Nimeeniy Amalekaaşıqa karaı'dəon, pısın kar vod İzrailybışe giyxvər hı'ı ak'an ha'an.

Şaul Rəbbine uleke g'e'exhxa

¹⁰ Mane gahıl Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

11 – Zı Şauluke paçcah hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'açcu.

Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. ¹² Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen:

– Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an.

¹³ Şamuel Şauluqa avarq'ılymee, Şaulee eyhen:

– Hasre Rəbbe vas xayır-düə hevleceñ! Zı Rəbbe eyhen hı'iyın.

¹⁴ Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

– Nya'a manke yizde k'ırıysqa vəq'əbışiniy yatsbışin heghan sesbı qöö?

¹⁵ Şaulee eyhen:

– Manbı Amalekaaşike adı. Milletis vəq'əbiyiy yatsbı qiykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı.

¹⁶ Şamuele Şaulık'le eyhen:

– Ç'əv, g'iyına xəmdə Rəbbe zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes.

Şaulee, «Eyheva» cuvab qele. ¹⁷ Şamuele eyhen:

– Gucar vasqa k'ırta qööñg'ə, nya'a vake İzrailıyne nasılıbışa xərna ıxha dişde? Rəbbe, q'ış qadğu, vake İzrailına paçcah hı'ı dişde? ¹⁸ Rəbbe ğu g'ıxleeme, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahıka gyavts'uyne milletıkn Amalekaaşıkın he'e, manbı girğıba gyapt'e. Manbışe girğınbışıkın ha'asdesmee, dəv'ə hee'e». ¹⁹ Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxhı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbe ilydyaat'asın kar hı'ı?

²⁰ Şaulee Şamuelik'le eyhen:

– Zı Rəbbe eyhençıl k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'ınna. Manbışa paçcah Agag aqçı inyaqa qarı, girğın Amalekbı gyapt'ıynbı. ²¹ Saccu eskeraaşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbiyiy vəq'əbi g'əyxi' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı.

²² Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

– Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed,

Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alixhxhıniy ıkkın.

Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhiy,

q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod.

²³ Rəbbe eyhen hidi'iyına bınah, cadubı hı'iyına xhineecab vob.

Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttıyaaşis ı'bəodat ha'an xhineecad vod.

Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı,

Mang'veeyir ğu paçcahiyvalike hı'ı.

²⁴ Şaulee Şamuelik'le eyhen:

– Zı bınah hav'u, Rəbbine əmriliy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərç'ı'nna, dişe manbışıl k'ırı alixhxhı. ²⁵ Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahile ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis ı'bəodat ha'as.

²⁶ Şamuele Şauluk'le eyhen:

– Zı vaka sak'ılas deş. Ğu Rəbbe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailına paçcahiyvalla g'avşuna.

²⁷ Şamuel mançe əlyhəəsva sak'ımee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manud qoxan.

²⁸ Şamuele mang'uk'le eyhen:

– Nəxdıy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyına Rəbbe yiğne xılənçe İzrailına paçcahiyvalla qoxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılyaqə qevles.

²⁹ İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkrı badal haa'as.

³⁰ Şaulee eyhen:

– Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, hêşde xalq'ine aġsaqqalaasıneyiy İzrailyne ögil zas hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiġne Allahıs, Rêbbıs, ı'bêodat ha'as.

³¹ Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şauleeyid Rêbbıs ı'bêodat ha'a.

³² Şamuelee eyhen:

– Amalekaasına paççah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale.

Agagir vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ıxha:

– Mits'an, zı qik'uyke g'attirxhınna.

³³ Şamuelee eyhen:

– Yiġne g'ılıncın nêxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiġna yedir hêmêxür kulyfat dena eexvas.

Şamuelee Gilgalee, Rêbbine ögil Agag gyaraxana.

³⁴ Mançile qiyğa Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune xaaqa siyk'al.

³⁵ Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'eece deş. Rêbbir Şauluke İzrailyna paççah hı'ıva paşman eyxhena.

16

Rêbbee Davud paççah ixhes g'ayxê

¹ Rêbbee Şamuelik'le eyhen:

– Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailyna paççahıyvala g'avşuna. Gaç q'ışika gyavts'av'u, yêqqı'lqa gıxhe. Zı ğu Bet-Lexemğaççene Yesseyne k'anyaqa g'ıxele. Zı mang'une dixbışike Yizdemee paççah g'ayxı'.

² Şamuelee eyhen:

– Zı nêxürna ı'qqêş? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda.

Rêbbee eyhen:

– Vaka sa vuç'e vukkee, «Rêbbıs q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. ³ Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ıkkınva Zı vak'le eyhesın. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paççah ha'as.

⁴ Şamuelee Rêbbee eyhêxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın aġsaqqalar mang'une ögilqa qêvêyq'ên-qêvêyq'ên qıġêepç'ı, eyhen:

– Ğu yugvalisne arı?

⁵ Mang'vee eyhen:

– Ho'o, yugvalis arı. Zı Rêbbıs q'urban ablyaa'as arı. Mêtteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able.

Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbışik'led mêtteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. ⁶ Manbı vüqqêmee, Şamuel Eliaviqa ilyakkı culed-alqa eyhen: «İna Rêbbee paççah ixhes g'ayxı'na vor!» ⁷ Rêbbeemee Şamuelik'le inêxüd eyhe:

– Mang'une micagiyvaliqayıy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana êq'êna qı'ı. Rêbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rêbbmee insanne yik'eeqa ilyakka.

⁸ Mane gahıl Yesseyee Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen:

– Rêbbee inar g'ayxı' deş.

⁹ Manke Yesseyee Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen:

– Rêbbee inar g'ayxı' deş.

¹⁰ Yesseyee dixbışda yighursana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

– Rêbbee inbı g'êvxü deş.

¹¹ Şamuelee Yesseyke qiyghanan:

– İnbı yiġne dixbışın gırgınbıne?

Yesseyee eyhen:

– Nekke k'innar vorna, mang'vee vêq'êbı uxhiyxhan.

Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

– Mang'uqar qihna insan g'axile, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şı sufranılqa savaales deş.

¹² Yesseyee mang'uqar qihna insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'êrêxên xhinnen danbı, micagın ulepıı, uftanıdın aq'va eyxhe. Rêbbee Şamuelik'le eyhen:

– Oza qıxhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor.

¹³ Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al.

Davudee Şaulus lira ilyviyxə

¹⁴ Rəbbin Rı'h Şaulule atk'ımməe, Rəbbe mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ıxele ıxha. Mançinib Şaulus əq'üba hoole vuxha.

¹⁵ Şaulne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Allahee g'axuvuyne pisde rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole. ¹⁶ Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyın pısın rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasıd yugda ixhes.

¹⁷ Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

- Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre.

¹⁸ Mang'une insanaaşine sang'vee alidghıniy qele:

- Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbişde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy.

¹⁹ Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axıle.

²⁰ Yesseye əməlelqa gney, çaxiren tuluğ, mısva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole.

²¹ Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a. ²² Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı.

²³ Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa qadıyne gahbişil, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

17

Davudıy Golyat

¹ Filiştinaaşe dəv'ə haa'asdeme g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişe g'oşun ulyoozararın ciga ha'a. ² Şauluy İzrailıybı sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozararın ciga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. ³ Filiştinar sa tepal, İzrailıybı manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ıxha.

⁴ Gatne şahareeçəna Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qiğeç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayid sa ç'umne* axtıvalee ıxha. ⁵ Mang'une vuk'lel tuncıke hı'ıyn dəbilga ıxha, tanalqad xhone azazır şekelyne† yı'q'valeedın zireh alı'ı ıxha. ⁶ Mang'une g'elybişiled tuncıke hı'ıyn zireh gıvatxın, mang'un yı'q'əlid mızrag ıxha. ⁷ Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançin yıvayke hı'ıyn sıvid yixhıd vəş (600) şekelyne‡ yı'q'valee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ıxha.

⁸ Golyat gıpk'ınne İzrailıybışde ögilqa qiğeç'u, ts'ir haa'ava-haa'a eyhen:

- Nişisne şu qiğeepç'i, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançəna, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. ⁹ Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şi vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı gəmxa, zı mana gik'veene, şu yışın g'ular vuxhes, şi eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes.

¹⁰ Filiştinğançeng'ıynee meed eyhen:

- G'ıyna zı İzrailıybışılqa cuvab ayhe! Zaka qiğeç'u saç'ıkkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə.

¹¹ Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxhı, Şaulur cukan İzrailıybı çıçis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən.

¹² Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareeçəne Yesseyne dix ıxha. Yessey Efratbişda sa ıxha. Mang'uqa molyuyre dix ıxha. Şaulne gahl Yessey q'əs qıxha ıxha. ¹³ Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqanıy apk'ın. Mang'une dəv'eeqa apk'ınne dixbişin dobi inbıniy vod: ts'erriyana Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebir'esdar Şamma. ¹⁴ Davud Yesseyne nekke k'ınna dix ıxha. Dixbişin çak'ınbı, xhebrısana Şauluqa qihna avayk'an. ¹⁵ Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın

* 17:4 17:4 Yixhulle xilekkumıy sa ç'um: xhebble metrmeen vodun. † 17:5 17:5 Xhod azazır şekel: xhots'ale xholle (55) kilomeen vodun. ‡ 17:7 17:7 Yixhıd vəş şekel: yighille kilomeen vodun.

qarayle ıxha. ¹⁶ Filiştinğançena Golyat, yoqts'al (40) yiğna exhaliy-miç'eer İzrailıybişısqa qıgeç'u, manbısilqa cuvab ayhe ıxha.

¹⁷ Yiğbişde sa yiğıl Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen:

- Həşde yits'ible kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt'ı, g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşısqazaa zaara hoora. ¹⁸ Manbışde xəring'usub yits'ible guru nissenna alept'e. Çocaaşılır alycaxve, manbı nəxübiyva zas xabar able. ¹⁹ Yiğın çocar Şaulukayiy mang'una insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika dəv'ə haa'a vob.

²⁰ Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbı menne çobanılqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun dəv'ə haa'asde cigeeqa axtime seseka giviyy'k'an g'ooce.

²¹ İzrailıybiyy Filiştinar sanasanbışde ögee ulyozar haa'a. ²² Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulyçilqa g'alı'l, g'oşun gipk'inne cigeeqa çocaaşıxşoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan.

²³ Davudee çocaaşıka gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qıgeç'u, meed ögiylin xhinne cuvabı ayhe. Mang'vee eyhenbı Davuduk'le g'iyxhenbı. ²⁴ Gırğın İzrailıybıcab mana insan g'acumee it'umba qəpəq'ın heebaxa vuxha. ²⁵ Manbışe eyhe ıxha:

- Şok'le mana ögilqa qıgeç'una insan g'eceye? Mana İzrailılqa cuvab ahas qıgeç'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanıb İzrailıyne nalok'bışike g'attivxhan haa'asda.

²⁶ Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan:

- İna Filiştinğançena gik'uyne, İzrail tesseriyvalike g'attivxhan hav'uyne insanı hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbısilqa cuvab ayhe?

²⁷ Milletin, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen.

²⁸ Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbı xərne çocuk'le, Eliavık'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan:

- Nişısne ğu inyaqa arı? Çoleana yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepçı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərra ikkekka ıxhayke, yiğne yik'eençed yugun karbı ilği'də ıxhayke, ğu inyaqa dəv'əyqa ilyakkas arı.

²⁹ Davudee eyhen:

- Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes?

³⁰ Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançınacab gaf haa'a giyğal, milletmıd ögiylin xhinne mang'us alidghıniy qele. ³¹ Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbişe, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al. ³² Davudee Şauluk'le eyhen:

- Hasre mane insanıl-alla şavaacad aq'va havaxan hıma'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'ın mang'uka səyxəsda.

³³ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Vasse mane Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'ırranang'ançile otç'u dəv'əbişee siç'ekkvana vor.

³⁴ Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəeme, ³⁵ zı mançıqar qihna gyurxhu mançileğana kar ı'xı' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvnaaşına sa zalqa g'opk'uluynğ'amee, zı mana həyvvan gardanılyne xhayike avqu mana gyook'ananiy. ³⁶ Zı, yiğne g'ulee, şırd, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ına Filiştinğançenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. ³⁷ Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attivxhan hı'ıyne Rəbbe, Filiştinğançeng'uner xılənçe g'attivxhan ha'asda.

Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen!

³⁸ Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dəbilga giviyyxhe, tanalqad zirehbı alya'a. ³⁹ Davudee mane zirehıl ooğançe g'ılinc qı'ı iykar. Mankılqamee mang'vee silah iykar hı'ıyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zasse man karbı ali'ı iykaras əxə deş. Zı həşdilqamee məxdın karbı ali'ıynbıcad deşdiy.

Davudee manbı tanale g'eşşenbı. ⁴⁰ Qiyğa xılyaqə əsaa alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oc'eeqa k'i'ı xilene sapandıka mana Filiştinğançeng'usqa qexhe. ⁴¹ Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahl Davudne suralqa q'öö eyxhe. ⁴² Filiştinğançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbışika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. ⁴³ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka ı'qqə?

Filiştinğançeng'vee cone allahaasıka Davudus bed-düə hav'u eyhen:

⁴⁴ - Zasıqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaaşisiy, çolane həyvanaaşis heles.

⁴⁵ Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen:

- Ğu zalqa g'ilıncıka, nizeyka, mizragıka qöö, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıne g'oşunbışde Allahə, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyuka q'öö. ⁴⁶ G'iyna Rəbbeə ğu yızde xılyaqə qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaaşde g'oşunbışin leşbı, zı xəəne şit'yaaşisiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile qiyğa gırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesin İzraileə Allah vorna. ⁴⁷ İnyaqa sabıyne gırgıng'uk'lecad ats'axhxhesin, Rəbbeə g'ilıncıkayıy nizeyka deş g'attıvıxhan haa'a, ina Rəbbına dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xılyaqə qevles.

⁴⁸ Filiştinğançena Davudne ögeeqa qıgeç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara ı'ğiykır Filiştinaaşde g'oşunbışde suralqana g'adayxıvan. ⁴⁹ Davudee q'oç'eeqa xıl k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvıxı avhu, Filiştinğançeng'une ligaylek'ena üvxüyxə. G'aye qıpxırmee mang'ıne ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkəna ç'iyelqa qukkıyok'al. ⁵⁰ Davud Filiştinğançeng'ule sapanıkayıy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xılee g'ilıncıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena ı'xı' gek'ana.

⁵¹ Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ilıncı qığayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a.

Filiştinaaşik'le cona yugra sıç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı heebaxanı.

⁵² İzrailıniy Yahudayn g'oşunbıd ts'ırbı ha'a manbışıqa qıhna gyadak'va. Manbışe Filiştınar Gateeqa ıkkəəne cıgeeqamee, Ekronne akkabışısqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayıy Ekronqa əlyhəəna Şaarayımna yəqvılle Filiştinaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. ⁵³ İzrailıybı Filiştinaaşıqab qıhna gyapk'ı, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışın g'oşunbı ulyozzuriyn cıgabı q'əra qa'a. ⁵⁴ Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalımqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ilıncımeə adı, Davudne çadıreeqa gıyxhe.

⁵⁵ Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəring'uke, Avnerıke, qiyghanan:

- Avner, ina cehil şavna dixne?

Avnerə eyhen:

- Paçcah, geer qa'ana, ats'a deş.

⁵⁶ Paçcahee eyhen:

- Ats'axhxhelan, mana cehil şavna dixıy.

⁵⁷ Davud Golyat gik'u qöömee, Avnerəe mana qort'ul, Şaulusqa ıkkəkka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xıleecab vooxhe. ⁵⁸ Şaulee mang'uke qiyghanan:

- Cehil, ğu şavna dixne?

Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyına dix vornava» alidğhıniy qele.

18

Davudniy Yonatanna hambazıyvalıa

¹ Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ıkkıykan gıyğal. ² Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkıne xaaqa əlyhəəs həysar deş. ³ Mana vuc xhinne geer ıkkənva Yonatanee Davuduka hambazıyvalıa haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. ⁴ Yonatanee tanalınbı g'ayşu, g'ilıncıka, vukuka, zırehıka sacıgee ts'ırab Davudusqa qoole.

⁵ Şaulee Davud nene işıqar qıhna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda sa ha'a, man mıllıtned, Şaulne hıqıy-allanbışded ulesqa yugda qadayle.

Şaulee Davudus paxılıyvalıa haa'a

⁶ Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa sıyk'almeə, İzrailıne gırgıne şaharbışençen yedar dyafbıyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıy mık'ar ha'a paçcah Şaulne ögeeqa qıgeebaç'e. ⁷ Yedaəşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ıxha:

- Şaulee aazırbışıka,

Davudemee, yits'id aazırbışıka gyapt'ı.

⁸ Şaulus mançıke geəb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen:

- Davudee yits'id aazırıkı, zımee aazırıkava manbışe eyhe. Sık'ınne gahıle manbışıs mang'uke paçcahcar ha'as ıkkıykanas.

⁹ Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxliyvalla haa'a.

¹⁰ Qinne yiğil Allahee g'axuvuyun pisin rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqqa lira alyapt'ı mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. ¹¹ Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusse q'öne yəqqee mançike hixvas əxəna.

¹² Rəbbe Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna. ¹³ Mançil-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'ı, mang'uke aazırınğ'una xərna hı'ı. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ıxha. ¹⁴ Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılənçe gırgın işbı qöö ıxha. ¹⁵ Davudne xılənçe gırgın qöö g'acu, Şaul qəyq'əna. ¹⁶ Gırgıne İzrailıybişisiy Yahudabişis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ıkkən ıxha.

¹⁷ Şaulee Davuduk'le eyhen:

– İna yızda xərna yiş, Merav vorva, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbinab dəv'ə vukkee.

Şaulne fikrənçe «Hasre mana yızde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecenva» ilğec'e. ¹⁸ Davudee Şauluk'le eyhen:

– Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yızda xızan hucoo eyhen karne, dekkına xızanıb İzrailee şavunbişdane vob, zake paçcahıs yezne ixhes?

¹⁹ Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mexolğançene Adrielis heele.

²⁰ Davudmee, Şaulne manisa yişis Mikalıs ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hıvxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe. ²¹ Şaulne fikrənçe «Davudus Mikal hiyvı, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğec'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen:

– Vasse g'ıyna meer yızda yezne ixhes əxə.

²² Şaulee cone hiqiy-allanbişılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüdü eyheva:

– İlekke paçcahıs ğu nimeeyiy ıkkən, mang'une hiqiy-allanbişisir ğu ıkkanna. Qora ğu həşde mang'us yezne ixhe.

²³ Şaulne hiqiy-allanbişe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbişik'le eyhen:

– Paçcahna yezne ıxhay, vuşdemee nəxdın ıxhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor.

²⁴ Şaulne hiqiy-allanbişe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hıvxhar ha'a. ²⁵ Şaulee eyhen:

– Davuduk'le eyhe: «Paçcahee vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cigee, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne (100) Filiştinğançəng'un sunnat hı'ıyn ç'ürüx heqqa».

Manıd Şaulee, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva ha'a. ²⁶ Şaulne hiqiy-allanbişe man eyhenbi Davudulqa hıvxhar ha'anbı. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab, ²⁷ Davud cune g'oşunıka hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş (200) adamıy gek'a. Paçcahna yezne ixhesdemee, Davudee manbı sunnat hav'u ıxhayn ç'ürüxbı paçcahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena.

²⁸ Şaululqa hitxurmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ıkkənırva, ²⁹ mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe.

³⁰ Filiştinaaşde g'oşunbişde ç'ak'ınbişe dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbişe dəv'ə hav'uyette, Davud mane dəv'əbişee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ıxha. Mançile qiyğa milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19

Yonatanee Davudun sura aqqaqa

¹ Şaulee cune duxayk'le Yonatanık'leyiy cune hiqiy-allanbişik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanısmee, Davud geer ıkkən ıxha. ² Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole:

– Yızde dekkıs Şaulus ğu gik'asır ıkkən. Həşdiyle, hucoon ixhes, ğucar ğu g'ıyqa miç'eer havace. Sa cıga t'abal hı'ı, çolee dyugulyxhe. ³ Zınar dekkıkasana çoleeəqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa hıvxhar ha'asın.

⁴ Yonatanee dekkıs Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'ı, eyhen:

– Paçcahee, cune nukarıs Davudus pısvalla hımaa'acen. Mang'vee vas musacab pısvalla hav'u deş. Mang'vee hu'ıyn gırgın işbıd, yiğne yugvalinemee ıxha. ⁵ Mang'vee,

gik'uyle qı'dərq'ın Fılıştınğançena Golyat gik'u, Rəbbəeyib İzrail g'attivxhan hav'u. Gunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vasma bınah haa'as?

⁶ Şaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alixxhı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'in g'ıysar.

⁷ Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hı'ıyn ğırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva.

Davud Şaultke hexva

⁸ Meeb dəv'ə giviyyəğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Fılıştınaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı.

⁹ Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyun pisin rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira l'lyviyxə vooxhe. ¹⁰ Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiykan. Davud mang'üne ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hixu g'ittiyxhanna.

¹¹ Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ıxoole, mana nyaariyva ats'axxha, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen:

- G'ıyna xəmdə vasse, hixu dyugulyxhes dəxeene, g'ıyqa miç'eer ğu g'ik'asda.

¹² Qiyğa Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar hixu g'ittiyxhanna. ¹³ Mikalee xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa giviyxhe, vuk'lelqad ç'ərnən ts'e'in g'ekva qalı'ı, ooqad tanalinbı adaççe. ¹⁴ Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyun insanar abımee, Mikalee «Mana ik'ar vorva» eyhe.

¹⁵ Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen:

- Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as.

¹⁶ Man insanar aqa ikkeepç'imee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qalı'ıyn byutud hotku.

¹⁷ Şaulee Mikalık'le eyhen:

- Nya'a zas horbı hı'ı? Yızda duşman g'aykku, manar hixu g'attirxhınna.

Mikalee Şaulus alidghniy qele:

- Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as!

¹⁸ Davud hixu g'attirxhunmee, Ramayeeqa Şamuelyne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'ıyn ğırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'ın, maa aaxva. ¹⁹ Şaulus «Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle. ²⁰ Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ıxoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma ulyorzulyne peyğambaraaşine desteyn peyğambariyvalla haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbışeb peyğambariyvalla haa'a giviyyəğal.* ²¹ Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee mebin insanar g'ıxoole. Manbışeb peyğambariyvalla haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'uxoole, manbışeb peyğambariyvalla haa'a. ²² Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan:

- Şamuely Davud nyaane vob?

Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva» eyhe. ²³ Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qiyğar insanaaş Şaul Ramayeene Nayotulqa qıkkeka. Mang'veeyib peyğambariyvalla haa'a vuxha. ²⁴ Qiyğa mang'vee tanalinbı qakki'ı, Şamuelyne ögil peyğambariyvalla haa'a. Mana bıkrne yiğnaiy xəmnə ts'eler qukyork'ul axva. Mançil-alla insanaaşeyhe: «Şaulikerne peyğambar ixha?»

20

Yonataneeiy Davudee, sana-sang'us cuvab hele

¹ Davud Ramayeene Nayoteençe hixu, Yonatanne k'anyaqa qarı eyhen:

- Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkus nəxbına pısvallane hav'u, mang'us zı gik'as ikkan?

² Yonatanee mang'us alidghniy qele:

- Məxdın kar mısacad ixhes deş! Ğu qık'as deş. Yızde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'inna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyhan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş!

³ Davudee mang'us k'in g'assır, eyhen:

* **19:20** 19:20 Manbışeb peyğambariyvalla haa'a giviyyəğal: man manbışisse cos ikkanan ha'as dəxəva eyhen vodun sayid manbışe mansabışılqa hidixharasın karbı eyhe ixha.

- Zı vasqa yugra qarıynçına, yiğne dekkık'le ats'a vod. Mançil-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxha ikkan. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'in ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasin ciga axu.

⁴ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Yiğne yik'es hucooyiy ikkan, zı vas ha'asın.

⁵ Davudee Yonatanık'le eyhen:

- G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zı paççahıka sa sufranıl gyu'ur kar oxhanas ikkan. Həşde ğu zı hasre, qıtsıq exhaliqamee, hark'in çolee dyugulyxhes.

⁶ Yiğne dekke zı qırğın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas i'qqəseeva zake geed qiyğın». Maa'ab, həşde cone xızanın seniysda q'urban gyook'a. ⁷ Mang'vee uvheene: «Yugdavad», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fıkrıbı deşud.

⁸ Zas yugvalla hee'ee, ğu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ıkkəes ikkan?

⁹ Yonatanee eyhen:

- Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa kara'dəən fıkrıbı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy?

¹⁰ Davudee Yonatanık'le eyhen:

- Dek vaqa qələka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as?

¹¹ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Qora çoleeqa qıgeepç'es.

Manbışda q'öyursana g'aqa qıgeepç'i, çoleeqa avayk'an. ¹² Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- İzrailyne Allahılqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fıkr vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fıkrıbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı. ¹³ De'eş, yizde dekkıne fıkreənçe kara'dəən karbı ilğəə ixheene, zinad man valqa hixhar hide'eene, ğunar yəqqı'l iderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxüriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen. ¹⁴ Zı nimeeletteyiy vor, ğunab zak'le Rəbbına g'ıdyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uynğ'ar, ¹⁵ Rəbbe Davudun gırğın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xızanıe g'ıts'maak'vance.

¹⁶ Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen:

- Hasre Rəbbee vucee, Davudne duşmanaaşıkın he'ecen!

¹⁷ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Vas zı ikkanxhee, sayid k'in g'aysre.

Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ıxha.

¹⁸ Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda. ¹⁹ Qıtsıq ğu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're. ²⁰ Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukençe xhebillə ox ahas. ²¹ Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axiles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, manke ğu g'attırxhın ixhes, vak vuçud ixhes deş. ²² De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qıgeç'u, yiğne yəqqı'n hoorə. Man Rəbbee ğu əq'ənaqa g'ıxeleva eyhen vodun. ²³ Zınay ğu, həşde yuşan hı'ıynçılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayiy yiğna gırğıne gahbışısca Şahad vorna.

²⁴ Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giyğalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranılqa giy'ar. ²⁵ Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanee ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. ²⁶ Mane yiğıl Şaulee vuçud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançil-allad mang'un gicərxiy atk'in ixhes». ²⁷ Qinne, vuzane q'öd'esde yiğlib Davudna ciga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyghanan:

- Nya'asdiyhan Yesseyne dix Davud sanıxhar, g'ıynar kar oxhanas sufranılqa qıdyarı?

²⁸ Yonatanee alidğhuniy qele:

- Davudee Bet-Lexemqa i'qqəsva, zake geed qiyğın. ²⁹ Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı i'qqəs. Yişde xızanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocəe zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqıxheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançil-allə mang'usse paççahne sufranıl arı, gyu'aras dəxi'.

³⁰ Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen:

- İykarne zəiyfayna dix, ğu eyhenniyan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambaziyvalla haa'ava ats'a dişdiyxhan. Yiğne yedisid, vasid naş qixhecen. ³¹ Nimeeletteyiy Yesseyne

mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiĝna paççahiyvallab aaxvas deş. Mang'uşa qihna insan g'axile, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qidek'u ixhes deş.

³² Yonatanee dekkis Şaulus alidĝhniy qele:

- Mana nişil allane qik'as ikkan? Mang'vee hucoona hı'ı?

³³ Şaulee Yonatan gik'asva nize ayhe. Manke Yonatanıŝa hiyxharan, dekkis Davud gik'asır ikkan. ³⁴ Yonatan qalın qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vazane q'öd'esde yiĝil Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee aq'va givaxana'a.

³⁵ Yonatan qinne yiĝil miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'inna gade eyxhe. ³⁶ Mang'vee gadeyk'le eyhen:

- G'adaxhvne, hark'in zı ayhen oxbı t'abal he'e.

Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'lel ooĝançe ox ayhe. ³⁷ Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'öle onu'u eyhen:

- Haaşe, ox vake şaqana vod, yiĝne ögee vod!

³⁸ Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen:

- Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne!

Gadee ox alyaat'u, cune xaring'usqa Yonatanee k'anyaqa siyk'al. ³⁹ Gadeys nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy Davuduk'le ats'a ixha. ⁴⁰ Yonatanee cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen:

- Hooru, inbı şahareeqa qıkkee.

⁴¹ Gade ark'iniyle qiyĝa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabişil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanee ögee ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişe sana-sang'us ubbabi hı'l, gyaaşenbı. Davud Yonatanıle geer geşşe. ⁴² Yonatanee Davuduk'le eyhen:

- Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyuile sana-sang'us k'in g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyi yigne, yişde uşaxaşiine yı'q'neenar ğırgıne gahbişisda Şahad vorna.

⁴³ Mançile qiyĝa Davud oza qıxha, cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21

Davud Şaulusse hexvana

¹ Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximeleknə k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'ın, qiyghanan:

- Nya'a ğucar ixha? Nya'a yiĝne k'ane vuşucar deş?

² Davudee Aximelek'le eyhen:

- Paççahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhxhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuynə cigabişee yizde ögilqa qıgeepç'eva uvhu. ³ Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba ğineyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele.

⁴ Kaahinee Davuduk'le eyhen:

- Zaqa məxdıncad ğiney deşin, yiĝne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxhaxheene, muq'addasın ğiney vod.

⁵ Davudee kaahınıs inəxdın cuvab qele:

- Mısacab, şi nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynbı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qihna vüqqəmeeyib, manbişe tanbı məttida havace. G'inya manbı manisa yiĝbişileb məttıba vob.

⁶ Rəbbis adıyne ğimeyle ğayrı maa'ad medın ğiney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın ğiney hele. Man ğiney Rəbbine ögiyle alyaat'uyın ixha, çine cigee manecad yiĝil g'ümən gik'anasva.

⁷ Mane yiĝil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis ı'bəodat ha'a ixha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ixha.

⁸ Davudee Aximelek'le eyhen:

- Deşinne vaqa inyaa nize, g'ılınc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ılıncıd, silahbıd alyaat'as əxi' deş.

⁹ Kaahinee eyhen:

- Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ılınc vod. Man tanalıncəeqa hitk'ır kaahinne ileylıgne yı'q'əl vod. Vas man ikkanxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin.

Davudee eyhen:

- Mançile yugun deşin, qale man zasqa.

Davud Filiştinaaşısqa Gat eyhene şahareeqa hexva

¹⁰ Mane yiğil Davud Şauluke hixu, Gatne paççahne Akişne k'anyaqa ayk'an. ¹¹ Akişne insanaşee mang'uk'le eyhen:

– İna şene ölkayna paççah Davud dişeeene? Mık'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə:

«Şaulee aazırbişika,

Davudeeme, yits'ne aazırbişika gyapt'ı»?

¹² Davuduk'le man eyhenbi g'ayxhıme, mana Gatne paççahıle, Akişile qəyq'ən giyğal. ¹³ Davudee vucecar-vuc manbişde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbi ha'a, qıç'ekku akkayk cigabi h'i, rixhybi saqqalıqqa gekka. ¹⁴ Akişee cune insanaşik'le eyhen:

– Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şu mana zasqa arı? ¹⁵ Zaqa bəç'ərarnə k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22

Davudiy cun insanar Adullamne mağaree dyugulebaxhe

¹ Davud mançe qiğec'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkine xizaneene mansabişik'le man g'ayxhıme, gırgınbi sabı, mang'usqa abayle.

² T'm'r yı'q'bananbi, borcbınanbi, hooc'an-g'ooç'ananbi, gırgınbi Davudusqa savayle. Mana manbişda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşilqa (400) ələna insan eyxhe.

³ Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççahik'le eyhen:

– Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhıhesmee, dekkiy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen.

⁴ Davudee manbi Moavne paççahne k'ane g'alyaa'a. Manbi maa'ab, Davud dyugulyx-hayne xil hidixharasde cigeençe qiğec'esmee, aaxva. ⁵ Qad peygambaree Davuduk'le eyhen:

– Gü ine dyugulyxhayne cıgee imaxva, Yahudayne cigabişeeqa hoora.

Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e.

Davudus kumag ht'iyn kaahinar Şaulee gyabat'anbi

⁶ Şauluk'le g'iyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbi. Mang'una çadır Gıveeyeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxü. Şaul maa xılead nize aqqı, gyu'ur ixha. Mang'un gırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe. ⁷ Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen:

– Benyamınaşenbi, həşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırging'us çolbiyiy t'ımilliğbi helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun gırgınbi – vəşi'ng'un, aazırng'un k'omandırar haa'asınbıne? ⁸ Dişene, vuşun gırgınbi zalqa dyugulenba g'elil qeepxa? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar h'i'ı deş. Vuşde neg'veecab yizda hav'u deş. G'iyniyn xhinne yizde duxee, yizde nukaris dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar h'i'ıynne?

⁹ Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzulyne Edomğançene Doegge Şauluk'le eyhen:

– Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa arıyng'a g'acu. ¹⁰ Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyghın. Sayid mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatın g'ılinc huvu.

¹¹ Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahınaaşine qihna insan g'ixele. Manbişin gırgınbi paççahısqa abaylenbi. ¹² Şaulee eyhen:

– Axituvna dix, həşde zal k'ırı alixhxhe.

Aximelekee eyhen:

– Yizda xərna, k'ırı iliyxhe vod.

¹³ Şaulee mang'uk'le eyhen:

– Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxa? Gü Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdeme, Yesseyne duxayne xılyaqqa gıneyiy g'ılinc huvu, nya'a zas gugu hav'u?

¹⁴ Aximelekee paççahik'le eyhen:

– Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qızarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayır mana geer h'i'rmatnana insan vor. ¹⁵ Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune

* 22:7 22:7 Şaulee məxi'd vuc Benyamınaaşine nasileençe vorva eyxhe ixha. Davudmee Yahudayne nasileençe vorva eyxhe ixha. Şaulus eyhes ikkananniy, Davud paççah ixhamee, mang'vee cune nasılınbi ç'ak'ınbi xhinne gyuvxhes.

nukarılqca, cune nukarne xizanılqca bınah givmiyxhecen. Mançike zas k'ınna vuxheeyib xabar vuxhadeş.

¹⁶ Paççahee eyhen:

- Aximelek, ğunar, yiğne xizanın gırgınbı hapt'as vukkan.

¹⁷ Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen:

- Hap'ın Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ıdeş.

Paççahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahinaaşılqca xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykandeş. ¹⁸ Paççahee Edomğançene Doegik'le eyhen:

- Hooru, man kaahinar gyapt'e.

Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahinar gyabat'anbı. Mane yiğil mang'vee, katanıke ileylig[†] ali'ına molyts'ale xhoyre (85) kaahin gek'a. ¹⁹ Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharıb, Novıb, g'ılncıke alğaaahana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooyqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ılncıke alğaa'a. ²⁰ Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hixu, Davudusqa qarayle.

²¹ Evyatarı, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'ıva Davudus xabar abayle. ²² Davudee Evyatarık'le eyhen:

- Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee, ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xizan gyapt'ıyna bınah zal vobna. ²³ Yizde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alişşes ıkkang'us yiğimıd can alişşes ıkkın. Yizde k'ane axvee, vak vuçud ixhesdeş.

23

Davudee Qeila eyhena şahar g'attıvxhan haa'a

¹ Davudus xabar abayle:

- Fılıştınar Qeılalqa k'yoptul, maadın attabı vod q'əra qa'a.

² Davudee Rəbbike qiyghanan:

- Hark'ın Fılıştınaaşika səyxene?

Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Hudoora k'yootle, Fılıştınaaşike Qeila g'attıvxhan hee'e.

³ Davudne insanaşemee, Davuduk'le eyhen:

- Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabişeeab q'əvəyq'ən. Fılıştınaaşde Qeılayeene g'oşunbışde ögeeqa şi nəxübne qıgeepç'es?

⁴ Davudee meed Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen:

- Oza qıxha Qeılayeeqa hak'ne. Zı Fılıştınar yiğne xıyaqa qevles.

⁵ Davudun insanar Qeılayeeqa hap'ın, maane Fılıştınaaşılqca k'yoohar. Manbışin çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkekan. Davudee Fılıştınbışılqca ver ablyav'u, Qeılayn millet g'attıxhan ha'an. ⁶ (Mançile ögiylid Aximelekne dixee Evyatarı Qeılayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhan qöomee, kaahinaaşın ileylig adayle*.)

Şaul Davuduqar qihna gexha

⁷ Davud Qeılayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen:

- Allaheecar mana yizde xıyaqa quvu. Mana çak'ın akkabımaneyiy sat'ulbınane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun ögü i'xi'.

⁸ Şaulee Qeılayee Davudiy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun döv'oys sa'a.

⁹ Davuduk'le Şaulee cuk qələsın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Evyatarık'le eyhen:

- Kaahinaaşın ileylig inyaqa qale.

¹⁰ Davudeecad meed sak'i, eyhen:

- İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeılayeeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan. ¹¹ Qeılayne milletın zı mang'une xıyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesınne, Şaul inyaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe.

Rəbbe «Mana ayresdava» alidghniy qele.

¹² Mane gahıl Davudee meed qiyghanan:

- Qeılayne milletın, zınyay yızın insanar mang'une xıyaqa qevlesınbınıyxan?

Rəbbe «Qevlesınbıva» eyhe.

[†] 22:18 22:18 ileylig: man kaahinaaşe tanalqa alya'ane karbışın sa ıxha. * 23:6 23:6 Kaahinaaşın ileylig adayle: məxüdü ot'k'uning'vee Davudee Allahıke nəxüdiy qiyghınva eyhe. Mane ileyligne q'ak'bişee çöp k'eçşesın karbı ıxha.

¹³ Davud yixhıd vəşşılqa (600) ələəne insanıka Qeilayeənçe qığeç'u, inyaa-şa axva giyğal. Davud Qeilayeənçe hixu ark'innava, Şaululqa hixhar hı'məe, mang'vee cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş.

¹⁴ Davud xilyaqa gidexhasde xhinene cigabişee, Zif eyhene sahrayne tepabişee axva eyxhe. Şaulee mana yiğıscar t'abal ha'a ixha, Allaheemee Davud mang'une xilyaqa gixhas haysar deş.

¹⁵ Davud Zifne sahreene Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. ¹⁶ Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyuile yik'ıbı hele. ¹⁷ Davuduk'le mang'vee eyhen:

- Qı'məyq'ən, yizde dekkıne Şaulne xilyaqa ğu gixhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğıyna q'ör'esda insan. Man yizde dekkık'le Şauluk'led çıkana ats'an.

¹⁸ Qiyğa manbışde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva.

¹⁹ Zifğançenbı Gıveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen:

- Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubilyne Xakılayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabişee dyugulyxha vor. ²⁰ Paççah, vas mısaiyyı ikkan, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xilyaqa qelesda.

²¹ Şaulee eyhen:

- Zas yugvalla hav'uyñıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen. ²² Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayıy gıxhxı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana stıvə xhinnena insan vorva g'ayxı. ²³ Mana dyugulexhen cigabi gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka ı'qqəsda. Mana nımeletteyiy ine öлкеe Yahudee, zı mana gırgınəəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçəğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəəng'ə t'abal ha'asda.

²⁴ Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudıy cun insanar Yeşimonne canubilyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. ²⁵ Şaulıy cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'məe, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axxhamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. ²⁶ Şaul cune insanaaşıka suvane ine surale, Davudur cune insanaaşıka suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulıle hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü ı'xı', mana aqqas ikkiykan. ²⁷ Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen:

- Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Fılıştınar k'yoptul.

²⁸ Şaulee, Davuduqa qihna gırxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Fılıştınaaşıka səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (*Curepxhayn Ganz*) do giyxhe.

24

Davudus Şaulna rəhi'm qavayle

¹ Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xıl hidixharasde cigabişeeqa ayk'an.

² Şaul Fılıştınaaşıkar qihna gırxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen:

- Davud En-Gedi eyhene sahree vor.

³ Şaulee İzrailğançe xhebıd aazır yugra sıc'ekvana insan cuka qort'ul, Davudıy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'ıbı uxıyxhanne suvabişeeqa hayk'an. ⁴ Mana qaraylena yəqqı'ne mıglekne vəq'əbı akky'a'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudıy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. ⁵ Davudne insanaaş mang'uk'le eyhen:

- Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xilyaqa qeles, vas hoooyiy ikkan he'e».

Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalıñın sıv gyadaxa. ⁶ Şaulne tanalıñın sıv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan.

⁷ Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen:

- Rəbbe g'əyxiyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbee zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxi'na dışde vor?

⁸ Məxüdüvhu Davudee cune insanaaşın ögü ı'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareənçe qığeç'u cune yəqqı'n ayk'an. ⁹ Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareənçe qığeç'u, mang'ulqa onu'u eyhen:

- Yızda xərna, paççah!

Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna.

¹⁰ Mang'vee Şauluk'le eyhen:

- «Davudus yiğın yugun ikkan deşva» eyhene insanaaşine cuvabıl nya'a ğu k'ırı ilıyxhe? ¹¹ G'ıyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xilyaqa quvu. Zı

ittunçılıy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yizdamee valqa rəhu'm qabı. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yizde xəring'ulqa xıl g'ot'alas deş, mana Rəbbe g'əyxi'na paççah vorna». ¹² Dek, haane ilekke, yizde xılene yiğne tanalınçine siveqa. Yiğne tanalınçin siv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxe, vas qəlasın ha'asid, valqa insanar g'elil qaa'asib yizde xılençe qöö deş. Zı yiğne ögil bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ıkkın. ¹³ Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'alas deş. ¹⁴ Avaala inəxüdnixxe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançil-allad zı valqa xıl g'ot'alas deş.

¹⁵ Şavulqayıy İzrailyna paççah ı'qqə? Ğu şavuşa qıhnane girxhu? Qivk'una xvaane g'ohooşe, deşxhee, genane? ¹⁶ Zasiy vas haakimiyvalla havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkecen yizde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xıleneçe g'attixhan hu'i, zı qorkurava hagvecen.

¹⁷ Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan:

- Yizda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor?

Manud qiyghın, Şaul axtıra geşşe giyğal. ¹⁸ Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Zı ğu xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u. ¹⁹ Ğu g'inyar zaka yugra ixha, Rəbbe, zı yiğne xılyaqqa quvuyng'ar, ğu zı gik'u deş. ²⁰ Şavaa cuna duşman aveykimee, vuççud hidyı'ı, g'ekkeyi? Hasre ğu g'iyna zak hu'iyncil-alla, Rəbbe vas yugun helecen. ²¹ Zak'le ats'an, vake İzrailyna paççah ixhes. İzrailyna paççahiyvalla yiğne xılyaqqa ilğevç'umee, ğu mana xıly'ab it'umba avqas. ²² Zale qiyğa yizda nasıl g'itsdyak'vanasva, zake g'abıynbı gidypat'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'in g'assre.

²³ Davudee, Şaulus k'in g'ıysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudıy cun insanarıb xıl hidixharasde cigeeqa ilqeebaç'e.

25

Şamuel qek'a

¹ Şamuel qik'umee gırgın İzrailybı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an.

Davudus Avigail qızeexa

² Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ixha. Mang'uqa xhebıd aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoyşar ixha. ³ Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeyıd Avigail ixha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasıleençena cena adamıymee geed yı'q'ın xasyatnana, qı'çına sa ixha.

⁴ Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoyşarva g'iyxhe. ⁵ Mang'vee cuna yits'ıyre mek'vna insan g'axuvu, manbışik'le eyhen:

- Karmelqa, Navalısqa ilqeepç'ı, zalena salam hivxhar hee'e. ⁶ Mang'uk'le eyhe: «Xılıyna ı'mı'r haa'ana! Yugra ixhena! Ğunayıy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybişeeab vuxhenbı! ⁷ Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoyşar. Yiğın çobanar yişde k'anenang'a, şı manbışik soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş. ⁸ Man vasse yiğne nukaraaşiked qidghın ha'as əxə, manbışe cocad vas gırgın yuşan ha'asım. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele».

⁹ Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayıy eyhesva, k'ane ulyoozar. ¹⁰ Navalee manbışis inəxdun alidghuniy qele:

- Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyına dix? Həşde cone ç'ak'ınbışisse heebaxan nukarar geeb qeepxha. ¹¹ Vuşde uvhiyn, zı həşde gıneyke, xhineke, vəq'əbı qoyşaranbışisva gyatt'ıyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu neñçe vuxhacdad ats'a deş.

¹² Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an. ¹³ Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıng'vee yı'qəqqqa g'ılınçbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırgınbışed yı'qəqqqa g'ılınçbı qa'anbı. Yoq'ud vəş (400) insan Davuduqar qıhna ayk'an, q'öd vəşir (200) coqa vonne karaka axva.

¹⁴ Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyıs, Avigailıs, hivxhar haa'a:

- Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqqa qadıyn uvhuyn. ¹⁵ Mane insanaaşşe şas geeb

yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbıbdeş. Şi çolee sacıgee vuxhayletteb, yişin vuçud aguynddeş. ¹⁶ Şi manbışde k'ane vəq'əbi uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğimib suvayne yı q'əl xhinne vuxha. ¹⁷ Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer gıcar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yiğ höö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavussecağ cuvab eyhes dəxəna insan vor.

¹⁸ Avigail zaara oza qıyxha, q'öd vəş (200) gıney, q'ölle xəşiren tulug, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qoottsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imilena, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incıleeşin sı'l, əməleeşılqa ilıyxhe. ¹⁹ Qiyğad nukaraaşik'le eyhen:

– Şu ögee hudooora, zınar yı q'əle qıyeelesda.

Cene adamıyk'le, Navalık'lemeə, məng'ee vuçud eyhedeş. ²⁰ Avigail əmələlqa alıyxı, suvayle gəəmee, mana g'eece yixhadeş. Məng'ıs Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa. ²¹ Davudee eyhe ıxha:

– Nişisniy zı mang'une çoleəne çavra-vəq'əyqa imiygvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalis pisvalla hav'u. ²² Miç'eerılqasse Navalne insanaşına sa adamıyxheyir zı üç'ırta g'alerçvee, hasre Allahee Davuduk mançile pısın he'ecen.

²³ Avigailik'le, Davud g'acıykum, mana zaara əmələyle g'ıyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene cıgeeqa k'eezarna. ²⁴ Qiyğar mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul eyhen:

– Yızda xərna, havaasre mançına bınah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ıxhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençıl k'ırı gyaqqe. ²⁵ Mane karai'dəəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ıkmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vuçur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyın insanar g'avcucabdeş.

²⁶ Yızda xərna, Rəbbine doyuleyiy yiğne canalen zı k'in g'ıysar: ğu Rəbbeə qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşıkıd, valqa yiğbi allya'as ıkkanaşıkıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen. ²⁷ Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qihna qöəne yiğne insanaşısqa qeles. ²⁸ Hucoona ıxhes, yızde bınahıle ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbeə yugna nasıl hevles, ğu Rəbbına dəv'ə vukkekka. Hasre ı'mı'rvolle vaqa nəxbinacab qəl mooxhecen. ²⁹ Şavusmee ğu g'eheşşes, gık'as ıkkıyıkınee, yiğna ı'mı'r Rəbb Allahee Cune yut'eele havaaces. Yiğne duşmanaaşına ı'mı'rmeə, Mang'vee sapandənçə aahana g'aye xhinne aahas. ³⁰ Rəbbeə vas Vucee eyhen gırgın yugvalıyı ha'amee, ğu İzrailyna paççahna alğayhemee, ³¹ ğu eyhesdeş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbeə vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'eliyxan himee'e.

³² Davudee, Avigailik'le eyhen:

– İzrailyne Allahıs, Rəbbıs, g'ıyna ğu yızde ögilqa qığeyhıva, şukur vuxhena. ³³ Ək'elikana iş g'avcuvu, hasre Rəbbeə vas xayır-düə hevlecen! G'ıyna ğu, zı eb k'yav'uyke, yızde xılekacab qəl qığavhuyke g'attıxan hı'l. ³⁴ Rəbbeə zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbılqan k'in ıxhen: ğu zaara ı'ğiykır, yızde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerılqasse Navalne xaane adameeşına sacar axvasdeşdiy.

³⁵ Davudee, məng'ee adıyn karbı xılyaqa alyaat'u, eyhen:

– Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabıl k'ırı alıxhxı, ğu uvhuyn hı'ıyn.

Davudee Avigail hee'e

³⁶ Mançə Avigail Navalısqa sıyk'al. Navalne xaa paççahne xaadıın xhinne otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuçud eyhedeş. ³⁷ Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ık'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa sıyk'al. ³⁸ Ooğançə yits'ille yiğ kara ılğəç'umee, Rəbbeə Navalkın ha'an, mana gek'ana. ³⁹ Davuduk'le Naval qik'ıva g'ayxhımee, eyhen:

– Zı tesser hı'ıyne Navalıke, yızda qəl qığavhuyne Rəbbıs şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukarıs, Navalıke qəl qığaahas hapsırdeş. Navalna qəl Rəbbeə Navalıke cuke qığavhu.

Qiyğa Davudee cun insanar Avigailısqa gaxuvu, cus xhunaşşe yixheva eyhe.

⁴⁰ Davudun insanar Karmelqa, Avigailyne k'anyaqa abı eyhen:

– Davudee, ğu cus hee'esva, şı inyaqa g'axuvu.

⁴¹ Avigail ç'iyek qet'asdemeene cıgeeqa k'ıyozul, eyhen:

– Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elybıd hoğalasınbı.

⁴² Mana zaara oza qıyxha əmələlqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəıyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşısqa qihna iyek'an, mang'us xhunaşşe yixhes.

⁴³ Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'i yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe. ⁴⁴ Şaulemee, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şaharencene Layişne dices Paltiys hiyvu yixha.

26

Davudee Şaul meer gek'a deş

¹ Zifğançenbı Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen:

- Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakıla eyhene tepal dyugul eyxhe.

² Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebır aazır g'əyxı'na İzrailyançena insan qort'ul, manbışika sacıgee Zifne sahreeqa geç'e. ³ Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakıla eyhene tepal yəqqı'ne mıglek zastava giviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena. ⁴ Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axhxa.

⁵ Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alırxhu eyxhe. Eskeraşe cosun cigabı mang'une hiqiy-alla qa'a. ⁶ Davudee Q'etbişda eyxhene Aximelekikeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne* duxayke Avişayke qiyghanan:

- Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa ı'qəə?

Avişayee «Zı vaka g'ic'əsdava» eyhe. ⁷ Davudiy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hiviyxhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alırxhu g'ee, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe.

⁸ Avişayee Davuduk'le eyhen:

- G'iyna Allahee yiğna dşman yiğne xılyaqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka ı'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es ı'xəsid ikkiykanas deş.

⁹ Davudee Avişayk'le eyhen:

- Mana gimək'a! Rəbbəe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluynğ'ukun Rəbbəecad ha'asın.

¹⁰ Davudeecad meed eyhen:

- Vorne Rəbbılqa k'in ixhen, Rəbbəe mang'ukun hidıy'ı g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. ¹¹ Rəbbəe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluyle, Rəbbəe Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedin nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs.

¹² Davudee Şaulne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'anabı. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışe ha'anıd şavuk'lecab ats'axhxe deş, vuşucarı muğur qexhe deş. Rəbbəe manbışılqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe.

¹³ Davud şene suralqa ilğəç'u, əq'ənanə tepayne q'omaqa ilqəç'e. Manbışde yı'q'nee xilece yəq vuxha. ¹⁴ Davudee, milletılqayiy Nerne duxalqa Avnerılqa ts'ir haa'a:

- Avner, zas alidghıniy qele!

Avnerəe alidghıniy qele:

- Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a?

¹⁵ Davudee Avnerik'le eyhen:

- Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'uşqa paççahıqa ilydyakka? Milletıkəna sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayiy arı. ¹⁶ Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, vuşun gırgınbı hapt'asın karbı vob, Rəbbəe g'əyxı'ng'uşqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç həşde nyaadiy?

¹⁷ Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen:

- Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor?

Davudee eyhen:

- Ho'o, zı vorna, yızda xərna paççah.

¹⁸ Qiyğa vucecad meed eyhen:

- Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hı'ı? Yızda bınah hucoone? ¹⁹ Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşe hı'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlecen! Manbışe Rəbbike gexhan zı ilymat'acənva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs ı'bəədat ha'as əxə deş. ²⁰ Himaasar yızda eb Rəbbike əq'ənanə cigabışee k'yavaak'anas. Suvabışee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne ı'xəsva qığəç'u.

²¹ Şaulee eyhen:

* 26:6 26:6 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe.

- Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyna yızda ı'mı'r yiğne ulesqa gıranba qabıynçıl-alla, zı vas sayıd pısın ha'asdeş. Ək'elydeşıyvalła hav'u, zı xəbna bınah hav'u.

²² Davudee eyhen:

- Paççah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen. ²³ Rəbbe, gırgıng'uscad cune qopkuvalıys sik'ı hele. G'iyna Rəbbeə ğu yızde xılyaqa quvuyng'ar, zı Rəbbeə g'əyxi'ng'ulqa xıl g'ot'uldeş. ²⁴ G'iyna nəxübiy yiğna ı'mı'r yızde ulesqa gıranba qabı, havaasre yızda ı'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüb gıranba quvooracen. Mang'vee zı gırgıne dağamiyvalıybişike g'attixhan he'ecen.

²⁵ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Yızda dix Davud, ğu yugvalybişee car ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, gırgın işbıd ha'as həsilıxhesda.

Mançile qiyğa Davud cune yəqq'n ayk'an, Şaulur xaaqa sıyk'al.

27

Davud Fılıştınaaşısqa ayk'an

¹ Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle:

- Sa yiğıl zı Şaulne xılənçe qık'asda. Yızdemee inekke yugun, Fılıştınaaşde ölkəeqa hıxu, dyugulyxhay ixhes. Şauleeyir zı İzrailvolle t'abal hı'ıyle xıl ts'its'aa'a, zınar mang'une xılənçe g'ıttıyxhaniy.

² Davud cuka ı'ğviykarne yıxıd vəş (600) insanıka Gatne paççahne, Maokne duxayne Akişne suralqa ılgəç'e. ³ Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une gırgıne insanaaşıqa xızan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşşe yıxha: İzre'elyğançena Axinoam, sayir Karmelyğançene Navalna sip'ırıy Avıgail. ⁴ Davud Gatqa hıxuva Şaululqa hıxhar hı'imee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'adeş.

⁵ Davudee Akişik'le eyhen:

- Zı yiğne ulen aqqıxheene, hiqiy-allane şaharbişde sançee zas cıga hele, zı maa'ar axvas. Nişısne zı, yiğna nukar, vaka, paççahne şaharee axva?

⁶ Mane yiğıl Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyniye yiğılqameeyib* Tsiklag Yahudayne paçcahaaşına vob. ⁷ Davud Fılıştınaaşde cigabişee sa sennayiy yoq'uble vazna axva. ⁸ Davudıy cun insanar abı, Geşurbışılqa, Girzbışılqa, Amalek-bışılqa k'yootal vuxha. Man milletbı avaalacad Şurulqayıy Misırılqa hıvxharasdemeene cigabişee eyxhe ıxha. ⁹ Davudee hücum hav'uyne cigabişee adamerıb, yedarıb üç'übbə g'alyaa'a vuxhadeş. Manbışın vəq'əbı, yatşbı, əməler, devabı, alya'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişısqa sıyk'al ıxha.

¹⁰ Akişee mang'uke qıdghın ha'ang'a «G'iyna şavulqane k'yoptulva», Davudee mang'us inəxdın alidghıniyniy qelen sassa yəqqees «Yahudabişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibişde cigabişde canubne suralqa».

¹¹ Davudee həməxüdüd ha'a ıxha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbı hasre hıxhar huma'acenva» uvhu, manbışın adamerıb, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ıxhadeş. Fılıştınaaşde ölkə axuylette, mang'vee həməxüd hı'ı. ¹² Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ıxha:

- Mana cune milletne İzrailıne ulele həməxür g'a'arxhu vor, mana g'iyniyke şaqa yızda nukarcar ixhes.

28

¹ Mane gahbışıl İzrailıybişika səvxəsva, Fılıştınaaşde con g'oşunbı sacıgeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen:

- İn vak'le ats'axxhe, ğunayiy yiğın insanar yızde sural, yişde g'oşunee vuxhes.

² Davudee Akişik'le eyhen:

- Geed yugda! Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as əxəva, vak'le cad g'acesın.

Akişee Davuduk'le eyhen:

- Geed yugda, zı vake, zı qık'asmee, yızda can gyuden ha'as.

Şaul hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alne zəıyfaysqa arayle

³ Şamuel qık'uyng'a, gırgıne İzrailıne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl Şaulee ölkəənçe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı ge'eepşı vuxha.

* 27:6 27:6 G'iyniye yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

⁴ Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib gırgın İzrailıy bı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe. ⁵ Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qırq'ı'niyvalin mang'un ylk' sacuraycad qa'a. ⁶ Mang'veen Rəbbike qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eevid, kaahinile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nəxüdcad qele deş. ⁷ Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

- Yızdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zəiyfa t'abal hee'e. Zı məng'ı'kəxheeyid hark'ın qiyghanas.

Mang'une insanaaşe eyhen:

- En-Doree sa məxürna zəiyfa vorna.

⁸ Şaulee cune tanalin paççahaaşın karbı g'ayşu, medınbı ali'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'ı'k'le eyhen:

- Yızdemee, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le.

⁹ Zəiyfee eyhen:

- Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkəe hı'iyın. Mang'veen ine ölkəençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı g'eeşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a?

¹⁰ Şaulee zəiyfayk'le eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ixhenva eyhe, ine işil-alla vak vucçud ixhes deş.

¹¹ Zəiyfee eyhen:

- Yiğnemee vuşune qot'le?

Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe.

¹² Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen:

- Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı?

¹³ Paççahee məng'ı'k'le eyhen:

- Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'ece?

Zəiyfee eyhen:

- Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'ece.

¹⁴ Şaulee qiyghanan:

- Mana şavukiy akar?

Zəiyfee eyhen:

- P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qığəə.

Şauluk'le mana Şamuel ixhay ats'axhxha, mang'us ç'iyelqamee k'yoyzarna.

¹⁵ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Nişisne ğu zı ı'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al?

Şaulee eyhen:

- Zı xənnə dağamiyvaleeqa gırxhu vor. Filiştinar zalqa k'yopnur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'veen peyğambaraaşile ğanad, nik'eevid zas cuvab qele deş. Mançil-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ıkkın.

¹⁶ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? ¹⁷ Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'iyın. Mang'veen paççahiyvalla yiğne xilençe g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. ¹⁸ Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxı deş, Mang'una qəl Amalekbışike qığavhu deş. G'iyına dişe, Mang'veen valqa ina ver ablyav'u. ¹⁹ Rəbbe vaka sacıgee İzrailib Filiştinaaşde xılyaqa qevles. G'iyıqa ğunar yiğın dıxbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailına g'oşunub çıkana Filiştinaaşde xılyaqa qevles.

²⁰ Şamuelee eyhenbı g'ayxı, Şaul qərq'ı'niyvalin ç'iyelqa qukkıyok'al. Mang'veen bıkrıne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ixhayke, mang'uqa taq'at axva deş. ²¹ Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen:

- Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixhxıyn. Zı qiyk'uyile qıyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'ıyıcad. ²² Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixhxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledın ğıney gıxhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qığəmee, taq'at ixhecen.

²³ Şaulee «Deş ıkkınva» eyhe.

Cune insanaaşde zəiyfayka sacıgee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'veen manbışıl k'ırı iliyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'ıya'ar. ²⁴ Zəiyfayqa xaa tavulyına dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba gıvk'u, urvad alyaat'u balatıy deşın ğıney ha'a. ²⁵ Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqa giyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'anandı.

29

Filiştinaaşe Davuduk'le hoorava eyhe

¹ Filiştinaaşe gırgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailıybişemee cos zastava İzre'elyne xhyan ı'lqəəne cigaysne giviyxhe. ² Filiştinaaşde g'oşunbişin ç'ak'ımbı vəşna, aazırna g'oşunbişikə əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanarıb Akişika sacıgee yı'q'əle qöo vuxha. ³ Filiştinaaşde ç'ak'ımbişe qiyghanan:

- İne cühüt'yaaşın inyaa'ad hucoone axu?

Akişee manbişis inəxdın alidghıniy qele:

- İna İzrailıyne paçcahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senle geed vod. Mana Şaulusse hıxu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyın deş.

⁴ Filiştinaaşde ç'ak'ımbişe Akişılqa qəl hav'u, eyhen:

- Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'e, hasre ğu cuk'le uvhuıyne cıgee axvecen. Mana dəv'eeqa immayleceen, deşxheene, conbişikə sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşın vuk'ulybı gyatxı, mang'us ikkees.

⁵ İçeeşe muk'ar ha'amee,

«Şaulee aazırbişikə,

Davudeeme yits'ne aazırbişikə gyapt'ıva»,

mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor.

⁶ Akişee Davud qort'ul, eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacıgee ark'iniy zas ikkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'iyniıyne yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyın deş. Ç'ak'ımbişik'lemee, ğu yugracar g'eece deşur. ⁷ Həşdiyle ğu, yugraxhınee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ımbişde ulesqa yugda qıdyalesın kar huma'a.

⁸ Davudee Akişik'le eyhen:

- Zı vasqa qarıyne yiğile, g'iyniıyne yiğılqamee zı vasqa yugda qıdyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizde paçcahne duşmanaşikə saç'ikkvas dəxə?

⁹ Akişee Davudus inəxdın alidghıniy qele:

- Zak'le ats'an, ğu yizde ulesqa Allahın malaaik xhinne yugra qöo vor. Filiştinaaşde ç'ak'ımbişemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa immayleceen». ¹⁰ Həşde vaka qöone, yiğne xəring'une, Şaulne, nukaraşikə miç'er çakra oza qıxha, hoora.

¹¹ Davudiy cun insanar Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqqa avayk'an.

30

Davud Amalekbışile ğamexhena

¹ Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğis qabı hıviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayıy Tsiklagılqa k'yoochar. Manbişe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a. ² Manbişe, maane zəiyfabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ıning'ulqamee manbişin gırgınbı avqu, kokasana quvkekka.

³ Davud cune insanaşikə şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbişe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. ⁴ Man g'acu, Davudiy cun insanar uledin nağbı qeqvasmee gyaaşenbı. ⁵ Şenbişe avqu quvkiynbişde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşşe: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançene Navalna sip'ırıy Avigailir yeexhena. ⁶ Davudun yik' qoxa eyxhe, milletın mana g'ayeqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşın cone uşaxaşikə yik' gyotxhan ixhayke, məxüđ eyhe ixha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbılqa qiyzar. ⁷ Mang'vee, Aximeleknə duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuyn:

- Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşın ileylığ* inyaqa alle.

Evyatareeyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. ⁸ Davudee Rəbbike qiyghan:

- Zı ine şaharılqa kyophuriynbişikə qihna gyurxheene, avayq'aree?

Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Gıxhe qihna. Ğu manbişikə avaq'arasdar, manbişe avquynbıb g'attıvxhan haa'asınbı.

⁹ Davud cukane yixhud vəş (600) insanıka Amalekbışıqar qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxırmee, q'öd vəş (200) insan maacab aaxva. ¹⁰ Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş (400) insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı

* **30:7** 30:7 kaahinaaşın ileylığ: man kaahinaaşe tanalqa alya'ane karbişın sa ixha. Mane ileylıgne kumaagıka Allahna fikir vaats'a vooxhe vuxha.

Amalekbışıqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş (200) insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbışisse lğeeepç'es vəxədeş. ¹¹ Çolee manbışısqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbışe Davudusqa arayle. Manbışe mang'us gıneyıd xhyanıd helen. ¹² Qiyğa manbışe mang'us qooqqav'una incliliyiy q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbı otxhınyıle qiyğa culqa qarayle. Xhebille yığnayıy xheyible xəmnə mang'vee mankilqasse gıneyıd otxhun ıxhadeş, xhyanıd ulyodğu eyxhedeş. ¹³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Ğu vuşune vor, nençəna arı?

Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbışda eyxhe. Hiyyiğna zı ik'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alercuna. ¹⁴ Şi canubulynang'a, Keretbışde, Yahudayne, Kalevne cigabışeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a ı'xı', gyooxhan hav'una.

¹⁵ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Vasse zı, mane şaharbişılqa k'yophuriynbışısqa ıkkəes əxəyee?

Mane insanee eyhen:

- Ğu zı gidek'asvayıy yizde xərng'une xılyaqə qıdelesva Allahılqan k'in g'assıreene, zınar ğu maqa ikkeesda.

¹⁶ Mang'vee Davud mane insanaaşısqa qarayle. Mane gahıl şaharbişılqa k'yophuriynbı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbışe Filiştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ıkkananbı ha'a vuxha. ¹⁷ Davud verig k'yooçuyle qiyğa, qınne yiğil exhalilyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabışılqa aleepxı, hepıyine yoq'ud vəş (400) mek'vung'ule ğayrı, mançe şavussecar hıxu g'attixhanas əxi'deş. ¹⁸ Mang'vee Amalekbışe qıkkıyın gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa siyeek'al hee'ena. ¹⁹ Ç'ak'ınbı, k'ınınbı, gırgın dixbiyiy yişba, şenbışe cone xilelqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuçud inyaqa-şaqə ıxhadeş. ²⁰ Davudee manbışisse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «İnbıd Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ıxha.

²¹ Davud, obzurva coqab qihna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalıl avxuıne q'öd vəş (200) insanısqa sıyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşıne ögilqa qığeebaç'e. Davudee coşqana qabıyne insanaaşıs salam hoole. ²² Davuduka sacıgee hapk'ınne qüvçüneyiy karar'dəəne insanaaşe eyhen:

- Manbı şaka hidyapk'ıninçıl-alla, şı Amalekbışıke g'ayşuıne karan manbışıs vuçud helesdeş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbıd alyapt'ı, inençe hudooracen.

²³ Davudeeme manbışik'le eyhen:

- De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuıne karak, şosse man ha'as əxəsdeş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yişin cigabı q'əra qı'ıynbıd yişde xılyaqə quvu. ²⁴ Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı ilıyxheyye? Dəv'eeqa hark'ıning'ıqab, yişde karane k'ane axuyng'ıqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan.

²⁵ Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkırne İzrailynemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'ıynıyne yiğilqameeyib[†] avxuna.

²⁶ Davud Tsiklageeqə qarımee, mang'vee Amalekbışıke g'ayşuıne karbışın sık'ınınbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşıs g'axuvu, eyhen:

- Hayna Rəbbine duşmanaaşıke g'ayşunçıke, şos hav'una pay vobna.

²⁷ Mang'vee man paybı g'ixelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattıree, ²⁸ Aroeree, Sıfnotee, Eştemoayee, ²⁹ Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışıde şaharbişee, ³⁰ Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, ³¹ Xevronee vooxhenbışısiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane cigaynbışıs.

31

Şaulıy cun dixbı habat'anbı

¹ Mane gahıl Filiştınariy İzrailıy siviyxənbı. İzrailıy, mane Filiştınaaşıka siviyxəne cıgeençe heepxı avayk'anənbı. İzrailıyışın xəppanənbı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı. ² Filiştınar Şaulneyiy mang'une dixbışde qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avınadav, Malki-Şua gyabat'anbı. ³ Şaulne hiqiy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğil araççe. ⁴ Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen:

[†] 30:25 30:25 g'ıynıyne yiğilqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahı eyhe ıxha.

- G'ilinc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbişe con g'ilincbı zak eta'a, zı demalqa gixxhes.

Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ixhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ilinc alyaat'u, vuc çilqa hı'ğəkkar ha'a. ⁵ Şaul qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ilincılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacigee qek'ana. ⁶ Mane yiğil Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarıb habat'anbı.

⁷ Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene İzrailybışik'le İzrailyna g'oşun hooxa, Şauliy cun dixbıb hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa giviyğal. Filiştinar qabı, manbışe cigabişee aaxva.

⁸ Qınne yiğil Filiştinar hapt'ıynbışilin karbı g'ayşesva abıyng'a, manbışik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtıbı iveeke. ⁹ Manbışe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttyaaşis ı'bəədat ha'ane xay-bışeeqayıy milletılqa mana xabar hivxhar haa'asdemee, manbışe Filiştinne ölkayne gırgıne surabışılqa insanar g'uxoole. ¹⁰ Şaulun silahbı manbışe alyaat'u, cone byuttyne Aştoretne* xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışis g'adaxbışika ı'xiyxə.

¹¹ Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletk'le Filiştinaaşe Şauluk hı'ıyn g'iyxhe. ¹² Man g'ayxhmee şaharın gırgın cehilyar g'elil qepxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'une dixbışın mayıtıbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbışe man mayıtıbı gyoxhxhan ha'a. ¹³ Qiyğale xhinnee manbışe, mane mayıtıbışike axuyn bark'vbı sı'ı, Yaveşeeene tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yıghulle yiğna sivar aqqaqqa.

---

* **31:10** 31:10 Aştoret: man dəv'əyniy şagavın byut ıxha. Kana'anaaşe, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a ıxha.

Şamuelin q'öd'esın kitab

Davuduk'le Şaul qik'uva g'iyxhe

¹ Şaul qik'uyle qiyğa, Davud Amalekbışile ğamxha siyk'alme, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. ² Xhebıd'esde yiğil Şaulne zastaveeñçe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna. ³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Nençene qöö?

Mane insanee eyhen:

- İzrailyne zastaveeñçe hixu, zıcar zı g'attixhan h'ı.

⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Maa'ad hucoona ixha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe.

Mane insanee eyhen:

- Eskerar döv'ə əlyhəəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesınbıb hapt'ıynbı. Şaulıy cuna dix Yonatanıb hapt'ıynbı.

⁵ Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan:

- Şaulıy Yonatan hapt'ıva vak'le nençene ats'a?

⁶ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Mane gahıl nəxüdmə ixha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzil Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbıy döv'əyn daşk'abıd mang'usqayıy hiyxhar. ⁷ Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkıme, zı g'acu mang'vee on'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu.

⁸ Mang'vee zake qiyghıyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışda vorva» uvhu. ⁹ Şauləe zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ik'arışıke g'attixhanas ikkan». ¹⁰ Zı mañıl-alla mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, i'mı'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin tacıy xilelin lexa g'ayşu, inyaqa yizde xərıng'unemee, vasqa adı.

¹¹ Man g'ayxımee, Davudeeyiy cune k'anenbışe ts'its'ı'ı colıyn tanalinbı qıt'axxa'a.

¹² Manbışe Şaulnemee, mang'une duxayne Yonatannemee, gırgıne Rəbbıne mılletneme exhalılqamee ak' avqu. Manbışe gyaaşe-gyaaşe sivar aqqaqqa, geebınbı g'ılncıke algav'u gyapt'ıva. ¹³ Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen:

- Ğu nençenane vor?

Mang'vee alidghıniy qele:

- Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışde sang'una dix vor.

¹⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul? ¹⁵⁻¹⁶ Ğu gik'uyna bınah val vob! Ğucad, yiğne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxı'na paççah gik'uva».

Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen:

- Hoor, mana gik'e.

Mang'veeyir ı'xı' mana g'ek'ana.

Davud Şaulıqayıy Yonatanıqa geşşe

¹⁷ Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatane ak'ee ina mə'nıy qəpqi'. ¹⁸ Qiyğab mana «Vukuna mə'nıy» Yahudabışik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'nıy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna):

¹⁹ İzrail, yiğna xəbvalla,
yiğnecab axtıne cigabışee güvk'una.
Nəxbın cehılyar hapt'ıynbı!

²⁰ Fılıştınaaşın içeer şadmeebaxhecenva,
Sunnat hıdyav'uynbışde içeeşe bayrambı huma'acenva.
İn Gatee ats'axhxıma'a,
Aşkelonne şahrabışee mançına hımaa'a.

²¹ Gilboayn suvabı,
Şolqa çıyiy gyoğıy hasre mexhecen,
Vuşde q'adaalybışee hasre şagavid ilymaylecn.

Maa'ad cehilyaaşiniy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu,
maa'ad çilqa q'ış qıdyadğu*.

22 Gyapt'ıynbişde ebake,
gucnanbişde tanıke,
Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy,
Şaulunıd g'ilinc idyats'ı qadaylen deşdiy.

23 Şaulıy Yonatan,
şu üç'übnang'a manimee vukkananbı,
yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş.
Şu q'aacirleb ek'ınbı,
Aslanaaşileb gucukanbı vuxha.

24 İzrailin içeer, Şaulneme gyaaş!
Mang'vee şolqa ç'ərəxən,
granın tanalinbınıyxhe aly'a'nbı.
Tanalinçılqad k'ınəğəyken karbınıyxhe qa'anbı.

25 Siç'ookkane cigee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!
Yonatan şene axtıne tepabişil qik'u.

26 Yızda çoc Yonatan, yığneme yızın yik' gyotxhan.
Ğu yızdeme, geer granra ıxha.
Yıgın zı ikkiykınıy,
yedar vukkiykınıyile zı ooqaniy aqqaqqa.

27 Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı!
Dəv'əyn silahbıd aguynbı!

2

Davuduke paççah ha'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan:

– Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene?

Rəbbe eyhen:

– Hak'ne.

Davudee qiyghanan:

– Nyaqane hak'ne?

Rəbbe eyhen:

– Xevroneeqa.

² Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axi-noamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer. ³ Davudee cukan insanarıb cone xızanbişika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbişee manbişis aaxvasın cigabı hele. ⁴ Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılına paççah ha'a.

Maa'ad Davuduk'le uvhume, Şaul Gileadeene Yaveşne milletın k'eyxhıva, ⁵ Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

– Maane milletulqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbe şos xayır-düə hevlecen, vuşda xərna eyhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. ⁶ Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos haagvecen. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as. ⁷ Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xileppı avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasilen, cosda paççah zake hı'ı».

Şaulna dix işboşet İzrailyna paççah ıxha

⁸ Şaulne g'oşunbişde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avnerree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı ıxha. ⁹ Maa'ar Avnerree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyaminne cigabişee vooxhene insanaaşde – gırgıne İzrailyna paççah ha'a.

¹⁰ Şaulne duxayqa, İşboşetıqa, İzrailyna paççah ıxhayng'a yoq'ts'al (40) senniy vod. Mang'una paççahıyvala q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun

* **1:21** 1:21 Q'ış qıdyadğu: Duşmanın g'ilinc hitighnecenva, avaala g'alxanbı dəv'əysınbı xhinne qa'ang'a, mançılqa q'ış qadağva ıxha.

sura aqqı ıxha. ¹¹ Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paçcahiyvalla yighulle sennayiy yixhble vazna hav'u.

İzrailnayıy Yahudayna døv'ə

¹² Yiğbişde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanay-imğançe Giveoneeqa hayk'an. ¹³ Tseruya donane zəiyfayna* dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbişde ögilqa qığeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerir cune insanaaşika – manisa aq'val giy'ar. ¹⁴ Avnerree Yoavik'le eyhen:

– Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen.

Yoaveeyid eyhen:

– Havaasre saç'ivkvecen.

¹⁵ Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqi'mee, yits'ıq'vayre (12) insan eyxhe. Davudne suraler yits'ıq'vayre eyxhe. ¹⁶ Manbişe sanasanıbı vuk'ulbişike avqu, g'ılncbı hiyxə. Manbişin gırgınbı habat'anbı. Mançil-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva (*G'ılncbişin çol*) eyhe.

¹⁷ Mane yiğil ma'ad geed it'umun saç'ikkvuy ıxha. Avneriy İzrailybı, Davudne insanaaşıs maa'ab avub avxu.

¹⁸ Tseruya donane zəiyfayna xhebırsana dix: Yoav, Avişay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ıxha. ¹⁹ Mana neng'uqacar ilydyakki, Avneriqa qihna girxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee, ²⁰ Avner yı'q'əlqa ilyakki, eyhen:

– Asahel, ğune vor?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, zı vorna.

²¹ Avnerree mang'uk'le eyhen:

– Yiğne sağıqa, soluqa sa illeke. Mane mek'vunbişda sa aqqı, manbişin silahbı g'ayşe. Asaheleemee Avnerike xıl ts'its'a'a vuxha deş.

²² Avnerree, Asahelik'le meed eyhen:

– Zaqar qihna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyğa zı yiğne çoçune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas?

²³ Asahelee meeb mang'uke xıl ts'its'aa'a deş. Manke Avnerree cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd i'xiyxə, cık'rı† mang'une yı'q'ək ciga hı'ı qığeç'e. Asahel qukkıyorkul cigeecar qek'ana. Mançile qiyğa Asahel qik'uyne cigaysse i'lgən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğeebaç'e vuxha deş. ²⁴ Yoaviy Avişay Avneriqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbı qabı hiviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne ögilyne Ammava eyhene tepalqa. ²⁵ Benyaminaaşınbı Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğab apk'in, sa tepayne q'omaqa ilqeepç'ı, maayiv ulyoozaranbı. ²⁶ Avnerree ts'irika Yoavik'le eyhen:

– Şi müsılqameene g'ılincike hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad ixhes deş? Ğu yiğne insanaaşik'le müsane eyhes, cone çocaaşiqab qihna gimabak'va?

²⁷ Yoavee eyhen:

– Vorne Allahılqa k'in ixhen, ğu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbinıy.

²⁸ Qiyğa Yoavee şeypur əlüvxümee, manbişin gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailybışıqa qihna gyapk'iy ç'əvə'an, manbişika sayib sıç'ookka deş. ²⁹ Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeepç'ı, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar. ³⁰ Yoavee, Avneriqa qihna girxhuy ç'əv hı'ı sark'ilymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşike yits'iyüç'ər (19) insan hiyxhar deşiy.

³¹ Davudne insanaaşemee, Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebıd vəşşe yixhts'al (360) insan gek'a. ³² Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşə xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hiviyxhar.

3

¹ Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xliyda ts'its'exhe. Vaxt apk'iniylette, Davudne nasilena guc hexxooxhe, Şaulnemee nasilena k'il qooxhe vuxha.

* 2:13 2:13 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe. † 2:23 2:23 Cık'rı: man cık'rı yı'q'ələd ek'ı'ı ıxha.

Davudun dixbı

² Xevronee Davudus dixbı vooxhe.

Ts'erriyna dix İzre'elyğançene Axinoamee uxuna Amnon ıxha.

³ Q'ör'esda Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigaillee uxuna Kilav ıxha.

Xhebir'esda Geşurne paçcahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom ıxha.

⁴ Yoq'ur'esda Haggitee uxuna Adoniya,

xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya,

⁵ yixhur'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream ıxha.

Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha.

Avner Davudne suralqa ilğeç'e

⁶ Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avnerree Şaulne sural guc saa'a vuxha.

⁷ Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen:

– Nya'a ğu, yizde dekkine caariyeyka g'ılexha?

⁸ İşboşetne mane cuvabıke Avneris geeb qəl vuxha, eyhen:

– Nya'a zı vas, Yahudaabışın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'iyına yiğiniy yiğne dekkine Şaulne nasılən, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xıyaqa quvu deş. Ğu həşde mane zöiyfal-alla yizde gardanaqa bınah giviyyxhe! ⁹ Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'in g'assıryın hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbi alle'ecen! ¹⁰ Zı paçcahiyvalla Şaulne nasılke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailnayıy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee*, paçcah ixhes.

¹¹ İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Avnerile qəyq'ən ıxhayke, mang'us alidghınıycad qeles dəxə axva. ¹² Qiyğa Avnerree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

– İn cıga şavunne vod? Qora, zınayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgıncab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın.

¹³ Davudee eyhen:

– Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa l'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle.

¹⁴ Davudee, İşboşetısqa Şaulne dıxesqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

– Zı vəş sunnat hidi'ına Filiştınğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yizda xhunaşşe Mikal zasqa seek'al hee'e.

¹⁵ İşboşetee, insan g'axuvu, zöiyfa adamiysse Layişne dıxesse Paltıleese g'ayşes ileeka.

¹⁶ Məng't'na adamiy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avnerree mang'uk'le eyhen:

– Yı'q'əlqa sak'le.

Manar siyk'alna. ¹⁷ Avner İzrailyne ağsaqqalaaşıka yuşanxha, eyhen:

– Şos musa ikkannanıy vor, Davuduke şos paçcah ha'as! ¹⁸ Həşde vuşde yik'eençe l'ilğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dişdiy uvhu: «Zı Yizde nukarne Davudne xıleka, İzrail Filiştınaaşdeyiy gırgıne duşmanaaşine xılənçe g'attıvxhan haa'as».

¹⁹ Avnerree man, hark'ın, Benyamınaaşik'led eyhen. Qiyğa İzrailneyiy Benyamınaaşde yik'eençe ilğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an.

²⁰ Xevroneeqa, Avnerika sacıgee Davudusqa g'ayre (20) insan arayle. Davudee, Avnerisiy cune insanaaşis otxhun-ulyodğiy hele. ²¹ Avnerree Davuduk'le eyhen:

– Hasre zı həşde hark'ın, gırgına İzrail yizde xəring'usqa, paçcahısqa, saa'as. Ğunar manbışıka cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e.

Məxüd ıxha Davudee Avner vuççud hidi'i g'ekkana.

Yoavee Avner gek'a

²² Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'il eyxhe. Manbışe mebinbışıke g'ayşuyın geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'ın eyxhe. Davudee, Avner vuççud hidi'i, g'aykku ıxha. ²³ Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen:

– Nerna dix Avneriy arı. Paçcahee mang'uk vuççud hidi'i, g'aykına.

²⁴ Yoav, paçcahne k'anyaqa qarı, eyhen:

* **3:10** 3:10 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailyna nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailyne k'aneñçe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

- Ğu hu'iyın kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnerniye arı? Ğu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana ark'ınna. ²⁵ Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğın hark'in-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axhxhesvacar arı ıxha.

²⁶ Yoav Davudusse qıgeç'umee, mang'vee Avnerıqa qıhna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sira eyhene kahrızısse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. ²⁷ Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyle aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ilıncıqa ı'xı', gek'ana.

²⁸ Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen:

- Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, musacab zaliy yizde ölkal bınah aaxvas deş. ²⁹ Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xizanıqla vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşıka gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ilıncıke qek'ana insan deşda, mıssınçıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen.

³⁰ Yoaveeyiy cune çöcee Avişayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Giveonee əlyhənee dəv'ee gik'uynçıl-alla gek'a.

³¹ Qiyğa Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşık'le eyhen:

- Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnerne mee gyaaşe.

Avner qıkkek'ane mığırırqa qıhna vuc paççah Davud ayk'an. ³² Avner Xevronee k'eyxha. Paççah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacıgee milletud geşşen. ³³ Paççah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu:

Avner məxür, g'eliqqa huvu, gik'as dexheyiy.

³⁴ Yiğın xileppi ayt'ıl ıxha deş,

G'elybışısıb zincır üvxü vuxha deş.

Ğu sixnareeşine ögil qukkıyok'alan xhinne qukkıyork'ul.

Manva uvhumee, millet meed Avnerne mee geşşen.

³⁵ Qiyğa manbışın gırgınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhnecenva mana ittunçıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'in g'assır, eyhen:

- Veriğ k'yoocesse, yizde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen!

³⁶ Milletk'le paççahee ha'an g'acu, man gırgın manbışde yik'eençe eyxhe. Paççahee ha'an gırgıncad milletis ikkiykanan. ³⁷ Mane yiğıl gırgıne milletk'leyiy gırgıne İzrailik'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paççahee gidek'u ıxhay. ³⁸ Paççahee cune insanaaşık'le eyhen:

- G'iyına İzrailee xərna, qıvaats'ına insan qık'uva ats'a dişe? ³⁹ G'iyına zı g'əyxı'na paççahir ixheene, zaqa guc k'ilyba vob. Tseruyayn dixbı, Yoaviy Avişay, zale nımee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvallays sik'ı helecen!

4

İşboşet gek'ana

¹ Şaulne duxayk'le İşboşetik'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxhamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhu qəyq'ən giyğal. ² Şaulne duxayqa İşboşetıqa q'öyre cune destebışda xərna ıxha. Manbı Benyamınaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyamınaaşınacab vuxha. ³ Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyiniye yiğılqameeyib* manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva.

⁴ (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğançe Şaulıy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ining'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xılence g'araaççe mang'un g'elybı hayq'var.)

⁵ İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pırane gahlı qabı mang'une xaasqa hıviyxhar. ⁶⁻⁷ İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı, mang'une vuxneeqa xıncal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'ın, vucub alyapt'ı, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le

* 4:3 4:3 g'iyiniye yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

k'ena avayk'ananbı. ⁸ İşboşetna vuk'ul manbişe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paçcahık'le eyhen:

- İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşboşetna vuk'ul vob. Mane Şaulisniy ğu gik'as ıkkın. G'iyna Rəbbe, yişde xəring'ul - paçcahıl-alla Şaulukeiy cune nasılıke in hı'ı, qəl qıǵavhu.

⁹⁻¹¹ Davudee Beerotǵançene Rimmonne dixbişis Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdın alidghuniy qele:

- Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançil-allar mana aqqı gik'as alıkkı. Mang'vee zas abıyne xabarin mukaafat mang'us man ıxha. Həşde karı'dəən insanar çopkune insanne xaaqa ikkeepç'i, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepçı, manbı ç'iyene aq'val gidıyapt'ı g'alyaa'aye? Zı gırgınçıke g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'in ixhen məxdın kar ixhes deş!

¹² Davudee cune insanaşılqa əmr haa'a, manbişeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyǵad manbişin g'elybiy xıleppi gyatxı, Xevroneene xhyan səne cigayne k'ane k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt'ı, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5

Davuduke bıırne İzrailyna paçcah eyxhe

¹ İzrailin gırgın nasılı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe:

- Şi vaka sa milletnı, sa ebanbı vob. ² Şenke yişda paçcah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailybi dəv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu Cune milletus çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes.

³ İzrailin gırgın aǵsaqqalar Xevronqa paçcah Davudne k'anyaqa abayle. Paçcahee maa'ad Rəbbine ögil manbişika cuvab g'ats'ayk'van. Aǵsaqqalaşe Davud İzrailyna paçcah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadaǵva.

⁴ Davud paçcah eyxheng'a mang'uqa xhebs'al (30) senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paçcahiyvalla haa'a. ⁵ Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennaiy yixhıle vazna paçcahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıırne İzrailisiy Yahudays xhebs'ale xhebble (33) senna paçcahiyvalla hav'u.

Davudee İyerusalim avqaaqqa

⁶ Paçcahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'ın, maane avaalacab vooxhene Yevus-bişılqa k'yoohar. Yevusbişe Davuduk'le eyhen:

- Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Ğu inyaqa areene yişde bı'rq'ı'nbişisser, k'aanbişisser ğu inençe g'e'eşşəs əxəsda.

Manbişisqa məxüd qöö ıxha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁷ Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe. ⁸ Davudee mane yiğil eyhen:

- Vuşuyiy Yevusbişılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleence lǵeç'u qoracen. Məxüb şı Davud g'imce eyxhene «bı'rq'ı'nbişileyiy k'aanbişile» ğameepxhes.

Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'ı'naiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş».

⁹ Davud mane g'aleecar axva, mançil-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Millo eyhene təpaysqamee adn cigad ali'ı qa'an.

¹⁰ Xəəna G'oşunbişda Rəbb Davuduka ıxhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha.

¹¹ Sur eyhene şaharne paçcahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanaiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbişe Davudus saray alyaa'a. ¹² Manke Davuduk'le ats'axhhen, Rəbbe vuc İzrailyna paçcah hı'ı, cuna paçcahiyvallab axtı dav'u.

Davudun mansa dixbi

¹³ Davud Xevronǵançe İyerusalimqa qarıyle qiyǵa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebi haa'a. Manbişeb Davudus dixbiyiy yişba vuxooxa. ¹⁴ Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbişin dobi inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, ¹⁵ İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia, ¹⁶ Elişama, Elyada, Elifelet.

Davud Filiştinaaşile ğamexhe

¹⁷ Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paçcah ha'asva mang'ulqa q'ış qadǵu. Manke manbişin gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man

ats'axhxhamee, yı'q'əlqa g'aleeqa siyk'al. ¹⁸ Filiştınarıb Refaimne q'adaalılqa qabı, maa'ab aaxva. ¹⁹ Davudee Rəbbike qiyghanan:

- Zı Filitınaaşika səyxene? Ğu manbı yizde xıyaqa qevlesımbıne?

Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Ho'ö, hoora səyxə, zı manbı yiğne xıyaqa qıdevu g'alepçes deş.

²⁰ Davud Ba'al-Peratsımeeqa arı, Filitınar gyapxı-gyapt'ı, eyhen:

- Selin çine ögeedin kar haq'var hiyxvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u.

Mançıl-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyeyiy) giyxhe. ²¹ Filitınar heerxı əlyhəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkekanbı.

²² Filitınar meeb Refaimne q'adaalılqa abı, maa'ad çadırbı giyxə. ²³ Mançınemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen:

- Ts'erriykecar manbıde ögilqa qığmeç'e. Yı'q'əle apk'n, totan yivarnane surale manbışılqa k'yoohre. ²⁴ Totane yivaaşine q'ombışile g'elybışın sesbı qöö gidğilmee, ğu zaara i'giykre. Filitınaaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahl Rəbb yiğne ögil əlyhəəs.

²⁵ Davudee gırgın, Rəbbee cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeençe Gezereeqa hivxharasdee cıgeeqamee Filitınar gyabat'a ıxha.

6

Davudee Rəbbına q'utye İyerusalımeeqa savaak'al haa'a

¹ Davudee İzrailığançe meer yugna, sıyxənə xhebts'al aazır (30 000) insan g'əyxi', saa'a. ² Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareençe Allahna q'utye* qavaalesva, cune insanaaşika sacıge maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyl vuxha. Mane q'utyel oo keruvır† ıxha. Xəone G'oşunbışde Rəbbına taxt mane keruvaasil oo vuxha. ³ Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alıvxhu, Avınadavne tepalyne xaançe qığaahana. Daşk'ad Avınadavne dixbışe Uzzayeeyiy Axioyee he'ekka ıxha. ⁴ Manbışe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaha. Q'utyeine ögiylir Axio ayk'an. ⁵ Davudur, gırgın İzrailin milletid giranne osake hı'ıyn t'amprırbı, lirabı, dafbı, medın aalyatbı əlıxı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hı'ı.

⁶ Naxonne attayle i'lğəomee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xıl hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa. ⁷ Rəbbına Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'ıva mana maacar i'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeine k'ane qek'a.

⁸ Davudus, Rəbbee Uzza gik'ıva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'ıyniıne yığılıd‡ Perets-Uzza (Uzzayn qik'ıy) vod.

⁹ Mane yığıl Davud Rəbbile qərq'ı'n, eyhen:

- Zasqa Rəbbına q'utye nəxüb ables vooxheye?

¹⁰ Davudus Rəbbına q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiykan deş. Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. ¹¹ Rəbbına q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbee Oved-Edomusub, mang'une xızanısb yugna barakat hoole.

¹² Paççah Davudulqa «Rəbbee Oved-Edomne xızanıb, mang'une gırgıne karasıb Allahne q'utyel-alla barakat huvıva» hıxhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvıyne Davudne Şahareeqa şadba qavayle. ¹³ Rəbbına q'utye haaqanbışe yıxhnəqqees g'el qıttumee, Davudee sa yats'iy tavulyne q'ıka gyook'a. ¹⁴ Davudee katanıken ıleyıg§ ali'ı, Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. ¹⁵ Davuduka sacıgee gırgıne İzrailıne milletın şadvalın ts'ırbı ha'a-ha'a, şeypur i'lyviyxə Rəbbına q'utye quvkeeka vuxha.

¹⁶ Rəbbına q'utye Davudne Şahareeqa quvkekamee, Şaulna yış Mikal g'uleençe ıleeka yıxha. Məng'ı'k'le paççah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ıle avqa qa'a.

¹⁷ Rəbbına q'utye qabı, Davudee mançınemee g'üvxıyne çadrene ab, çısva qav'ıyne cıgeeqa gıviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. ¹⁸ Davudee q'urbanbı allı'ıyle qiyğa, milletıs, Xəone G'oşunbışde Rəbbine doylə xayır-düə hoole. ¹⁹ Qiyğa mang'vee İzrailıne milletne adameeşısıb, yadaaşısıb gırgıng'ıuscab

* 6:2 6:2 Allahna q'utye: Allahe ina q'utye he'eva Misa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Manee q'utıye g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrıbnıy havacenvı. † 6:2 6:2 Keruvır: xılıbınan malaaıkar vod. Rəbbine q'utyel oo q'ölle k'ınəəğəyken keruv ıxha. ‡ 6:8 6:8 g'ıyniıne yığılıd: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha. § 6:14 6:14 Katanıken ıleyıg: kaahınaşe tanalqa alya'an kar ıxha.

sa gıney, sık'ının çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mançeb gırgınbı xaybışeeqa siviyl'al.

²⁰ Davud cune xaabınbışis xayir-düə hevlesva xaaqa sak'imee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qıgeyç'u, eyhen:

– İzrailıne paççahee g'iyına vuceecar-vuc nəxür haguna! Mana cune insanaşineyiy cune g'ulluxçiy içeeşine ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxa.

²¹ Davudee Mikal'le eyhen:

– Zı man Rəbbine ögil h'ı. Mang'vee zı yiğne dekkıneyiy mang'une bıkırne nasılene cigee g'əyxı', Cune milletis, İzrailıyışis, xərna h'ı. Zı inçile qiyğar Rəbbine ögil şadxhesda. ²² Zı yizde ulene ögil sık'ırar uleke g'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeeşemee zı axtı qa'as.

²³ Şaulne yişşeeqa, Mikal'qa, qiyk'asde yiğılqamee uşax eyxhe deş.

7

Allahee Davudus cuvab hele

¹ Paççah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaşike macal hele. ² Mane gahl paççahee Natan donane peygambarik'le eyhen:

– İleke, zı sidırne giranne yiveke ali'ıyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadiree* vob.

³ Natanee paççahik'le eyhen:

– Rəbb vaka vor, hoora yiğne yik'eedın he'e.

⁴ Nane xəmdə Rəbbe Natank'le inəxdun cuvab eyhe:

⁵ – Hark'ın yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inid eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zasın xav alya'as? ⁶ İzrailıy Misirğançe qıgav'uyne yiğile, g'iyınyne yiğılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'ınee, Yizde çadiree axu. ⁷ Zı gırgıne gahbışilyar İzrailıne milletka sacıgee i'ğiykır. Zı musacad İzrailıne milletna haa'ane ç'ak'ımbişik'le uvhu deş: „Zas sidırke xav ale'e“».

⁸ Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəone G'oşunbışde Rəbbe inid eyhe: «Zı Ğu vəq'əbi uxhiyxhane cigabişeeñçe qarı, vake İzrailis xərna h'ı. ⁹ Ğu hark'ınne gırgıne cigabişee, Zı vaka ıxha. Yiğne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiğın do menne qıvaats'ıyne insanaşın do xhinne qıvaats'a'asın. ¹⁰⁻¹¹ G'iyınyke şaqa cone cigabişee gyuv'recenva, şavaacabıb manbı mançe i'ğviykar hımaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailınemee sa ciga qa'as. Zı haakımar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxuyng'a, qəlnane insanaşee manbı hooc'an-g'ooç'anınbıny. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaşine xılence rəhətiyvalla hevles.

Vake g'abıynbı paççahar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a. ¹² Yiğna i'mır' ç'əvuvxhamee, Ğunar yiğne dekkaaşısqa ark'ınmee, yiğne cigeeqana yiğna dix ha'as. Zı mang'una paççahıyvalla it'umba haa'as. ¹³ Mang'vee Yizde doyulyun xav alya'as. Zı ab mang'una paççahıyvalla gırgıne gahbışis it'umaa'asda. ¹⁴ Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yizdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umee, Zı mang'us, insanaşee cone uşaxaaşis caza hoolena xhinnena, caza hevles. ¹⁵ Zı mang'uke Yizda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. ¹⁶ Zı məxüd ha'as yiğna nasılıb, yiğna paççahıyvallab gırgıne gahbışis vuxhes. Yiğna paççahıyvalına taxtıb gırgıne gahbışiscab vake g'abıynbışisne vuxhes».

¹⁷ Natanee gırgın Allahee haguyn Davudus yuşan ha'an.

Davudna düə

¹⁸ Paççah Davud Allahne çadireeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen:

– Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yizda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı? ¹⁹ Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manud k'ılda qadı, Ğu zake g'abıynbışde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaşinemee i'brat ixhes.

²⁰ Davudusse medın Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiğna g'ul, ats'ana! ²¹ Ğu in gırgın ç'ak'ın işbı, Yiğne cuvabnemee, Vas ıkkənəxüd zak'le hıgvasdemee h'ı.

* 7:2 7:2 çadır: inyaa Allahne muq'addasne çadirene hək'ee eyhe. İzrailıy, Misirğançe qıgeepç'ıyle qiyğ, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışee mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailıyışee Allahs q'urbanı gyaat'a, i'bəodatbıny ha'a. Qiyğab Davud peygambarne gahlılbı mana İyerusalımeeni vob.

²² Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışika g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahır deşda. ²³ Yiğın İzrail millet xhinnen, ç'iylene aq'val, medın millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qığavhu, gattivxhan hav'u. Yiğın do ats'axhxhecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'in əlaamatbı hagu, ç'ak'in işbı g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbiyyı manbışın allahbı g'e'epşı. ²⁴ Ğırgıne gahbışıs Ğu İzrailike Vasin millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha.

²⁵ Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abıynbışıs huvuyn cuvab həməxüd he'e, Ğırgıne gahbışıs axvecen. Ğırgınd hasre Ğu eyhəxüd ıxhecen. ²⁶ Hasre insanaşe «Xəəna G'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do Ğırgıne gahbışıs axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen.

²⁷ Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxübna düə hav'u. ²⁸ Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. ²⁹ Ğırgıne gahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayır-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne xayır-düəyka Ğırgıne gahbışısda xayır-düə alept'ecen!

8

Davud İzrailyne duşmanaşile ğamexhena

¹ Mançile qiyğa Davud Fılıştınaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xılence Meteg-Ammahıb g'oşena.

² Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyapk'as alivku, baəğika ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'u. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa desteme mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bı qele gıviyğal.

³ Tso vayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın cıga meed cune xilyaqa alğahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena. ⁴ Davudee Hadadezerna aazırıy yıghıd vəş (1 700) balkanılyna, g'ad aazırır (20 000) hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk q'i'ayne balkanaaşınd g'elin damarbı gyatxas ilekka.

⁵ Damask vooxhen Arambı Tso vayne paççahıs Hadadezeris kumagıs abımee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır (22 000) insan gek'a. ⁶ Davudee Damask vooxhene Arambışde ölke cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bı qele gıviyğal. Davud nyaqa hark'ineeyir, Rəbbeə mana ğama'ananiy.

⁷ Mang'vee Hadadezerine insanaşın k'ınəğəken k'alxanbı alyaat'u, İyerusalimqa qadayle. ⁸ Paççah Davudee, Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbişeençe geed yez adayle.

⁹ Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne Ğırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. ¹⁰ Hadadezerne hammaşee Toika dəv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyvı qiyghanas, sayır mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'ınəğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle.

¹¹ Paççah Davudee in cus adıyn k'ınəğəyken, nuk'rayken, yezeken, vucee menne milletbışike g'aysuyn karbı Rəbbis g'ıysar. ¹² Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike, Fılıştınaaşike, Amalekbışike g'aysuyn karbı Rəbbis g'ıysar. Davudee Tso vayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerissed g'aysuyn karbıd Rəbbis g'ıysar.

¹³ Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'ımoled aazır (18 000) insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almeə, mana Ğırgıng'uk'le ats'axhxhena. ¹⁴ Edomne Ğırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hı'ıyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ineeyir Rəbbeə mana ğama'ananiy.

Davudee gyuvxhiyn ç'ak'unbı

¹⁵ Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ıkkəkka, Ğırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha. ¹⁶ Tseruya donane zəiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axıludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. ¹⁷ Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ıxha. ¹⁸ Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda* xərna ıxha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

* 8:18 8:18 Keretbiyyı Peletbı: ine milletne insanaşe paççahıs g'aravuliyvalla haa'a vuxha.

9

Davudee Mefiboşets yugvalla haa'a

¹ Davudee eyhen:

– Şaulne nasilena üç'ürra axuna vornane? Yonatannemee, zı mang'us yugvalla haa'as.

² Şaulne nasılıs g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan:

– Tsiva güne vor?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, yizda xərna, zı vorna.

³ Paççahee eyhen:

– Şaulne nasileençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy?

Tsivee paççahıs alidghuniy qele:

– Ho'o, Yonataniqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor.

⁴ Paççahee mang'uk'le eyhen:

– Həşde mana nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

– Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna.

⁵ Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a.

⁶ Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an:

– Mefiboşet!

Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghuniy qele. ⁷ Davudee mang'uk'le eyhen:

– Qı'məyq'ən, yiğne dekkine Yonatannemee, zı vas yugvalla hidyav'u g'alerçesdeş.

Yiğne q'əsde dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbişil yizde sufranile otxhuniy oxhanas.

⁸ Mefiboşet Davudus k'yorzul, eyhen:

– Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qıvk'une xvaana haa'a?

⁹ Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen:

– Şaulniy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xərıng'une nevaysqa quvu. ¹⁰ Yiğne xərıng'une nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaşee mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xərıng'une nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbişil yizde sufranile kar oxhanas.

(Tsvayqa yitsıxhvayre (15) dixiy g'ayrer (20) nukar vor.) ¹¹ Tsivee paççahık'le eyhen:

– Yizda xərna, paççah, ğu uvhuyn gırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın.

Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhuniy oyxhan ıxha.

¹² Mefiboşetiqa sa k'ınna Mika donana dix ıxha. Tsvayne xaabın gırgınbı Mefiboşetin nukarar vuxha. ¹³ Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ıxhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ıxha.

10

Davud Ammonbişileyiy Arambişile ğamexhe

¹ Sabara gahile Ammonbişda paççah qek'a. Mang'une cigee paççah mang'una dix Xanun eyxhe.

² Davudee eyhen:

– Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zinab mang'une dices Xanunus yugvalla haa'as.

Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkıs baş-sağlığıyvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxhirmee, ³ Ammonbişde ç'ak'ınbişe cone xərıng'uk'le Xanunuk'le eyhen:

– Vak'le həməxüdmədə ats'a, Davudee baş-sağlığıyvalla hevles insanar yiğne dekkıs hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəəkar haa'as g'axuvu!

⁴ Xanunee Davudun insanar avqu, manbişın saqqalbı suralqamee, tanalqa ali'iyın karbıd avğançe gıviy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manbı cone xaybişeeqa yəqqı'l haa'a. ⁵ Man kar Davudus yuşan hı'mee, manbı naşvalın habat'ava, Davudee manbişde ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen:

– Saqqalbı aleelesmee Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le.

⁶ Ammonbişik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbişe Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigene Arambişike cos g'ad aazır (20 000) hoyharna esker pilike kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbişe Maaka eyhene cigayna paççaah aazırne (1 000) insanıka, sayır Tov eyhene cigençe yits'ıq'vəd aazır (12 000) insan qoyt'al.

⁷ Davuduk'le man ats'axhxamee, Yoavıka gırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. ⁸ Ammonbı qığeerç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasıbnı xhinne gıviyk'an. Tsovayniy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşika qığeerç'ı, g'ab curayba ulyoozar.

⁹ Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleiy yı'q'öle duşmanar gipk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailıne gırgıne g'oşunuke yugun gəvxüyn cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa gıviyk'an. ¹⁰ Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avışay xərna gıxhxı, manbı Ammonbışde ögiyl gıviyk'an. ¹¹ Yoavee Avışayık'le eyhen:

- Arambı zale gucuka vuxheene, ğu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonbı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres. ¹² Yık'eka ixhe. Qora, yişde milletneme, yişde Allahne şaharbişde, yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa neniş yugda qöo, man he'ecen.

¹³ Yoaviş mang'una g'oşun Arambışika sıç'ookka gibğilmee, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbı. ¹⁴ Ammonbişik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avışayne ögiyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbişikan saç'ıvkuy ç'əvxamee, Yoav İyerusalimqa sıyk'al.

¹⁵ Arambışik'le co İzrailıbişile avub aaxva g'avcumee, manbı sacıgeeqa savayle. ¹⁶ Manbışde paççahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valın Arambı döv'eeqa qığaa'a. Manbı Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacıgee Xelam eyhene şahareeqa abayle.

¹⁷ Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailıbnı sav'u, İordanne damayle ilğec'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva gıviyk'an.

¹⁸ Arambı İzrailıbişde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yıghıd vəş (700) döv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazır (40 000) bakanıl alıxı arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee i'xı' maacar gek'ana. ¹⁹ Hadadezerne xilek avubne paççaahaaşık'le con gırgınbı İzrailıbişis avub avxu g'avcumee, manbişe İzrailıbişikana döv'ə ç'əv hav'u, manbişis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbişis kumagı ha'as.

11

Davudıy Bat-Şeva

¹ Yuxhxhan qadimee, paççaahar döv'əys qığeebaç'əne gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşıkayiy gırgıne İzrailıne g'oşunuka döv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbişe Ammonbişikın hı'l, manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyerusalimcar axva.

² Sa yiğil exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççaahaşine sarayne daxalqa ilqec'u maa'ar iykar giyğal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyexər g'eece. Mana zəiyfa geer uftanna yixha. ³ Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvuyne insanee eyhen:

- Mana zəiyfa Q'etbişda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor.

⁴ Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'ı'n yadaaşık eyxhenbı manke ç'əveetxa ixha. Davud məng'ı'ka g'ilexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa sıyk'al. ⁵ Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes. ⁶ Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen:

- Q'etbişda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axıle.

Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele. ⁷ Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviş g'oşun nəxübne, döv'ə nəxübne əlyhəəva qiyghan. ⁸ Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen:

- Xaaqa hoora, sık'ırra g'alixhe.

Uriş paççaahne sarayençe qığec'umee, paççahee yı'q'öle mang'us pay g'uxoole. ⁹ Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paççaahne manesa nukaraaşika sacıgee sarayne akkayne ghalee g'ilexha. ¹⁰ Davuduk'le «Uriş xaaqa ark'ın deşva» uvhımee, mang'vee Uriyke qiyghanan:

- Nya'a, ğu yəqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın?

¹¹ Uriyee Davuduk'le eyhen:

- Allahıka mugavilenana q'utyey*, İzrailıyby, Yahuder çadırıbışee aaxvamee, yizda xərna eyxhena Yoavıy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zi xaaqa ark'ın otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqanıy yıgıne canılqan k'ın ixhen, zi məxdın kar mısacad ha'as deş.

¹² Davudee Uriyk'le eyhen:

- Ğu g'iyınar inyaa axve, zi ğu g'iyqa yəqqı'l ha'asda.

Uriy mane yıgılır, qınne yıgılır İyerusalim axva. ¹³ Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy paçcahısse exheeqana qıgeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilynecar cigeeqa, paçcahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş.

¹⁴ Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavısqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. ¹⁵ Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba döv'ə əəne cigeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana ı'xi' gik'ecen».

¹⁶ Yoavee şahar hiqiy-allance avqumee, mang'uk'le şenbışın yugba aldaaxhvananı nene surak vuxhay ats'anıy. Mançıl-allar mang'ıvee Uriy mane suralqa salat' ha'a. ¹⁷ Şaharın insanar Yoavıka səvxəsva, şaharıke g'aqa qıgeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer ixhana. ¹⁸ Yoavee Davudne k'anyaqa döv'ə nəxübiy ılgəvç'uva xabar ana insan g'ixele. ¹⁹ Mang'ıvee xabar ana g'ixelene insanus xət qa'an:

- Ğu döv'əyne hək'ee yuşan hı'ı ç'əvexheme, ²⁰ paçcahıs sayıb mançıke qəl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şu səvxəsva şaharısqa manımee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dışdıy, manbışe cabırbışile vukbı ahas ıxhay? ²¹ Şavaane Yerubbeşetna dix Avımelek gik'u? Nya'a, cabırıle dışdıy mang'ulqa sa zəıyfee yöxxəyna g'aye g'a'arçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manımee cabırbışısqa k'ane qeepxha?» Manva paçcahee vak'le uvheene, ğu mang'uk'le eyhe: «Yıgına nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una».

²² Xabar ana ı'qəəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hırxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. ²³ Xabar ana arıyne insanee Davuduk'le eyhen:

- Şen insanar şalqa k'yooptul, şaka saç'ıvkasva şaharıke g'aqa qıgeepç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışısqamee yı'q'əlqa g'ee'epşıynbı. ²⁴ Vukbı ayhenbışee cabırbışile paçcahne eskeraaşılqa vukbı gyoğu'u, paçcahne eskeraaşıke habat'anbıv vuxhaynbı. Yıgına nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una.

²⁵ Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen:

- Yoavık'le eyhe: «Mançıl-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılıncın ina-şəna geer gik'u. Həşdıyle guc sacıgeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohre, mana hu'ğəəkar hee'e». Məxüd ğu Yoavıs yik'ıbı hele.

²⁶ Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak'avqaaqqa. ²⁷ Ak' ç'əvıvıxhayle qiyğa, Davudee insan g'axıvu, Bat-Şəva cune xaaqa qıyele'e. Məng'ı'ke cus xhunaşşe hee'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbıne yik'eençe vooxhe deş.

12

Natan peyğambaree Davuduk'le cuna bınah eyhe

¹ Rəbbe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüd eyhe:

- Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe. ² Karnane insanıqa geed çavra-vəq'ə eyxhe. ³ Kar deşdang'ıuqamee alıvısu xəp qaa'ane vughulyne bederıle ğayrı, vuçud eyxhe deş. Mang'ıvee mana beder cune uşaxaasıka sacıgee xəp qaa'a vuxha. Mançın mang'une xılence kar oyxhan ıxha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ıxha. G'alyıvıxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yışşene cigee vuxha. ⁴ Sayəqees karnane insanısqa menne cigabışeenç mihman arayle. Karnane insanıs cong'əə arıyne mihmannemee otxhunıy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvın avqu gıvk'as qıviykkanna. Mang'ıvee hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'əə arıyne mihmanıs otxhunıy ha'a.

⁵ Davudna mane insanılqa qəl avqu, Natanık'le eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, man hu'ıyne insanıs qik'ıuyud avaa'ka. ⁶ Rəhu'm hıdyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'ıvee mane bederıl-alla yoq'nəqees geed kar qeles.

⁷ Natane Davuduk'le eyhen:

* **11:11** 11:11 Allahıka mugavilenana q'utyey: Allahee ina q'utyey he'eva Mısa peyğambark'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratnıy vod. Mane q'utyey g'ayebışde ooad otk'unın Allahın əmrıbnıy havacənı.

- Mana insan ğu vorna! İzrailiye Allahee Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Zı ğu İzrailiyna paçcah xhinne g'əyxı', Zı ğu Şaulne xılənçe g'attixhan hı'ı. ⁸ Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibişeeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ilda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesınniy. ⁹ Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qöona iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbişda eyxhene Uriyone xhunaşşeyke vas xhunaşşe hee'esva, ğu mana g'ilinciqqa huvu. Gu mana Ammonbışde xileka gik'u. ¹⁰ G'iyiniye şaqça yiğne xaake mısacad g'ilinc əq'əna qixhes deş. Gu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbişda eyxhene Uriyone xhunaşşeyke vas xhunaşşe hey'ı». ¹¹ Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışisqacad qaqqas alikkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'alixhas. ¹² Gu man kar dyugulenda hı'ı, Zımee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl gırgıne İzrailiybışde ulene ögil ha'as alikkas».

¹³ Davudee Natank'le eyhen:

- Zı Rəbbine ögil bınah hav'u.

Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen:

- Rəbbəe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş. ¹⁴ Gu məxdın kar hı'ıyle qiyğa, Rəbbine duşmanaaşisser Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. Mançil-allar vake ixhana dix qik'asda, axvas deş.

Davudna Bat-Şevaykena dix qek'a

¹⁵ Mançile qiyğa Natan cune xaaqa sıyk'al. Rəbbəe, Davudna dix ık'iyk'ara'ana. Man uşax qik'ıyne Uriyeyne xhunaşşeyken ixha. ¹⁶ Davudee uşaxnemee Allahus düə haa'a. Mana sıvacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğa'a. ¹⁷ Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karid oyxhan deş.

¹⁸ Yıghud'esde yiğil uşax qek'an. Davudun nukarar uşax qik'ıva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışisqa məxüdü qayle:

- Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alixhxı deş. Həşde uşax qik'ıva şı mang'uk'le nəxüdüne eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a.

¹⁹ Davuduk'le cune nukaraaşe ğud-ğud haa'a g'avxhumeə, uşax qik'ıva ats'axhhen. Mang'vee manbışike «Uşax qik'ıynneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe.

²⁰ Man g'ayxı, Davud ç'iyele oza qıxha, əyxı'r-şəyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanalınbıd badal hı'ı, Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoozarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhuniy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan.

²¹ Nukaraaşe mang'uke qiyghanan:

- Gu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sıvacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'ımee, ğu oza qıxha kar otxhan girğıl?

²² Davudee manbışis inəxdın alidğhınıy qele:

- Uşax üç'ürnang'a, zı sıvacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zı qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe. ²³ Həşde uşax qik'ıyn, zı nişisne sıv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'alas deş, zı mang'usqa əlyhəəs.

Sileyman yedike eyxhe

²⁴ Qiyğa Davudee xhunaşşeyks Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u məng'ı'ka g'ilexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman giyxhe. Rəbbis man uşax ıkkıykanan. ²⁵ Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ixele, mang'veeyid uşaxın do Yedidiyah (Rəbbis ıkkanna) giyxhe.

Davudee Rabba avqaaqqa

²⁶ Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paçcahna g'ala avqaaqqa. ²⁷ Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole:

- Şı Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbışe xhyan havacen cigabı aqqı. ²⁸ Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles.

²⁹ Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rəbbeəqa arı, dəv'əyka mana avqaaqqana.

³⁰ Mang'vee manbışde paçcahne vuk'lele tac alyaat', cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'ınəğəyke hı'ı ixha, çına yı'q'vaalab sa talant* vuxha. Mançene hiqiy-allançed granın g'ayebiyiy gitk'in. Davudee mane şaharencə geed granın kar çığa'a. ³¹ Mane şahareedın millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yivayne kilingıkayiy yak'uka işbı gaces

* 12:30 12:30 Sa talant: 34 kiləqla ələən ıxha.

ilekka. Qiyğa xhinne manbışısqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbışıde gırgıne şaharbişik man hı'ıyle qiyğa, qığeç'u cune g'oşunuka İyerusalımqa ayk'an.

13

Ammoniy Tamar

¹ Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçu yixha. Davudne menne dixes Amnonus mana Tamar* yikkiykan. ² Amnonus cuna dıvuxna yiçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus mæng'ı'k hucoomecad ha'as dağamda qöö ıxha.

³ Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şımayna dıx ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha. ⁴ Yonadavee Amnonuk'le eyhen:

- Ay paççahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan!

Amnonee mang'uk'le eyhen:

- Zas yizde çocuna Avşalomna yiçu Tamar yikkan.

⁵ Yonadavee mang'uk'le eyhen:

- Tyuleeqa k'iç'u, ğucar ğu ik'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otxhuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, mæng'ı'ne xılence kar oxhanas».

⁶ Amnon tyuleeqa k'iç'u, vuceecar vuc ı'kar hag'va. Paççah mana g'acesva arımee, mang'vee paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, yızda yiçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xılence oxhanas.

⁷ Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen:

- Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e.

⁸ Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alırxhu eyxhe. Tamare xamır hu'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece. ⁹ Qiyğa mæng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkiykan deş. Amnonee eyhen:

- Hasre gırgınbı zasse qığeepç'ecen.

Gırgınbı mang'usse qığeebaç'enbı. ¹⁰ Amnonee Tamarık'le eyhen:

- Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yiğne xılence alyaat'u oxhanasın.

Tamare çocusva hu'ıyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka. ¹¹ Kokaybı Amnonee oxhencenva cusqana qıkkekamee, Amnon Tamarık at'ırq'ın eyhen:

- Yiçu, qeera zaka g'aliyxhe.

¹² Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş çoc, yızın do qığmayhe! İzrailee məxdın karbı ha'anbı deşxhe. Məxbına beynyavavalla hımaa'a. ¹³ Məxdine doyuka zı nyaqana yixhes? Yiğnid İzrailee beynyavava do qığeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paççahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş.

¹⁴ Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydixhı, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, mæng'ı'ka g'ilexhana. ¹⁵ Mançile qiyğa Amnonuk'le Tamar g'ımeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yikkanançiler geer g'ımeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ğadariyxheva» eyhe.

¹⁶ Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a.

Amnonee mæng'ı'l k'ırı ilydiyxhı, ¹⁷ cuna nukar qort'ul eyhen:

- İna zasse g'e'eyşu, akka qe'e!

¹⁸ Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Məxdın gurtbı paççahne adamiys hidyap'ınne yişbışe alya'a ıxha. ¹⁹ Tamaree vuk'lelqa yı'q k'ıyaa'a. Qiyğad tanalın gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppid aqqı hülöörəxə geeşe-geeşe iyee'anna. ²⁰ Çoce Avşalomnee mæng'ı'kle eyhen:

- Vaka, yiğna çoc Amnonne g'alırxhu? Yiçu, həşde nıq' qığmayhe, mana yiğna çoc vorna. Man ıxhayn yik'eeqa ikmekka.

Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'vee dağercuna xhinne eexva.

²¹ Paççah Davuduk'le mana gaf g'avxhımee, mana qəlin əq'əna. ²² Avşalomnee Amnonuk'le yugunud pisinid cuvab eyhe deş. Mang'vee yiçu mic hey'ı, mæng'ı'ka g'alırxhuynçil-alla Avşalomuk'le Amnon g'ımeece ıxha.

*

Avşalomee Amnon gek'a

²³ Ooğançe q'ölle sen ilgeç'uyile qiyğa, Efrayim eyhene şaharis k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbi qoysar eyxhe. Avşalonus paççahın gırgın dixbı maqa otxhun-ulyoğas qoot'alas vukkiykan. ²⁴ Mana paççahısqa arı, eyhen:

- G'iyına zı, yiğne nukaree, vəq'əbi qoysar. Hucoona ixhes, g'iyına paççahiy cun insanar zasqa savaale.

²⁵ Paççahee Avşalomuk'le eyhen:

- De'eş dix, yişin gırgınbı abee, vas yı'q'da gyuaras.

Avşalomee mana nimee ittuncil aqqeyir, paççah maqa arayle deş. Paççahee Avşalonus xayır-düeyib huvu, mana yəqqı'l araççe. ²⁶ Avşalomee meed eyhen:

- Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle.

Paççahee mang'uke qiyghanan:

- Nişisne mana şoka ikkekka?

²⁷ Avşalomee xıl ts'its'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dixbıb mang'uka g'uxoolenbı.

²⁸ Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a:

- İlyaaake Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeva!» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe!

²⁹ Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus ı'xiyxən. Paççahne dixbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atıraaşılqa aleerxi, mançe heebaxanbı.

³⁰ Manbı yəqqənanğ'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar:

- Avşalomee paççahın gırgın dixbı gyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ürra g'alerçu deş.

³¹ Paççah oza qıxha, tanalın qıt'axxı'ı, ç'iyelqa gizyaraççe. Mang'une k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalınbı qıt'axxa'anbı. ³² Davudne çocune Şımayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe:

- Yizde xəring'usqa həməxüd qımayləcen, cune dixbışın gırgınbınıyxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbına fıkır cuna yiçu Tamar Amnonee cuka g'aliyxhas aliykkiye yiğile vuxha. ³³ Hasre yizde xəring'un paççahın gırgın cun dixbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u.

³⁴ Avşalomme hixu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. ³⁵ Yonadavee paççahık'le eyhen:

- Haane paççahın dixbı qöövub! Zı, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen.

³⁶ Mang'veen cuvab uvhu g'attirxhinmee, axtıba gyaaşe-gyaaşe maqa paççahın dixbı ikkeebaç'e. Paççahır gırgın cun insanarıb hülöübəxə gyaaşe giviğal. ³⁷⁻³⁸ Davudee yiğis-yiğis dixes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeeme hixu Geşurne paççahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ıxha. Geşureeqa hixuna Avşalom maa'ar xhebillə sana axva. ³⁹ Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ilğevç'ule qiyğa, paççah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qihna gexha deş.

14*Avşalom İyerusalimeeqa siyk'al*

¹ Tseruyayne duxayk'le Yoavık'le ats'anniy, paççahın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxha. ² Yoavee Teqoayeeqa insan g'ıxele mançe ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'veen arıyne zəiyfayk'le eyhen:

- Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarın tanalınbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geeşen xhinne heegve. ³ Paççahne k'anyaqa hark'ın, inəxüd eyhe.

Yoavee, paççahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an.

⁴ Teqoayeençəna zəiyfa paççahısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen:

- Ay paççah, kumag he'e!

⁵ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Vak hucoona ıxha?

Zəiyfee eyhen:

- Zalqa yiğ adı, yızda adamiy qik'u. Zı sip'ıriy vorna. ⁶ Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğıl manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhininbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una. ⁷ Həşde gırgınacab xizan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yuncıl-alla

gik'as. Dekkin kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbişe məxüdü zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbişe çiyeyne aqval yizde adamiyke g'abıynbı g'alepçesdeş.

⁸ Paççahee zəiyfayk'le eyhen:

– Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda.

⁹ Teqoayeençene xhunaşşee paçcahık'le eyhen:

– Yizda xərna paçcah, hasre mançına bınah zalqayıy yizde xızanıla vuxhecen! Paçcahılqayıy cune taxtıla bınah gymooxhacen!

¹⁰ Paççahee eyhen:

– Şavaayıy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'asdeş.

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Hucoona ixhes, paççahee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'in g'aysrecen, şavusqacad yizde dixike qəl qıgaahas havaasarasdeşva. Deşxhee, manbişe yizda dix gik'as.

Davudee eyhen:

– Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərüb g'avxhasdeş.

¹² Zəiyfee Davuduk'le eyhen:

– Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre.

Paççahee «Eyheva» eyhe.

¹³ Zəiyfee eyhen:

– Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüdü uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ıdeş. ¹⁴ Yişin gırgınbı hapt'asınbı, şı ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanıkar. Allaheeyid insanike ts'its'ı'ı can g'eşşedeş, Mang'veeyib Cuke əq'ənağa gırxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fikir ooxhan. ¹⁵ Zı milletn qı'yeeq'ən hey'ı, çıl'allar zı həşde vasqa, yizde xəring'usqa paçcahısqa arı. Yizde fikreeqa qadıyn: «Hark'ın paçcahıka gaf haa'as, sayıd mang'vee zı uvhuyn ha'a. ¹⁶ Paççahee, zı uvhunçıl k'ırı alıxhxı, zınyayıy yizda dix, şı gıypt'as vukkanang'une xıleənçe g'attıvxhan haa'a. Məxüb şı Allahne milletne yı'q'neençe hakkal hıdyaa'a». ¹⁷ Mançıl-alla zı məxüdü uvhu: «Yizda xərna paçcah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaiķusse xhinne yugun pişinçike cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhacen!

¹⁸ Paççahee zəiyfayk'le eyhen:

– Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançin alidghniy zake dyugul hıma'a.

Zəiyfee eyhen:

– Yizda xərna paçcah, hucoona ixhes qiyghne.

¹⁹ Paççahee qiyghanan:

– İne yiğne işee Yoavna xılyne alivku vob?

Zəiyfee alidghniy qele:

– Yizda xərna paçcah, valqan k'in ixhen, şavusse cad val k'ırı ilydiyxı t'ub cigeençe i'ğviykar haa'as vəxəşdeş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ikkanvad, mang'vee xət qı'ı. ²⁰ Məxüdü yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yizde xəring'una paçcahna ək'el, Allahne malaaiķna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırgın ats'an.

²¹ Paççahee Yoavık'le eyhen:

– Ho'o, zı man kar ha'asin. Hoor, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e.

²² Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paçcah geer qa'anava» uvhu. Qiyğa Yoavee meed eyhen:

– G'iyına paççahee, cune nukaree uvhuyn hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxayn, vasqa zı yugra qarı ixhay.

²³ Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalımeeqa sak'al ha'a. ²⁴ Paççaheeme eyhen:

– Hasre mana cune xaaqa sak'le cen, yizde ulesqa qımayle cen.

Avşalom cune xaaqa sıyk'al, mana paçcahne ulesqa qarayledeş.

Davudee Avşalom cusqa qoyt'al

²⁵ İzrailıvolle Avşalom xhinne micagna adameeşına insan ixhadeş. Gırgın'us mana ikkan ixha. Vuk'lele kuts'alqamee mang'uqa qəlan cıga ixhadeş. ²⁶ Senıs, ç'ərbışe mang'us yı'q'valla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ixha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş (200) şekel* qadayle ixha. (Şekel paççahee gırxhıyn standart ixha.)

* **14:26** 14:26 Q'öd vəş şekel: 2 kileyle geed ixha.

²⁷ Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha.

²⁸ Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paççahın aq'va g'ece deş. ²⁹ Avşalomee Yoavıqar qihna insan g'ixele. Avşalomus ıkkannıy, Yoavee vuc paççahısqa ikki. Yoavis mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ixele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. ³⁰ Avşalomee manke cune nukaraaşik'le eyhen:

- İlyaaake, Yoavın xhut'anana çol yizde çoluk at'itq'ın vod. Hapk'ın, maqa ts'a 1'xe.

Avşalomne nukaraaşed hapk'ın, maqa ts'a 1'xiyxən.

³¹ Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan:

- Nya'a yiğne nukaraaşe abı, yizde çolus ts'a 1'xi'?

³² Avşalomee Yoavık'le eyhen:

- Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureençe nişisniy qarı? Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen.

³³ Yoavee hark'ın, man gırgın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15

Avşalomee millet g'etil qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee cus däv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al (50) cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. ² Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışısqä älyhəəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançe cone yi'q'nee gıpxhına gaf paççahee məhkama älğəhecənva vüqqən insanar 1'lgəəmee, mang'vee manbı cusqa qoyt'ul, qiyghan ıxha:

- Ğu nene şahareençene?

Mane insaneyid alidghuniy qele ıxha, vuc sa neneme İzrailiye nasileençena vorna.

³ Avşalomee mane insanık'le inəxüid eyhe ıxha:

- Yiğna iş yugna, qopkunab vuxheeyib, paççahısnee val k'ırı alixhhesda insan deşda.

⁴ Avşalomee meed eyhe ıxha:

- İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuraniy ilyakkas.

⁵ Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexhemee, mang'vee xıl hotku, mana insan cusqa ts'its'ı, ubba ha'a ıxha. ⁶ Avşalomee məxüid paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailıyışıkcad ha'a ıxha. Məxüb mang'vee İzrailıybı culqa saa'a vuxha. ⁷ Yoq'ulle sen ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'ın, Rəbbis cuvab huvuyn kar ha'as. ⁸ Zı, yiğna nukar, Aramne cigabişeeene Geşurne şaharee axvamee, k'ınniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us 1'bəədat ha'as Xevronqa 1'qçəs».

⁹ Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe.

Avşalomur Xevronqa ayk'an. ¹⁰ Avşalomee dyugulenba gırgıne İzrailiye nasılbişeeqa cun insanar g'axuvu, maabınbışik'le eyhen:

- Gaçeeençe qı'ğəəne sütyun ses g'ayxhumee, «Avşalom Xevron paççah ıxhava» eyhe.

¹¹ İyerusalımğançe Avşalomuka sacıgee q'öd vəş (200) insan ayk'an. Manbı məttıne yik'eka mang'uqab qihna älyhəə vuxha. Manbışis nişikəcab xabar vuxha deş.

¹² Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee Davudna muşaaavir Giloonçena Axitofel* cune şahareençe, Giloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa 1'lgəənbı yig-yigile geeb qeebaxhe vuxha. Manbışis Davudne yi'q'əle qeepxhes vukkan vuxha.

Davud İyerusalımğançe hexva

¹³ Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

- İzrailıybışın yik'ıbı Avşalomulqa vod satk'ıl.

¹⁴ Davudee İyerusalımeene cune gırgıne insanaaşik'le eyhen:

* **15:12** 15:12 Axitofel: şavuk'lene ats'a, mana insan Bat-Şevayna q'əsda dekmee ıxha. Bat-Şevayna adamiy, Uriy, Davudee gik'u'ı ıxha.

- İnçe heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılence yişde neng'usseccar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene, mana şaka avarq'ıl, yişde vuk'lelqa yiğbi exas, şaharıb g'ılincike ağaahas.

¹⁵ Paçcahne insanaşe eyhen:

- Şi yiğın nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen.

¹⁶ Paçcahıqab qihna mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'yre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a. ¹⁷ Paçcahıqad qihna gırgın milletcad qığeç'u, şahareeñçe qığəəne xaasqamee qadı, ulyoyzaran. ¹⁸ Gırgın mang'un insanar Keretbışika, Peletbışika[†], yixhud vəş (600) Gateeñçe cuqab qihna qabıyne Gatbışika sacıgee, cune ögiyle ilğeebaç'e.

¹⁹ Paçcahee Gatğançene İttayk'le eyhen:

- Ğu nya'a şaka i'qqə? Sak'le, ixhesde paçcahıka Avşalomuka axve. Ğu menne cigeençe g'e'eşşu qarına vor. ²⁰ Ğu inyaqa həşdəbişee qarı. G'iyına zı ğu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbəe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le Haagvecen!

²¹ İttayee paçcahıy alidghınıy qele:

- Vorne Rəbbilqanıy yizde xəring'üne paçcahne canılqan k'ın ixhen, ğu, yizda paçcah, nyaa'ar ixhee, zınar qık'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes.

²² Davudee İttayk'le eyhen:

- Qora manke ögilqa ilğeç'e, ögee hoora.

Gatğançene İttaykan gırgın mang'un insanar, cone k'anebın gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı.

²³ Paçcahın insanar əlyhəəmee, ölkeebın gırgın insanar okur aletçu gyaaşenbı. Paçcahee Qidronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an.

²⁴ Maa'ar Tsadokır ixhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abıynbı[‡] vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbışe ç'iyelqa gıviyxhe. Evyatarəe gırgın millet şahareeñçe qığeç'esmee q'urbanbı allya'a.

²⁵ Paçcahee Tsadokuk'le eyhen:

- Allahna q'utye şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zı yı'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeiy Cuna çadır[§] zak'le hagvasın. ²⁶ De'eş, «ğuşa Zas ikkana deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ikkan he'ecen. Zı Mang'une xile vorna.

²⁷ Paçcahee kaahın Tsadokuk'le eyhen:

- İleкке, hucooyiy eyxhe. Ğunayiy yiğna dix Axima'ats, Evyatarne duxayka Yonatanuka sacıgee hexxan hidi'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatarəeyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. ²⁸ Zı şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cıgee, sahrəe ixhes.

²⁹ Tsadokeeyiy Evyatarəe Allahna q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalimee axva.

³⁰ Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqeç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar ali'ı ixha deş. Mang'uka sacıgee suvalqa i'lqəənbıb vuk'lelqa kar atçu gyaaşe-gyaaşe ilqeebaç'e.

³¹ Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhaynbışde suralırva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a:

- Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'sləhətbi nişiscad kararı'dəənbı he'e.

³² Davud milletın Allahıs i'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxılıymee, Arkıbışda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalınbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. ³³ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Ğunar zaka sacıgee əlyhəəsxhee, ğu zas dağamra ixhes. ³⁴ İneкке yugun, ğuşa şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paçcah, zınar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkıs nukariyvalla hav'u, həşdəb vas haa'as». Məxüd vasse zas kumag ha'as

[†] **15:18** 15:18 Keretbi, Peletbi: ine milletne insanaşe paçcahıy g'aravuliyvalla haa'a vuxha. [‡] **15:24** 15:24 Leviyke g'abıynbı: Levi Yaaq'ubna xhebır'esda dix ixha. Allahee İzrailyışde yı'q'neençe mang'uke g'abıynbı kaahınaaşın kumagçer vuxhecəvna g'əvxü. [§] **15:25** 15:25 Cuna çadır: Mana Allahna muq'addasna çadır vob. inyaa Allahne muq'addasne çadırne hək'e'e eyhe. İzrailybi, Misirğançe qığeepç'ıyle qıyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahrəe vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailyışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, i'bəədatbınıy ha'a.

əxə. Vasse Axitofelin mu'sləhətbi alyt'ik'al ha'as əxə. ³⁵ Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaxhes. Paçcahne sarayee g'ayxhiyn gırgın kar, ğu kaahinaaşılqa Tsadokılqayıy Evyatarılqa hixhar ha'as. ³⁶ Manbışda q'öyre dix - Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarına dix Yonatan - manbışde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn gırgın manbışde xileka zalqa hixhar he'e.

³⁷ Avşalom İyerusalimeeqa i'kkəmeə, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16

Davudiy Tsiva

¹ Davud suvayle gəə girğilməe, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş (200) gıney, vəş t'exa qeqquvuynə t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ çaxırnə alyaat'u, manbid q'öne əmələlqa alixhxhi, Davudne ögilqa arayle.

² Paçcaheə Tsivayk'le eyhen:

- İnbı nyaqane ikkekka?

Tsivee eyhen:

- Əmələr paçcahın xaabınbı aleepxecenva, gıneyiy incilerid yiğne nukaraaşə oxh-necenva, in çaxırnə sahreene obzuruyınbışə ulyoğecenva adı.

³ Paçcaheə Tsivayk'le eyhen:

- Yiğne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor?

Tsivee paçcahık'le eyhen:

- Mana «G'iyına İzrailybışə yizde q'əsde dekkına paçcahiyvalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalimee axu.

⁴ Paçcaheə Tsivayk'le eyhen:

- Manke Mefiboşetın gırgın kar yiğın eyxhe.

Tsiva paçcahıs k'yorzul, alidghiniy qele:

- Saccu zı yiğne ulesqa yugra qoracen.

Şimeyee Davudus bed-düə haa'a

⁵ Paçcah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qığəç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qığəç'e.

⁶ Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudulqayıy Davudne insanaaşılqa g'ayebi ayhe.

⁷ Şimeyee Davudulqa inəxübna bed-düə haa'a:

- Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, kara'dəəna insan! ⁸ Ğu Şaulne cigee paçcah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yapk'ınne ebal-alla hı'ı. Həşde Rəbbeə paçcahiyvalla yiğne dixesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı.

⁹ Tseruya donane zəiyfayne duxee Avişayee paçcahık'le eyhen:

- Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paçcahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'in mang'una vuk'ul qooxas.

¹⁰ Paçcaheə eyhen:

- Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbeə «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüd hıma'ava» eyhes əxəyee?

¹¹ Davudee Avişayk'leyiy gırgıne cune insanaaşık'le eyhen:

- Zake g'ariynə yizde dixes zı gik'as ikkan. Mane Benyaminyaaşikeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alerçe, hasre heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüd Rəbbeə uvhu. ¹² Həməxüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyına zas hav'uynə bed-düə-alla, zas yugun ha'a.

¹³ Davudiy cun insanar cone yəqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeə suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbışılqa g'aye, toz dağa'a. ¹⁴ Paçcahiy cukan gırgın insanar İordanə damaysqa hipxhı, obzurva maa'ad manzilybı ha'a.

Avşalom İyerusalimqa ikkeç'e

¹⁵ Avşalomiy gırgına İzrailybışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka sacigee ıxha. ¹⁶ Davudna hambaz, Arkibışda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paçcah geer qa'ana! Paçcah geer qa'anava!» eyhe.

¹⁷ Avşaloməe Xuşayk'le eyhen:

- Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazıka sacigee idyark'in?

¹⁸ Xuşayee Avşalomuk'le eyhen:

- De'eş, zı saccu Rəbbeə, ine mülletın, gırgıne İzrailincar, g'əyxı'ynə insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas. ¹⁹ Ğu zak'le eyhelan zı şavusne nukariyvalla haa'as?

Hambazne dixes dişde? Yiğne dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasıb həməxübna nukariyvalla haa'as.

²⁰ Avşalomée Axitofelik'le eyhen:

- Şi hucooyiy ha'as ikkanva mı'sləhət g'avcelan!

²¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

- Yiğne dekke xaaqa ilyaakasva g'alyav'uyne cune caariyeşika g'alixhe. Manke gırgıne İzrailik'lecad ğu dekkis g'imece qıxhava ats'axhxesın. Yiğne suralyne gırgınbışeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas.

²² Avşalomée dekkine sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar gırgıne İzrailiyne ulene ögil dekkine caariyeşika g'ilexha.

²³ Mane gahbışıl Axitofelee g'avcuna mı'sləhət, Allahıken cuvab xhinne ıxha. Axitofelee g'avcuna mı'sləhət Davudnemeeyib Avşalomnemeeyib həməxüb vuxha.

17

Axitofelinniy Xuşayn mı'sləhətbi

¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

- Hasre zı yits'ıqvəd aazır (12 000) insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qihna gıxhas.

² Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şi manbışılqa k'yophur mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anəbın gırgınbı heepxasınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as. ³ Qiyğale gırgın millet zı vasqa sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alərçes ıkkın deş. Manke milletikid vıççud ixhes deş.

⁴ Man cuvab Avşalomusud gırgıne İzrailiyne ağsaqqalaasıd yugda qadayle. ⁵ Avşalomée eyhen:

- Qudoora, həşde Arkıbışda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyhenıçilid k'ırı alixhxhes.

⁶ Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomée mang'uk'le eyhen:

- Axitofelee şas inəxübna mı'sləhət g'avcu. Şi mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'eş, hidya'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe?

⁷ Xuşayee eyhen:

- Axitofelee həşde huvuna mı'sləhət yugna deşub. ⁸ Vak'lecad ats'an, yiğna dekkıy mang'ukan insanar igider vob. Manbı həşde balabı g'aysu axuyn syobı xhinne vob. Yiğna dek ək'elika sıç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alixhas deş. ⁹ Mana həşde mağarabışde sançee, deşxhee, menne cıgeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraaşılqa ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbışe eyhesin: «Avşalomuqa qihna apk'ininbı avub avxu». ¹⁰ Manke aslanaaşın xhinnen yik'binan igiderib qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne İzrailıybışik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrına g'oçax ıxhay, cukanbın nəxbın igider vuxhay.

¹¹ Zı vas inəxübna mı'sləhət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee* gırgın İzrailıybı deryahne mığlənə g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab yiğne xılən manbı dəv'eeqa vukkee. ¹² Mana axvane cigabışde sançee şi mang'ulqa xəənçə ç'iyelqa g'e'exhxhan şeh xhinne k'yooharas. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürre g'ilydyaraççe. ¹³ Mana menne şahareeqa ark'in ixheene, gırgıne İzrailıybışe mane şaharışqa t'ü'ər adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'arçes. Mane şaharıke sa k'inna g'ayeb g'alepçes deş.

¹⁴ Avşalomeeıy cukane gırgıne İzrailıybışe eyhen:

- Arkıbışda Xuşayna mı'sləhət, Axitofelyne mı'sləhətile yugba vob.

Məxüd Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdemeə, Axitofelyna yugna mı'sləhət havaakal haa'a.

Xuşayee Davudus xabar hoole

¹⁵ Xuşayee kaahınaaşık'le Tsadokık'leyiy Evyatarık'le eyhen:

- Axitofelee Avşalomusiy İzrailiyne ağsaqqalaası inəxübna mı'sləhət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. ¹⁶ Həşde şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axile. Şu mang'uk'le eyhe: «G'iyına xəm İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı».

¹⁷ Yonatanıy Axıma'ats En-Rogeele aaxva vuxha. Sa nukar içee manbışis xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hıvxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'lecab g'avces vukkan deşdiy. ¹⁸ Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid

* **17:11** 17:11 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailıyna nekke şımallına şaharnıy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailıyna nekke canubulına vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıyne k'anençə-qomaqqameeva eyhen ıxha.

man hark'in Avşalomulqa hixhar ha'a. Mañcil-allab manbı mançe zaraba qıǵeepç'ı Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. ¹⁹ Mang'une xhunaşşee örtuyug alyaat'u kahrızılqa aççu, çilqab xhit'a gyooka, şavuk'lecad vuççud g'imececenva. ²⁰ Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəiyfayke qiyghanan:

- Axima'atsiy Yonatan nyaane vob?

Zəiyfee manbışik'le eyhen:

- Damayke lǵeepç'ı.

Mane insanaşe manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykmee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an. ²¹ Avşalomun insanar apk'iniyle qiyğa, Yonatanıy Axima'ats kahrizeençe qıǵeepç'ı, paççaħ Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen:

- Oza qeepxhe, damayke zaraba lǵeepç'e.

Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a.

²² Davudıy cun insanar İordanne damayle lǵeebaç'enbı. Miç'eerilqasse damayle lǵıdeç'una sa insan axva deş.

²³ Axitofelik'le iş cune mı'slähətıka hidyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'xi' cune şahareeqa, xaaqa şiyk'al. Mang'vee cune karak hucooyiy ha'as ikkanvad uvhu, ark'in vuceecar vuc gıvayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha.

²⁴ Davud Maxanayimeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailıyşıka İordanne damayle lǵeç'e. ²⁵ Avşalomee, Amasa Yoavne cıgeeqa g'oşunbışda xərna gıyxhe. Amasa, Yitra donane İzrailıyğançeng'una dix ıxha. Mang'una yed Naxaşna yış Avıgailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avıgailıynar yıçu yeexhe. ²⁶ Avşalomee İzrailıyşıka Gilead eyhene cıgee çadırbı gıyxə.

²⁷ Davud Maxanayimeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareençe Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareençe Gileadğançena Barzilay abayle. ²⁸ Manbışe Davudusiy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'ıyn g'abbı, ooxhanas suk, xhit'a, urva, qoots'una suk, hüvə, ²⁹ itv, şor, zerane nikneke hı'ıyn nisse, vəq'əbı adayle. Manbışısqa məxüd qayle, g'oşun çolee missıbanıyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18

Avşalom qek'ana

¹ Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı gıvıyxhe. ² Davudee g'oşun xhebne cıgeeqa bit'al haa'a. Ts'eppiyne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avışay, xhebıd'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna gıyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen:

- Zı şoka dəv'eeqa hidyark'ın gıyaras deş.

³ Eskeraaşe mang'uk'le eyhen:

- Hımayk'an, şı heepxas gıyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ilyaakas deş. Yişınbışın surabı hapt'eeyib, manbı şaqa meeb sapk'ıl ilyaakas deş. Ğu yişde yits'ne aazırınğ'ule ooqana vor. Mançilesa, Ğu şas şahareençe kumag he'e.

⁴ Paççahee manbışik'le eyhen:

- Şosqa nəxüdiy yugda qöü, zı həməxüdüd ha'asın.

Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qıǵevç'esmee, paççaħ şaharne akkabışısne ulyoyzar. ⁵ Paççahee Yoavılqa, Avışayalqa, İttayalqa əmr haa'a:

- Hucoona ixhes, yızdemeə şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe!

Paççahee g'oşunbışde vuk'lel ulyobzurıynbışıs Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgıne eskeraaşik'le g'avxhuna.

⁶ Davudna g'oşun, İzrailıyşıka dəv'ə haa'asva qıǵooç'e. Dəv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe. ⁷ Maa'ab İzrailına g'oşun Davudne insanaaşılı avub aaxva. Mane yiǵıl maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır (20 000) insan qık'u. ⁸ Maana dəv'ə hıqiy-allane gırgıne cigabışeeqab hıvıyxharna. Mane yiǵıl ç'alagın g'ılıncile geeb insanar gyabat'a.

⁹ Avşalom Davudne insanaaşısqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alıxı, xənnə mı'qəne yivek avğançe l'ǵəəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bitaǵbınane cigayk açayxar. Məxür mana xəə'ər gıvarxın axva, vuc alıxına g'atirme qıǵevç'u avayk'anna.

¹⁰ Eskeraaşısne sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a:

- Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu.

¹¹ Yoavee cus man yuşan hı'ıyne insanık'le eyhen:

- Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ğu mana mankecar i'xı' gidek'u? Zı vas mançıl-alla yits'ille şekel* nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles.

¹² Mane insanee Yoavık'le eyhen:

- Yizde xıyaqa aazır şekelib† huvunaxhiy, zı paççahne duxaylqa xıl g'udyoyt'aliy. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn. ¹³ Zı paççahne cuvabıke qığec'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paççahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğınad yızın sura aqqas deşdiy.

¹⁴ Yoavee mang'uk'le eyhen:

- Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda.

Avşalom nu'qəne yivele qı'xı'carniy vor, mana qık'u deşiy. Yoavee xıyaqa xhebillə mızrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. ¹⁵ Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxa, mana i'xı' gek'ana.

¹⁶ Qiyğa, g'oşunun İzrailybışıqa qihna gypark'iy ç'əv he'ecənva, Yoavee şeypur i'lyviyxə. ¹⁷ Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənnə g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebışda anbar saa'a. Manke gırgın İzrailybı cone xaybşeeqa heebaxa.

¹⁸ Avşaloməe üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paççaahaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix ıxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniyne yiğlid‡ mançik'le Avşalomna haykalva eyhe.

Davuduk'le Avşalom qik'uva ats'axhxhe

¹⁹ Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen:

- Hasre zı g'adayvan paççahısqa hark'ın, Rəbbeə vuc duşmanaaşine xılənçe g'attixhan hu'ıva xabar hevles.

²⁰ Yoavee mang'uk'le eyhen:

- Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebnə yugna gaf paççahıs hee'e. G'iyna mang'una dix qık'u.

²¹ Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen:

- Hoorə, paççahısqa hak'ne, g'iyna g'acuyınbı mang'us yuşan he'e.

Mana insanır Yoavıs kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna. ²² Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavık'le eyhen:

- Hucooyiy eyxhe ixhəcen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas.

Yoavee eyhen:

- Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ikkan? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş.

²³ Mang'vee eyhen:

- Hasre hucooyiy eyxhe ixhəcen, zı g'adaxvanasda.

Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögeə qexhe. ²⁴ Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ilqec'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöo g'eece. ²⁵ Mang'vee paççahılqa onu'u, cuk'le g'acuyın paççahıs yuşan ha'a. Paççahee eyhen:

- İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes.

Mana insan hiyxhar ıxha. ²⁶ G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qöona sa merna insanır g'eece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen:

- Meer sa merna insanır g'adayxvan qöo.

Paççahee eyhen:

- Manar xabar vukkekkanə vor.

²⁷ G'aravulyçee eyhen:

- Ts'erriyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar.

Paççahee eyhen:

- Mana yugna insan vor, mana yugne xabarıkə i'qqə.

²⁸ Axima'atsee paççahık'le it'umda eyhen:

- Gırgın yugda vod!

Qiyğa mana paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

- Yuğne Allahıs, Rəbbıs şukur vuxhena! Rəbbeə valqa, yizde paççahılqa, xıl g'ott'uluynbı yuğnəcab xıyaqa quvuyınbı.

²⁹ Paççahee eyhen:

* **18:11** 18:11 yits'ille şekel: 115 gramılqa ələən nuk'ra ıxha. † **18:12** 18:12 aazır şekel: 11 kilolqa ələən nuk'ra ıxha. ‡ **18:18** 18:18 G'iyniyne yiğlid: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassəncad gahıbı eyhe ıxha.

- Yızda dix Avşalom yugrane vor?
Axima'atsee eyhen:
- Yoavee zıny sa merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alıkkı-gıkkıy gıtxhu g'acu. Zak'le maa hucoome ıxhay, nenme ıxhay ats'a deş.
³⁰ Paççahee eyhen:
- Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre.
Manar sa suralqana qıxha ulyoyzarna. ³¹ Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen:
- Yızde xərıng'us, paççahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbəe g'iyına valqa g'elil qeepxhaynıbıde xılənçe ğu g'attıxhan h'ına.
³² Paççahee mang'uk'le eyhen:
- Yızda dix Avşalom yugrane vor?
Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen:
- Hasre yızde xərıng'une paççahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne gırıng'uk Avşalomuk ıxhayn ihceen.
³³ Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa ılqəç'u, geşşena. Mang'vee ooqa ılqə-ılqə eyhe ıxha:
- Yızda dix, yızda dix Avşalom! Dix, yiğne cıgee zıcarxhiy qik'una! Yızda dix Avşalom!

19

Yoavee Davudus ğux haa'a

- ¹ Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'ib avquva» hixhar ha'a.
² Mane yiğilın duşmanaaşile ğamepxhay ak'ılqa sıyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. ³ G'oşun mane yiğil şahareeqa, də'veençe hıxu qöona, naş qexhe dyugulenra şahareeqa ı'kkəəna xhinne ikkyooç'e. ⁴ Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a:
- Yızda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yızda, ay dix!
⁵ Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen:
- G'iyına yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attıxhan h'ıyn yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u. ⁶ Vas ğu g'imecenanı vukkan, ğu ikkananı vukkan deş. G'iyına ğu yişde gırıng'uk'le haguyn, g'oşunbışın ç'ak'ınbıyiy manbışın insanar yiğnemee vuççud deşın kar vodun. G'iyına zalqa hitxhır, Avşalom axu yişın gırınbı g'iyına hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. ⁷ Həşde milletısqa qıgeç'e, manbışıs yik'ıbı hele. Rəbbılqan k'in ixhen, ğu g'iyına milletısqa qıgdeç'vee, vaka exhılilqasse sacar insan axvas deş. Manud mek'valile g'iyıniyne yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pısın kar ixhes.
⁸ Paççah oza qıxha, şaharne akkabışısda giyar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışısne gyu'urva» uvhumee, g'oşun paççahısqa savayle.

Davud İyerasalimqa sıyk'al

- Gırın İzrailybıme cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe. ⁹ İzrailyne gırıgıne nasılbişe sana-sang'uka xılıyn ha'a, eyhe ıxha:
- Paççahee şı yişde duşmanaaşine xılənçe g'attıvıxhan hav'u! Fılıştınaaşde xılənçeb mang'vee şı g'attıvıxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkeençe hıxu. ¹⁰ Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na Avşalomur də'vee qik'una. Həşde paççah Davud yı'q'əlqa sak'al h'ıynemee, şu nya'a vuççud itteyhe?
¹¹ Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayıy kaahin Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ıxele:
- Yahudayne ağsaqqalaaşik'le inəxüd eyhe: «Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'amee, şu nya'a nekke qiyğıynbı vooxhe? İzrailycad yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. ¹² Yızın çocar, şı sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şu nekke qiyğıynbı vooxhe?» ¹³ Amasayk'led eyhe: «Nya'a şı sa ebanbı dışde vob?»* Yızde k'ane gırıgıne gahbışıs Yoavne cıgeena g'oşunbışda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançıleb pışda ver ablee'ecen».
¹⁴ Mang'vee məxüd gırıgıne Yahudeeşın yik'ıbı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen:
- Paççah, ğunar, yiğın gırın insanarıb savk'le.
¹⁵ Paççah sak'i, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke ağahasva Gilgal eyhene cıgeeqa abayle.

Davudee Şımeyılqa yiğ alıya'a deş

* 19:13 19:13 Sa ebanbı: Amasa Davudna xıdlı ıxha.

¹⁶ Baxurimğançene Benyaminne nasileençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacigee zaara paçcah Davudne ögeeqava geç'e. ¹⁷ Mang'uka Benyaminaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsiva, yits'uxhvayre (15) mang'una dix, g'ayrer (20) nukar arayle. Manbı zaraba-zaraba İordanne suralqa paçcahısqava avayk'an. ¹⁸ Coyub paçcahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xizan damayle alğaahasva, damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paçcah İordanne damayle ilğeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gızıyaraç'e. ¹⁹ Mang'vee paçcahık'le eyhen:

- Hasre yizde xəring'uk'le zal bınah g'umooecen. Ğu, yızda paçcah, İyerusalimğançe qıgeç'uyne yiğil zı, yiğne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale humaa'a. ²⁰ Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyna paçcahne ögilqa gırgıne İzrailıybışile ögee arı.

²¹ Tseruyayne duxee Avişayee eyhen:

- Şimeyee Rəbbee g'əyxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ikkan.

²² Davudee eyhen:

- Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailıyna paçcah ıxhay yugda ats'a vod, mançıl-allar g'iyna İzrailee vuşucar gik'as deş.

²³ Paçcaheee qiyğa Şimeyk'le eyhen:

- Ğu gik'as deş.

Paçcaheee mang'us k'ın g'iysar.

Mefiboşet Davudusqa arayle

²⁴ Şaulna neva Mefiboşet paçcahne ögilqa arayle. Paçcah ark'ınne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'alasde yiğılqamee, mang'vee g'elybıyiy tanalınbı hodğul deş, muç'ru gyapxı deş. ²⁵ Mana paçcahne ögilqa İyerusalimeeqa arımee, paçcaheee mang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı?

²⁶ Mefiboşetee eyhen:

- Yızda xərna paçcah! Zı, yiğna nukar, k'arava, zas əməleys palanbı ı'xı', vaka sacigee əlyhəəsnıy ikkan. Yızde nukaree, Tsiveeme, zas horbı hı'ı. ²⁷ Man k'ıldan xhınne, mang'vee paçcahne ögil zalqa zı hıdı'ıyın cad karbı qı'ı. Yızda xərna paçcah, ğu Allahna malaaiik xhinnena insan vor. Həşde vas hucooyiy ikkan manud he'e. ²⁸ Yızde q'əsdə dekkıne nasılən gırgınbı ğu gyapt'askannıy. Ğumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranıl ğı'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ghal deşın.

²⁹ Paçcaheee mang'uk'le eyhen:

- Nya'a xılıy qa'a? Zı vak'leyiy Tsıvayk'le çolbı q'öna qe'eva eyhe.

³⁰ Mefiboşetee paçcahık'le eyhen:

- Yızda paçcah xaaqa salamatra sak'iyle qiyğa, hasre gırgın vuceecad aleet'ecen.

Davudee Barzilayk'le geer qa'anava eyhe

³¹ Gileadğançena Barzilayır Rogelimğançe arı ıxha. Paçcah İordanne damayke alğahasva, manar paçcahıqa İordanne damaysqamee qaraylena. ³² Barzilay geer q'əsdə, molyts'alyne (80) seneeqa hirxhılyna sa adamıy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paçcah Maxanayim eyhene cigee axvamee, paçcahısın gırgın kar Barzilayee adayle ıxha. ³³ Paçcaheee Barzilayk'le eyhen:

- Zaka sacigee damayke ilğeç'e, vasın gırgın kar zı İyerusalimee helesın.

³⁴ Barzilayee paçcahık'le eyhen:

- Zaqa nımeena ı'mı'rne avxu zı vaka İyerusalimeeqa ı'qqəs? ³⁵ Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişınar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançın evad qöönne? Zak'le mə'nıy qədəqqəne adameeşınıy zəyifabışın sesid g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişısne hexxara yızde xəring'us paçcahıs yuk ıxhes? ³⁶ Zas paçcahıka İordanne damayle ilğeç'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişısınne zas məxdın mukaafat? ³⁷ Hasre zı sak'ı, yızde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qik'as. Yiğna nukar, yızda dix Kimham hasre vaka damayle ilğeç'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayiy qöo mang'us manab hee'e.

³⁸ Paçcaheee eyhen:

- Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğeç'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ikkan, vas ikkanan gırgın zı ha'asın.

³⁹ Gırgın millet İordanne damayle ilğeç'uyle qiyğa, paçcahır damayle ilğeç'ena. Qiyğa paçcaheee Barzilayıs ubba hı'ı, mang'us xayır-düə hoole. Manar cune xaaqa sıyk'al.

⁴⁰ Paçcah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigee yir Kimham hayk'an. Yahudeeşına goşunna gırgına, İzrailıybışdeme goşunna sura paçcahıka avayk'an.

İzrailıybişe Yahudeeşika xliyn ha'a

⁴¹ Gırgın İzrailıybi paççahısqa abı, eyhen:

- Nya'a yişde çocaşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbişe ğu, yiğna xizan, yiğne k'anebin insanar İordanne damayle alğav'u?

⁴² Gırgıne Yahudeeşe alidghınıy qele:

- Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançike şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranile otxhuniy otxhuninne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadee alyaat'u?

⁴³ İzrailıybişe Yahudeeşis alidghınıy quvu, eyhen:

- Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dişdiy ts'etta uvhu?

Yahudeeşin cuvab İzrailıybişde cuvabile qetan eyxhe.

20*Şeva Davudılqa g'elil qıxha*

¹ Mane yiğbişil Benyaminaaşına Bikriyna dix Şeva donana sa kara'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen:

- Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacigeedın kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailıybi, gırgınbı xaybişeeqa savk'le!

² Gırgıne İzrailıybişe Davud g'alerçu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paççahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerusalımıqamee Davuduqa qihna avayk'an. ³ Davud cune İyerusalımeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyın caariyebi sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer giviyxhe. Mang'vee manbişis gırgıncad helen. Mana saccu manbişika g'ilexha deş. Manbı sip'irer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qığeebaç'e deş.

⁴ Paçcahee Amasayk'le eyhen:

- Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe.

⁵ Amasa, Yahuder sacıgeeqa qoot'alasva ark'ımeeyir, cus gyuvxhuynе gahıl yı'q'əlqa siyk'al deş. ⁶ Davudee Avişayk'le eyhen:

- Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyapt'ı, ğu mang'uşar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabırbişika it'um hı'yın şaharbí t'abal hı'ı, yişde uleke aygval.

⁷ Yoavın insanar, Keretbí, Peletbí, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalımeençe mang'uşa qihna gyabak'a. Manbişil ooyur Avişay ıxha.

Yoavee Amasa gek'ana

⁸ Manbı Gıveoneene xənnə g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbişde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalınbı ıxha, yıq'eeqab ts'ira qav'u vuxha. Mane ts'iraylıd g'ilınc gıvatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ilınc gıvatxınne cıgeençe qakkıtıxhı, g'e'exhıxan.

⁹ Yoavee Amasayk'le eyhen:

- Yızda çoc, ğu yugrane vor?

Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xıleka muç'ruyke aqqaqqa. ¹⁰ Amasee, Yoavne solne xılene g'ilıncılqa fıkrı hoole deş. Yoavee xılen g'ilınc Amasayne vuxhıyaqa hı'xı' mang'un iç'alatbí ç'iyelqa ehokka'a. Q'öd'es g'ilınc hı'xəsdə iş aaxva deş, manə mankecar qek'ana.

Yoavıy cuna çoc Avişayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an. ¹¹ Yoavne insanaaşına sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen:

- Şavusiy Yoav ikkan, vuşuyiy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracen.

¹² Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'uşne ulyoyzar g'eceme, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalın kar adaççe. ¹³ Amasa yəqqı'le alyart'ıyle qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an.

Şeva gek'ana

¹⁴ Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılqasse gırgıne İzrailıyne nasılbişde yı'q'neençe ilğec'e. Maane cigabişeençeb g'oşun sabı, mang'uşab qihna avayk'an. Sayıb mang'uşab qihna Berim eyhene cıgeençenbı avayk'an. ¹⁵ Yoavna g'oşun k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaaqqana. Manbişe şaharne cabırbişde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtn

ciga hı'ı, cabır bı qukkıyok'al ha'as havayk'an. ¹⁶ Mane gahıl sa ək'elikane zəyifee şahareeñçe ts'ir hav'u, eyhen:

- K'ırıbı alixhxhe! K'ırıbı alixhxhe! Hucoona ixhes, Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesin cuvab vodun.

¹⁷ Yoav məng'ısqana qarımee, məng'ee qiyghanan:

- Yoav ğune vor?

Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe.

Zəyifee meed eyhen:

- K'ırı alixhxhe, zı, yığne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes.

Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alidghuniy qele.

¹⁸ Zəyifee eyhen:

- Şenke «Mı'sləhət Avel eyhene şahareeñçe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbışe məxüb g'ooce vuxha. ¹⁹ Mana İzrailyna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vodna. Vas İzrailyne xəbne şahar bışda sane hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanna şahar bışda sa hı'ğəəkar haa'as vukkan?

²⁰ Yoavee alidghuniy qelen:

- Hı'ğəəkar aa'asdayiy avaak'an haa'asda fıkr zake əq'əna quvxhecen! ²¹ Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane cigeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqa g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qığeç'u, əlyhəəsda.

Zəyifee Yoavık'le eyhen:

- Mang'una vuk'ul şaharne cabır ıle valqa dağepçes.

²² Zəyifa ək'elika i'ğiykir milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletnıb Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'in, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub eyhərne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybışeeqa siviyk'al. Yoavır İyerusalımqa paçcahane k'anyaqa siyk'al.

Davudus k'anebnın insanar

²³ Yoav gırgıne İzrailyne g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda xərna ıxha. ²⁴ Adoram həmbalaaşına xərna ıxha. Axıludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha. ²⁵ Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha. ²⁶ Yair eyhene şahareeñçena İra Davudusne kaahin ıxha.

21

Giveonbışe Şaulike g'abıynbışike qəl qığaaha

¹ Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, xhebillə sen çiçiqad qıhna q'ttin ıxha. Mançineme Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen:

- Man Şauleeyiy cune nasilen k'yav'uyne ebal-allə vod. Mang'vee Giveonğançənbıniy gyapt'ı.

² Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbışika yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailybı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletike avxuynbı vuxha. İzrailybışe manbı üçübbə g'alya'asva k'in g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykın. Mang'us mane cigabışee saccu İzrailybıyiy Yahuder avxu vukkan vuxha. ³ Davudee Giveonaşike qiyghanan:

- Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbe g'əyxı'yne milletis xayır-düə huvuynemee, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxəyee?

⁴ Giveonbışe mang'uk'le eyhen:

- Şas Şauliniy cune nasilen k'inəəğəyiy nuk'ra ıkkən deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkən deş.

Davudee manbışik'le eyhen:

- Şos hucooyiy ıkkən, zı manıd ha'asın.

⁵ Manbışe paçcahık'le eyhen:

- Şi İzrailil imaxvacənva Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı. ⁶ Mang'uke g'arına yıghıyre adamiy şasqa hele. Şınab manbı Rəbbe g'əyxı'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine öğil gıvaaxanas.

Paçcahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe.

⁷ Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanna dix Mefiboşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine öğil Yonatans k'in g'assırva. ⁸ Paçcahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişşee Ritspee Şauluke vuxuyn dıxbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişşee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyn xhyre dix alyabat'a. ⁹ Mang'vee manbı Giveonbışısqa qoole. Giveonbışe manbı

Rəbbine ögöl suval givaaxananbı. Manbışda yighırsana sacigee habat'anbı. Manbı xhit'a qıviyşalne ts'eppiyne yiğbişil givaaxan.

¹⁰ Ayyayne yişşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaççe. Ritspa xhit'abı qiyşal gibğılne yiğbişile, gıvaxınınbışılqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayıtbişısqa yiğniyiğın xəybışın şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş. ¹¹ Şaulne caariyee, Ayyayne yişşee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana.

¹² Davudee hark'ın, Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışike g'eşşenbı. (Filiştinaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğıl manbışın mayıtıbı Bet-Şeane maydama gıvayxananbı. Yaveşgançene insanaaşeb abı, manbışın mayıtıbı qəqənbı.) ¹³ Davudee Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene gıvaxınne yıghing'unud bark'vbı sa'anbı.

¹⁴ Davudne insanaaşe Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyaminaaşine cigabişene Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkıne, Gişine, mağareene nuyq'vnesnee k'eyxha. Paççaheer manbışik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkaynemee ha'ane gırgıne düəbişis alidğhınıy qelen.

Filiştinaaşikan dəv'əbı

¹⁵ Meeb Filiştinaaşda İzrailybışika dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyxəmee Davud oyzarna. ¹⁶ Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebıd vəş (300) şekel* yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edın g'ılnc qı'ı eyxhe. ¹⁷ Tseruyayna dix Avışay Davudusqa kumagıs qarı, Filiştinğançena mang'vee r'ıxı', gek'ana. Mane gahıl Davudne insanaaşe mang'us k'ın g'assır, eyhen:

- İzrailin işix k'imədəqqəcenva, sayır ğu şaka dəv'eeqa ayres deş.

¹⁸ Mançile qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Mane gahıl Xuşa eyhene cigeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana.

¹⁹ Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxananeer Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'ır qexhvane xhanayn argacın dal xhinne xəttə ıxha.

²⁰ Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuynə səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ıxha. Mane insanne xileppışilib, g'elybışilib yixhıble t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab (24) t'ub vuxha. ²¹ İzrailybışik'le mang'vee nen qadiy eyhemee, Davudne çocune Şımayne duxee Yonatanee mana gek'ana.

²² Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xileke hapt'ı.

22

Davudee Rəbbis opk'unna mə'nıy

¹ Rəbbeer Davud gırgıne cune duşmanaaşineyiy Şaulne xılənçe g'attixhan hı'mee, Davudee Rəbbis ina mə'nıy qəbəqqə:

² Rəbb yızda suva vobna,
yızda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna.

³ Allah yızın ganz vodun,
Mang'usne zı dyugul ixhes.
Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva,
it'umun cıga Mana vor.

Allahee zı g'attixhan ha'a.
Ğu, Rəbb, zı eb ulyoğanbışde xılənçe g'attixhan ha'a!

⁴ Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as,
yızde duşmanaaşine xılənçer g'attixhanasda.

⁵ Yızde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha,
zı gek'ane damabışile zı qəyq'ən ıxha.

⁶ Ahalın t'ü'bı zalqa alitk'ır ıxha,
gyapt'asde gugubişeqar zı gırxhu ıxha.

⁷ Dağamiyvalee zı Rəbbilqa onu'yn,

* 21:16 21:16 Xhebıd vəş (300) şekel: mançee 3,5 kilo ıxha.

- Allah kumagıs qort'ul.
 Mang'uk'le yızın ses Cune xaa* g'ayxhiyn,
 yızın uts'ur Mang'une k'iriyısqa hitxhuriyn.
 8 Mang'us qəl vuxhal-alla
 ç'ıye oyt'al, i'ğiykaran,
 xəən xhebbı i'ğiykar, manbı hoyharanbı.
 9 Mang'une quşeençe kuma qığeç'u,
 ghalençe gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə.
 Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar.
 10 Mang'vee xəybı qaxı, ç'iyelqamee geç'ena.
 Miç'axiyvalla Mang'une g'elybışik avub vuxha.
 11 Sa keruvulil† alixı,
 mutsine xilibişil ilexa.
 12 Hiqiy-allan ciga xəmdilqa sak'al ha'a,
 xhineka gyatsts'iıne k'aarine buludbışike Culqa açsesın kar ha'a.
 13 Mang'une nuruke
 gyotxhanan ts'a qı'ğəə ıxha.
 14 Rəbbe xəybı g'əhətqə'ə,
 Haq'-Ta'aalee ses gayayhe.
 15 Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı,
 ts'ayılpın i'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı.
 16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke,
 quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasıke,
 deryahın k'oralybı g'ece giyğal,
 dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal.
 17 Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı,
 zı k'orane xhyanbışeençe qığavhu.
 18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı,
 zı g'imece eyxhenbışike,
 yızdemee geeb gucnanbışike g'attixhan hı'ı.
 19 Yizde pisde yiğil manbı yizde ögilqa qığeepç'ı,
 Rəbbeeme zı aqqı.
 20 Mang'vee zı dağamiyvalike hixu'u,
 zı ikkiykın, zı g'attixhan hı'ı.
 21 Yizde qopkuvalis sik'ı Rəbbe zı hıvu,
 yizde xilene məttivalis sik'ı hıvu.
 22 Mang'vee məxüd hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva,
 pısa ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hidi'ıva.
 23 Mang'un gırgın q'aanunbı yizde ögil vod,
 Mang'une g'aydabışiler hixu deş.
 24 Zı Mang'une ögil məttıne yik'eka ıxha,
 zıcar zı bınahıke havacına.
 25 Rəbbe yizde qopkuvalis sik'ı hıvu,
 Cune ulene ögil yizde məttivalis sik'ı hıvu.
 26 Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe,
 kaamılınbışika kaamılyra vor.
 27 Məttınbışika məttıra,
 quç'opkuriynbışika, cone quç'opkuriys sik'ı eyxhe.
 28 Hooç'an-g'ooç'anınbı Ğu g'attıvxhan haa'a,
 cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul gıviyxhe,
 manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a.
 29 Rəbb, Ğu yızın işiğ vod,

* 22:7 22:7 Cune xaa: Davudee inyaa Allahne çadırına hək'ee eyhe. İzrailıy, Misirğançe qığeepç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailıyşe Allahus q'urbanı gyaat'a, i'bəədatbınıy ha'a. Qiyğab Davud peyğambarne gahulib mana İyerusalımeeni yob. † 22:11 22:11 Keruv: xulibnana malaik vor.

- Ğu yizda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a.
 30 Zı Vakasana duşmanaaşıkın ha'a,
 yizde Allahıka şaharbí aqqaqqa.
- 31 Allahna yəq kaamilyba vob,
 Rəbbin cuvab mətdıdına vod!
 Mang'ulqa yı'q' qizzırna gırgına,
 Mang'veen g'attixhan ha'ana.
- 32 Rəbbile ğayrı, Allah vuşune vor?
 Yişde Allahıle ğayrı, medın ganz nenne vod?
- 33 Allah yizda it'umna g'ala vobna,
 Mang'veen yizda yəq qopku qaa'a.
- 34 Mang'veen yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a,
 Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa.
- 35 Mang'veen yızın xıleppi dəv'əysın xhinne qa'a,
 zasse tuncıke hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən.
- 36 Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu,
 Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı.
- 37 Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə,
 zı məxür qaçayxarır deş.
- 38 Zı duşmanar g'ee'epşıynbı, manbı gyapxıynbı,
 manbışıkın ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş.
- 39 Zı manbı hööq'əv'u ç'əvxhana,
 manbışısse suğoots'asıb vəvxü deş,
 yizde g'elybışik avqa manbı qukk'yopk'ul.
- 40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alıpk'ır,
 zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yizde g'eliqqa huvu.
- 41 Duşmanar zalqa yı'q'ı'hına qav'u,
 zı g'imecenanbışıkınıd zı hı'ıyn.
- 42 Manbışe uleppi ooqa qe'eevid, manbı g'attixhan haa'anbı vuxha deş,
 Rəbbılqa onu'eevid, Mang'veen alidghınıy quvu deş.
- 43 Zı manbı k'ööq'ü, toz xhinne qav'u,
 şahrabışeedın battağ xhineeyib k'ööq'üynbı.
- 44 Ğu zı, yizde milletne g'elil qepxhayke g'attixhan hı'ı,
 zake milletbışda xərna hı'ı,
 zak'le dyats'ancad milletbı yizde xılyaqa quvu.
- 45 Menne cıgeençenbı yizde ögil k'yozarav'uyınbı,
 yızın do g'ayxhımee, eyhen ha'a.
- 46 Menne cıgeençenbı yizde ögil hapq'ırıynbı.
 Qəp'q'ı'n zezəbı atk'u,
 dyuguleepxhayne cıgeençe qığeepç'ıynbı.
- 47 Rəbb vorna! Yizde Ganzıs şukur vuxhena!
 Zı g'attixhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e!
- 48 Allahee zal-alla qəl qığaaaha,
 milletbı yizde xılyaqa qele.
- 49 Mang'veen zı yizde duşmanaaşıne xılençe g'attixhan ha'a,
 Mang'veen zı yizde duşmanaaşıle ooqana ha'a,
 Zı eb ulyooğanbışde xılençe g'attixhan hı'ı.
- 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as,
 zı Yiğne doıys şukur haa'as!
- 51 Allahee Cune paççahıs xədnı ğamxhaybı heles,
 g'əyxi'ıyne Davudne nasıles gırgıne gahbışılıcab yugvalla haagvas.

23

Davudee nekke qiyğa uvhuynbı

¹ Davudee nekke qiyğa inva uvhu:
 – Yesseyne duxee Davudee,

Allahee axtı qı'ine insanee,
 Yaaq'ubne Allahee g'əyxi'ng'vee,
 ittune miznane mə'niybı İzrailee qədəqqəng'vee
 inəxüdüd eyhe:

² Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu,
 Mang'un cuvab yizde mizel vod.

³ İzrailyne Allahee inəxüd uvhu,
 İzrailyne Ganzın zak'le inəxüd uvhu:
 «Allahıle qəyq'ənanang'vee
 insanaaşiş qopkuba xəbvalla haa'a.

⁴ Mana buludbı deşde miç'eeb ılqəəne,
 gyoğıyle qiyğa hits'aagharne,
 ok' aleylyaa'ane verıgne ulek akar».

⁵ Hək'əbab, Allahee yizda xızan g'əvxüna!
 Mang'vee zaka ğırgıne ğahbışısın cuvab dışde g'ats'atk'un?
 Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha.

Mang'vee zas ıkkananbı hele,
 Mang'vee zı g'attixhan ha'a.

⁶ Ğırgın karar'dəənbı zazabı xhinne dağaa'as.
 Manbışılqa şavaacad xıl hotkas deş.

⁷ Manbışik soot'asınbışe,
 nizeyl, g'ılncıl alyapt'as vukkan.

Manbışın ğırgınbı cigeecab
 gyooxhan haa'asınbı.

Davudun igider

⁸ Davudne igideeşin do bı inbı vod:

Taxmonne şahareənçena Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha. Sa döv'ee mana molyud vəş (800) insanılqa nizeyka hark'in, manbı gyapt'ıynbı.

⁹ Mang'ule qiyğa Axoxiyına neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha. Mana xhebne igidna sa ıxha. Fılıştınaaşine g'oşunulqa cuvab ayhemeə, mana Davuduka ıxha. İzrailybı yı'q'əlqa ts'its'əəpxhamee, ¹⁰ saccu sa Eleazar cune cigeençe i'ğdiykar. Mang'vee g'ılncıl alyaat'u, xileppı rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Fılıştınar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ılncı dağəççes əxə deş. Mane yiğıl Rəbbe İzrailybışıs xədn ğameəpxhay hele. İzrailybı mane yiğıl Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab sivyk'al.

¹¹ Mang'ule qiyğiyına Harar eyhene şahareənçena Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yəqqeə Fılıştınar Lexi eyhene cigee sabayle. Maad hüvə oozıyn çol ıxha. İzrailybışın müllet Fılıştınaaşile q'ətq'ı'n, mançe hexvan. ¹² Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyooyzar. Mang'vee Fılıştınaaşişqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğıl Rəbbe İzrailybışıs xədn ğameəpxhay hele.

¹³ Suk qıviyşalne ğahl xhebts'alyne (30) xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane ğahl Fılıştınaaşına g'oşun Refaimne q'adaalılqa savayle. ¹⁴ Davudmee xıl hidixharasde cigee ıxha. Fılıştınaaşikene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha. ¹⁵ Davud xhyanıka gyorxhan ıxhayke eyhen:

- Zas Bet-Lexemne akkaysneəne kahrizeənçe xhyan ikkekkanaxhiy ıxhana!

¹⁶ Manke mane xhebne igideə Fılıştınar sabıyne cigayne yı'q'neənçe g'ılncıbşıka cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışısneəne kahrizeənçe xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkin, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. ¹⁷ Mang'vee eyhen:

- Rəbb, Ğu zı mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəp'ı'n xhyan gyatsts'es hapt'ıninbışda zı eb ulyoğayee?

Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igideə hı'ı.

¹⁸ Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne (30) igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebıd vəş (300) insanıka saçıkku, manbışın ğırgınbı mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igidin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe. ¹⁹ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş.

²⁰ Yehoyadayna dixır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şahareənçe qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğənçena inekke yugna

igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğil k'orane cigeeqa giç'u, şir gik'u. ²¹ Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ixha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'in, Misirğançeng'une xilençe ts'its'i'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana. ²² Man gırgın Yehodayayne duxee Benayee ha'a. Mançil-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ixha. ²³ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe.

²⁴ Mane xhebts'alyne (30) igidne yı'q'nee inbıb vuxhaynbı:

Yoavna çoc Asahel,

Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan,

²⁵ Xarodğançena Şammaiy Eliqa,

²⁶ Peletğançena Xelets,

Teqoağançena İqqeşna dix İra,

²⁷ Anatotğançena Aviezer,

Xuşabışda Mevunnay,

²⁸ Axoxibışda Tsalmón,

Netofğançena Maharay,

²⁹ Netofğançene Baana dix Xelev,

Benyaminne nasıləna Giveağançene Rivayna dix İttay,

³⁰ Piratotğançena Benaya,

Gaaşne q'adaalile Hıday,

³¹ Aravğançena Avi-Alvon,

Barxumğançena Azmavet,

³²⁻³³ Şaalvonğançena Eliaxba,

Yaşenin dixbı,

Hararğançene Şammaйна dix Yonatan,

Ararğançene Şararna dix Axiam,

³⁴ Maakağançene Axasbayna dix Elifelet,

Giloğançene Axitofelyna dix Eliam,

³⁵ Karmelyğançena Xetsray,

Aravğançena Paaray,

³⁶ Tsovağançene Natanna dix İgal,

Gadne nasıləna Bani,

³⁷ Ammonğançena Tseleq,

Tseruyayne duxayn Yoavin silah ı'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray,

³⁸ Yeterğançena İrayiy Garev,

³⁹ Q'etbışda Uriy.

Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yighiyre (37) insan ixha.

24

Davudee millet qədəqqə

¹ Rəbbına qəl meeb İzraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoorə, İzrailiyiyiy Yahuder qəppə». Məxür Mang'vee Davud İzrailiyişılqa g'elil q'ı.

² Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavık'le eyhen:

- Həşde Danile Beer-Şevalqamee*, gırgıne İzrailyne nasılışde yı'q'nee iviykre, manbı qəppə. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axhxes ıkkən.

³ Yoavee paççahık'le eyhen:

- Yiğın millet nimeeniy, hasre Rəbbeə, yiğne Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geəb qe'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan?

⁴ Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabile ooqan ixha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətqəş vüqəvə paççahısse qığeebaç'enbı. ⁵ Manbışe İordanne damayle ilğeepç'i, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadıne nasıləne cigabışile k'ena

* **24:2** 24:2 Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahl İzrailyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaşine sahree, İzrailyna nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailyne k'anəneç-qomaqameeva eyhen ixha.

Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. ⁶ Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançe Dan-Yaan eyhena şahar ilgevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. ⁷ Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivbişdeyiy Kana'anbişde gırgıne şaharbişeeqa manbı hapk'ın, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa. ⁸ Yüç'ne vuzeyiy g'ane (20) yiğee manbişe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerasalimeeqa siviyl'al. ⁹ Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ilıncıka söyxs əxsəda molyud vəş aazır (800 000), Yahudeeyir xhod vəş aazır (500 000) igid ıxha.

Allahee Davudus caza hoole

¹⁰ Davudee millet qətqəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen:

- Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirike ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u.

¹¹ Davud qınne yiğil miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen:

¹² - Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillə kar gıxhxhes. Mançin sa g'əyxə, Zı vak ha'as».

¹³ Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

- G'əyxə, yighille senna yiğne ölkee mısvalyby ıxhane vas ıkkən? Xheyible vazna hıxu yiğne duşmanaaşine xılənçe iykarasne ıkkən? Deşxheene, xhebillə yiğna yiğne ölkee yi'q'ı'n ık'arby ıxhane ıkkən? Həşde yugba fikir opxhun, şu yiğın cuvab eyhe. Zı hark'ın zı G'axuvuyng'uk'le eyhes.

¹⁴ Davudee Qadık'le eyhen:

- Yızdemeə geed dağamda vod. İnsanne xıyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xıyaqa gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhi'm geəb vob.

¹⁵ Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vuceə gyuvxhuna gah ç'əvıvıxhesmee, Rəbbe İzraililqa yi'q'ı'n ık'arby g'ıxele. Danile Beer-Şevalqameə yights'al aazır (70 000) insan qek'a.

¹⁶ İyerasalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemeə, Rəbbis maabın insanar qiviyykkn, malaaikık'le eyhen:

- Ç'əv, xıl g'ayşe!

Rəbbin malaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevuşıda ıxha. ¹⁷ Davuduk'le millet gek'an malaik g'acumeə, Rəbbik'le eyhen:

- Bınah hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaaşə hucoone hı'ı? Manbişil-alla zasiy yizde xızasın caza hevle.

¹⁸ Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen:

- Hark'ın Yevuşıda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ale'e.

¹⁹ Qadine cuvabıka, Davud, Rəbbe əmr hav'uyn xhinne maqa hayk'an. ²⁰ Aravna avqa ilyakkımeə, Davudiy cun insanar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qığec'u, paççahne ögil ç'iyelqameə k'yorzul, ²¹ eyhen:

- Nəxürkenane yizda xərna paççah zasqa arı?

Davudee eyhen:

- Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alyasdemee zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletlin yi'q'ı'n ıkar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbı alyas.

²² Aravnee Davuduk'le eyhen:

- Hasre yizde xəring'veə, paççaheə cune ulesqa yugda qöönmeəng alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigeə mıgrabıyiy† yatsbıde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. ²³ Paççah, man gırgın zı vas hele.

Aravnee meed eyhen:

- Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecn.

²⁴ Paççaheeme Aravnayk'le eyhen:

- Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'ərad gıtxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə.

Davudee attaykeiy yatsbışike xhots'al (50) nuk'ra qele. ²⁵ Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a. Rəbbe ölkaynemeə haa'ana düə q'abil haa'ana, mançıkad İzrailee yi'q'ı'n ık'arby ç'əveədaxhenbı.

† 24:22 24:22 Mıgrabı: man xhaneyk g'ayebı at'ıtq'inne q'uvabışike ha'a ıxha. Mançıka məxüb suk gtıke curaa'a vuxha.

Paççahaaşin ts'ettiyn kitab

Davud q'əsvalee

¹ Paççah Davud q'əs qıxha eyxhe. Mang'ulqa nimeen karbı aççveyid mana g'üməarak'va ıxha deş. ² Mang'une nukaraaşe mang'uk'le eyhen:

- Vas, yişde xəring'us paççahıs sa mek'vna içiy t'abal hee'es, mana vaqa ileekecen. Vaka g'aliyxhecen, ğu g'üməark've'ecen.

³ Manbişe paççahıs İzrailvolle micagna içiy t'abal hee'e, yicır iveekena. Mana Şunem eyhene xiveençena Avişag yeexhe. Manbişe mana içiy paççahısqa ayreele. ⁴ Avişag geer micagna içiy yixha. Mana paççahıqı qıhna iykar, mang'uqa ileeka yixha. Manbı sa tyulee g'alyapk'eeyib, manbişde əree vuççud ıxha deş.

Adoniyaş paççah ixhes ikkiykan

⁵ Davudus Haggitike ıxhayne dixee Adoniyee «Zı paççah ixhesva» vucecar vuc axtı qa'a ıxha. Mang'vee cusqa döv'əyn daşk'abı, balkanıl aleepxıynbı, cune ögil g'adaxhvanasda xhots'al (50) insan sa'a. ⁶ Mang'une dekkee Davudee, musacad mang'uk'le «Nya'a ğu məxüdü ha'ava?» vıvhu, mana cıgee gyuarı'ına deşdiy. Adoniya micagna kar ıxha. Avşalomule qiyğa nekke xərna dix mananıy vor.

⁷ Adoniya Tseruya eyhene xhunaşşeyne duxayka Yoavıkayıy kaahin Evyatarıka saraççe. Manbişe mang'un sura aqqaqqa. ⁸ Kaahin Tsadokee, Yehoyadayne dixee Benayayee, Natan peyğambaree, Şimeyee, Reiyee, Davudne igıdyaaşe Adoniyayn sura aqqaqqa deş.

⁹ Adoniyee En-Rogelyne k'anene Zoxeletne ganzıl çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allya'a. Gırgın cun çocar, paççahın dixbı, paççahıs k'anen gırgın Yahuder mang'vee qoot'alanbı. ¹⁰ Natan peyğambar, Benaya, igıder, çoc Sileyman mang'vee qoot'al deş.

Davudee paççahıyvalı Sileymanısqa qoole

¹¹ Manke Natan peyğambaree Sileymanne yedik'le Bat-Şevayk'le eyhen:

- Nya'a vak'le g'ayxhı dişde, Haggitne dixee Adoniyee, yişde xəring'uk'le, Davuduk'le dyats'a-dyats'a, cuke paççah hı'ıva? ¹² Həşde k'ırı alıxhxhe, yiğniy yiğne duxayn Sileymanın can nəxüdiy g'attixhan ha'as ikkanva, zı vas mu'sləhət g'avces. ¹³ Paççah Davudusqa hiyek'ne, mang'uk'le eyhe: «Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sileyman paççah ixhesva, yiğne taxtıl mana gyu'arasva, ğu zas, yiğne nukarıs, k'ın dişdiy g'assır? Nya'a manke Adoniyee paççahıyvalı haa'a?» ¹⁴ Ğu maa'ar paççahıka yuşan hee'emee, zı vaqar qıhna maqa ikkeç'u, ğu eyhençis «Ho'ova» eyhes.

¹⁵ Bat-Şeva paççahısqa mana eyxhene gozeeqa ikkeç'e. Paççah q'əs qıxha eyxhe, mang'uqa Şunemğançena Avişag ileeka yixha. ¹⁶ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'eezarna. Paççaheer mang'ı'ke «Hucoone ikkanva?» qiyghan.

¹⁷ Bat-Şeveer mang'uk'le eyhen:

- Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sileyman paççah ixhes, mana yiğne taxtıl gyu'arasva vıvhu, ğu zas, yiğne nukarıs, yiğne Allahulen Rəbbilen k'inniy g'assır. ¹⁸ Yızda xərna, həşdemee Adoniya paççah ıxha, vasıb mançikena deşda. ¹⁹ Mang'vee geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allı'ı. Paççahın gırgın dixbı, kaahin Evyatar, g'oşunna xərna Yoav mang'vee maqa sav'u. Yiğna nukar Sileymanmee mang'vee maqa qort'ul deş. ²⁰ Yızda xərna paççah, İzrailynacab ul val vob, vale qiyğa yiğne taxtıl vışuyiy gyu'arasva ğu manbişik'le ats'axhxhya'as ikkan. ²¹ Deşxheene, yızda xərna paççah, şene dyunyeeqa ark'ınmee, zınayıy yızda dix Sileyman manbişe duşmanne k'ats'ee avqas.

²² Bat-Şeva paççahıka yuşan hee'emee, ooğançe Natan peyğambar qarayle.

²³ Paççahik'le «Natan peyğambar arıva» eyhe.

Mana paççahne k'anyaqa ikkeç'u, ç'iyelqamee k'yoyzarna. ²⁴ Nataneer eyhen:

- Yızda xərna paççah! Vale qiyğa Adoniya paççah ixhes, mana yiğne taxtıl gyu'arasva, ğu vıvhuyn karı'ıynne? ²⁵ G'iyna Adoniyee hark'ın geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allı'ı. Mang'vee maqa paççahın gırgın dixbı, g'oşunun ç'ak'ınbı, kaahin Evyatar qort'ul. Həşde manbişe, «Paççah Adoniya geer qa'anava!» vıvhu otxhan ulyoğa vod. ²⁶ Mang'vee saccu zı, kaahin Tsadok, Yehoyadayna dix Benaya, yiğna nukar Sileyman qudyopt'ul. ²⁷ Man kar ğu vıvhune manbişe hı'ı? Nya'a manke ğu yiğne nukaraaşik'le vale qiyğa paççahne taxtıl vışuyiy gyu'arasva ittevhu?

²⁸ Paççah Davudee alidghniy quvu eyhen:

- Bat-Şeva yızde k'anyaqa qeet'le.

Bat-Şeva paççahısqa arı, mang'une ögil ileezar. ²⁹ Paççahee k'in g'assır eyhen:

- Zı gırgıne dağamiyvalybişike g'attixhan hı'iyne Vorne Rəbbilqa k'in ixhes, ³⁰ zale qiyğa yiğna dix Sileyman paççah ixhes, mana yizde taxtil gyu'aras. Yiğnemee İzrailyne Allahılqa Rəbbilqa k'in g'assır uvhuyn kar zı g'iyına ha'asın.

³¹ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, eyhen:

- Yızda xərna paççah geer qa'ana!

³² Paççah Davudee eyhen:

- Kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya yizde k'anyaqa qoot'le. Manbışın gırgınbı paççahne k'anyaqa abaylenbı. ³³ Paççahee manbışik'le eyhen:

- Yızın nukarar şosqa qoot'le, qiyğar yızda dix Sileyman yizde g'atırılqa ali'ı, Gixonne xhyan ilqəəne cigaysqa ikkee. ³⁴ Maa'ad kaahin Tsadokeeyiy Natan peyğambaree İzrailyna paççah ixhesva mang'ulqa q'ış qadğvecen. Qiyğad şeypur əlivxü, «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'irbı he'ecen. ³⁵ Qiyğa mana yı'q'əlqa qale, hasre yizde taxtil gyu'recen. Mana yizde cigeena paççah ixhes. Zı mana İzrailynayıy Yahodayna xərna giyxhe.

³⁶ Yehoyadayne dixee Benayee inəxdın alidghuniy qele:

- Aamin! Hasre yizde paççahne Allaheeyid Rəbbeeyid məxüd eyhecen. ³⁷ Rəbbeeyid yizde xəring'un paççahın sura aqqıyn xhinnee, hasre Sileymanım sura aqqecen. Hasre mang'una taxt yizde xəring'une paççah Davudne taxtile axtıba he'ecen.

³⁸ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree, Yehoyadayne duxee Benayee, Keretbişe, Peletbişe Sileyman, paççah Davudne g'atırılqa ali'ı, Gixonqa arayle. ³⁹ Kaahin Tsadokee Allahne çadireençe q'ışıka gyavts'una gaç alyapt'ı, Sileymanılqa paççah ixhesva q'ış qadğu. Şeypur ilyviyxə gibğılmee, gırgıne cəmə'ətın «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'irbı ha'a.

⁴⁰ Cəmə'ət oza qıxha, mang'uqad qihna ayk'an. Manbışe zurna l'lyviyxə, məxüd şadvalin ts'irbı ha'a, mançike ç'iyebı i'ğiykar.

Sileymanna Adoniyalqa rəhi'm qavayle

⁴¹ Adoniyak'leyiy mang'ukane mihmanaşik'le kar otxhun ç'əveepxhamee, man ses giyxhe. Yoavik'le şeypurun ses g'ayxhimee, eyhen:

- Şahareençe qöön ses nəxdinniyan?

⁴² Mana cuvab uvhu g'attirxhun deşdiy, sayır oğançe kaahin Evyatarna dix, Yonatan arayle.

Adoniyee mang'uk'le eyhen:

- İnyaqana qoralan. Ğu yugna insanır, yugunud xabarbı adı ixhes.

⁴³ Yonatanee Adoniyays inəxdın alidghuniy qele:

- De'eş, məxüd deş vodun. Yişde xəring'vee, paççah Davudee Sileymanike paççah hı'ı. ⁴⁴ Paççahee kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya, Keretbı, Peletbı Sileymanika sacıgee g'axuvu. Mana manbışe paççahne g'atırılqa ali'ı. ⁴⁵ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree Sileyman paççah ixhecenva Gixonee mang'ulqa q'ış qadğu. Manbı mançe şadba apk'in, şahareedin milletcad i'ğiykır. Şok'le giyxhen ses mançe vod. ⁴⁶ Mançile qiyğa Sileyman paççahne taxtil gyu'ur. ⁴⁷ Yişde xərna paççah Davud tabrik ha'as abiyne mang'une insanaaşe uvhiyn: «Yiğne Allahee Sileymanın do yiğne doylule sik'ıldad axtı qe'ecen, mang'una taxt yiğne taxtileb axtıba avqecen!» Paççah vuc g'alirxhuynne cigeençe k'yorzul, ⁴⁸ inəxüd eyhe: «İzrailyne Allahus Rəbbis şukur! G'iyına Mang'vee, yizde ulepşik'le g'eece-g'eece, yizde taxtil gyu'arasda insan huvu!»

⁴⁹ Man g'ayxhimee, Adoniyayn gırgın mihmanar qərpq'ın, oza qeepxha cone yəqq'ın avayk'an. ⁵⁰ Adoniyamee, Sileymanile qərpq'ın, ark'in q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbişike aqqaqqa*.

⁵¹ Mang'vee hı'iyın Sileymanıs yuşan ha'a:

- Adoniyaya Sileyman paççahile qəyq'ənva mana q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbişik ilyt'iyq'an. Mang'vee eyhen: «Hasre paççah Sileymanee zas g'iyına k'in g'assrecen, vucee zı g'ilıncıqqa hıdeles».

⁵² Sileymanee eyhen:

- Mana karaəəna insanxhee, mang'une vuk'lele sa çər g'a'avxhas deş. De'eş, mang'vee pısın kar he'eene, gik'asda.

* 1:50 1:50 Q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbişike aqqaqqa: Mane q'urbanbı allya'ane cigayne yoq'ne surak tuncuna yoq'uble gaç vuxha. Q'urbanbı allya'ane cigeene gaçbişike aqqıne insanık qeep'tas vukkan vuxha deş.

⁵³ Paççah Sileymanee insanar g'uxoole, manbışer Adoniya q'urbanbı allya'ane cigayse qaraylena. Manar paççah Sileymanisqa ikkeç'u, mang'us k'yoyzarna. Paççah Sileymanee mang'uk'le «Xaaqa hoorava» eyhe.

2

Davudna Sileymanıs nekke qiyğıyna nasiyhət

¹ Davud qik'asın yiğbı k'ane qeetxhamee, mang'vee dixes Sileymanıs nasiyhət haa'a: ² – Zınar, gırgınbı xhinne, sık'inne gahule qik'asda. Ğunar it'umra, yik'eka ixhe. ³ Yiğne Allahee Rəbbəe eyhen hı'ı, Mang'une yəqqı'n hoora. Mısayne Q'aanunee otk'unin xhinne Allahne q'aanunbışıl, əmrıbışıl, g'aydabışıl ğu k'ırı alixhxheene, vasse gırgıncad ha'as əxəsin. ⁴ Manke Rəbbəe in zas cuvab huvuyın kar ha'asın: «Vake g'abıynbı Yızde yəqqı'n apk'ınee, Zas yik'eence, caneence g'ullux hav'ee, vake g'abıynbışda İzrailıne taxtıle Zı ak'an ha'as deş».

⁵ Vak'lecad Tseruyayne duxee Yoavee zak hı'ıyn ats'an. Mang'vee İzrailıne g'oşunna q'öyre xərna – Nerna dix Avneriy Yıtrayna dix Amasa – gyapt'ı, dəv'ə deşde gahıl dəv'eena xhineena eb k'yav'u. Yı'q'eena ts'irayiy g'elilinbı mang'vee eban qı'ı. ⁶ Ğunar yiğne k'orane ək'elis sİK'ı ı'ğiykre. Mang'una cagvara quvxhana vuk'ul ahaleeqa salamatba əlyhəəs hımaasar.

⁷ Gileadğaçene Barzilayne dixbışıka yugra ixhe. Hasre manbı yiğne sufranile kar otxhananbı vuxhecen. Zı yiğne çocule Avşalomile hexvamee, manbı zasqa qabı.

⁸ Benyamınaaşına eyxhena, Baxurımğaçena Gerayna dix Şimeyır yiğne k'anenceğana vor. Maxanayımqa hark'inne yiğıl mang'vee zas pısa bəd-düə hav'u. Qiyğamee mana yızde ögilqa İordanne damaysqa arı. Zı mang'uk'le mana gik'as deşva Rəbbilen k'in g'assır. ⁹ Həşde vak'le mana bınah deşdava mats'axhe. Ğu k'orana ək'elynana insan vor, vak'lecad mang'uk hucooyiy ha'as ıkkınva ats'an. Mang'una cagvarana vuk'ul eban gyavts'u ahaleeqa əlyhəəs alivke.

Davud qek'ana

¹⁰ Davud qik'u cune dekkaaşısqa ayk'an. Mana Davudne Şaharee k'eyxha. ¹¹ Davudee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paççahıyvalla haa'a. Yıghille senna mang'vee Xevroneence, xhebts'ale xhebillə (33) sennab İyerusalımeence paççahıyvalla hav'u.

¹² Sileyman dekkıne Davudne taxtıl giy'ar. Mang'vee cuna paççahıyvalla it'umba avqaaqa.

3

Sileymane Allahıke cus k'orana ək'el hooqqa

¹ Sileyman fıronuka, Misirne paççahıka, xıne eyxhe. Mang'una yiş hey'ı. Mang'vee mana Davudne Şahareeqa* qiykekka. Cun saray, Rəbbin xav, sayıd İyerusalımne hiqiy-alladı cabırbı alı'ı ç'əvəpxhesmee mana maa'ar ayxu. ² Mane yiğbışılqamee xalq'ın erbışeeqa q'urbanbı adaylı ıxha, Rəbbine doylı alı'in xav ıxha deş.

³ Sileymanee dekkıne q'aanunbışıs əməl ha'u, mançıkad cus Rəbb nımee ikkıyıkınıy hagu. Mang'veeyidçıkana erbışeeqa q'urbanbı adı gyooxhan ha'a ıxha.

⁴ Erbışın xədı, Gıveon eyhene şahareeniy vod, q'urban gyuvk'asdımee paççah Sileyman maqa hayk'an. Mana maqa arıng'a, aazır vuk'ulyınyı q'urbanna gyooxhan haa'ana. ⁵ Mane xəmdə Gıveonul Rəbb Sileymanne nık'eeqa arı.

Allahee eyhen:

– Hıqqe, hucooyiy vas ıkkın, hucoone vas heles?

⁶ Sileymanee eyhen:

– Yiğne g'ulus, yızde dekkus, Davudus, mana məttıne yik'eka çorkura Yiğne yəqqı'n əlyhəəva, Ğu, badaldexha, hammaşe geed yugvalbı ha'u. G'ıynıyne yiğıl taxtılqa gyu'arasda dix huvuyka, Ğu mang'unemee badaldexhay hagu, xəbna yugvalla hav'u. ⁷ Ya Rəbb yızda Allah, Ğu Yiğne g'uluke yızda dek Davudne cıgeeqana paççah ha'u. Zı uşaxra vor, zak'le ats'a deş ha'asın-hıdy'a'asın. ⁸ Yiğna g'ul – Yiğne mıletne yı'q'nee vor, Ğu g'əyxı'ni, geed xənnı, qətqı'-ələtqı' ç'əvdexhesde mıletne yı'q'nee. ⁹ Yiğne g'ulus Yiğın mılet vuk'lek ikkesda, yugunçıke pısın cura'asda k'orana ək'el həvle. Menne curayl Yiğın xədı mılet şavusse vuk'lek ikkes əxəyee?

* 3:1 3:1 Davudna Şahar: İyerusalımne avaalıyne rayoneniy vob. Davudna Şaharva mançık'le, vuce Davud paççahee avquva eyhe.

¹⁰ İn Sileymane heqqıyn Xudaavandays q'abil eyxhen. ¹¹ Allahee mang'uk'le inəxüd eyhe: «Ğu, yiğnimee xılıyna i'mı'r, var-devlet, duşmanaaşin hapt'iy heqqı deş, mançine cıgee qotkuyn cura'as əxəsda ək'el hıvqu. ¹² Vas ikkanan, Zı ha'asın. Zı vas hamanimee k'orana ək'el hevles, valqame vak akarana ixha deş, valer qiyğa vaka amq'arna ixhes deş. ¹³ Mançile hexxada, ğu Zake hideqqıyn – var-devletid, şöhratid Zı vas helesın. Yiğne vaxtal ğu xhinnena paççah ixhes deş. ¹⁴ Yiğna dek Davud xhinne, Ğunar Yizde yəqqı'n horhulee, Yizde q'aanunbışıl k'ırı gyaqqı çis sik'ı harakat he'ee, Zı vas xılıyna i'mı'r hevles».

¹⁵ İnyaa'ar Sileyman muğur qıxha, ats'axhen man nyak' ixhay. Mana İyerusalımqa sak'ı, Xudaavandayka mugaavilenane q'utyeyini[†] ögiyl ulyorzul, gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyiy[‡] əmin-amanın q'urbanbı[§] alya'a. Mançile qiyğa cune hiqiy-allanbışis otxhun – ulyodğuy hele.

Sileymane məhkame huvuna ək'elikana q'arar

¹⁶ Sa yiğil q'öyre g'ahapk'in yedar abı paççahne ögee ulyoozaranbı. ¹⁷ Manbışde sang'ee eyhen:

– Ay yizda xərna! Şi hayne xhunaşşeyka sa xaa'a aaxva, mana xaanang'a zı uxooxuyn. ¹⁸ Xhebıd'esde yiğil mançile qiyğa məng'eevid uxooxuyn. Şi sacıgeeniy vob, şaka haşucar xaa'ar deşdaniy, şı q'öyrecabniy vob. ¹⁹ Xəmdə mane xhunaşşeyna dix ces xabar devxha nik'eenang'a horç'un qik'una. ²⁰ Sura xəmdə mana oza qiyxha alyarat'ana yizda dix, yiğna g'ulluxçiy g'alirxhuynə gahıl! Məng'ee giyxhena mana cene koksıysqa, cəna qik'unamee giyxhena yizdə koksıysqa. ²¹ Zı miç'eer ozaqiyxhayng'a yizdə duxays kar oxhan ha'as, mana zak'le qik'u avaykı. Açux qıxhang'a zı mang'uka sayır yugra ileekına, manke zak'le ats'axhen, mana yizda dix deşorva, zı uxuna.

²² Şəne xhunaşşə eyhen:

– De'eş! İna üç'urna – yizda dix, şəna qik'una – yiğna!

Ts'erring'ee öc alyabat'a:

– De'eş! Şəna qik'una – yiğna, üç'urna – yizda!

Paççahne ögiyl manbışe həməxdin, hıccatbı ha'a vuxha.

²³ Paççaheey eyhen:

– Vuşde sang'ee eyhe vod: «Yizda dix üç'ürra, yiğna qik'u», mansang'ee eyhe vod: «De'eş! Yiğna dix qik'u, yizdəmee – üç'ürra».

²⁴ Manke paççaheey eyhen:

– Zasqa xıncal alle.

Paççahısqa xıncal adaylen.

²⁵ Paççaheey əmı'r haa'a:

– Gyarxe üç'üdüñ uşax q'öne cıgeeqa, sa sura hele ine xhunaşşeyse, mansad – şəne xhunaşşeyse.

²⁶ Üç'ürne duxayne yedin yik' gıoyxhan cene uşaxıs, məng'ee paççahık'le eyhen:

– Ay yizda xərna! Qile məng'ı'sqa uşax üç'üdda! Saccu gimek'a mana!

Mansang'emee eyhen:

– Ne zı, ne ğu mana alyart'as deş. Gyarxe mana!

²⁷ Manke paççahe q'arar hoolena:

– Üç'üdüñ uşax ts'erriyne xhunaşşeyseqa qile. Gimek'a mana, mana mang'una yed vorna.

²⁸ Paççahe huvuna q'arar g'avxhumeey, ğırgıne izrailbışda hı'rmat mang'us geeb qooxhe. Qotkuyn məhkamabı he'ecenva Allahee mang'us k'orana ək'el huvu.

10

Ərabaaşına Şevayna kralıça Sileymanısqa ayrele

¹ Şevayne kralıçayk'le Rəbbıke qabıyne Sileymanne şöhratne hək'ee g'ayxhı. Mana ayreelena mang'us dağamın qıdğhımbı ha'as. ² Mana geer xənnə karvanıka: gulyağbışıka, g'izilika, ğıranne ekebışıkad gyats'iyne devabışıkayiy cene xəppanane insanaaşıka İyerusalımqa Sileymanısqa arı. Vuk'leene ğırgıne karne hək'ee gaf hav'u.

[†] **3:15** 3:15 Xudaavandayka mugaavilenane q'utey: Allahee ina q'utey he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Sileyman peyğambareey Allahne doyyılın xav alya'asmeey mana q'utey çadıreniyxhee vooxhena. Mane q'utey g'ayebışde ooad otk'unın Allahın əmrbinıy havacənbi. [‡] **3:15** 3:15 Gyoxhxhan ha'an q'urbanbı: in q'urbanbı bıkırda gyoxhxhan ha'a ixha, mançin vuççud g'alyadaççe ixha deş.

[§] **3:15** 3:15 Əmin-amanın q'urbanbı: in q'urbanbı gyat'ang'a, mançin adın cigabı gyooxhan ha'a ixha. Mansa çürud insanaaşə otxhun.

³ Sıleymane mæng'ı'ne gırgıne qıdghuniybııs cuvab qelen: mæxdun dağamın qıdghuniy ıxha deşke, paççahısse cuvab qeles mæxæcen.

⁴⁻⁵ Şevayne kralıçayk'le Sıleymanna k'orana æk'elıb, vucee alya'ıyn sarayıd, sufraylın otxhuniybid, mang'ıne kumagçeeşın xaybid, nukaraaşın harakatbıd, manbışe alya'an tyulıbıd, çaxırçerıb, Ræbbıne xaaqa gyoxhxhana'as adıyn q'urbanbıd g'acıyng'a mæng'ı'n nafas aqqaqqa.

⁶ Mæng'ee paççahık'le eyhen:

- Yızde ölkee yıgne k'orane æk'elene hæk'ee, işbışde hæk'ee eyhenbı qotkuda ooxhud.

⁷ Arı yızde ulepıışık'le g'acesmee, zı mane cuvabbıılqa ınyammışeexhe deşdıy. Zak'le g'acıyngıne surançıne hæk'ee zas yuşan hı'ı deşod. Yıgna k'orana æk'el, yıgın vardevlet zak'le g'ayxhınçıle hexxada vod. ⁸ Baxtıvararıb yıgın insanar! Baxtıvararıb yıgın kumagçer, nenbıyiy hammaşe yıgne ögiyl ulyoozar, yıgna æk'elikana gaf g'ıviyxhe!

⁹ Allahıs, yıgne Ræbbıs şukur vuxhena, ğu ikkıykın, İzrailıyne taxtılqa gyu'ar ha'ıyl-alla. Ræbbıs hammaşe İzrail vukkıyknıl-alla, adalätıy qopkuvalla vuxhecenva vake paççah ha'u.

¹⁰ Mæng'ee paççahıs payıs yoq'ne tonule hexxan g'ızıl, geed curabışıkan gulyağbı, sayıd granın ekebı adı ıxha. Mæng'ee Sıleyman paççahıs adıynmeen gulyağbı mankılyqamee şavacad adı deşdıy.

¹³ Sıleyman paççaheee vucee huvuyınçıle hexxadad, Şevayne kralıçays hucooyiy ikkıykın, qıdıykın helen. Mançıle qıyğa mana cene insanaaşıska cene ölkaylqa sıyk'al.

16

Axav İzrailıyna paççah eyxhe

²⁹ Yahudayne paççaheee Asee paççahıyvala haa'ane xhebts'ale molyud'esde (38) sen, Omrıyna dıx Axav İzrailıyna paççah eyxhe. Mang'vee Samarıya eyhene şaharee g'ayıq'ölle (22) senna paççahıyvala haa'a. ³⁰ Omrıyne dıx Axavee, cule ögiyl vuxhaynıbışde gırgıne paççahaaşıle geeb Ræbbıne ılesqa yugba qıdyaalesda iş haa'a vuxha.

³¹ Nevatne duxayne Yarovamne bınahbışee axuy k'ıldanan xhinne, ooğançe Sidonaaşıne paççahna Etba'alına yış İzevel hee'e. Qıyğale xhıneeıyd horbışıkanee allahıs Ba'alıs* ı'bædat ha'a gıyğal. ³² Mang'vee Samarıyel Ba'alın xav alya'a. Caayıd q'urbanbı allya'an cıgad ha'a. ³³ Qıyğale xhıneyıb Aşerayn† byuty ha'a. Mang'vee Ræbbıs İzrailıyne Allahıs cule ögiyl vuxhayne gırgıne İzrailıyne paççahaaşıle geeb qel huvu.

³⁴ Axavee paççahıyvala haa'ane gahıl, Bet-Elyğançene Xıleele Yerıxo eyhena şahar sayıb alyaa'ana. Ræbbee Nunne duxayk'le Yeşuayk'le uvhuyn xhinneead eyxhe: mang'vee şahar alyaa'a gıbğılmee, mang'una xærna dıx Avıram qek'a; şahar alyav'u akkabı gıxhxhesınbı xhinne quvxhamee, mang'una k'ınna dıx Seguv qek'a.

17

İlyas peyğambaree guraxbı ıxhesva eyhe

¹ Gıleadne Tışbeençene İlyasee paççah Axavık'le eyhen:

- Zı ı'bædat ha'ane İzrailıyne Allahılqa Vorne Ræbbılqa k'ın ıxhen, zı ittevhu ögiyle qööne senbışee çıyıy gyögiy ıxhes deş.

² Ræbbın cuvab mang'ulqanıy vod:

³ - İneñçe hıxu, şarğne suralqa hoora. İordanne damayne şarğılıyne Kerıt eyhene aragısne dyugulyxhe. ⁴ Xhyan ğu mane arageençe ulyoğas, vasın oxhanasın karıd Zı qənaaşık'le alleva uvhu.

⁵ Mang'vee Ræbbee uvhuynçıl k'ırı gyaqqlı, İordanne damayne şarğılıyne Kerıt eyhene aragısqa qarı ma'arır axvana. ⁶ Qənaaşee mıç'eed-exhal mang'us çuruyiy gıney adayle, xhyanıd mang'vee arageençeniıy ulyoğan. ⁷ Sabara gahılee ölkee gyögiybı gyudyoğava arag qooqqana.

Sıp'tree İlyası otxhuniy hele

⁸ Ræbbın cuvab İlyasılqanıy vod:

⁹ - Oza qıxha Sidonne Sarfat eyhene şahareeqa hak'ne. Maayıy axve. Maane sa sip'ırıyk'le Zı vasın otxhuniy alleva uvhu.

* **16:31** 16:31 Ba'al: Kana'anaaşına nekke xærna allah. Manbışde uvhuyn, mang'vee xeybı g'æhətqa'a, gyögiybı gyoğa'a ıxha. † **16:33** 16:33 Aşera: mana Kana'aneee şagavna allah yıxha. Sabara afsanabışee Aşera Ba'alna xhunaşseva, mana gırgıne allahaaşınar yed yıxhava oyk'an.

¹⁰ Mana oza qıxha Sarfateeqa ayk'an. Mana şaharne akkabışısqa qarı hixrxhılymee, mang'uk'le maa'ar osbı sa'ana sa sip'iriy g'eece. Mang'vee mæng'l'ıqa onu'u eyhen:

- Hucoone ixhes, yiğne k'olee zas ulyoğasın sık'ınin xhyan alle.

¹¹ Mana xhinelqava y'ıqqəmee, mang'vee meed onu'u eyhen:

- Hucoone ixhes, zas oxhanasın sa ghaledın gıneyıd alle.

¹² Zəiyfee eyhen:

- Rəbbılqa, yiğne Allahılqa k'ın ixhen, zaqa gıney deşın, şaqa kupune xhanel sa xhaxheedın urva vod, sa t'yank'ıb q'ışına. Zı həşde sık'ınin osbı sı'l, ark'ın zasniy duxaysın otxhuniy ha'as. Mançile ğayrı şaqa oxhanasın karıd deşın, şınab hapt'asınbı.

¹³ İlyasee mæng'l'ıle eyhen:

- Qımeeq'ən, xaaqa ark'ın ğu eyhen xhinne he'e. Saccu vaqa vodunçike ts'eppa zas sa k'ınna kokay hav'u able, qiyğad vasıniy duxaysın oxhanasın kar he'e. ¹⁴ İnəxüd Rəbbe, İzrailyne Allahee eyhe: «Zı, Rəbbe ç'ıyeyne aq'valqa gyoğiy g'axilesde yiğılqamee kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'att'as deş».

¹⁵ Zəiyfee ark'ın İlyasee uvhuyn xhinne ha'a. Məxüd mæng'l'ıqad, cene xızanıqad, İlyasıqad yiğisiysın otxhanan kar eyxhen. ¹⁶ Rəbbe İlyasık'le uvhuyn xhinne kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'aat'a deş.

İlyasee zəiyfayna dix üç'ür qa'a

¹⁷ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, xaana iyessiy yeexhene mane zəiyfayna dix ık'ıyk'ar. Mang'un ık'ar atk'ınıylette yı'q' qexhe, nafas haxıles dəxi' mana qek'ana. ¹⁸ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Allahna insan, zı vak hucoone hı'ı? Nya'a, ğu yızda dix gıkasne, yızda bınah yik'el qavalya'asne arı?

¹⁹ İlyasee mæng'l'ıle eyhen:

- Yiğna dix zasqa qale.

Uşax zəiyfayne xhılıbışeence alyaat'u, vuc axvane oone gozeeqa qıkkı, cune tyuleeqa giyxhe. ²⁰ Mang'vee Rəbbılqa onu'u eyhen:

- Ya Rəbbim Allah, nya'a zı axvane zəiyfayna dix gık'u, Ğu mæng'l'ık məxdın divan qaqqı?

²¹ Qiyğa mana uşaxıl oo xhebne yəqqees g'alırxhu Rəbbılqa ona'a:

- Yızda Rəbb Allah, zı Vake heqqqa, hasre mane uşaxın rı'h caneeqa sak'lecan!

²² Rəbbik'le İlyasee ona'a g'ıyxhen, uşaxın rı'h caneeqa satk'ıl, mana üç'ür qexhe.

²³ İlyasee uşax oone cune gozeençe alyaat'u, avqa yedisqa qadı eyhen:

- İleekende, yiğna dix üç'ürra vor.

²⁴ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Həşde ats'axhxhayn ğu hək'erar Allahna insan ixhay, ğu uvhuyn Rəbbin cuvabıd qotkuyn ixhay!

18

İlyas İzrailyqa sıyk'al

¹ Ooğançe xılece gahbı ilğevç'uyle qiyğa, g'uraxbı gyatk'uyne xhebıd'esde sen, Rəbbe İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

- İzrailyne paççahısqa, Axavısqa hak'ne, mang'uk'le ğu g'acecen. Manke Zınad ç'ıyelqa gyoğiy g'axiles.

² İlyasır hayk'anna Axavık'le vuc g'acesde cıgeeqa.

Mane gahıl Samariyeyıl it'umin mısvalyıbı eyxhe. ³ Axavee Avdiy qoyt'al. Mana imaaratee işbı bit'al ha'anbışda xərnaniy vor. (Avdee Rəbbin do axtıdaniy aqqaqqa.

⁴ Axavne xhunaşşee, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'ane gahıl Avdee vəş peyğambar hıxva'ana. Manbı quvku q'öne mağaree xhots'al-xhots'alyna dyugul haa'a. Oxhanasın karıd, ulyoğasın xhyanıd manbışıs adayle ixha.)

⁵ Axavee Avdiy'le eyhen:

- Ölkeene ğırgıne xhyan ı'lqəəne cigabışısqaıyı damabışısqa hak'ne. Mançeğana şak'le sayıb ok'ıveeke, yişın balkanar, g'atirer gyatt'as gıdyadak'va.

⁶ Manbışe co alycaxvasva eyhen cıgabı cone əree bit'al haa'a, nena nyaqayıy ı'qqəsva. Axav sa suralqa, Avdiyir manısa suralqa ayk'an.

⁷ Avdiys yəqqə İlyas qızaxxa. Mang'uk'le İlyas qıvats'ı, aq'vakkena mang'une ögiyl gızercu eyhen:

- Yızda xərna İlyas, ina ğune?

⁸ İlyasee eyhen:

- Zı vorna. Hak'ne yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor.

⁹ Mang'vee eyhen:

- Zı nena bınahne hav'u, ğu yiğna g'ul gik'as Axavne xıleqa qele? ¹⁰ Yiğne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, yizde xəring'vee ğu t'abal ha'asva insan g'ixdevuyın milletiy ölka axu deş. «Mana inyaa deşdava» uvhuynə milletnıbışısqayıy ölkaınbışısqa mang'vee k'in g'assaras alıkkı, ğu maa'ar t'abal hı'ı ivdeykinava. ¹¹ Həşde ğu eyhen: «Hoorə yiğne xəring'uk'le İlyas inyaa vorva eyhe». ¹² Zı vasse ark'ınmee, sayır Rəbbine Rı'hı'n ğu zak'le dyats'anecar cıgeeqa qıkkekkə. Zınar hark'ın Axavık'le uvheene, mang'vee ğu t'abal ha'asda. Ğu ivdekımee, mang'vee zı gik'as.

Avdiyee meed eyhen:

- Yiğne g'ulee, zımee, k'ırranang'acadniy Rəbbin do axtıda aqqaqqan. ¹³ Nya'a, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'amee, zı hı'ıynbı vas, yizde xəring'us, mebnışe yuşan hı'ı dışdıy? Zı manke Rəbbına vəş peyğambar xhots'al-xhots'alyna mağarabışee dyugul hav'u, manbışıs oxhanasın kariy xhyan huvu. ¹⁴ Ğu həşde eyhen: «Hoorə, yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor». Nya'a, mang'vee zı gik'asda!

¹⁵ İlyasee eyhen:

- Zı ı'bəədat ha'ane Xəybışde Xəring'ulqan Rəbbilqan k'in ixhen, Axavık'le g'ıyna zı g'acesda.

İlyasiy Ba'alın horbışıkan peyğambarar

¹⁶ Avdiy Axavısqa hark'ın mang'us gırın yuşan ha'an. Man g'ayxhı, Axav hayk'anna İlyasne ögeeqa. ¹⁷ Axavısqa İlyas qızaxxımee, mang'vee eyhen:

- Ğune vor İzrailyqa in yiğbı allı'ına?

¹⁸ İlyasee eyhen:

- Man zı deş, ğunayiy yiğne dekkıne nasılən İzraililqa mana ver ooxu. Şu Rəbbin əmrırbı hıdı'ı, Ba'alne byuttıyaasıqa qihna apk'ın. ¹⁹ Həşde yiğın insanar g'axuvle, gırın İzrailyby zasqa Karmel eyhene suvalqa see'ecen. Cokasana sacıgee İzevelin g'ık otxhanna yoq'ud vəşşe xhots'al (450) Ba'alna, yoq'ud vəşır (400) Aşerayn horbışıkan peyğambar inyaqa qoot'le.

²⁰ Axavee gırın İzrailybiyiy man peyğambarar Karmelyne suvalqa saa'a. ²¹ İlyas milletısqa qıgeç'u eyhen:

- Şu nımeena gahnane q'öbvalla haa'as? Rəbb vuşda Allahxhee, mang'uqab qihna hudoora! De'eş, şu Ba'alva eyheexhe, manke mang'uqab qihna hudoora!

Milletin nıq' qığavhu deş. ²² Manke İlyasee milletık'le eyhen:

- Rəbbine peyğambaraaşına saccu zı axu, Ba'alıqamee yoq'ud vəşşe xhots'al (450) peyğambar vor. ²³ Həşde şasqa q'öble boğa able. Havaasre mane q'öne boğayna sa manbışe cos g'əvxü gyuvk'ecen. Qiyğab sansanna qav'u, çıke ıxhayn sanbı osbışılqa gık'neen. Saccu mançık ts'a hılymaqacən. Zınab manasa boğa gyuvk'u, sansanna qav'u çıke ıxhayn sanbı osbışılqa gık'anas. Ts'ayıd halyaqqas deş. ²⁴ Manke şu vuşde allahılqa on ha'as, zınad yizde Rəbbilqa. Şavaa on hı'ıyng'ayıy ts'a g'axuvu, mang'una Allah hək'ena vor.

Milletıncad «Ğu geed yugda uvhuva» alıdğhıniy qele.

²⁵ İlyasee Ba'alne peyğambaraaşık'le eyhen:

- Şu xəppabı vuxhal-alla, ts'eppa şu şosda sa boğa g'əvxü gyuvk'e. Qiyğad vuşde allahılqa on he'e. Saccu şıcad mançık ts'a qımaqqa.

²⁶ Manbışe cos huvuna boğa qabı gyook'ana. Mançıle qiyğad miç'eedıyile yı'q'ı'hı'lıqamee Ba'alılqa «Ba'al, şas alıdğhıniy qeleval!» on hı'ı. Alıdğhıniy qelenar, nıq' qığayhenar manbışıs eyxhe deş. Manbımee cos hı'ıyne q'urbanbı allya'ane cıgaynsə g'ook'al-ulyook'al vuxha.

²⁷ Yı'q'ı'hı'l İlyasee manbı matsxar hav'u eyhen:

- Sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı he'e! Nya'a, mana allah ışde vor! Sayır fıkrele ark'ın, vuk'ul alıvku, g'eline yəqqı's hark'ın eyxhe! Şavuk'ləne ats'a, nık'eeqacarme ark'ın, muğur qa'asme ıkkən?

²⁸ Manbışe sık'ıldad it'umun ts'ırbı ha'a, cone ədatbışıs sık'ı g'ılınçbışıka, vukbışıka cok cıgabı ha'a, eb ablyaa'a vuxha. ²⁹ Yı'q'ı'hı'le exhalıyna q'urban ablyaa'asmee, manbı g'ook'al-ulyook'al ts'ırbı he'eyıd, manbışıs alıdğhıniy qelenar, nıq' qığayhenar, manbışıl k'ırı ılıyxhenar eyxhe deş.

³⁰ Manke İlyasee milletık'ləcad eyhen:

- Zasqana qeepxhe.

Gırgın millet mang'usqa sadımee, mang'vee hı'ğətürıyın Rəbbis q'urbanbı alyaa'an cıga qa'an. ³¹ İlyasee Yaaq'ubne dixbışde nasılbişis sik'ı yits'ıq'öble (12) g'aye alyabat'a. (Rəbbeeyid mane Yaaq'ubık'le «yiğın do İzrail ixhesva» uvhu.) ³² Mane g'ayebışike İlyasee Rəbbisva q'urbanbı allya'an cıga alyaa'a. Mane q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-allab yits'ıxhvalle (15) xhinnen litra aqqasdameena g'uyu ilyviyk'ar. ³³ Mançile qiyğa mang'vee osbı giyk'an, boğa sansanna qav'u mançin çuru osbışılqa giyxhe. ³⁴ Qiyğa İlyasee eyhen:

- Yoq'ulle xədnın parç xhinen gyatsts'ı'ı gyooxhan haa'asde q'urbanılqayiy osbışılqa haç'e'e.

Qiyğa mang'vee manbışik'le «Q'öd'esiy xhebıd'es məxüd he'eva» eyhe. Manbışed ha'an. ³⁵ Maqa k'i'iyne xhinen q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-alla alıpk'ırna g'uyu ghalılqamee gyavts'aa'ana. ³⁶ Yi'q'ı'hin kar otxhunne xhebne sə'ətıle, İlyas peyğambar ögiylqa qıgeç'u eyhen:

- Rəbb, Ğu İbrahimnee, I'saq'ee, İzrailee r'bəədat hı'nna Allah vorna! Hasre g'iyına İzrailee Allah Ğuva, zınar Yiğna g'ulva, in gırgımd zı Yiğne cuvabıka ha'ava ats'axhecen! ³⁷ Ya Rəbb, hucoone ixhes, zas alidghuniy qele! Hasre ine xalq'ık'le Ğu Rəbb Allah ıxhay ats'axhecen! Manke, Ğu manbışın yik'ı'ı Valqa sak'ılas!

³⁸ Man uvhu ç'əvxhameecad, Rəbbee ts'a g'ıxele, gyooxhan haa'ane q'urbanın çurud, osbıd, çik avudun g'ayebıd, nyaq'vub, hiqiy-alla alıpk'ırne g'uyeedın xhyanıd mane ts'ayın hōğən. ³⁹ Milletik'le man gacu, aq'vakkena hı'ğətür eyhen:

- Rəbb saccu Allah vorna! Rəbb saccu Allah vorna!

⁴⁰ İlyasee manbışik'le eyhen:

- Ba'alın peyğambarar avqe, manbışda sacar hıxvas hımaysar.

Manbışe manbı avqumee, İlyaseeyib Qışon eyhene aragısqa quvku gyabat'anbı.

G'urax ç'əvexhen

⁴¹ İlyasee Axavık'le eyhen:

- İt'umne gyoğiyın sesid qöö, mançil-alla hoora otxhun-ulyoğe.

⁴² Axav ayk'anna otxhun-ulyoğas. İlyasır Karmelyne suvayne q'omaqa ılqeç'e. Mana maa q'aratsabışılqa gyu'ur, vuk'ulyub g'elybışısqa gıviyxhe. ⁴³ Qiyğa cune nukarık'le eyhen:

- Həşde hark'ın yugra deryahne suralqa ilekke.

Nukar hark'ın ilyakkı eyhen:

- Vuççud deşod.

Məxür İlyasee mana yıghne yəqqees ilyakkas g'ıxele. ⁴⁴ Yıghır'es hark'ınmnee nukaree eyhen:

- Haaşe deryaheençe xhaxheeqa ooharasda sa k'ınna buludbı r'lqəə.

İlyasee eyhen:

- Hark'ın Axavık'le eyhe, gyoögeeqa gıxhasse balkanık daşk'a qı'ı giç'ecen. Deşxheene, əlyhəəs əxəs deş.

⁴⁵ Mane gahıl xəəqə k'arın buludbı sadayle, mıtıs qavayle, it'umun gyoğiy gyoğa giyğal. Axavır daşk'eeqa gyu'ur İzre'el eyhene şahareeqa ayk'an. ⁴⁶ İlyasıs Rəbbına guc qavayle, mang'vee cun p'laş yı'q'eeqa ayt'ıl Axavile ögiyl İzre'eleeqa i'kkecesdemeene cıgeeqa g'adayxvanna.

19

İlyas İzevelike hexvana

¹ Axavee İlyasee hı'iyın gırgın işbıd, Ba'alın peyğambarar g'ılıncıke alğav'u gyapt'ıyid cune xhunaşşey İzevelis yuşan ha'an. ² İzevelee İlyasısqı ina xabar ana insan g'ıxele:

- G'ıyqa ine gahıs zı valqa ğu peyğambaraaşılqa ablyav'una ver idyooxeene, hasre allahaaşe mançileb pısdı zalqa ver ooxecen.

³ İlyasık'le man g'ayxhı qəyq'ənnı. Mang'vee can g'attixhan ha'asva Yahudeene Beer-Şeveeqa hexva. Cuna nukar maa'ar g'alercu, ⁴ vuc sahreeqa ayk'an. Mang'vee sahree sa yığna yəq apk'ıniyle qiyğa, sa xhırisne yivek avur gyu'ur cus qık'uy heqqa:

- Ya Rəbb, ç'əv, həşde yızın can alışşe. Zı yızde dekkaaşile yugna deş vor.

⁵ Mana xhırisne yivene avur nik'eeqa ayk'an. Mane gahıl sayngada mang'uk sa malaalik set'u eyhen:

- Oza qıxha, kar oxhne.

⁶ Mana oza qıxha hiqiy-alla ilyakkımee, g'ecen, cune vuk'lene k'ane ç'əra qav'una kokayiy sa parç xhinenid. Mana kar otxhun, xhyan ulyoğu, meer nik'eeqa ayk'an.

⁷ Rəbbin malaaik q'od'es maqa satk'ıl mang'uk set'u eyhen:

- Ğu geeb xiliyna yəq əlyhəəs, mançıl-alla oza qıxha kar oxhne.

⁸ Mana oza qıxha karid oyxhanan, xhyanid ulyoğan. Kar otxhun culqa qarıyle qiyğa, mang'vee yoq'ts'al yiğnayiy yoq'ts'al xəmnə Allahne suvaysqa Xorevisqa yəq avayk'an.

Rəbb İlyasıs gyağva

⁹ Mana maqa hirxhılymee, sa mağareeqa ikkeç'u, xəmə g'aaha. Rəbbe mang'uke «İlyas, nya'a ğu inyaa ixhava?» qiyghan.

¹⁰ Mang'vee inəxdın alidghıniy qele:

- İzrailıybişe Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'ıbı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailıybişe Vaka hav'una mugaavile yik'el hıvxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'l, Yiğın peyğambarar g'ılıncıke alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbişe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹¹ Rəbbe eyhen:

- Qıgeç'u suval Yizde ögiyl ulyozre. Zı mançe ilğeç'es.

İlyasık'le Rəbb nəxür qarıy g'ecen. Ts'eppa suvabı qaxana, ganzbı hiyxhvərna it'umna mıtə av'eyib, Rəbb mane mıtsee deşdiy vor. Mançile qiyğa ç'ıyebı ı'ğiykar giyğal, Rəbb mane ç'ıyebı ı'ğiykırəeyir deşdiy vor. ¹² Mançile qiyğa ts'a qadayle. Rəbb mane ts'ayeyir deşdaniy. Man gırgın kar atk'ınıyile qiyğa, sa k'ının ses axva. ¹³ İlyasık'le man ses g'ayxımee, cun p'laş aq'valqa alyadaççe. Qiyğar ark'ın mağarayne ghalee ulyozar. Maa'ad mang'une k'ırıysqa ses qadayle:

- İlyas, nya'a ğu inyaa ixha?

¹⁴ İlyasee eyhen:

- İzrailıybişe Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'ıbı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailıybişe Vaka hav'una mugaavile yik'el hıvxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'l, Yiğın peyğambarar g'ılıncıke alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbişe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹⁵ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Ğu qarıyne yəqqı'n Damask'ne sahreeqa hoora. Maqa hirxhiling'a, Xazaelyne vuk'lelqa q'ış qadğū*, mang'uke Aramna paçcah he'e. ¹⁶ Nimşiyne duxayne Yehulyne vuk'lelqa q'ış qadğū, mang'uke İzrailıyna paçcah he'e. Avel-Mexola eyhene şahareənçene Şafatne duxayne Elişayne vuk'lelqa q'ış qadğū, mang'uke yiğne cigalqana peyğambar he'e. ¹⁷ Xazaelyne g'ılıncıke g'attirxhuna, Yehuee gik'as, Yehueyne g'ılıncıke g'attirxhunnar Elişee gik'as. ¹⁸ Zı İzrailee Ba'alne ögee k'idyorzulıyna, mang'une byuttıyaasıis ubba hidi'ına yighıd azır insan havacı.

İlyasee Elişə peyğambar ixhes qoyt'al

¹⁹ İlyas mançe ark'ınmee, mang'uk'le Şafatna dix Elişə iveeke. Elişee g'ayi yoq'ab (24) yats q'öble-q'öbləna avt'ul ciga eza eyxhe. Vucur nekke yı'q'əlinçiqar qıhna qöö eyxhe. İlyas Elişayne k'anençe ı'lğəəmee, cun p'laş mang'ulqa alyadaççe. ²⁰ Elişee yatsbı maa g'ali'ı İlyasıqar qıhna g'adarxhun eyhen:

- Hucoone ixhes, hasre zı hark'ın ts'etta dekkısıy yedis ubbabı ha'as, mançile qiyğa zı vaqa qıhna qales.

İlyasee eyhen:

- Hak'ne. Zı ğu aqqaqqa deş.

²¹ Mançe Elişə yı'q'əliqa sak'ı q'öble cuna yats gyook'a. Cune kyotanısıd mang'vee ts'a ı'xı', çil yatsbışın çuru qotxhur insanaasıis bit'al ha'a. İnsanaaşed man oyxhanan. Mançile qiyğa mana ayk'anna İlyasıqar qıhna. Elişayke İlyasıs g'ulluxçiy eyxhe.

21

Navotun t'ımilen bağ

¹ Sabara gah ilğevç'ıyle qiyğa in karbı eyxhe. İzre'eele, Samariyeyne paçcahne Axavne sarayne k'ane İzre'elyğançene Navotuqa t'ımilliğniy vod. ² Axavee Navotuk'le eyhen:

* 19:15 19:15 Vuk'lelqa q'ış qadğuy: avaalə İzrailil məxdın ədat ixha, paçcahariy peyğambarar haa'asdemee vuk'lelqa q'ış qadağva ixha.

- Yiğın t'ımilliğ zas hele, zı maa dirıg ezas, yizde xaas k'ane vod. İkkanxhee zı vas mançine cıgee sık'ıldad yugun t'imilen bağ qeles, de'eş, cıga ikkan deşva eyhexhe, nımeeniy ha'a pıl qeles.

³ Navotee Axavık'le eyhen:

- Rəbbeə əq'əna qe'ecen, sa manniy axu, dekkaaşın cigabı vas heles!

⁴ İzre'elyğançene Navotee «Dekkaaşile axuyn cigabı vas heles deş» uvhuva, Axav xaaqqa aq'va havaxan hı'ı, eb k'aarı quvxha sıyk'al. Mana xaaqqa qarı cune tyuleeqa k'iç'u aq'vad sak'al hı'ı g'ilexhana, karıd oyxhan deş. ⁵ Cuna xhunaşşe İzevel mang'usqa qarı eyhen:

- Nya'a yiğna eb k'aarı quvxha? Nya'a kar idyotxhan?

⁶ Mang'vee eyhen:

- Zı İzre'elyğançene Navotuke «Mang'un t'ımilliğ zas heqqı. İkkanxhee zı vas mançine cıgee pıl qeles, de'eş, ğu pıl ikkan deşva eyhexhee, mançine cıgee zı vas sık'ıldad yugun t'imilen bağ qelesva» uvhu. Mang'vee «Vas zı yızın t'imilen bağ heles deşva» eyhe.

⁷ Axavne xhunaşşee İzevelee mang'uk'le eyhen:

- İzrailyna paççah ğune, dişde? Yik'eeqa ikmekka, oza qıxha kar oxhne. İzre'elyğançene Navotun t'ımilliğ zı vas helesın.

⁸ Məng'ee Axavne doyuile sa kar otk'un mançılqa Axavın peçatıd gyı'xı', Navotne şahareene ağsaqqalaaşısquyiy qıvaats'ıyne insanaaşısqa yəqqı'l ha'a. ⁹ İzevelee inəxüdü oyk'an:

«Siv aqqeva ses aççe, Navotur milletne yı'q'nee nekke q'oma g'ee'e. ¹⁰ Q'öyre karı'dəəna insan mang'une ögiyl ge'e, hasre manbişe horbişika mang'une aq'val aqqecen: „Nya'a ğu Allahık'leyiy paççahık'le cuvabı uvhu?“ Qiyğar g'aqa qıgavhu gik'asva g'ayeqqqa hele.»

¹¹ Navotne şahareene qıvaats'ıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşee, ğırğın İzevelee otk'unin xhinne ha'a. ¹² Manbişe siv aqqeva ses aççu, Navot milletne yı'q'nee nekke q'oma gya'a. ¹³ Q'öyre karı'dəəna insan abı mang'une ögiyl gıviy'ar. Manbişe milletne ögiyl «Navotee Allahık'leyiy paççahık'le cuvabı uvhuva» gardanaqa ğiyxhe. Mançile qiyğa mana şahareençe qıgavhu, g'ayeqqqa hele. Məxür manbişe mana gek'ana.

¹⁴ Mançile qiyğa manbişe İzevelis xabar g'uxoole:

- Navot g'ayeqqqa huvu gyuk'una.

¹⁵ İzevelik'le Navot g'ayeqqqa huvu gyuk'uva g'ayxhikkum, məng'ee Axavık'le eyhen:

- Hoorə hak'ne İzre'elyğançene Navotus vas pılıke heles dekkanan t'ımilliğ həşde aleet'e. Navot deşda, mana qik'una.

¹⁶ Axavık'le İzre'elyğançena Navot qik'uva g'ayxhumeə, mana oza qıxha, şeng'un t'ımilliğ cus alyaat'asva ayk'an.

İlyasee Allahın cuvab Axavılqayıy İzevelilqa hixhara'a

¹⁷ Rəbbeə Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

¹⁸ - Samariyel İzrailis paççahıyvalla haa'ane Axavısqa hak'ne. Mana Navotne t'imilyne bağee ixhes. Man cune doyuulqa qa'asva mana maqa arı. ¹⁹ Ğu Rəbbin in cuvab mang'ulqa hixhar he'e: «Ğu insan gik'u, həşded mang'un cigane aqqaqqa?!» Mang'ulqa Rəbbin in cuvabıd hixhar he'e: «Navotne ebas xvaabişe miz üvxiyne cıgee vudee, yiğne ebasıb xvaabişe miz üvxəsda.»

²⁰ Axavee İlyasık'le eyhen:

- Yızda duşman, vak'le zınar aveykınane!

İlyasee eyhen:

- Ho'o, aveykına. Ğu Rəbbine ögiyl nyaayid deşın karbı hı'inçil-alla, ²¹ Rəbbeə inəxüdü eyhe: «Zı valqa ver ablyaa'as. Zı vake g'abıynbı gyapt'asınbı, Axavne insanaaşike adamer g'alya'as deş, k'ıning'ule xəring'ulqameə gyapt'asınbı. ²² Zı yiğın xav Nevatne duxayn Yarovamın, Axiyayne dix Ba'aşayn xav xhinne qa'as. Zı mana ver valqa ooxasda, ğu Zas qələsın hı'ı, İzrailyne milletusqa bınah haa'as alivkuva». ²³ Rəbbeə İzevelyne hək'eyid eyhen: «İzre'elyne cabırısne İzevelir xvaabişe eexhvanas». ²⁴ Axavne xizanna şaharee q'ik'vene xvaabişe, çolee qik'vener şit'yaaşe ulyodu oxhanas.

Axav Rəbbine yəqqı'lqa sıykal

²⁵ Axavee xhunaşşeyne cuvabıka bınah haa'a vuxha. Rəbbis məxüb qəl hoolena, Axavık akarna, merna sacar ixha deş. ²⁶ Axaveeyid Emorbışe xhinne byuttyaaşıs

ı'bəədat ha'a ıxha. Man Emorbıb Rəbbəe İzrailıyışis cigabı helesva mançe g'ee'ebaşşe. Axaveeyid geed karai'dəən işbı ha'a ıxha.

²⁷ Axavık'le İlyasse eyhenbı g'ayxhımee, mang'vee cune tanalınbı qıt'axxı palanbı aly'a. Mang'vee siv aqqaqqa, palanbışıl g'ılexha, aq'va havaxan hı'ı iykar.

²⁸ Rəbbəe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

²⁹ - G'acuynne vak'le Axav Yizde ögiyl nəxür harq'ulyna? Mana Yizde ögiyl harq'ulyva, Zı mana ver mang'une gahıl ooxas deş, duxayne zamaanayl manbışde xaane gırğing'ulqa ooxas.

22

Axazya İzrailyna paççah

⁵¹ Yahudayne paççahee Yehoşafatee paççahıyvala ha'ane yits'iyighad'esde (17) sen Axavna dix Axazya Samariyel İzrailyna paççah ıxha. Mang'vee Samariyel q'ölle senna paççahıyvala haa'a. ⁵² Axazyee Rəbbine ögiyl karai'dəən işbı ha'a ıxha. Mana dek Axavne, yed İzevelıne, Nevatne dix Yarovamne yəqqı'n əlyhəə ıxha. İne Yarovameeyib İzrailyne milletsqa bınah haa'as ulyookka vuxha. ⁵³ Axazya dek xhinne Ba'alıs kyoyzarva, mang'us ı'bəədat ha'ava, Rəbb, İzrailyna Allah mang'ulqa qəllamişexhəna.

Paççahaaşın q'öd'esın kitab

İlyasee Allahın cuvab Axazyalqa hixhara'a

¹ İzrailyna paççah Axav qik'uyile qiyğa, Moaveedin millet İzraililqa g'elil qexhe.
² Axazyamee Samariyeyne şahareene cune xaane, oone gozene yivabinane g'uleençe g'a'arxhu ik'iyk'arna. Mang'vee cun insanar «Havak'ne Eqronne şaharne allahıke Ba'al-Zevuvuke * qidghın he'e, yızın in ik'ar yug qixheseeva?» ats'axhxhes g'uxoole.

³ Rəbbine malaaıkee Tişbeeğançene İlyasık'le eyhen:

– Oza qıxha Samariyeyne paççahne insanaaşine ögiylqa hark'in manbışik'le eyhe: «Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanasıb vüqqə?»

⁴ Mançil-allad Rəbbe ilekkende Axazyayk'le hucoovayiy eyhe: „Ğu g'alirxhuayne tyuleençe vasse suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

Man g'ayxhu, İlyas ayk'anna.

⁵ Paççahın insanarıb paççahısqa siviyl'al. Paççahee manbışike qiyghanan:

– Nya'a yı'q'əlqa sapk'ıl?

⁶ Manbışe eyhen:

– Sa insan yişde ögiylqa arı uvhuyn: «Şu g'axuvuyne paççahısqa sapk'ıl eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: „Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas insanaarıb g'uxoole? Mançil-allar vasse, Ğu g'alirxhuayne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

⁷ Paççahee manbışike qiyghanan:

– Vuşde ögiylqa arına, şok'le manva uvhuna insan nəxürnayiy?

⁸ Manbışe eyhen:

– Mang'vee xiliyna xhanan q'arq'vuy ali'i, yı'q'eeqab g'ekvaykenacab ts'irayiy avt'ul.

Paççahee eyhen:

– Mana Tişbeeğançena İlyas ixhes!

⁹ Paççahee k'omandırıkı xhots'al (50) insannana g'oşun İlyasısqı g'uxoole. Tepayne q'oma gyu'urne İlyasısqı k'omandır ilqeq'u eyhen:

– Allahna insan, paççahee vak'le «Avqa giç'eva» vod eyhe!

¹⁰ İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakiniy yiğne insanaaşıkın he'ecen!

Mane gahlı xəənçe ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹¹ Paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ıxele. K'omandıree İlyasık'le eyhen:

– Allahna insan, paççahee inva vod eyhe: «Zaara avqa giç'e!»

¹² İlyasee mang'us inəxdun alidghuniy qele:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakiniy yiğne insanaaşıkın he'ecen!

Mane gahlı xəənçe Allahın ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹³ Xhebir'es paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ıxele. Mana k'omandır İlyasısqı ilqeq'u, gugaybısil gyu'ur mang'us miz k'yav'u eyhen:

– Hucoone ixhes, Allahna insan, zınayiy yiğne xhots'alyne nukar qiviynke. ¹⁴ Xəənçe ts'a qadı zale ögee abıyne q'öne k'omandırıkınıd cone xhots'alyne insanıkınıd hi'yın. Həşde, hucoone ixhes, zı qiykne!

¹⁵ Rəbbine malaaıkee İlyasık'le eyhen:

– Mang'uka avqa giç'e, mang'ule qı'məyq'ən.

Man g'ayxhu, İlyas oza qıxha k'omandırıkı avqa paççahısqa geç'e.

¹⁶ İlyasee paççahık'le eyhen:

– Rəbbe inva vod eyhe: «Nya'a, İzraililqa qiyghanasda Allahne deş? Ğu insanar Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas g'axuvu! Mançil-allar vasse, Ğu g'alirxhuayne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!»

* 1:2 1:2 Ba'al-Zevuv: İne doyunı mə'nə «miçakaaşına xərna» eyhen vodun. Mang'un do demalqa gixhesva in kitab ot'uning'vee məxüd ot'kun. Mang'un hək'en domee Ba'al-Zevul vodun. «Xərna paççahıva» eyhen vodun.

¹⁷ İlyasee uvhuyn xhinne, Rəbbine cuvabıqɑ Axazyɑ qek'ana. Axazyayqɑ dix deşva, mang'üne cigeena paççah mang'una çoc Yehoram eyxhe. İn eyxhen Yahudayne paççahne Yehoşafatne duxee Yoramee paççahıyvalła haa'ane q'öd'esde sen.

¹⁸ Axazyee hı'ıyn medın işbıd, İzrailıyne paççahaaşine hək'ee ot'kunne kitabee vod.

2

İlyas xəəqə ts'its'exhe

¹ Rəbbe İlyas xəəqə it'umne mıtısıka ts'its'a'assecar, İlyasiy Elişɑ Gilgal eyhene cigeençe avayk'ananbı. ² İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, ğu inyaa axve. Rəbbe zı Bet-Elyqɑ vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayiy yiğne canılqan k'in ixhen, zı vake xıl ts'its'a'as deş.

Məxüdü xha, manbı sacıgee avayk'ananbı Bet-Elyqɑ.

³ Bet-Elyğançene peyğambaraaşin telebabı Elişaysqɑ abı eyhen:

- Vak'le ats'anne, Rəbbe g'iyına yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ixhay?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁴ İlyasee mang'uk'le eyhen:

- Elişɑ, hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı Yerixɑ eyhene şahareeqɑ vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayiy yiğne canılqan k'in ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş.

Məxüdü xha, manbı sacıgee Yerixooqɑ avayk'an.

⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşin telebabı Elişaysqɑ abı eyhen:

- Vak'le ats'anne, Rəbbe g'iyına yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ixhay?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁶ İlyasee mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, ğu inyaa axve, Rəbbe zı İordanne damaysqɑ vor g'ixele.

Elişee eyhen:

- Vorne Rəbbılqayiy yiğne canılqan k'in ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş.

Məxüdü xha, manbı sacıgee avayk'an.

⁷ Peyğambaraaşine telebabışikena xhots'al (50) insan apk'ın əq'əna manbışde ögiyl ulyoozar. İlyasiy Elişɑr apk'ın İordanne damayne k'ane ulyoozar. ⁸ İlyasee culyun p'laş g'ayşu, hitk'ır xhinele k'ena i'xiyxə. Xhyan q'öne cıgee qexhe. Manbı xhyan ts'its'axhxhayne, qeqquvıyne cigayle k'ena ilğeebaç'e. ⁹ Manbı ilğepç'iyle qiyğa, İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Zı vasse alyart'asse eyhe, zı hucoone yiğneme ha'as?

Elişee eyhen:

- Hasre yiğne rı'hı'na guc q'öb hamanimee quvxha zalqɑ qabı, zake, vale qiyğiyne peyğambaraaşina xərna he'ecen.

¹⁰ İlyasee eyhen:

- Ğu dağamın kar heqqı. Vak'le zı, yiğne k'anençe alyarat'a g'acveene, ğu eyhəxüdü ixhes; de'eş, vak'le man g'idecveene, ğu eyhəxüdü ixhes deş.

¹¹ Manbı yuşan haa'a əlyhəəng'ə, sayıd manbışik'le ts'ayıken balkanariy daşk'a g'eece. Mançın manbı sana-sang'uke curav'u, İlyas it'umne mıtısıka xəəqə ts'its'a'a. ¹² Elişayk'le man g'acu ts'ir haa'a:

- Yızda dek, ay dek! Ğu İzrailynemee balkanarnaniy daşk'abınane g'oşunule xəbna guc vuxha!

İlyas g'idece girğılme, mang'vee culyun tanalınbı qıt'axxı ha'a. ¹³ Qiyğa mang'vee, İlyasile g'a'aytxhuyn p'laş alyaat'u, İordanne damaysqɑ yı'q'əlqɑ sak'ı, mançine mıglek ulyoyzarna. ¹⁴ Mang'vee p'laş xhinele k'ena i'xi' eyhen:

- İlyasna Allah nyaane vor? Rəbb nyaane vor?

Mang'veeyid p'laş xhinele k'ena i'xi'mee, xhyan q'öna qexhe. Elişɑr damayne xhyan ts'its'xhayne cigayle k'ena ilğeç'e.

¹⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşine telebabışik'le mana əq'ənançe g'acu eyhen:

- İlyasne rı'hı'na guc Elişaalqɑ ilğevç'u.

Manbı Elişanne ögiylqɑ abı, ç'iyelqamee k'yoozaranbı. ¹⁶ Manbışe eyhen:

- Şi yiğın g'ular. Şaqar xhots'al (50) gucnana cehil vor. Hasre manbişe hapk'in yiğna xærna t'abal he'ecen. Sayir Ræbbine Rı'hı'n mana alyart'u suvalyme, qadalilyme dağerçu eyxhe?

Elişee manbişik'le insanar «Gıxmoleva» eyhe. ¹⁷ Manbişe xıl ts'its'dyaa'amee, Elişayscad naş qıxha, eyhen:

- G'axuvle.

Manbişe mana t'abal ha'as xhots'al insan g'ıxele. Mane insanaaşe mana xhebne yiğna t'abal he'eyir, iveeke deş.

Zabur

Nimee axtıdayıy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Maq'amne xəring'us. Davudna Gittitne instrumentkana mə'niy.

¹⁻² Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayıy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Yiğna xəbvalla xəybışileb axtıba vob.

³ Gyoqanar, uşaxır Yiğne xəbne guceke yuşana'a,

Dekkan hittayheng'veyiy duşmane nıq' aqqecenva*.

⁴ Yiğne xıleppışde işıqa: xəybışıqa,

Ğu gyuvxhuynə vuzaqa, Ğu gitk'ınne xənebışıqa, ilyakkamee,

⁵ Zı eyhen: «İnsan vuşune vor, Ğu mana yik'el aqqı?

İnsanıke g'abiynbı hucoo eyxhen karne, Ğu manbışda haa'a?»

⁶ Ğu insan məxür irxhın

Mana saccu Vas sayq'van.

İnsan axtı qı'ı, tac xhineyid şöhrat huvu,

⁷⁻⁹ İt'xhınne karalqa mana paççah gixxhı.

İn gırgın: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar,

Xəədn şit'yar, deryahbışeedın baluğar,

Deryahbışeedın gırgıncad,

Ğu mang'une g'elybışıqqa huvu.

¹⁰ Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayıy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Ğu zı mısacar g'alerçes deş

Davudna düə

¹ Allah, zı havace,

Zı dyugulexhen ciga Vasnee vod.

² Zı Rəbbik'le uvhuyn: «Yızda Xudaavanda Ğu vorna.

Vale ğayrı zaqa xoşbaxtiyvalla deşda».

³ Ç'iyene aq'valın Rəbbına yəq avquyn insanar nimeecab yugunbıyiy!

Saccu manbışe zı şad ha'a!

⁴ Menne allahaaşıqab qihna əlyhəənbişde

hasre vuk'lelqa geed yiğbı allecen.

Zı mane allahaaşinemee q'urbanna eb k'yaa'as deş,

Manbışın do bı ghalyaqa alyaat'as deş.

⁵ Rəbb, zas ıkkanna saccu Ğu vorna,

Yızda ı'mı'r nəxübiy ı'lğəə Vake vod.

⁶ İnekke yugun cigabı Ğu zas huvu,

Hək'ebab, zalqa gıpxhına pay uftanna vuxha!

⁷ Zas yəq Haagvana Rəbb zı axtı qa'as,

Xəmdəb zı fikir ooxhan,

nəxübna Ğu eyhəxüb ı'mı'r haa'as.

⁸ Rəbb yızde k'ane ıxhay, zı mısacad yik'el hixan ha'a deş,

Zı mançıl-allar mısacar qaçaxaras deş.

⁹ Zı yik'eençe şadexhe vor,

Zı şadvalın xəybışeena xhinne ilexa vor,

Zasse qı'dərq'ı'n manzil haa'as vəəxə.

¹⁰ Ğu zı ahalee g'alerçes deş,

Ğu ıkkanna Ğu nyuq'vnee qı'çes hassaras deş.

¹¹ Ğu zak'le ı'mı'r hoolena yəq haagu,

* Nimee axtıdayıy Yiğın do ç'iyene aq'val!3 8:3 Hittayheng'veyiy duşmane: Şene gahl İzrailika muhariba vukknee milletbışikee inyaa gaf əlyhə.

Yiğne k'ane zı geer şadra vor,
Yiğne xılen hammaşe zas yugun hele.

Allahee havacena

Maskil*, Davudna mə'niy.

¹ Şavunbıyiy bınahbı Rəbbe yik'elixanı',

Şavunbıyiy qotkuda hidi'yn harakatbı hakkal hı', nimee baxtivariy!

² Cuna bınah dyugulydyaa'ana,

Rəbb bınahılee ilheç'una insan, nimee baxtivariy!

³⁻⁴ Gardanaqa alyat'asmee zı əvəray hav'u.

Yiğbına, xəmbına Yiğna yı'q'na xıl zal oğa vuxha.

Yizda guç g'apt'ına gı'liyne pırane yiğil qəhətxhayn çiy xhinne.

Ik'arang'an xhineyid yızın bark'vbid n'hı'le g'a'atk'u.

⁵ Manke zı bınah Yiğne ögiyl gardanaqa alyapt'ına,

Yızın qotkuda hidi'iy Vale dyugul hı'ı deş.

Qiyğa zı uvhuyn: «Zı bınahbı Rəbbine ögiyl gardanaqa alyat'anbı»,

Ğunar yizde bınahılee ilheç'una.

⁶ Mançil-allab Yiğna yəq avquyng've,

Ğu iveekemee Valqa düə hee'ecen.

Məhring'uk xədn xhyanbıd qadıyng'a set'as deş.

⁷ Zı dyugulexhen ciga Ğu vorna,

Ğu zı dağamiyvalike g'attixhan ha'as,

Ğamxhayn şadvalin mə'niybı, Ğu yizde hiqiy-alla alik'ara'a.

⁸⁻⁹ Ğu eyhen: «Balkaniy g'atir xhinne ək'el kamba mexhe,

Manbı salbanıy g'antarağa dena

Ğu eyhençılqa qalya'as əxə deş.

Zı vas ək'el hevles,

Ğu əlyhəsəda yəq haagvas.

Zı ğu hot'aldas,

Yizda ul val vobna».

¹⁰ Yəq avguynbışde vuk'lelqa xəttə divanbı adaylenbı,

Rəbbir culqa umud ha'anbışıqa

Hammaşee yugra eyxhena.

¹¹ Qopkuyn insanar, vuşda şadvalı Rəbbil-alla vuxhecen.

Yik' məttunbı, şadvalına mə'niy Rəbbinimee qəpəc.

89

¹ Allahne insanna Mısayna düə

² Nimee nasılı badaledxheyid,

Xudaavanda, şi Valqa yı'q' qizzır.

³ Suvabıyiy ç'iyeyn aq'va, dyunye ixhanassecad Ğu Allah ıxha,

Gırgine gahbışılır Allahcar ixhes.

⁴ Ğu insanar nyuq'nelqa savaak'al haa'a.

Ğu manbışik'le eyhen: «Aadamın dixbı, nyuq'nelqa savk'le».

⁵ Yiğne ulesqa aazır sen, sa ilğec'uyın yiğ xhinne,

Xəmdiyna sa-q'öble sə'ət xhinne qadayle.

⁶ Selin xhinne Ğu insanar vukkeka,

Manbı nyak' xhinne qabı avayk'an.

Manbı miç'eeb alyabıyne ok'uk akar:

miç'eeb k'atele qooxhe t'et'-tele g'ayhe,

xəmdemee hı'ç'ı'bğı'n, qooqana.

⁷ Yiğne qəlan şi gyabat'anbı,

Vaqə qəlnang'a şi nyaqame vuxhesınbı aaxva.

* **Allahee havacena:** 31:0 Maskil: İne cuvabın cühüt'yaasıne mizel in mə'nabıd hele eyxhe: «ats'al, mı'sləhət», «uftanba gıpk'ınna mə'niy».

- 8 Yişin taxsırbı Vak'le ats'a,
Yişde dyugulene bınahbışılqa Yiğne aq'vayn nur gexha.
- 9 Ğu qəllamıxheene yişda ı'mı'r cit'a qooxhe.
Yişin senbı ul gyapxı aaqasse ılgəeç'enbı.
- 10 Şi yights'al (70) sennana ı'mı'r haa'a,
Vuk'diyk'ıree molyts'aleeqab (80) hiviyxharanbı.
Mane senbışin g'ellesınbıd dağamiyvallee, ı'k'aree ı'lğəə,
Yişda ı'mı'r zarabacab ç'əvooxhena, alıvxu avayk'an.
- 11 Şavuk'lene Yiğne qəlna guc vaats'a?
Vale nimeeyiy qəvəyq'ən,
Vaqa manimeenab qəl vob.
- 12 ı'mı'r cit'aba vuxhay şas yik'el qale'e,
Şi ək'elika vuxhes.
- 13 Ya Rəbb, şasqa sak'le! Nimeene gahnane inəxüd ixhes?
Yiğne g'ulaaşis rəhı'm hee'e!
- 14 Şi gırgıne gahbısil şadba vuxhecenva,
Miç'eeb şalqa Yiğna yugvalla gyooğee'e.
- 15 Şalqa ver ablyav'uyın yiğbımee,
Balyaa ablyav'uyın senbımee, şı şad hee'e.
- 16 Ğu hı'ıynbı Yiğne g'ulaaşik'le,
Yiğna xəbvallab cone uşaxaaşik'le g'avcecen.
- 17 Ay Xudaavanda yişda Allah, şaqa yugra ixhe,
Yişde xılen hı'ıynçis baraka hevle,
Hucoone ixhes, yişde xılen hı'ıynçis baraka hevle.

Allahee qopkuyne insanaaşis xayır-düə hoole

1 Rəbbılqa şukur hee'e!

- Nimee baxtivariy Rəbbile qəyq'əнна,
Mang'un əmrırbı yik'eençe ha'ana!
- 2 Qəyq'anang'un uşaxar ç'ıeyne aq'val gucuka vuxhes,
Qopkuyng'unbışde uşaxaaşeeb xayır-düə alyapt'as.
- 3 Qopkuyınbı karnanbı, barakatnanbı vuxhes,
Manbışda qopkuvalla, mısacab aagvales deş.
- 4 Miç'axiyvaleeyid qopkuyınbışdemee nur ixhes,
Manbı yugun, rəhı'mıkan, qopkuyın insanar vob.
- 5 Qıdiykkın borçbı helenbışıqayıy horbı hıdya'anbışıqı
yugna ı'mı'r vuxhes.
- 6 Məxbın insanar mısacab qaçaaxaras deş,
Qopkuyın insanar hammaşe yik'bışee aaxvas.
- 7 Manbı pışde xəbarıle qəvəəq'ənas deş,
Rəbbılqa qıbzırva manbışın yik'bı it'umda ixhes.
- 8 Manbışın yik'bı it'umda vod, manbı qəvəəq'ənas deş,
Manbışik'le con duşmanar avub aaxva g'avces.
- 9 Manbışe con var-devlet, kar deşınbışis qıdiykkın bit'al hıı,
Manbışda qopkuvallab hammaşıys aaxvas,
Manbışde gucus geeb hı'rmat gyuvxhes.
- 10 Kararı'dəəne insanık'le man g'acu qəl vuxhes,
Manbışe mızyar ats'ak'vanas, əəq'əsinbı.
Manbışis ıkkananbı ixhes deş.

Rəbbik Allahık akarna vornane?

1 Rəbbılqa şukur hee'e!

- Rəbbin nukarar, şukur hee'e,
Rəbbine doyus şukur hee'e!
- 2 G'ıyniyke şaqa, gırgıne gahbışis
Rəbbin do axtı qe'e!
- 3 Şargile garbılqamee

Rəbbine do Yus şukur hee'e!

⁴ Rəbb gırgıne milletbişile axtıra vor,

Mang'una xəbvallab xəybıışileb axtıba vob!

⁵ Axtıne xəybıışeene taxıl gyu'urne,

Yişde Rəbbik Allahık akarna vornane?

⁶ Xəəqə, ç'iyeyqa

K'yorzul ilyakkana Mana vor.

⁷ Mang'vee vuççud deşda, toozençe suğoots'a'a,

Goreençena fağırır axtı qa'a,

⁸ Manbı cone milletne ç'ak'ınbışıka,

Sacıgee gyuv'ar haa'asva.

⁹ Mang'vee uşax dexhene xhunaşşeyş uşaxar hoole,

Məxür məng'ı'ke baxtivarna yed hee'e.

Rəbbilqa şukur hee'e!

Sleyman peyğambarın k'oran uvhiybı

3

- 13 Hikmətülqa hirxhulyna,
K'orana ək'el avaykına insan nimee baxtivariy!
14 Mançiken xayir nuk'rayle geed vod,
İn g'azanc məttine k'inəəğəyle q'iymatika vod.
15 Mana gıranne ekebişileb gıranba vod,
Mançika vas ikkanan nencad kar sa aqqas dexhe.
16 Mançine sağne xilen xiliyna r'mı'r,
Solne xilenid var-devletiy şöhrat hele ıxha.
17 Mançin yəqbi q'abiledaxhenbı vod,
Gırgın yəqbi əmin-amanınbı* vod.
18 At'ipqı'ninbişdemee mana l'mrena yivobna,
Mançike it'umba alyt'ipqı'minbı nimee baxtivarariy!
19 Rəbbe dyunye hikmətika itxhın,
K'orane ək'elika xəybı hı'l,
20 Ats'aalika k'oralybişençe xhyan alqavhu,
Xəybışençe çiy gyuarı'l.

10

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
26 Sirkayn silibişik, kumayn uleppişik ha'an,
Tambalee iş hooleng'uk ha'a.

11

- 28 Var-devletılqa umudeepxhaynbı k'yooçesınbı,
Qopkiynbı t'et-t'ele g'ayhene yivaşik akaraba vuxhes.

12

- 4 Yugna xhunaşşe adamiyn tac vodun,
Tesser ha'anar vuk'arne bark'uk akar.
16 Bəç'əree qəl zaraba h'aagva,
Ək'elikang'un rı'h tsimis qexhen deş.
18 Nəxüd qadiy uvhuynçin ç'ik'ayn xhinne g'ats'ayk'van,
K'orane ək'elika uvhuynçinid yug qaa'a.

13

- 3 Ghal sı'ına geer axhvas,
Sidi'ınar ek'ra haq'varas.

14

- 4 Yats deşdang'a axur məttıba vooxhe,
Yugun g'ikid yatsbişde taq'atınxhe helen.

15

- 4 G'üvənana miz l'mrena yiv vobna,
Horarlynançinid yik' haq'vara'an.
17 Mühübbatika xhinakın ala otxhuniy,
Qəlka boğayn çuru otxhuniyle yugda vod.
18 Qəlnang'vee g'almag'al haa'a,
Sabırnang'vee ç'əv haa'a.

16

- 24 T'ap'anedın itv xhinne uftanna yuşe,
Canas yugba, rı'hı's ittuba.
32 Gucnang'ule sabırnana yugra,
Şaharbı alyaat'ang'uler vuc aqqaqqana yugra.

* 3:17 3:17 Əmin-amanınbı: yiqsumul in cuvab «nübəhı'nı» vod.

17

- ¹ Saç'uvkiy deşda qit'ipk'inna xüvə,
Saç'uvkiynane otxhun-ulyodğuyte ittuba vob.
⁹ Hambaz ikkanang'vee qəl yik'elivxanaa'ana,
Yik'el qavaalya'ang'vee hambaz agval ha'ana.
¹⁷ Hambazıs hammaşe ikkiykanna,
Çocur dağamne yiğıs iyxhanna.

18

- ¹¹ Karnanbışısqa həməxüdü q'öö, con kar axtıne barugbışıka
alyav'una g'alaniyxan.
¹⁹ Tsimisna çoc – alyapt'as dyooxhene g'alayk akar,
Aldapxhuniybid – akkalne rızayk.

19

- ¹⁴ Xaviy var-devlet dekkına miras vobna,
Ək'elikana xhunaşşer Rəbbikena.

20

- ⁴ Tambale ezang'a ezu deş,
Sa'anang'ad avaykı deş.

21

- ⁹ Siç'eekvane xhunaşşeyka sa xaa axvasse,
Daxayne vuttul axvee yugda eyxhe.

22

- ¹ Hı'rmat nuk'rayleyiy-k'inəəğəyle geeb vukkiykne,
Yugun doyud xənnə var-devletile geed ikkiykne.
² Karnanayiy kar deşda sana-sang'uk akar -
Q'öyursanar Rəbbe ipxhın.
⁶ Ts'eppacab uşaxık'le qopkuna yəq Haagve,
Q'əsvaleyir mana mançile sak'alas deş.
²² Kar klydanang'uka gucub ki'lybava g'imeşşe,
Kasibrava məhkamee himeşşe.
²³ Rəbb alikkas manbışil-alla,
Manbı g'yootuynbı, hivşuynbı Rəbbe i'mreke haa'as.

23

- ⁴ Xəttə kar ha'asva ğucar ğu gimek'a.
Ək'elika ixhe, mane fikrele ilğec'e.
⁵ Var-devlet ul gyapxasse deşxhesin,
Q'acıx xhinne xlibı aaqı xəybışeeqa alixasın.

24

- ³⁰ Tambalne ekneençe
G'anmazne t'imillığeençe ilğec'u.
³¹ G'acuyn ğırğın sura zazaanıd aalyat'u,
Mağaanıd aqqı, cabırbıd hı'ğətkırıd.
³² Mançıka ilyakkı fikir opxhun,
Mançıke i'brat aalyat'u:
³³ Sık'ırra qorku mırğ he'ee,
G'el-xıl hotku g'alırxhvee,
³⁴ Kasıbiyvalla soyğunçiy xhinne,
Ehtiyaccıb g'uldur xhinne sayangaba ooqa hophur ables.

25

- ¹¹ Cıgal uvhuyn cuvab,
nuk'rayne g'abılyne k'inəəğəyne eçeeşik akar.
¹⁵ Paççahnab fikir sabırnang'vee badal haa'ana,
İttıne mizen bark'ub g'üvana qaa'ana.
¹⁹ Xıl hudyoolena dağamne yiğıl

Qiçiyne siliykiy k'aane g'elik akar.

²¹ Duşman mıssıraxhee, oxhanasın hele,

Xhyan ıkkaxhee, ulyoğasın hele.

²² Məxüd ğu mang'us naş qa'as,

Yiğna yugvallah Rəbbəe savaak'al haa'as.

²⁸ Qəl avqas dəxəna insan,

Cabırbı hı'ğətkırne şaharık akar.

26

²¹ Nəxüdiy osake ts'a eyxhe,

Ğiybatnang'ukeb g'almag'al vooxhe.

27

⁶ Hambazın yik' aliq'al'iy,

Duşmanne geedne ubbabıšile yugun vodun.

Daniyal peyğambarın kitab

Daniyalıy cun hambazar

¹ Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççaھیyvalla haa'ane xhebıd'esde sen^{*}, Baabilyna paçcah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalmısqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan. ² Xudaavandee Yahudayna paçcah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbıd alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı Şınareeqa, Baabilıyva eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe.

³ Qiyğa paçcah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa emr haa'a: «Paçcahne nasilençenbiyyıy qıvaats'ıyne İzrailıyne xızan-bişeençen, ⁴ vuk'dyak'aran, micagın, ök'elikan, ats'alynan, kar xet qıxhes əxəsin, sarayee paçcahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsin mek'vunbı see'e. Manbışıs ğu Baabilıyna mızıy kitabbı xət qe'e». ⁵ Paççahee manbışıs vucee otxhane otxhuniykeyiy çaxıreke yiğisiysta pay curaa'a. Manbışed xhebille senna qətqiyle qiyğa, paçcahıs xidmat haa'aniy givğalas.

⁶ Mang'vee sav'uyınbışika sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. ⁷ Paçcahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbışıs medın dobi giyxhe: Daniyalıqqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelıqqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego.

⁸ Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhane otxhuniykayiy mang'vee ulyoğanə çaxıreka mı'q'ı' qıdıya'as». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdıy'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaq. ⁹ Allahəe həməxüid ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'üne ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. ¹⁰ Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen:

– Şos otxhuniyyıy çaxır heleva uvhuıyne yizde xəring'ule, paçcahile zı qəyq'ənna. Paçcahne ulesqa şu manesa mek'vunbışile zaişba qabee, manke mang'vee yızda vuk'ul g'ats'aak'vanas.

¹¹ Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen:

¹² – Qora ğu, yits'ne yiğna şı, yiğın nukarar, siliys üvxə. Hasre şas, oxhanas saccu alyadıynçike allecen, ulyoğanə xhıyan helecen. ¹³ Nekke qiyğab ilyaake, şıyee aq'vayle yugba deşxheene, paçcahın kar otxhanan mek'vunbiyee. Mançile qiyğa vas nəxüdiy ikkan həməxüidud he'e.

¹⁴ Mana manbışe eyhençilqa qarı, manbı yits'ille yiğna siliys üvxiyxə.

¹⁵ Yits'ne yiğle manbı, paçcahın otxhuniybı otxhunne, maane menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha. ¹⁶ Man g'acu, mane nukaree, manbışın paççahee helen otxhuniyyıy çaxır, manbışısse g'aysu, alyadıynbı hele.

¹⁷ Allahəe mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, i'limbı ats'axxhesda ök'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuyıd hucoo eyheniyva eyhesid əxi'yn.

¹⁸ Paçcah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paçcahısqa abayle. ¹⁹ Paçcah manbışde girging'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelıka, Azaryayka sa aqqaşda merna iveeke deş. Mançile qiyğa manbı paçcahısqa işilqa alyabat'a. ²⁰ Paççahee manbışike girgıne ats'alybışdeyiy ök'elıkanə karbışde hək'ee qıdğın hı'mee, g'ecen, manbışik'le cune ölkeene girgıne sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yəqqees geedid ats'a.

²¹ Daniyal Kir eyhene paççahee, paçcaھیyvalla haa'asde senilqamee maa axva.

2

Navuxodonosoruk'le g'acuyın nyak'bı

¹ Navuxodonosoree paçcaھیyvalla haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'bı g'ece. Mançile qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva. ² Paççahee emr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyın nen eyheyıyva ats'axxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'bı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ök'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paçcahısqa sabıyng'a, ³ mang'vee manbışik'le eyhen:

* 1:1 1:1 Man 605 sen yişde eerayle ögee ixha.

- Zak'le sa nyak' g'acu, mançinid yizin yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy.

⁴ Baabilyne k'orane ək'elynanbışe, paççahıs Arami mizel alidghınıy qele:

- Paççah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşis, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy.

⁵ Paççahee manbışik'le eyhen:

- De'eş! Zı inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizin nyak'id nen eyheniyva ittevheene, şoke xüvəbi ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. ⁶ Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizin nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançil-alla şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizin nyak' nen eyheniyvad eyhe.

⁷ Manbışe meed alidghınıy qele:

- Hasre paççahee şas, cune nukaraaşis, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şınad man nen eyheniyva eyhes.

⁸ Manke paççahee eyhen:

- Zak'le ats'an, şos vaxtcab xiliy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn yugda ats'an: ⁹ yizin nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylece, şu şoled-alqan karbı qığı'ı, zas horbı he'eene, zı qiyğa mançil-alla fıkrı badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva.

¹⁰ Baabilyne k'orane ək'elynanbışe paççahık'le inəxüd eyhe:

- Çiyene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nımee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şehirbazaaşise, nyak'bı qa'as əxənbışike, Baabilyne k'orane ək'elynanbışike heqqiyn deşdiy. ¹¹ Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççahık'le allahaaşile ğayrı şavussecad eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaaşile əq'əna vooxhe.

¹² Man cuvab g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin ğırgın k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. ¹³ K'oran ək'elynanbı gyapt'eva əmr qığevç'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha.

¹⁴ Paççahne g'aravulyçeeşine oo ulyorzulıyına Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'asva l'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a.

¹⁵ Mang'vee Arioxuke qiyghanan:

- Paççahee nya'asdiyhan inəxüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u?

Manke Arioxee ğaf vuxhana xhinne Daniyalıs haa'ana. ¹⁶ Manke Daniyal paççahısqa hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda ğah hooqa.

¹⁷ Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadıynçine hək'ee hambazaaşis: Xananyeys, Mişaelıs, Azaryeys yuşan ha'a. ¹⁸ Mang'vee manbışik'le eyhen:

- Xəybışde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhı'm qabı, zı mançine sırrılqa hix-hare'ecen. Manke şı, Baabilyne k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş.

¹⁹ Rəbbe, Daniyalıs xəmdə man sir gyagva'an. Mançil-allab Daniyalee xəybışde Allahıs inəxüb şukur haa'a:

²⁰ - K'orana ək'elıy ğuc Mang'una vuxhal-alla

Allahın do hammaşe axtıvalee ixhecen!

²¹ Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor!

Paççahar taxtılqa gyaa'anar,

ğ'a'anar meer Mana vor.

Mang'vee ək'elynanbışis k'orana ək'el,

kar ats'anbışisid ats'al hele.

²² K'oraaleedın, dyugulemıd aaqana Mana vor,

nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedimıd ğ'ecenar meer Mana vor!

²³ Ğu zas k'orana ək'elıy ğuc huvil-alla

zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah.

Şı Vake heqqıyn kar, Ğu zak'le haguyn.

Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn!

Daniyalee paççahın nyak' nen eyheniyva yuşan ha'a

²⁴ Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paççahee gıxh-hiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen:

- Baabilin k'oran ək'elikanbı ğimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ikkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as.

²⁵ Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ikkı eyhen:

- Zak'le paçcahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsdə aveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna.

²⁶ Paçcaheə Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixxhı) qiyghanan:

- Vasse zak'le g'acuyn nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid man nen eyheniyva eyhes əxəyee?

²⁷ Daniyalee eyhen:

- Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehırbazısse paçcahık'le g'acuyn nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəsdeş. ²⁸ Xəə'ədmə, sirbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesınbıd paçcah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyn nyak'bı inəxdınbı ıxha:

²⁹ Paçcah, ğu yiğne tyulee g'alırxhuyng'a, yiğne fikreənçe ı'lğəə ıxha, vuk'lelqa hucoonıyxan qales, inçile qiyğa nennıyxan ıxhes. Sirbı Aaqqang'veeyıd vak'le hucooyıy ıxhesva haguyn. ³⁰ Zı mane sırrılqa dyunyel gırgıng'ule ək'elikananavadeş hırxhıl. Zı man nyak' paçcahılqa hıxhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe ı'lğəənbı ats'axhhecenva, zas man nyak' aaqı.

³¹ Paçcah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhınnəna, huç'omç'arna haykal yiğne ögeə ulyobzur vuxha. ³² Mane haykalna vuk'ul məttıne k'ınəəğəyke, t'ap'anbıyiy xıleppı nuk'rayke, vuxhınyıy umabıd yezake ıxha. ³³ G'elybıd yıvayke, mı'q'lebişınmēe sık'ınin cigabı yıvayke, sık'ıninbıd qoocune g'ı'ı'ne nyuq'vneke ıxha. ³⁴ Ğu mançıqa ilyakkane gahıl, xıl sıdet'ucab çileb alqa g'aye qorpxu qabı, mançıne yıvaykeyiy g'ı'ı'ne nyuq'vneke hı'ıyne mı'q'lebişıs qıpxır manbı xüvə-xüvəna qa'a. ³⁵ Mankecad yıvayke, g'ı'ı'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'ınəəğəyke xüvəbı ıxha, g'ı'lina attayl eyxhene balybıyık akara qaa'a. Qabıyne mıt's'ımıd man alıxa'an, maa'ad mançıke vuççud g'alyadaççedeş. Haykalıs qıpxırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqqa.

³⁶ Vak'le g'acuyn nyak' məxdın ıxha. Həşded paçcahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as. ³⁷ Ğu paçcahaaşına paçcah vorna. Xəybişde Allahee vas paçcahiyvalla, guc, xəbvalla, manımee xəđın do huvu. ³⁸ Mang'vee yiğne xılyaqə insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xəəđın şit'yar quvu. Mane gırgınçına paçcah, Mang'vee ğu hı'ı. Şəna k'ınəəğəykenə vuk'ul ğu vorna.

³⁹ Qiyğa, vale avqana sa mebna paçcahiyvalla vuxhes. Mançıleb qiyğa yezakəna, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyıb'esda sa mebnab paçcahiyvalla vuxhes. ⁴⁰ Yoq'ub'esda paçcahiyvallamee yıva xhıne it'umba vuxhes. Yıvayn gırgın kar haq'var-hıyxvər ha'an xhıne, mane paçcahiyvallınıd gırgın man paçcahiyvallabı haq'var-hıyxvəra'asın. ⁴¹ Mı'q'lebişınıy g'elybişde t'ubaaşın sa sura qoocune g'ı'ı'ne nyuq'vneke, mansa surad yıvayke ıxhay vak'le g'acuyn. Həməxəbıb mana paçcahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançıka yıvayna it'umıyvalla vuxheeyıb, g'ı'ı'na nıyaq'v alıvkıyıd vak'lecad g'acuyn. ⁴² Nəxüdiy g'elybişde t'ubaaşın sık'ınin cıga yıvayke, sık'ıninıd g'ı'ı'ne nyuq'vneke ıxha, həməxədıd mane paçcahiyvallın sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ıxhes. ⁴³ Nəxüdiy vak'le yıval g'ı'ı'na nıyaq'v alıvku g'avcu, həməxədıd mang'un mılletbı ıxhes. Manbışe sana-sang'us yışşar adameeşıs huveeyıb, manbı sana-sang'uk at'ıvq'anasdeş, yıvayıy g'ı'ı'na nıyaq'v sana-sançıl it'ıdıyq'anən xhıne.

⁴⁴ Mane paçcahaaşına gahıl xəybişde Allahee mısacab ilykidevnxhasda, menne mılletbişde xılyaqə ılgıdevç'esda xhınnəna paçcahiyvalla alyaa'as. Mançın çile ögiylin gırgın paçcahiyvallabı alıkyahasınbı, vucmee mısacab alıkvıvxhasdeş. ⁴⁵ Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sıdet'ucab g'aye qorpxu qabı, yıvayke, yezake, g'ı'ı'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'ınəəğəyke xüvəbı hı'ı.

Məxüdə xənnə Allahee g'ıynıyke şaqə ıxhesınbı paçcahılqa hıxhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı.

⁴⁶ Mankecar paçcah Navuxodonosor aq'vakkena gızercu, Daniyalıs k'ıyozul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhıxhan he'eva eyhe. ⁴⁷ Paçcaheə Daniyalık'le eyhen:

- Vasseke mane sırrılqa hıxharas əxı'na, vuşda Allah hək'erər allahaaşına Allahır, paçcahaaşınar Xərna vor, sırrılqar hıxhar ha'ana Mana vor.

⁴⁸ Mane yığile paçcaheə Daniyal xənnə işbişılqa giyxhe, mang'us geed xəđın paybı hele. Mang'une xılyaqə Baabılına şaharıy mançıne hıqıy-allan cigabı qele, Baabılınə k'orane ək'elynanbışdar xərna ha'a. ⁴⁹ Daniyalee paçcahıke heqqa, paçcaheeyıb Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabılınə cigabışee ç'ak'ıne işbişılqa gıvıyxhe. Daniyal vucmee paçcahne sarayecar axva.

3

Navuxodonosoree k'inəəğəyke hav'unna haykal

¹ Paççah Navuxodonosoree k'inəəğəyına haykal haa'a. Mançına axtivalla yixhts'al (60), əq'vallah yixhulle xilekkum ixha*. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişeeene Dura eyhene çoleeqa. ² Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazınadarar, haakımar, məmurar, sa cuvabıka, mane cigayne gırgın vuk'lel ulyobzurıynbı vucee gyuvxhuıne haykalısqa, mana g'avсарas savalecenva xabar g'uxoole. ³ Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhiıne haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avsrcenva caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazınadarar, haakımar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbı savayle.

⁴ Xabar hooleng'vee axtıda eyhen:

- Menne milletbişın, xalq'bişın, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'an insana, şolqa əmr haa'a: ⁵ şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişın ses g'ayxhiıne gahıl paççah Navuxodonosoree gıvxiıne k'inəəğəyına haykalne ögee aq'vakkena qukkyopk'ul mançıs k'yoozre. ⁶ Vuşuyiy aq'vakkena qukkyudyork'ul mançıs k'idyorzul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas.

⁷ Məxüdü gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişın ses g'ayxhiıne gahıl ç'iyelqa gizepçi, paççah Navuxodonosoree gyuvxhuıne k'inəəğəyke hav'ıne haykalıs k'yobzur.

⁸ Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabı sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a. ⁹ Manbişe paççah Navuxodonosoruk'le eyhen:

- Paççah, geer qa'ana! ¹⁰ Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneıyiy i'liyxəne instrumentbişın ses g'ayxhiı, k'inəəğəyke hav'ıne haykalne ögee ç'iyelqa gizerçü mançıs k'yozrecen. ¹¹ Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gizderçü mançıs k'yudyorzul, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvoxharas. ¹² Ğu Baabilyne cigabişee ç'ak'ıne işbişılqa gyuvxhuıne cühüty'aaşe Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişe yiğne allahaaşıs i'bəədat ha'a deş, Ğu hav'ıne k'inəəğəyına haykalne ögee gizepçi mançıs k'yoozar deş.

¹³ Mançıke Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insana paççahısqa abaylenbı. ¹⁴ Navuxodonosoree manbişik'le eyhen:

- Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşıs i'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuıne k'inəəğəyına haykalne ögee gizepçi, mançıs k'idyoozarva? ¹⁵ Vuşdemee yugdaniy ixhe, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbişın ses g'ayxhiıne gahıl, zı hav'ıne haykalne ögee gizepçi mançıs k'yobzuree. Mançine ögee gizepçi mançıs k'idyoobzureene, xəbne gyopxhane peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahıl nene allahene şu yizde xılence g'attivxhan haa'as?

¹⁶ Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççahıs inəxdın alidghniy qele:

- Ay Navuxodonosor, ine işee sıcab şi vake g'attivxhan hav'iy nişısınne? ¹⁷ Şi xəbne gyopxhane peşteeqa hüvxə'vee, şi i'bəədat ha'ane Allahısse şi peşteence g'attivxhan haa'as vəəxəsinbı. Mang'vee şi yiğne xılence g'attivxhan haa'asbı. ¹⁸ Şas, vak'le in ats'axhxha ikkan, şi eyhencadıd dexheene, meeb şi yiğne allahaaşıs i'bəədat ha'as deş, Ğu gyuvxhiıne k'inəəğəyına haykalne ögee gizepçi mançıs k'yoozaras deş.

¹⁹ Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoyuke qəl vooxhe. Mang'un qəlke aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yiğne yoqqees hissaxaba vuxhacen. ²⁰ Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraaşılqa əmr haa'a Şadrakın, Meşakın, Aved-Negoyın g'elybı-xileppı ayt'ıl xəbne gyopxhane peşteeqa dağee'ecenva. ²¹ Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı, şalvarbı alı'ı ixha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ixha. Manbı cone tanalınçıkacab g'elybı-xileppı ayt'ıl xəbne gyopxhane peşteeqa hıviyxə. ²²⁻²³ Paççah cune əmrel oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Eskeraaşee xhebiyre hambaz peşteeqa hıviyxəng'ə, mançıke qı'ğəne yalavın eskerar gyabat'anbı.

²⁴ Mane gahıl paççah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'sləhətçeeşiğe qiyghanan:

- Nya'a, şi g'el-xıl ayt'ılna xhebiyre insan dişe ts'ayeeqa dağav'u?

Manbişe paççahıs inəxdın cüvab qele:

- Ay paççah, Ğu hək'en eyhe!

²⁵ Paççahəe manbişik'le eyhen:

* 3:1 3:1 Mançına axtivalla 30 metra, əq'vallah 3 metra ixha.

– Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ılna yoq'uyre insan g'ece. Manbışda yoq'ur'esda allahaaşine duxaykır akar.

²⁶ Navuxodonosor peştine k'anyaqa qarı, onu'u eyhen:

– Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qıgeepç'e, inyaqa qudoora.

Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeence qıgeebaç'enbi. ²⁷ Hiçiy-alla sabıyne canışınaaşık'le, emıraaşık'le, vaalibışık'le, paççahne m'ısləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud h'ı deşud. Manbışde ç'ərbışıkıd, tanalqa al'iynçıkıd ts'a set'u deşud, manbışike gyotxhuniyn evad qöö deşud. ²⁸ Navuxodonosoree eyhen:

– Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaik g'axuvu, Culqa yı'q'ıbı qızzıriyn g'ular g'attıvıxhan hav'u. Manbı paççahne əmıreençe qıgeepç'i hapt'ıyle qərp'ı'n deş. Manbışis cone Allahıle ğayrı menne allahaaşis k'yoozarasiy i'bəədat ha'as ikkiyıkın deş. ²⁹ Mançıl-allab zı həşde əmr ğırgıne xalq'bışis, millətışis, menne-menne mızıyaaşıl yuşan ha'anbışis əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs kufr h'ıne insanıke xüvəbı ha'as. Manbışın xaybıd yı'qı'ıqı sak'al ha'as. Məxüb g'attıvıxhan haa'as vəxəna merna allah dexhal-alla.

³⁰ Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiçiy-allane cigabışee Şadrakıs, Meşakıs, Aved-Negonus sıkl'ıldad ç'ak'ın işbı hele.

Navuxodonosorun yivene hək'eedın nyak'

³¹ Paççah Navuxodonosoree ğırgıne dyunyelyne xalq'bışık'le, millətışık'le, menne-menne mızıyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen:

«Vuşun barakat geed qıxhen! ³² Zas ikkanniy Allah Ta'aalee yızdemee h'iyn əlaamatbıyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as.

³³ Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbışee,

Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabışee!

Mang'una paççaııyvalla ğırgıne ğahbışista paççaııyvalla vobna,

Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa ilğeç'es!»

4

¹ «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yızde sarayee nişınacab hıdy'a'ana yugna, karnana i'mı'rniy haa'a vob. ² Yiğbışde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyn sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbışda zı fikir opxhanmee, zı mane fikirbışee geer qəq'ən h'ı. ³ Zı, mançıl-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhedemee, zasqa Baabilin ğırgın k'oran ək'elynanbı see'eva. ⁴ Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbışis yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbışisse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxi' deş. ⁵ Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yızde allahne doyulyna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'üne ad vod).

⁶ Zı uvhuyn:

– Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğnemee sırrılıqa hırxhuliy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuyın yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e. ⁷ Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axına yiv g'avcu. ⁸ Yiv manınee xəb qooxhe, manınee it'umooxhe, mançın q'om xəybışeeqa hıyxhar. Mana yiv dyunyeyne ğırgıne surabışile q'uşan vuxha. ⁹ Mançıl uftanna t'ele, geed meyvabı, ğırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvnanar, yıvelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Ğırgıne üç'üdüncımad mançile kar otxhan ıxha.

¹⁰ Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe muq'addasın malaaik gəə g'acu. ¹¹ Mane malaaikee axıne sesika eyhen: „Mana yıvub, çilin bıtağbıd gyatxe, mançılına t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabıd inyaqa-şaqı dağe'e. Hasre mançıl avudun həyvnanar, çilin şit'yarıd hetxvecen. ¹² Saccu mançın dunk kokbışika sacıgee yıvaykayıy yezaka alitkır, çolee ələəne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvnaaşika sacıgeeyid ok'bışee ixhecen. ¹³ Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançıs həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yıghulle senna məxüd ixhecen. ¹⁴ Həşdiyne insanaaşık'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaikaaşee əmr hav'u: insanaaşine paççaııyvalıs Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paççaııyvalılab şavusqayıy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna”.

¹⁵ Zak'le – paççah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyın nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yızde paççaııyvaleene k'orane

ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxı' deş. Vasse man ha'as əxəsın, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod».

Daniyalee, nyak' hucoo eyheniyva yuşan ha'a

¹⁶ «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fikirbişile qəyq'onna. Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Belyteşassar, nik'enır, mançine mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen.

Belyteşassaree eyhen:

- Yızda xərna, ğu şavuk'leyiy g'iməce, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaaşine vuk'lelqa qadınxhiy! ¹⁷ Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hiviyxharna, dyunyeyne gırgine surabişile g'oocena, ¹⁸ çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, gırgıng'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeqa qadaylena, xəəne şit'yaaşə çil akvaabı ha'ana ¹⁹ yiv, paççah, ğu vorna. Ğu xər qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeeqa, yiğın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne gırgine surabişilqa hitxhır.

²⁰ Paççahık'le xəñçe gıç'una muq'addasna malaaiik g'acu. Mang'vee eyhenid g'iyxhen: «Mana yiv gyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yivaykayiy yezaka alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bişee g'aletçə. Hasre mançis xəəne çiyin xhyan helecen, yighulle sen ilğeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen».

²¹ Paççah, haane zı vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yızde xəring'une, paççahne vuk'lelqa qalesin uvhu. ²² Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşsesda, ğu çolune həyvanaaşika sacıgee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəəne çiyin əyxəra'as. Ğu məxür yighulle senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabişis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xılyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. ²³ Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacıgee kokbıd havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paççahiyvalla vasqa savaak'aldasda eyhen vodun. Valqa gırgıncıs Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhıring'a, man ixhes. ²⁴ Mançil-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alixhxhe: bınahbışike xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbışis rəhi'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yiğna yugvalybişeeəna gah xiliy qooxhe».

Nyak' hək'en eyxhe

²⁵ Man gırgın kar paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen. ²⁶ Ooğançe yits'ıq'vəble (12) vaz ilğevç'uyle qiyğa, paççah Baabileene sarayne daxal iykarang'a, ²⁷ eyhen:

- Hayna xəbna paççahaaşına paytaxt Baabil, zı yızde xəəne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u.

²⁸ Cuvab paççahne ghalençe qığeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeençe ses qaadayle:

- Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahiyvalla xılənçe g'avşesdava q'arar huvu.

²⁹ Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşsesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yighulle senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabişis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xılyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes.

³⁰ Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşəna, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan giyğal. Mang'un ç'ərbi q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybışde çiyin mana əyxər ha'a ıxha.

Navuxodonosoree Allahıs şukur haa'a

³¹ «Zı Navuxodonosor, man yiğbı çəvedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yızda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'alays şukur hav'u, Gırgine gahbışıl Vorung'un do axtı qı'ı.

Mang'una paççahiyvalla gırgine gahbışista vobna,

Mang'una paççahiyvalla nasilele nasılılqa ilğooç'e.

³² Mang'unemee, dyunyeyn gırgın insanar vuççud deşin kar vod.

Mang'vee xəybışee eyxhen g'oşumbıd,

ç'iyel vooxhen insanarıb Cus vukkanəxi'b vuk'lek vukkekka.

Mang'un ögyu şavussecad aqqas əxəs deş.

Mang'uke „Ğu hucoone ha'ava?“ qiyghanasda deşda.

³³ Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paççahaaşına xəbvalla, axtın do satk'ıl. Yızın mı'sləhətçeerayiy zas k'änenbınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbışe zı meer paççahiyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiyñçiler qıvaats'ına ıxha. ³⁴ Xəybışde Paççahın

gırgın işı yugunbı, yəqbid qotkuynbı ıxhal-alla, həşdiyle zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba avqaaqanbı avqa qa'as vəəxənbı».

5

Cabırlı oyk'anana xıl

¹ Paçcah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədn otıxhun-ulyodğiy hele, manbışıka çaxır ulyoğa. ² Belyşassaree çaxır ulyodğuyule qiyğa əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree* İyerusalimeene Allahne xaançe qığ'ıyn k'ınəğğəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva. Paçcahıs, cune k'anebınbışıka, cune yedaaşıka, cune caariyebışıka mançee çaxır ulyoğas ikkiykan. ³ Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qığ'ıyn k'ınəğğəyn g'abbı adayle. Paçcaheee vucee, cus k'anebınbışe, cune yedaşe, cune caariyebışe mançee çaxır ulyoğa. ⁴ Manbışe çaxır ulyoğa-ulyoğa k'ınəğğəyke, nuk'rayke, yezıke, yıvayke, yıveke, g'ayeyke hav'uyın allahar axtı qaa'a vuxha.

⁵ Mane gahıl maa'ad, insanne xılen t'ubar g'eece giyğal, paçcahne sarayne xənnə axtıne şamdams k'anene cabırlı, mane t'ubaşe hucomecad oyk'anana. Paçcahık'le mane xılen oyk'anang'a, g'eece ıxha. ⁶ Man g'acu, paçcahne aq'vaylın rangcad ayk'an, mana mançile məxi'r qəyq'ən giyğal, q'aratsabı çıçıs qiyxhar, iykaras dəxə axva.

⁷ Paçcaheee it'umna ts'ır hav'u eyhen:

- Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e!

Abıyne Baabilıne k'orane ək'elynanbışik'le paçcaheee inəxüd eyhe:

- Şavaayıy man otk'unın, nenvayıy uvhu mang'ulqa paçcahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəğğəyna tsep qaa'as, cuker paçcahiyvalına xhebir'esda insan ha'as.

⁸ Paçcahın gırgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepc'eeıyib, manbışısə man qətgəsıd əxə deş, paçcahık'le maa nenvayıy otk'unva eyhesıd əxə deş. ⁹ Manke paçcah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qəxhe. Mang'us k'anebınbıb nyaqame vuxhesınbı aaxva.

¹⁰ Kralıçayk'le paçcahınıy cune k'anenbışın sesbı g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa qıyele. Kralıçee eyhen:

- Paçcah, geer qa'ana! Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe. ¹¹ Yiğne paçcahiyvalee, muq'addasne allahaaşın rı'hnana sa insan vor. Yiğne dekkine gahıl, mana gırgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşına xhinne k'orana ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiğne dekkee, paçcah Navuxodonosoree, mana sehırbazaaşına, cadu ha'anbışda, Baabilıne k'orane ək'elynanbışda, falçeesına xərna gıxhıxı. ¹² Mane insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paçcaheee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'bı nen eyhenbıyiy eyhes əxəna, dağamne karbışde sırrılqa hıxharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'lece, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayıy otk'un eyhesın.

¹³ Manke paçcahısqa Daniyal ayrı'a, paçcaheee mang'uke qiyghanan:

- Yızde paçcah dekkee, Yahudeençe ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaaşına dışde Daniyal ğu vor? ¹⁴ Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşın rı'h, nuraanıyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. ¹⁵ Zasqa k'oran ək'elynanbıyiy sehırbazar abı, maa'ad hucooıyiy otk'unva qətgı' eyhesva. Man nen eyhenəna manbışısə zak'le eyhes əxi' deş. ¹⁶ Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'unıyın qətgı', maa'ad nenvayıy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paçcahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəğğəyna tsep qaa'as. Yızde paçcahiyvaleyir xhebir'esda insan ha'as.

¹⁷ Daniyalee paçcahık'le eyhen:

- Ğu helesın paybı vascad ıxhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'unıyın dıcad qətgı' vak'le eyhesın. ¹⁸ Paçcah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paçcahiyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvıllanıy huvu. ¹⁹ Allahee mang'us huvıyne xəbvalıke gırgın xalq'bı, mıletbı, menne-menne mızıyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbışde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paçcahıs gyapt'as vıkkananbı gyabat'a, g'avkkas vıkkanbı g'ookka, axtı qaa'as vıkkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha. ²⁰ Mang'una yik'en zale ğayrı deşdava eyheme, mang'vəe q'ı't'y keçcume, mana paçcahne taxtıle gyaqçana, xəbvallab xıleənçe g'ooşəna. ²¹ Mana insanaaşençer g'e'eşşəna, mang'una ək'elıb həyvanaaşına ək'el xhinne cab qooxhe. Mana əməleesıka axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'vəe ok' opxhan vuxha. Mang'un tanıd xəne çıyın hoyğal ıxha. Allah Ta'aalee

* 5:2 5:2 Belyşassar menne nasıleənçəna, Nabonid eyhene paçcahna dıx ıxha. Avaala, ögil ıxhana paçcah cule qiyğa qöone paçcahna dekvaniyxhe eyhe.

insanaaşin paçcahiyvallabıd vuk'lek ikkëkkava qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ikkanar paçcahiyvalina xərna ha'ana.

²² Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'il qıxhesde cıgee, ²³ ğucar ğu xəone Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadin g'abbi vasqa allyı'ı ğınad, vas k'anebinbişed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebişed mançeençe çaxırıbı ulıyodğu. Ğu k'inəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yıvayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşik'le g'ıyxhed deş, g'eced deş, manbışik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş. ²⁴ Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı.

²⁵ Cabırıl invaniy otk'un vod:

MENE, MENE, TEKEL, PARSİN.

²⁶ Otk'uninçına mə'na ina vob:

MENE (*qəṭqəṣ*) – Allahee ğu paçcahnan yiğbı qəṭqı', manbı ç'əvn'ıynbı.

²⁷ TEKEL (*gyoorkas*) – ğu terezıyugul gyoorku geer sibıkra qarı.

²⁸ PARSİN (*bit'al ha'as*) – yiğna paçcahiyvalla bit'al hav'u, Midiyabışisiy Farsbışisı huvu.

²⁹ Manke Belyassarne əmrıka Daniyalılqa paçcahaaşin tanalınbı alya'a, gardanaqa k'inəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paçcahiyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe.

³⁰ Manecar xəmdə Baabilyna paçcah Belyassar g'ek'ana. ³¹ Mang'une cıgee yixhts'ale q'ölle (62) sennana Midiyabışikena Dara donana paçcah eyxhe.

6

Daniyalne g'ardanalqa hidi'yincad kar gıxhxhes ikkiykan

¹ Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre (120) xərna gıxhxhes ikkiykan. ² Manbışılqar xərna xhinne xhebiyre vazir gıxhxhes ikkiykan. Mane xhebnə vazırna sayır Daniyal ıxhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre (120) ç'ak'ınbişe vazıraaşis hı'sabniy qeles ikkan, paçcahın vuççud imaykancenva.

³ Mana Daniyal, manisa vazıraaşilee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paçcahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkayna cule qiyğiyına q'ör'esda insan ha'as. ⁴ Manke vazıraaşisiy ç'ak'ınbişis Daniyalne gardanaqa taxsir gıxhxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qızarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'vee paçcahis horbı ha'anbı deşdiy. ⁵ Nekke qiyğa mane insanaaşe eyhen:

– Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gıyvuhes vəəxə.

⁶ Manke vazirariy ç'ak'ınbı paçcahne k'anyaqa sabı eyhen:

– Paçcah Dara, geer qa'ana! ⁷ Ölkeebın gırgın vazırar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'sləhətçer, vaalibi mı'sləhətılqa qabayle, paçcahee sa əmr hevlece: şavaayiy xhebt's'al (30) yiğna, paçcahıle ğayrı allahus, insanıs düə hav'u, şırarnane g'uyeeqa dağərçecen. ⁸ Paçcah, q'adağa haa'ana q'aanun gıvxhe. Çik avğançeb yiğna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşinayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecan.

⁹ Paçcah Daree məxbına q'aanun gıviyxhena, mançik avub g'olb ts'its'aa'ana.

Daniyal şıraaşikane g'uyeeqa dağaraççe

¹⁰ Daniyalıq'le məxbinə q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxhumeə, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppı aaqı ıxha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yiğıs xhebnə yəqqees q'arats'abışıl gıy'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. ¹¹ Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacıgee abıyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. ¹² Manke manbı paçcahisqa abı, paçcahee ha'as hıdyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a:

– Ay paçcah, nya'a ğu dişdiy xhebt's'al (30) yiğna, vale ğayrı allahusee, insanusee düə hav'una ixheene, şırarnane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu?

Paçcahee eyhen:

– Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabışinayiy farsaaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob.

¹³ Mane ğahıl manbışe paçcahık'le eyhen:

– Ay paçcah, ha'avku qabiyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmrırb qıvzar hıdyav'u, ögiylin xhinne xhebnə yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a.

¹⁴ Paçcahık'le man g'ayxhumeə aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'yı ı'lğəə. Paçcahis mana, ixheene veriğ k'yooçassecar g'attixhan ha'as ikkiykan.

¹⁵ Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paçcahisqa abı eyhen:

- Paççah, vak'le man ats'axhxe, midiyaanaşiniy farsaaşin q'aanunbi xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanuniy q'adağa haa'ana əmir badal haa'as vooxhe deş.

¹⁶ Man g'ayxhımeə paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şıarname g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüid eyhe:

- Hasre ğu yik'eençe i'bədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen!

¹⁷ Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalılqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecenva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebınbışde t'ucvabişika mane g'ayelqa peçat giyxə. ¹⁸ Qiyğa paççah cune sareeqa sark'ıl, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'nıybid qədəqə deş. Mana nyak' hıxu axva.

¹⁹ Miç'eedi y qıxhamee, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şıarname g'uyusqa hayk'an.

²⁰ Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan:

- Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe i'bədat ha'ane Allahıse, ğu şıraaşıke g'attixhan ha'as əxi'nane?

²¹ Daniyalee eyhen:

- Paççah, geer qa'ana! ²² Yizde Allahee Cun malaak g'axuvu, şıraaşin ghalybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsir dexhayke, mançısse zak set'as əxi' deş. Zı, paççah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş.

²³ Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal g'uyeençe qığehəva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qızır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhımeə, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva cıga eyxhe deş.

²⁴ Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxhes ıkkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaşıka, yedaasıka sacıgeə g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharassecab şıraaşe manbı avqu, manbışın gırgın bark'vbı qıçaqvanbı.

²⁵ Mane gahıl paççah Dareə dyuneyne gırgıne xalq'bişılqa, milletbişılqa, menne-menne mızıyaşııl yuşan haa'anbışılqa inəxüid oyk'an:

Barakat vuşun geed qixhen!

²⁶ Zı fərman hoole yizde paççaھیvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəp'q'ın i'bədat he'ecen.

Vorna Allah Mana vor,

gırgıne gahbışılır Mana ıxha.

Mang'una paççaھیvıllab mısacab hı'ğəəkaras deş,

Mang'una xəbvıllab gırgıne gahbışılda vob.

²⁷ Mang'vee g'attıvıxhanıb haa'anbı, havacənbıb.

Mang'vee xəybışeeıyd ç'ıyelıd mö'cuzabı hagvanbı.

Daniyalır şıraaşıne ghaleençe Mang'vee g'attıxhan hı'ı.

²⁸ Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşıne paççahne Kirıne gahılıb yugna i'mı'r hav'u.

7

Daniyalık'le yoq'ne həyvanne hək'eedın nyak' g'ece

¹ Baabilyne paççahee Belyşassareə paççaھیvılla haa'ane ts'epııyne sen, Daniyal g'alırxhımeə, mang'ule sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüid yuşan ha'a:

² - Zak'le xəmdə nık'ek, xəybışde yoq'ne mıtseñ xəbna dəryah i'ğviykar haa'a g'avcu.

³ Deryaheençe sana-sançık ıdyakarna yoq'uble həyvan qığeevç'u.

⁴ Ts'epııyna həyvan şırık akaraba vuxheeyıb, mançıqa q'acıñ xhınne xılıbııy. Zı ilyakkameə, mançın xılıbı qodu, mana ç'ıyele oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançıs insanın xhinne ək'el huvu.

⁵ Qöb'esda həyvanmee, syoyukıy akar. Mana sa suraqqa axtıbayıy, mançıne ghalene sılıbışde yı'q'neençeb xheyıble barkvıy k'yaqqı. Mançık'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esınmeen çuru oxhne».

⁶ Mançıle qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'ulıy, mançıne yı'q'əkıd şit'ençık akaran yoq'ulle xılıy. Mançıne xıyaqə xəbna hökum quvu vuxha.

⁷ Nekke qiyğa zak'le nık'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geəb qəlana, geəb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yıvayñ sılıbııy. Mançe gırgın qodu otıxhan, axuyñud g'elybışıka k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yıts'ıble gaçiy.

⁸ Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışde yı'q'neençe sa mebna k'ınna gaç ələə g'avcu. Mançis qığevç'esda ciga haa'asdeme, mançile ögil qığeevç'una xheyible gaç ulqorxu dağepçı vuxha. Mane k'ınne gaçıqa insanıqa xhinne ghaliy uleppiyi. Mançine ghalin yic geed xədn kar xhinneyiy ikkeka.

⁹ Zak'le qiyğa in g'acu:

Maqa paççahaaşın taxtbı giyk'an,

Avalacar Vorna qarı, mançine sançil giy'ar.

Mang'une tanal nyak xhinne cagvaran karbiyi,
vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne cagvaradayiy.

Mang'una paççahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə,

Mang'une paççahaaşına taxtın tekarbıd ts'ayeeyiy.

¹⁰ Mang'une ögüyleb ts'ayına damayiy gyobatstse.

Qəpçəs-ələpçəs devxhesdemeene insanaaş Mang'vee uvhuynbiyi ha'a.

Gırgın man insana Mang'une ögiyl ulyoozar.

Kitabbı aaq, məhkama giyğal.

¹¹ Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırniy iliyxe vod. Mana gaçnana həyvan yızde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçı, gyooxhan hav'u. ¹² Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xılence g'ayşu, mançına r'mı'r sbara gahus xiliy qav'u.

¹³ Zak'le xəmdə nik'ek,

İnsanne Duxayk akarana xəybışeene buludbışıka sacıgee qöə g'acu.

Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikekkanə Avalacar Vornang'usqa.

¹⁴ Mang'us xədn doyi haakimiyyat, paççahiyvallaniy huvu,

gırgıne xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışe Mang'us k'ilyvalla he'ecenva.

Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun.

Mang'una paççahiyvalla mısacab hıgəəkaras deş.

¹⁵ Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbışe zı qəq'ən hı'ı.

¹⁶ Zı maa'ar ulyorzulinbışde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qıdghun hı'ıyn.

Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn:

¹⁷ – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. ¹⁸ Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgıne gahbışiscab manbışde xile aaxvas.

¹⁹ Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşık idyakarne yivayn silibınane, yezan xhnt'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyghun. Mana həyvan gırgın insanaar qəvəq'ənaa'asda xhinnəna həyvan vuxha. Mançin yivayne silibışıkayiy yezane xhnt'aaşıkayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyın karıd g'elybışık avqa qı'ı k'öq'ə ıxha. ²⁰ Zas ats'axhxhesniy ikkan, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenni vod. Sayıd zas nekke qiyğa qığevç'uyne gaç gıne hək'eeniy ats'axhxhes ikkan. Mana qığevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbışile xəppa g'oocega gaçniy vob. ²¹ Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile gəmooxheniy g'ooce vob. ²² Sayır mane gahıl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaşine xılyaqə ilğooç'ena gah qabı hipxhur.

²³ Mang'vee zak'le inəxüid ulvu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisənçik akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad hōğəsin, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın. ²⁴ Yits'ible gaç, ine paççahiyvaleençe qığeç'esda yits'iyre paççah vorna. Manbışile qiyğa, manbışik idyakarna sa merna paççah qığeç'u, mana xhebiyre paççah hıgəəkar ha'asda. ²⁵ Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yığbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyi Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanaar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles. ²⁶ Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyyatcad xılence g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda. ²⁷ Paççahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırgıne paççahiyvalybişda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaqə qevles. Mana paççahiyvalla gırgıne gahbışisdacab paççahiyvalla vuxhes, gırgıne hōkumdaraaş Mang'us xıdmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as».

²⁸ İnçikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fikirbışilecar geer qərq'i'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbımee, zı yik'el aqqıynbı.

Yunus peyğambarın kitab

İne kitabee otk'uninbı yişde eerayle ögil VIII-esde asiree ıxha. Allahee Yunus peyğambarık'le İzraileeñçe Nineviye eyhene şahareeça, Assiriye imperiyne paytaxteeça, hak'neva eyhe. Allahee mana Nineviyalqa maane insanaaşık'le cokuñ cone bınahbışıl-alla ha'asınva eyhes g'ixele. Assiriye imperiyeyñ hiqiy-allane milletbışılqa yiğbi exa ıxha, manbı geeb eb deşin karbı vuxha. Mançıl-allar Yunus peyğambarıs cune milletne duşmanaaşısqa ı'qqəs ikkan ıxha deş. Mang'us Allahne cuvabıke qığeç'u, hixvas ikkiykan. Qiyğa ıxhaynıbı şok'le ats'axhxhes ikkanxhee, şosse ine kitabee qətqəs əxə.

Yunusun Allahıke hixvuy

¹ Rəbbe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe:

² – Oza qıxha Nineva eyhene xəñne şahareeça hark'in maabınbışılqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı.

³ Yunusmee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşışeeça əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeça qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeça əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeça giy'ar.

⁴ Rəbbemee mane gahl deryahlqa məxübna it'umna mits g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. ⁵ Gameebınbı qəp'ı'n cone allahbışılqa ona' giviyağal. Gamı sibik qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeça dağa'a.

Yunusmee mane gahlqasse gamıyne avudne cıgeeça giç'u it'umra g'alırxhu eyxhe. ⁶ Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu nya'a g'alırxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'ıyke g'attıvıxhan haa'a.

⁷ Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqa in yiğbi ı'qqə.

Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha.

⁸ Manbışe mang'uke qiyghanan:

– Həşde Ğu şak'le eyhelan, in şak qıtxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nənçene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor?

⁹ Mang'vee eyhen:

– Zı cühüt' vorna. Zı ç'ıyeyiy deryah itxhning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'a.

¹⁰ Mang'vee manbışık'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəp'ı'n qiyghanan:

– Ğu in hı'ıyn hucoone?

¹¹ Deryaheena mits it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan:

– Mana mits huvoracenva şı vak hucoone ha'as?

¹² Yunusee manbışık'le eyhen:

– Zı alyart'u deryaheeça huvoxhre. Manke mits ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mıtseeça şu zal-alla gyapk'ı.

¹³ Gameebınbışıs avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cıgeeçana əlyhəəs vukkiykıneeyib, geeb g'ooxhene mıtın əlyhəəs havaasar deş. ¹⁴ Manke manbı giviyağalanbı Rəbbılqa ona'a:

– Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan ileşşeva şı gimabat'a. Bınah deşung'un hu'sab şake qımeçqa. Ğu, Rəbb, Vas ikkanəxüd hı'ı.

¹⁵ Manbışe Yunus aqqı deryaheeça g'uvorxhulymee, mıtısıb ulyoozarna.

¹⁶ Gameebınbı it'umba qəp'ı'n, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a.

2

Yunusna düə

¹ Rəbbe geed xədnı baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebillə yiğnayiy xheyible xəmnə axva. ² Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a:

³ Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u,

Ğunad alidğhıny quvuyn.

Zı ahaleeñçe ts'ir hav'u,

Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna.

⁴ Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul,

Zı xhyanbışde yı'q'nee axu,

Yiğın gırğın xhyanbıyiy dalğabı

Zal ooğançe ilğeeç'u.

⁵ Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı,

Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalimee g'acesıncad».

⁶ Nafas əlyhəəsmə xhyanbı zalqa qadı,

K'oralybışeeqa çıkkı,

Vuk'lelqad xavsiy alitk'ır.

⁷ Suvabışde avqamee zı giç'una,

İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha.

Ğumee yızda Rəbb Allah

Yızın tan k'oralybışeençe g'attixhan hı'ıyn.

⁸ Yızda ı'mı'r k'yabat'amee,

Zı Rəbb yik'el qalı'ı,

Yızda düə Valqa,

Yiğne muq'addas xaalqa hipxhurna.

⁹ Şavaayiy nişiscad karai'dəəne bütbişis ı'bəədat ha'a,

Manbışe Ğu yik'el hixan ha'a,

Colqana rəhı'm avaa'an haa'a.

¹⁰ Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka

Vas q'urbanbı allya'as.

Zı huvuyn cuvab cıgeeqa qalya'asın.

G'attıvıxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna!

¹¹ Rəbbe baluğuk'le uvhuynğ'a, mançın Yunus ghalençe xhyan deşde cıgeeqa qığayhe.

3

Yunus Nineveeqa arayle

¹ Rəbbe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe:

² – Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqa hıxhare'e.

³ Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbna şahar vuxha, mançe ilğeç'esdemee xhebillə yiğniyxhe ikkiykanan. ⁴ Yunus giyğalna şaharvölle iykar. Ts'ettıyne yiğıl ı'qqəs əxənemene cigabışeeqa hark'ın, mang'vee eyhen:

– Yoq'ts'alyne (40) yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda!

⁵ Ninevağançenbışe Allahılqa inyam hı'ı, sıv aqqeva ses qığayhe. Manbışe xəring'ule otçu k'ıning'ulqamee palanbı alya'a.

⁶ Mana xabar Ninevayne paççahılqa hipxhurmee, mana cune taxtile giç'u, paççaahaşın tanalınbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar. ⁷ Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyuile Nineval inəxüd eyhecenva:

«İnsanaaşe, həyvanaaşe, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxhancen, xhyanbı uly-moğacen, uxhiyxhanasid humayk'ancen. ⁸ İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Gırğing'vee Allahı geeb düə he'e. Havaasre manbışe karai'dəəne işbışıkeyiy insanaaşis haa'ane pisvalike xıl ts'its'ee'ecen. ⁹ Şavuk'ləne ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqa savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attıvıxhan haa'a».

¹⁰ Allahık'le manbı karai'dəəne işbışile sapk'l g'avcumee, manbışılqa rəhı'm haa'a. Manbışılqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4

Yunusee qəl haa'a

¹ Yunusun man diykın, qəlin qoxa eyxhe. ² Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a:

– Ya Rəbb, zı hamanva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançıl-allar zı Tarşışeeqanıy hıxu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhı'mnana, xəđın sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor. ³ Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alışse, zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ikkan.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Deşxhee, vas mançıke geebne qəl vuxha?

⁵ Yunus qığeç'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun veriğ qıdyoot'asın xhinnen cigad ali'l, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna. ⁶ Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenva, maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhena. ⁷ Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ixoolee. Mane mı'qən ala adğançe otxhunmee, ala qeqqvan. ⁸ Veriğ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'ümana mıtı g'ixoole. Veriğın mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee, mang'vee cus qik'uy heqqa:

- Zəs ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkın!

⁹ Allahemee Yunusuk'le eyhen:

- Deşxhee, vas alayl-alla geebne qəl vuxha?

Yunusee eyhen:

- Ho'o! Zəs qik'asda xhinnena qəl vuxha!

¹⁰ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Ğu idezuyn, ğu ilydyakkıyn sa xəmnə əərə alyadı-qeqquyn ala vas qiykkan!

¹¹ Nəxübne Zəs qidivkvanas manimee xəbna Nineva eyhena şahar, maadın vəşşe g'alle aazır (120 000) sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya peyğambarın kitab

Malakiyayn do «Zı g'axuvuna, Yızda malaaik» eyhen vodun. Mang'vee man kitab yişde eerayle ögil xhod'esde asiree otk'unva vod eyhe. Man peyğambaraaşine kitabbişin nekke qiyğa otk'unin vodun.

İzrailyne milletken sabarabı mane gahılqasse Baabilğançe g'attipxhun sapk'ıl qabı vooxhe. Manbişe İyerasalimeedın Allahın xav meed q'omançe alya'an. Manbişe Allahın xav meed ale'eeyid, Allahne yəqq'i'n əlyhəə vuxha deş. Manbişe Allahı ı'bəədat yik'eençe deş ha'a ıxha. Manbı Allahne Q'aanunuka gyuv'ur-oza qeebaxhe vuxha deş. Manbişe cos nenniy ikkan manıd ha'a ıxha.

Malakiya peyğambarıs Allahne xənnə mühübne hək'ee insanaaşis yik'el qalya'as ikkiyın. Mang'us ikkan ıxha, insanaaş Allahıka hav'uyne mugaavileys sik'ı ı'mı'r he'ecen. Malakiya peyğambaree eyhe ıxha, Allahee g'axuvuna qalesda. Mang'vee Rəbbis yəq qaa'as. İncilyne kitabee, məxüd İ'sa Masixhile ögil qarıyne xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee otk'un.

¹ Rəbbe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarıle ğana hixhar ha'a.

Rəbbe Yaaq'ub g'əyxi', Esavmee Cuke əq'əna qi'

² Rəbbe «Zas şu vukkiykininbıva» eyhe.

Şossemee «Şi nəxübne vukkiykınıva?» qiyghanas əxə.

Rəbbeeyid inva eyhe:

- Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor?

Zımee, Yaaq'ub ikkanaalın şu, cuke g'abıynbı, g'əvxü,

³ Esaviy mang'uke g'abıynbımee, Zı əq'əna qav'u.

Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır,

manbişde doylin cigabı çaq'alaaşis huvu.

⁴ Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışisse eyhes əxə:

- Şakın ıxheeyid,

şi meed man hatq'ur-hiyxürin cigabı qa'asınbıcad.

Saccu Xəəne G'oşunbişde Rəbbe inva vod eyhe:

- Hasre, manbişe ale'ecencad,

Zımee meed hı'ğəkkar ha'asın.

Gırgıne gahbişil

manbişde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes,

coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as.

⁵ Şok'le man vuşdecad ulepıışika g'acumee,

şucad eyhes: «İzrailiked şaqana, Rəbbin do axtıda vod!»

Rəbbis dekkanan q'urbanbı

⁶ Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhen:

- Ay Yızın do qızar hıdıya'an kaahınar!

Duxee dekkıs,

g'uleeyib cune İyesıys hı'rmat gıviyxhe.

Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat?

Zı İyesıyxhee meeb nyavxha şu Zas gıviyxhena hı'rmat?

Şosse «Nəxüdnə şi Yığın do qızar hıdı'ıva?» qiyghanas əxə.

⁷ - Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa

kara idyalesın Zasın otxhuniy adı giyxhe.

Mançıkad, «Şi Vas dekkanan nəxüdnə ha'ava?» qiyghan.

Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an ciga qızar hıdı'ı,

məxüd Mang'us dekkanan ha'a.

⁸ Şu bı'rqi'n həyvanar q'urbanna alli'iy

yugunne vod?

K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy

nya'a yugunne vod?

Məxbına sa həyvan yiğne ölkayne xəring'us hevle,
ilekke mang'us gu ikkiykanaseeva,
mang'vee yiğna haa'asee?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

⁹ Həşde Allahus düə hee'e,
Mang'vee şos rəhi'm hee'ecen.
Şu məxdın q'urbanbı allya'amee,
Mana şoqa yugra eyxheye?
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

¹⁰ Vuşde sang'vee, Yizde q'urbanbı allya'ane cigee,
q'ərane cigeeqa ts'a gyoxhxhan ha'asse,
Yizde xaan akkabıcad q'iynxhiy yugda eyxheyiy!
Yızın yik' şoka gyotxhan deş,
şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

¹¹ Veriğ ılcəəne cigeençe, k'yooçene cigeeqamee,
Yızın do milletbişde yı'q'nəe axtıda vod!
Gırgınəəng'ə Yizde doylu e'tirbi gyoxhxhan ha'a,
məttin paybı adayle!
Man Yızın do milletbişde yı'q'nəe,
axtıda ıxhayke ha'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

¹² Şumee, «Rəbbine q'urbanbı allya'ane cigaylin otxhuniy muq'addasın deş vod,
man qızar hıde'eeyid eyxheva» uvhu,
mançına muq'addasiyvalla avaak'an haa'a.

¹³ Ooğançe «İnimeena əq'übavad!» uvhu,
şu mançılqa yı'q' sak'al ha'a!
Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva
q'ööq'üna, k'aana, vuk'arna həyvan abeene,
Zı mana şoke alyabat'aye?
Məxüd Rəbbeeyhe!

¹⁴ Syuruneençe g'apsırne yugne g'argine cigee,
Xudaavandays q'i'bılyna həyvan abıyne horalays bed-düə vuxhena!
Zı inekke xərna Paççahva,
gırgıne milletbişe Yızın do axtı qa'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

2

Kaahinaaşis bed-düə haa'a

¹⁻² Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe vod:
– Kaahınar, ina əmr həşde vuşdemee vob:
Yizde cuvabil k'ırı ilydiyxeene,
Yızın do yik'eençe axtı qıde'eene,
şolqa bed-düə gyooğav'u,
vuşun xayır-düəbi bed-düəşqa sak'al ha'as.
Şu Yızın do yik'eençe axtı qıdi'ıva,
şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab.

³ Zı şol-alla şoke g'abıynbişikınıd ha'asın.
Bayrambişil şu q'urbanna allı'iyne həyvanaaşın xhidbı
Zı vuşde aq'vabişile k'ena ı'xəs,
mançıka sacıgee şu dağaa'as.

⁴ Manke şok'le ats'axhxhes,
Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılıka, hav'una mugaavile
aaxvecenva g'axuvu.

Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe eyhe!

⁵ Zı Leviyne nasılıka barakatnana i'mi'r
hoolena mugaavileniy hav'u.
Zas hı'rmat gyuvxhuvu,
Zı manbişis man gırgın huvuyn.
Manbıb Zale qəpqi'ninbı,
Yizde doyusub hı'rmat gyuvxhuna.
⁶ Manbişde mizel qəpkuna Q'aanun vuxha,
ghaleençed horbı qıgəeç'enbı deşdiy.
Manbişe Yizde ögil yugnayiy qəpkuna i'mi'r hav'u.
Geebinbı manbişe yəqqı'lqa sav'u.

⁷ Kaahinaaşine ghalen ats'al havaces ikkan,
insanaaşisse manbişde mizele
Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva.
Kaahinar Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe g'axuvuynbı vob.
⁸ Şumee, kaahinar, yəqqı'le qıgəeç'ıynbı,
şu helene ats'aalybişika
mansanbıb şoqab qihna habği.
Zı Leviyne nasılıka hav'una mugaavile
şu havakkal hav'una.
Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe eyhe!

⁹ Şu Yizde yəqqı'n apk'ın deş,
Q'aanunuka g'acesde işbişee,
şu gırgıng'uqa sa uleka ilyaaki deş.
Mançil-allab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles,
k'ap'ik'ile avqa qaa'as.

Yahudayne milletin Allahıkana mugaavile havaakal haa'a

¹⁰ Yişda gırgıng'una Dek sa dişde vor?
Şi sa Allahee dişde ipxhın?
Nya'a manke şi dekkaaşika hav'una mugaavileyna
muq'addasiyvalla avaakan haa'a,
sana-sang'us horbı ha'a?

¹¹ Yahudayne milletin Allahıs xayaanat hı'ı.
İzraileeyiy İyerusaliməe həlyvəəq'ənasın işbı hı'ı:
Yahudabişee menne allahbişis
ı'bəədat ha'an yedar hav'u,
Rəbbis ikkananne, muq'addasne cigayna
muq'addasiyvalla avaakan hav'u.

¹² Man hı'ına insan vuşu ixhay ixhecen,
Xəəne G'oşunbişde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çikana ixheeyir,
Rəbbəe mana Yaaq'ubne çadırbişisse g'e'eşşecen.

¹³ Şu in karıd ha'an:
gyaaşu-gyaaxu, Rəbbin q'urbanbı allya'an cigad
ulene nağıka gyats'a'an.
Məxüd, şu adıyne q'urbanıqı Rəbb sak'ı ilydakkava,
manbı şoke ilydyaat'ava ha'a.

¹⁴ Şosse «Nişil allavane?» qıdghın ha'as əxə.
Ğu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfayneyiy yiğne yı'q'nee
Şahad Rəbb vorna.
Ğu, mana yiğna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakka,
məng'ı's xayaanat hı'ı.

¹⁵ Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın?
Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan?
Mang'us Cunemee nasılınıy vukkan.
Mançil-allab şucab şu havaace.
Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeyis
xayaanat hıma'acen.

¹⁶ İzrailiynə Allahee, Rəbbəe eyhen:
 – Xhunaşeyka yugra dexhena,
 mana qıxeelena Zak'le g'imece vor.
 Mançil-allad şucab şu havaace,
 xayaanat hıma'a!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

Rəbb məhkama alğahas ayres

¹⁷ Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a.
 «Nəxürne şı Mana ozar ha'ava?»
 şosse qiyghanasıd əxə.
 Şu eyhen:
 – Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö,
 Rəbbis manbı vukkananbı.
 Şucadıd meed eyhen:
 – Qopkuvallın məhkama alğayhena Allah nyaane?
 Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3

¹ Haane, Zı g'axuvuna ı'qqə vor.
 Mana Zale ögəe ark'ın yəq qaa'as.
 Şu t'abal ha'ana Xudaavand
 sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales.
 Şos g'aces ikkana, mugaavileyn cuvab
 allesda qales.
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

² Vuşune öörxəs Rəbb qarınə yiğil?
 Vuşune öörxəs Mana qarımee?
 Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy
 mətta'an sap'ın xhinne ixhes.

³ Rəbbəe Leviyna nasıl mətta'as.
 Mang'vee man k'inəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı,
 mətta'ane insanee xhinne ha'as.
 Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as.

⁴ Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee
 avaaliyne yiğbışil allya'an,
 ögiylyne senbışil allya'an q'urbanbı xhinne
 Rəbbisqa yugda qales.

⁵ Zı vuşun məhkama alğahasdemee, şosqa ayres.
 Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı,
 horbışıka k'ın g'iysaranbı, işçiyn pıl qidelenbı,
 adamer hapt'ı avxuyn yedariy
 dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı,
 menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı,
 Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı
 Zı sık'ınne gahıle aq'valqa qığahas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

⁶ Zı Rəbb vorna, badaldexhena.
 Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe!

⁷ Yizde əmrbışılqa şu dekkaaşine gahıle gibğıl
 yı'q'ıbı sak'al ha'a.
 Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak'aldas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

Şossemee «Nəhı'bna savk'alasva?»
 qidghunıd ha'as əxə.

⁸ İnsaneeyid Allahıke qöqəyee?
 Şumee Zake qöqən.
 «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə.

Yits'inçina sa pay*, sayid Zas ikkekan.

⁹ Milletincad Zake qôqəncil-alla,
vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı.

¹⁰ Yits'inçina sa pay bıkırba able,
Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen.

Şu mançika Zı siliys i'xə!

Nya'a, Zı mançile qiyğa şos xəən g'uleppı aqas dişde,
hexxalika barakat hevles dişde?

Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

¹¹ Zı ts'iryaəşisqa vuşun ezuyn

kar oxhanas hassaras deş,

vuşde tayangbişile t'imilid nyaqacad ixhes deş.

Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

¹² Vuşda ölkə micagne cigalqa savk'ua,
gırgıne milletbişecad şok'le baxtivarva eyhes.

Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

Qopkuynbişda hək'

¹³ «Şu Zak'le ivdyaak'asın cuvabbı uvhuva»

Rəbbeeyhe.

Şossemee «Nya'a, şı Vak'le hucoone uvhuva?»

qiyghanas əxə.

¹⁴ Şu uvhuyn: «Allahıs i'bəədat hı'iy,

nişiscad karai'dəən kar vodun.

Mang'vee eyhenbı hı'ı,

Xəəne G'oşunbişde Rəbbine ögil hapq'ır iviykriyke nya'a,

şas hucoone ixha?

¹⁵ Şi həşde cocab-co axtıba vukkekanbişik'le

baxtivararva eyhe.

Qələsın ha'anbişin işbıd yugda ayk'an,

Allah siliys i'xı'yənbıb cazaake g'ittiviyxhananı».

¹⁶ Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı

sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe.

Manbişe yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ixha,

Mang'vee mançil yugda k'ırı iliyxhe.

Rəbbile qəp'ı'n Mang'une doyus hı'rmat giviyxhenbişdemee,

Mang'une ögil manbişin işbı oyk'anan kitab aaqı eyxhe.

¹⁷ Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhen:

– Mane yiğıl Zı manbişike Zas gıranın insanar haa'as.

Dekkıs vucee eyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkan,

Zasıb manbı məxüb qıvikkanasımbı.

¹⁸ Mane gahıl şosse qorkung'uke pisda,

Allahıs g'ullux ha'ang'uke hidya'ana

meer curaa'as əxəsda.

4

Rəbbin yiğ

¹ Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhen:

– Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod.

Gırgın cocab co axtıba vukkekanbişiy pisvalla haa'anbı,

mane yiğıl balybiy xhinne gyooxhanas.

Mane k'ane qexhene yiğın

manbı gyooxhan haa'asımbı.

Manbişike kokbıd, bıtağbıd axvas deş.

² Zale qəvəyq'ənanbişdemee,

Qopkuvalına verig ilqevç'es.

* 3:8 3:8 Yits'inçina sa pay: Allahee İzrailbişis huvuyne Q'aanune otk'unin: şagavnayiy həyvanaaşına yits'inçina pay Allahne yəqqə hevles vukkan. Mane Allahne yəqqə huvuyne karaka Allahın xav havace ixha. Mane karake sayid maane kaahinaaşe otxhan ixha.

Mañçine şü'ülee yug qav'iy ixhes.
Ağıleençe g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas.
³ Pısınbı şu kööq'əsınbı.
Zı man ha'asde yiğıl,
manbı vuşde g'elybışık avub yı'q xhinne vuxhes.
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

⁴ Yızda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a,
Zı mang'us İzrailyne milletnemeecab huvuna Q'aanun,
Yızın g'aydabıyiy əmrıbı şu yik'el aqqe.

⁵ İlyaake, Rəbbın xədn, dağamın yiğ qalesse,
Zı şosqa İlyas peyğambar g'axıles.

⁶ Zı qarı in cigabı
kunfa-yakun hıma'acenva,
Mang'vee dekkaaşın yik'ıbı dixbışılqa,
dixbışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

Mattee yuşan hav'una yugna xabar

Gellesde insanaşe, in I'sa Masixhne hək'eedin kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'ı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qıhna qort'ul, mang'uke Cune yits'ıq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabıle ğayrı, I'sayne ı'mrene hək'ee, Cune telebabışe otk'unin xhebillle kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasıləne hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrıhım peyğambarna, Davud peyğambarna nasıləna ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee ğ'əyxı'na, ğ'attivxhan haa'asva ğ'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qarıyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvaniy eyhe.

I'see neniy uvhu, hiccovayiy uvhu, nen əlaamatbıyiy hagu Mattee mançine hək'eeıyd geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahiyvaline hək'eeıyd nəxüdiy yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

¹ İbrıhımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

² İbrıhımıke I'saq' ğ'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub ğ'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar ğ'abı.

³ Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax ğ'avayle.

Peresiker Xetsron ğ'arayle.

Xetsronuker Ram ğ'arayle.

⁴ Ramiker Amminadav ğ'arayle.

Amminadavıker Naxşon ğ'arayle.

Naxşoniker Salmon ğ'arayle.

⁵ Salmoniker Raxavee uxuna Boaz ğ'arayle.

Boaziker Rutee uxuna Oved ğ'arayle.

Ovediker Yessey ğ'arayle.

⁶ Yesseyker paççah Davud ğ'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşsee uxuna Sıleyman ğ'arayle.

⁷ Sıleymanıke Rexavam ğ'arayle.

Rexavamıke Aviya ğ'arayle.

Aviyadiker Asaf ğ'arayle.

⁸ Asafiker Yehoşafat ğ'arayle.

Yehoşafatıke Yehoram ğ'arayle.

Yehoramıker Uzziya ğ'arayle.

⁹ Uzziyeker Yotam ğ'arayle.

Yotamıker Axaz ğ'arayle.

Axaziker Xizqiya ğ'arayle.

¹⁰ Xizqiyeke Menaşşe ğ'arayle.

Menaşşeyker Amos ğ'arayle.

Amosiker Yoşıya ğ'arayle.

¹¹ İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa ğ'e'eşşeme, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar ğ'avayle.

¹² Baabileençe qabıyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel ğ'arayle.

Şealtieliker Zorubbabil ğ'arayle.

¹³ Zorubbabiliker Avihud ğ'arayle.

Avihuduker Elyaqım ğ'arayle.

Elyaqımıker Azor ğ'arayle.

¹⁴ Azoruker Tsadok ğ'arayle.

Tsadokuker Axim ğ'arayle.

Aximiker Elihud ğ'arayle.

¹⁵ Elihuduker Eleazar ğ'arayle.

Eleazarıker Mattan ğ'arayle.

* **1:1** 1:1 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççaahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'essın I'sayn do Allahee Mana ğ'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyışık'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike ğ'attıxhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalle hav'uy gozet ha'a ıxha.

Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.

¹⁶ Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle.

Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa.

¹⁷ Gırgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasılıbı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14) vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılıbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşıyiled Masixhılqameen nasılıbı qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

¹⁸ I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doyuyniy qey'l. Manbışe davatbı ha'assedad, məng'ın vuxhne yıxhay aq'valqa qıgeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe. ¹⁹ Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaşine k'ane tesser hıdee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yıkkıykan.

²⁰ Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbın malaaik dyagu eyhen:

- Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'ıne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun. ²¹ Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attıxhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attıxhan ha'as.

²² İn gırgın kar, Rəbbıne mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

²³ «Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas,

Doyud İmmanuel gıxhxhes»†.

(İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.)

²⁴ Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbıne malaaıkee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e. ²⁵ Mayramee Dix uxasmee, Yusuf məng'ıka g'ılexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doydud, Yusufee I'sa gıyxhe.

2

Geed ats'alynan insanaar I'says k'yoozaras abayle

¹ I'sa Hirodee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alynan insanaar abı, ² maane insanaaşıke qıyghanan:

- Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paçcah? Şak'le şargıle Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

³ Man g'ayxhımee, paçcah Hirodiy İyerusalımeedın millet nyaqame ixhesın axva. ⁴ Hirodee cusqa gırgın kaahınaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'əllımar* sav'u qıyghanan:

- Nyaane Masixh yedike ixhes?

⁵ Manbışe eyhen:

- Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree otk'un:

⁶ «Yahudeyayne cigabışeena Bet-Lexem,

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ıne şaharbışda nekke k'ınna deş vob.

Yığne arğançe Yızde milletis İzrailis Çoban,

Xərna qıgeç'es»†.

⁷ Manke Hirodee geed ats'an insanaar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qıgevc'una qopkuna gah qıviyghan.

⁸ Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

- Hap'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykıməeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras.

⁹ Manbışe paçcaheee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargıle g'avcuynə xəneynıb manbışik'le yəq Haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar. ¹⁰ Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadəbaxhenbı.

¹¹ Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne üğıyl gıyaybışıl gyuv'ur ç'ıyelqamee k'yoozaranbı. Qıyğad co adın xazınanan balagbı aaqı, Mang'us k'ınəəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətırbı hele. ¹² Manbışik'le nik'ek

† 1:23 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14).

* 2:4 2:4 Q'aanunun mə'əllımar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † 2:6 2:6 İnəxüd Mıka peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

Hirodusqa nyaggah sivmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkəeqa siviyk'al.

Misirqa heebaxa

¹³ Geed ats'an insanar apk'inmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaiik adı eyhen:

- Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyapt'u zaara Misirqa hixvee. Hirodis Uşax t'abal hu' gik'asid ikkan, mançil-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

¹⁴ Mane xəmdəcar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. ¹⁵ Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbinə mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yızda Dix[‡] Misirğançe qort'ul»[§].

Hirodee uşaxar gyabat'a

¹⁶ Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hu'ıva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hiqiy-allane cigabişeebın q'öne senılqameen girgin gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ixhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe. ¹⁷ Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Raamee ses qadayle,

Mana Raahileyına uşaxaşıqa geeşena,

Uts'urna ts'ir vooxhe.

Manbı devxhal-alla,

Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş»*.

Misirğançe siviyk'al

¹⁹ Hirod qik'uyile qiyğa, Yusuf Misirnanğ'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaaiik adı eyhen:

- Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailıyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ikkananbı hapt'ıynbı.

²¹ Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailıyqa siyk'al. ²² Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paççahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'ənnə maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medın nyak' g'acuyile qiyğa, mana Galileyə eyhene cigeeqa ayk'an. ²³ Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xil ts'its'ee'eva eyhe

¹ Mane yiğbışil Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaşılqa hixhar ha'a. ² Mang'vee eyhe ixha:

- İnsanar, bınahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla[†] k'ane quvxha!

³ İnvə Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreence ses g'iyxhe:

Rəbbis yəqbı he'eva,

Mana ilğəç'esın cigabı qotku qe'eva!»[‡]

⁴ Yəhyee devayne xhayıken tanalınbı[§] alyə'a ixha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşe hu'ıyn itv ixha. ⁵ Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-allançe

[‡] **2:15** 2:15 Dix: inyaa Allahee İzrailıyne milletik'le dixva eyhe. Man Allahıs ikkanan, g'əyxi'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ikkanan Allahee İ'sa Masixhur g'əyxi'nava, Mana Allahıs inekke k'anena vorva. **§** **2:15** 2:15 İnəxüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (11:1). * **2:18** 2:18 İnəxüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharbışda sa vuxha. Raahile İzrailıyne milletne yedyaaşına sa yixha. * **3:1** 3:1

Xhineeqa k'yooq'uy: Yəhyee, man insanaaşe bınahbı gardanaqa alyaat'amee, ha'a ixha. Xhineeqa k'yooq'uyile qiyğa, mebna ts'ebna i'mı'r giviğalva eyhen ixha. [†] **3:2** 3:2 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. [‡] **3:3** 3:3 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (40:3). **§** **3:4** 3:4 Xhayıken tanalınbı: Cune tanalınçika Yəhyee, İlyas peyğambarik akar ixha.

vüqqə vuxha. ⁶ Manbişe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooc'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

⁷ Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yooc'u gicərxı'ybı aleet'e'ecəva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbışik'le eyhe ıxha:

- Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'ecçu, Allahuke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva? ⁸ Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'ıts'av'uy hagve. ⁹ Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahusse ine g'ayebışikəb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəxəsinbı. ¹⁰ Haane, yak'vud yıvaasıq avudcad vod. Yugna meyva hudyoolea yiv, gıyaxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. ¹¹ Zı, şu bınahıke xıl ts'ıts'av'uva, xhıneeqa k'yooc'u gicərxı'ybı alyaat'a'a. Zale qıyğa Qarınamee zale geer gucuka ıxhes. Zı Mang'un g'elılınbı haqqasır kara ıdyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooc'u, gicərxı'ybı alyaat'a'as. ¹² Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çıke qığec'uyın həpır-çüpır d'k'ıdebəqqəne ts'ayıqqa heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyooc'u, Mang'usqa gicərxı'y alyaat'a'a

¹³ Mane gahıl Galıleyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y ale't'e'ecənvə I'sa arayle. ¹⁴ Yəhyeys man hassaras diykın eyhen:

- Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cıgee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'a'as?

¹⁵ I'see mang'us inəxdun alıdğhınıy qele:

- Hasre həşdıys məxüd ıxhecen. Şı Allahus ıkkanan ha'as ıkkən.

Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe. ¹⁶ I'sa gicərxı'y alyaat'u xhınençe qığec'umee, xəybı q'öna qeədxhe. Mang'uk'le Allahun Rı'h qı'nerke xhınne qadı Culqa gexa g'ecce. ¹⁷ Sayıd xəybışeençe ses qadəyle:

- İna Zas geer ıkkanna Dix† vorna, Mang'vee Yızde yik'es şadvalla hoole!

4

İblısın I'sa siliys t'xiyxə

¹ Qıyğa I'sa iblısın siliys i'xecənvə Allahne Rı'hı'n mənə sahreeqa ıkekka. ² I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yığnayıy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

³ Manke siliys i'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

- Ğu Allahna Dıxxhee, manə g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'lecen.

⁴ I'see mang'us inəxdun alıdğhınıy qele:

- «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıkab çıkana i'tm'ı' haa'ava»* otk'un.

⁵ Qıyğa iblısın Mana muq'addasne İyerusalımne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cıgeeqa gıyxhxı, ⁶ eyhen:

- Ğu Allahna Dıxxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dışde: Allahee «Yığnemeə malaakaşılqa əmr haa'as,

Ğu xılıbışıl qıkkecen,

Yığın g'elybı g'ayebışile k'ena qımıyxarcənvə†.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- «Yığna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad»‡ otk'un vod.

⁸ Manke iblısın I'sa sa geed axtıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırgın paççaharnan cıgabı hıts'ayghar hagu eyhen:

⁹ - Ğu kyorzul zas i'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

¹⁰ Manke I'see mang'uk'le eyhen:

- Şeyt'an, Zake əq'əna qıxhe! Nya'a otk'un dışde:

«Rəbbıs Allahus k'yoızre, saccu Mang'us i'bəədat he'e»§.

¹¹ Mançile qıyğa iblısın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaakar g'ullux haa'as adayle.

* **3:7** 3:7 Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbnə dınna grupp, İzraılee geeb qıvaats'ma vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **3:17** 3:17 Dix: Avaala Allahna dıxva, İzraılyne paççahaasıq'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhuk'le eyhe ıxha. Məxüd Allahee I'sa hək'erər Masıxh, Paççah vornava eyhe. * **4:4** 4:4 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3). † **4:6** 4:6 İnəxüd Zaburee otk'un (90:11-12). ‡ **4:7** 4:7 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16). § **4:10** 4:10 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13).

I'see milletlqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

¹² I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxhımeə, Mana Galıleyeeqa sıyk'al. ¹³ Mana Nazaretğançe qıgeç'u, Zevulunıy Naftalıyne nasılıbıſde cigabıſeeqa, golyune mıglekne Kefernahum eyhene ſahareeqa qarı, maa axva. ¹⁴ İnəxüđ Yeſaya peygambareə otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁵ «Zevulunneyiy Naftalıyne cigabıſee,

Deryahısqane yəqq'l, İordanne damayne ſene aq'val,
Allah dyats'ane milletbı eyxhene Galıleyee,

¹⁶ *Mıç'axıyvılee eyxhene milletk'le,*

Xəđın iſiğ g'ece.

Hapt'asde əqi'n avquynbıſılqa

Nur gyoğ'a»*.

¹⁷ Mane gahıle I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha:

– Bınahbıſıke xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqq'l'ıqa savk'le! Xəybıſda Paççahıyvılla† k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

¹⁸ Yiğbıſde sa yiğıl I'sa Galıleyayne golyusse i'lğəmeə, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena ſımoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbıſe xhıneeqa tor ayhe ıxha. ¹⁹ I'see manbıſik'le eyhen:

– Zağab qihna quđoorə, Zı ſoke Xəybıſeəne Paççahıyvıleeqa insanar avqqaqqanbı haa'as.

²⁰ Çocaſe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

²¹ I'sa sık'ırrə ögiylqa ark'ınmeə, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbıſe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al. ²² Mang'vee qopt'uluıkum, manbıſe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insanar yug, sayıb xəp qaa'a

²³ I'sa Galıleyavolle iykır maane, manbıſde sinagogabıſee‡ xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybıſde Paççahıyvıllına yugna xabar insanaſılqa hıvxhar haa'a vuxha, insanar gırgıne ik'arbıſıke, ç'ırvalybıſıke yug qaa'a vuxha. ²⁴ Mang'une hək'ee Suuriy-eevollod ats'axhıxen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ik'arbinanbı, cınaſe avquynbı, cole əəmbı, paralıc i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha. ²⁵ Galıleyeənçe, Dekapolis eyhene cıgeənçe, İyerusalımeənçe, Yahudeyayeənçe, İordanne damayne ſene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaſın t'arat'cad qöö ıxha.

5

I'see suval xət qa'a

¹ İnsanaſın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ılqeç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, ² Mana manbıſis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ – Nımee baxtıvarariy, «Allahdenə co niſiscab karəı'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybıſda Paççahıyvılla* manbıſda vuxhes.

⁴ Nımee baxtıvarariy, gyaaşenbı!

Allahee manbıſis yik'ı helesınbı.

⁵ Nımee baxtıvarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı!

Allahee manbıſis cuvab huviyn cıga heles.

⁶ Nımee baxtıvarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleiy ulyodğuyle geeb vukkananbı!

Allahee manbıſis cos ıkkanan helesın.

⁷ Nımee baxtıvarariy, rəhı'm haa'anbı!

Allaheeyib manbıſis rəhı'm haa'as.

⁸ Nımee baxtıvarariy, yik' məttınbı!

Manbıſik'le Allah g'aces.

⁹ Nımee baxtıvarariy, uğooduyiy duſmanıyvılla ç'əv haa'anbı!

Allahee manbıſik'le Cun uşaxarva eyhes.

* **4:16** 4:16 İnəxüđ Yeſaya peygambareə kitabee otk'un (9:1). † **4:17** 4:17 Xəybıſda Paççahıyvılla: Xəybıſda Paççahıyvılla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvılla eyhe. Allahne Paççahıyvılee insanaſe Mang'ul cone Paççahl xhinne k'ırı ilıyxhe. ‡ **4:23** 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaəſe i'bədat ha'an cıga.

* **5:3** 5:3 Xəybıſda Paççahıyvılla: Xəybıſda Paççahıyvılla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvılla eyhe. Allahne Paççahıyvılee insanaſe Mang'ul cone Paççahl xhinne k'ırı ilıyxhe.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbi!

Xəybışda Paççahiyvalla manbışda vuxhes.

¹¹ Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gypak'ıynbı, Zal-alla horbışıka gardanaqa kar giyxhenbı. ¹² Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdüd şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'l.

Ç'iylene q'eviy dyunyeyn nur

¹³ Şu ç'iylene q'ev vobna. Q'evan çına q'ızmalla avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

¹⁴ Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. ¹⁵ Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa gıviyxhe deş, mana axtime cıgeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gıxhecenva gıviyxhe. ¹⁶ Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gıxhecen, manbışık'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

Isee Q'aanunne hək'ee xət qa'a

¹⁷ Vuşde ək'leeqa qımayleceen, Zı peyğambaraaşe uvhuniy Q'aanunee[†] ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cıgeeqa qalya'as, nişisiy manbı ıkkanna hagvas qarı. ¹⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'ıye hıgək'karasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'ınna hərfıb, sa k'ınin xət'id hakkalas deş. ¹⁹ Şavaayıy Q'aanunee opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hıdyav'u, vucee hı'ıynıd mebinbışis xət qı'l, mana Xəybışde Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebinbışis xət qa'ana Xəybışde Paççahiyvallee axtına cıga avqas. ²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine[‡] qopkuvalile hexxaba devxheene şü Xəybışde Paççahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəline hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşık'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a»[§], şavaayıy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. ²² Zımee şok'le eyhen, şavaayıy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayıy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədüin məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gıyoxhxanas.

²³ Mançıl-allad, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'ımısra vor, ²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'ın ts'erıra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'ıl yiğna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeçqang'uka yəçqəcab mız t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakımsqa hıxhara'aş, haakımeeyir g'aravulyçıysqa qeles, g'aravulyçeyir zındaneeqa arçes. ²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdı qıdeqıı g'aykkas deş.

Zıayne hək'ee

²⁷ Şok'le «Zına huma'ava»^{*} uvhuyn g'ayxhiyn. ²⁸ Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakı, yik'ee zına hı'ınacar xhinne eyxhe. ²⁹ Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəçqı'lqa ts'ıts'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdıcad cehinyameeqa dağeççuyile yugda ixhes. ³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəçqı'lqa ts'ıts'a'axhee, man xil gyatıxı dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdıcad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuviyne hək'ee

³¹ «Şavaayıy xhunaşşe qıxeele, məng't's qaxıyınava xılyaqqa kağız heleva»[†] uvhu. ³² Zımee şok'le eyhen, şavaayıy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhrıng'vee xhunaşşe zına ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Merıng'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zına hı'ına xhinne eyxhe.

K'ınine hək'ee

[†] **5:17** 5:17 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat). [‡] **5:20** 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar: manbı dındarar vuxha. Manbışık'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. **§** **5:21** 5:21 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:13). ^{*} **5:27** 5:27 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:14). [†] **5:31** 5:31 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1).

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «*Horbışika k'in g'imiyсар, nişinemeeyiy Rəbbilqa k'in g'assur, manid he'e*»[‡]. ³⁴ Zımee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imiyсар. Xəəlqan k'in g'imiyсар, mana Allahna taxt vobna, ³⁵ ç'iyelqan k'in g'imiyсар man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimilqanıd k'in g'imiyсар mana xənne Paççahna şahar vobna. ³⁶ Yiğne vuk'lelinid k'in g'imiyсар, vasse mañçilyna ç'ərib cagvarayıy k'aarı qaa'as vəxə deş. ³⁷ Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mañçile hexxan seyt'aniken vodun.

Duşmanar vukkiykne

³⁸ Şok'le «*Ulene cige ul, silyne cige sili qeqqeva*»[§] uvhuyn g'ayxhiyn. ³⁹ Zımee şok'le eyhen, şos pisin ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayıy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. ⁴⁰ Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ikkanxhee, məhring'us mañçil ooğançe ali'iyndi hele. ⁴¹ Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrna* haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe. ⁴² Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a.

⁴³ Şok'le «*Vas k'anena ikkiykne*†, duşmanır g'imeece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn. ⁴⁴ Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyap'ıynbişdemeeıyib düə hee'e. ⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybişeeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una verig yugunbişilqab, pişınbişilqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'ıynbişilqab g'ahap'ıynbişilqad akaradacad gyoğa. ⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mañçike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'ı sa'anbişed‡ ha'a dişde? ⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşısca salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbişe həməxüd ha'a dişde? ⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybişeeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbişik'le haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybişeeene Dekkike nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş. ² Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a hımele. Məxüd aq'vasın ha'anbişe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbişeeıy* şahrabişee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'ıyn. ³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xılek'le sağınçin hucoome ha'acad mats'axhhecen. ⁴ Hasre Ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbişe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbişis sinagogbişee, şahrayne vutbişik insanaaşik'le g'ecene cigabişee ulyobzur düəbi ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'ıyn. ⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulena yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. ⁷ Düə haa'amee, menne dinne mülletbişe xhinne sa kar haktee hımeqqa. Manbişısqa həməxüd qöə, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahı'le g'ayxhes. ⁸ Şu manbişik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy iktan, şu Cuke heqqassecad ats'a.

⁹ Mañçil-alla şu inəxüb düə hee'e:

«Xəybişeeena Dek yişda!

Hasre girging've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!

¹⁰ Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen,

Xəybişee nəxübiy

Hasre ç'iyelid Vas ikkanəxi'd ixhecen!

¹¹ Hucoone ixhes, g'ıyniysın şas oxhanasın gıney hele.

¹² Şi qotkuda hidi'ıynçile, Ğu ilyheç'e,

Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'ıyn yik'el hıxan ha'a.

‡ 5:33 5:33 İnəxüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:12). § 5:38 5:38 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 5:41 Sa kilometr: İzraılee şene gahbişil Roma İmperıyeyne eskeraaşısse cos ıkanan kar, cos ikkanne insanısqa haqq'a's əxə ixha. † 5:43 5:43 İnəxüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18).

‡ 5:46 5:46 Nalok'ı sa'an: Mane gahıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzraıl mane gahıl Roma imperıyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbişe nalok'ı Roma imperıyeynsıy sa'anbı. Mañçil-ıllab nalok'ı sa'anbişısqa duşmanaşıqa xhınenıy ılyaaaka.

* 6:2 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşee ı'bəədat ha'an cıga.

¹³ Həməxüd he'e, şı bınahın hımoot'alcen, Şeyt'anike şı g'attivxhan hee'e».

¹⁴ Şu insanaaşə şok hı'ıynbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es. ¹⁵ Şu insanaaşə şok hı'ıynbı yik'el hixan hıde'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş.

Siv aqqıyne hək'ee

¹⁶ Siv aqqımee aq'vasın ha'anbışe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbışe siv aqqıy hagvasdemee məxdıne aq'vabışıka iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'ıyn. ¹⁷ Gumeə siv aqqımee, ç'ərılqə əğəə hədğve, aq'va hoğle. ¹⁸ İnsanaaşık'le ğu siv aqqıvacad mats'axhxecen. Məxür ğu insanaaşık'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançıl-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

¹⁹ İne dyunyel kar sım'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sıxnareeşə xaybı q'əra qa'a. ²⁰ Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sıxnareeşəb ikkepç'ı qóqə deş. ²¹ Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'id maa'ad ixhes.

²² Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes. ²³ Yiğne missine ulek'le yugda g'ıdecexheene, yiğın tancad miç'axıyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaşee, mana miç'axıyvalla nımeenaniyxan vob!

²⁴ Şavussəcab q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbışda sa ikkiykanasda, manasame g'ımece ixhes. Manbışde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilır ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə.

G'ıyqiyna humaa'a

²⁵ Mançıl-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan alyasva mançına humaa'a. Nya'a, i'mı'r otxhuniyle, tanıd tanalıncıle gıranda dışde vod? ²⁶ Xəəne şit'yaaşıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı missıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaaşile nımeexheyib ooqa dışde vob? ²⁷ Vuşde şavussene nişınamecab haa'a, sa sə'ət i'mrena hexxa'as vəəxə?

²⁸ Nişısne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybışıqa ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. ²⁹ Şenmeen karnane Sıleymaneeıyid mançine sançılın xhinne uftanun tanalınbı alı'ı deş. ³⁰ İnyam k'ıldananbı, çoleene g'ıyna vobne, g'ıyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalınbı aly'axheene, nya'a şolqa alyasas dışde? ³¹ Mançıl-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan alyasvasva?» mançına humaa'a. ³² Mane karbışde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbışe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an. ³³ Şumee ts'eppe Allahna Paççahıyvallayıy Mang'una qopkuvalla t'abal he'e. Mançile qıyğa man gırgın kar şoqa ixhesin. ³⁴ Mançıl-allab g'ıyqiyna humaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğısiysta-yiğısiysta əq'üba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena humaa'a

¹ Mering'ulena humaa'a, şolenab hıma'acenva. ² Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. ³ Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyooc? ⁴ Yiğne ulee ç'ılyngang'a, nəxüdüne ğu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!» ⁵ Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qıyğa vak'lecad g'acesın, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva.

⁶ Muq'addasın xvaabışıs hımele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbışde ögiylqə k'ıma'a, deşxhee mançin manbı k'óq'əsinbı.

Allahıke heqqe

⁷ Heqqee - şos helesın, t'abal he'e - aveykesın, akka k'etvee - şos aqaşın. ⁸ Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

⁹ Vuşde yı'q'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece? ¹⁰ Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? ¹¹ Vuşun yik'ıbı nımee pısınbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşıs yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hıdevune g'alyaa'as?

¹² Gırgıne karee şos insanan şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşıka həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybişee Paççahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanan gyabat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əq'ı'nıbı vod. Gellesnıbı mane yəqı'ın avayk'an. ¹⁴ İ'mrena yəqı'ı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missına umul xhinne vooxhe. ¹⁶ Manbı şok'le cone işbişike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'ımlı, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? ¹⁷ Yugne yiven yug nab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. ¹⁸ Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena. ¹⁹ Yugna meyva hudyoolena yivib gyapı ts'ayeeqaxhe huvooxharna. ²⁰ İşbişike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

²¹ Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnav» eyhen gırgınbı Xəybişee Paççahivaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybişee Yizde Dekkıs ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es. ²² Q'iyaamatne yiğıl gellenbişe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy peyğambarıyvala haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesin əlaamatbı hagva?» ²³ Manke Zı manbişik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

²⁴ İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançıl k'ırı alixhxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık akar. ²⁵ Nimeen gyoğuybı gyoğeeıyid, nimee damabı qakkyatk'imeeyid, nimee mıtısbı e'eeyid man xav cigee ulyozzuriyn. Man suval alı'ıl-alla hı'ğətkır deş. ²⁶ İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançıl k'ırı ilydiyhxına insan, g'umul xav ali'iyne beynayavayk akar. ²⁷ Gyoğiybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtısbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavid qukkyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

²⁸ İsa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'ıynçile matxha axva. ²⁹ Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaşe* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see i'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

¹ İsa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanan qavayle. ² Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı mətti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. ³ I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen:
– Ho'o, Zas ikkanan, mətti qıxhe!

Mana insan mankecar mətti qexhena. ⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

– Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınusqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüid yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandırna nukar yug qa'a

⁵ İsa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, miz k'yaa'a:

⁶ – Yızda Xərna, yızde nukaris paralıc i'xi' xaa g'alırxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı arı mana yug qa'asda.

⁸ Vəşing'une k'omandırnee Mang'une cuvabıs eyhen:

– Yızda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yızde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcd uvhee, yızda nukar qıxhesda. ⁹ Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yızdeb xilek avub eskerar vob. Zı manbişe sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

¹⁰ Mang'une cuvabile İsa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'öone milletık'le eyhen:

* **7:29** 7:29 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbişe Q'aanunee otk'uniynbı insanaaşılqa hixhar ha'a ixha.

- Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədn inyam neng'uqacad g'acu deş.
 11 Zı şok'le eyhen, Xəybışeene Paçcahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne milletbışınbı
 geebbi ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranıl savaales. ¹² Co
 ine Paçcahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paçcahiyvaleençe miç'axne cıgeeqa dağaa'as.
 Mançe geşşuybiyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöü ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşing'une k'omandırık'le eyhen:

- Hooral! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.

Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyoturne xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece.
¹⁵ I'sa mæng'i'ne xılek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana sığeetsu, Mang'us sufrı
 qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cınaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee
 cuvabıka cınaaríd qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı. ¹⁷ Məxüd Yeşaya peyğambaree
 otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ık'arbi ts'its'i'tı,

Yişin ç'ırvallabı Culqa alyaat'u»*.

I'sayna yəq avquynbı

¹⁸ I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışık'le
 golyune şene suralqa ilğeepç'eva eyhe. ¹⁹ Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaaşına†
 sa qıxha eyhen:

- Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales.

²⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Süvəbışıqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee‡
 vuk'ul apçesınıd cıga deşın.

²¹ I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

- Yızda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas.

²² I'see mang'uk'le eyhen:

- Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haad'a

²³ I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. ²⁴ Sayangaba golee
 xəbna t'ufan g'ooxa, mançın hı'i'yne mırıtışın lotk'a g'ayats'en. Mane gahlı I'sa g'alırxhu
 eyxhe. ²⁵ Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen:

- Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'e!

²⁶ I'see manbışık'le eyhen:

- İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mırıtışık'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı.
²⁷ Mançile telebabı mattepxha eyhen:

- Mana nəxrına İnsanne? T'ufanıd, mırıtışınıd Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cınaaşe aqqına yug qa'a

²⁸ I'sa golyune şene aq'valqa ilğeç'u, Gadarbışde cigabışeeqa qarımee, maane
 mağarabışeene nyaq'vbışeence, q'öyre cınaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle.
 Manbışıqa məhbına qəl vuxha, insanar qəp'q'ıniyvalin mane yəqqı'le i'lğəə vuxha deş.
²⁹ Manbışe ts'ir üvxü eyhen:

- Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkın? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidıpxhurcar
 qarı?

³⁰ Manbışıke sık'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyxhan eyxhe. ³¹ Cınaaşe I'says miz
 k'yaa'a vuxha:

- Ğu şı qığa'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eepeş.

³² I'see mançık'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşına adğançe qığeeç'u, vokbışde
 turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übba
 aaxva deş. ³³ Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepxı şahareeqa qabı, cınaaşe avq'uyne

* **8:17** 8:17 İnxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4). † **8:19** 8:19 Q'aanunun mə'əllimar manbışık'le
 Allahee Misayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. ‡ **8:20** 8:20 İnsanna Dix: I'see geedne
 nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masixhk'le eyhe. Mana Paçcah
 gırgıne milletbışda xərna ixhes.

insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an. ³⁴ Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığeç'u, Mang'uk'le eyhen:

- Hucoone ixhes, yişde cigabişeençe qığeç'e.

9

I'see paralic i'x'i'na yug qa'a

¹ I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. ² Mang'usqa paralic i'x'i'na tyuleena sa insan ikkekka. I'sayk'le manbışın inyam g'acumee, paralic i'x'i'yng'uk'le eyhen:

- Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ilyheepç'ıynbı.

³ Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaaşe* coled-alqa uvhuyn:

- Mang'vee kufurud ha'a!

⁴ Manbışde fikreənçe r'lğəən g'acu I'see eyhen:

- Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı r'lğəə? ⁵ İncin neniy eyhes dağamda: «Bınahbışile ilyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrethane»? ⁶ Şok'le inud ats'axhxhe, ç'iyejne aq'val İnsanne Dixisse† bınahbışile ilyheç'es əxəna.

Qiyğa Mana paralic i'x'i'yng'ulqa sak'ı eyhen:

- Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

⁷ Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. ⁸ Milletik'le man g'acu qəttq'ı'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a.

I'see Matta qoyt'al

⁹ I'sa mançe r'lğəəmee, nalok'ı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

- Zaqar qıhna qora.

Manar suğotsu I'sayqar qıhna qarayle. ¹⁰ I'sa sufranıqla qarımee, nalok'ı sa'anbıyiy ‡bınahnabı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacıgee kar otxhan ixha. ¹¹ Fariseyaşik'le§ man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'ı sa'anbışıkayiy bınahnabışıka sacıgee kar oyxhan?

¹² I'sayk'le man g'ayxı eyhen:

- Vuk'dyak'arne insanaaşis doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışisxhe ikkiykkanna. ¹³ Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan»* eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, bınahnabı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sıvne hək'ee qiyghan

¹⁴ Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

- Nya'a şiyiy fariseyaşee geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa?

¹⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheeyee? Tsuma manbışisse alyart'asın yiğbı qadumee, manke manbışed sivar aqqasınbı.

¹⁶ Neng'veecab yissejne tanalınçılqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseynçik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ılbab xəp quvxhes. ¹⁷ Ts'edın çaxırd yissejne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxırd ehekkasin, tuluğbışikinnid ixhesin. Ts'edın çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbıd, çaxırd avxasın.

I'see xhunaşşeyiy içiy yug qaa'a

¹⁸ I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

- Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'l'lqa xıl gıxhxheene, mana eexvasda.

¹⁹ I'sa suğots'u, telebabışıka sacıgee mang'uqar qıhna ayk'an.

* **9:3** 9:3 Q'aanunun mə'əllimar: manbışik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha.

† **9:6** 9:6 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççaş Masıxhık'le eyhe. Mana Paççaş gırgıne milletbışda xərna ixhes. ‡ **9:10** 9:10 nalok'ı sa'anbı: Mane gahıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçıkaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab

nalok'ı sa'anbışıqda duşmanaşıqqa xhinneniy ilyaaka. § **9:11** 9:11 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. * **9:13** 9:13 İnəxüd Hoşea peyğambarne kitabee

otk'un (6:6). † **9:18** 9:18 sinagoga: Cühüt'yaşee l'bəədat ha'an cıga.

²⁰ Mane gahil yıts'ıq'völle (12) senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qıyxha Mang'une tanalıncıncar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

- Mang'une tanalıncıncar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

²² I'sa sak'iməe mana g'aycu eyhen:

- Yiş, qimeeq'ən, yişne inyamın ğu yug qey'ı.

Zəiyfa hamankekar yug qeexhena. ²³ I'sa sinagogne xəring'üne xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anbı g'avcu, ²⁴ eyhen:

- G'eeq'ə ögiyle, içiy qıyk'u-karey'ı deşur, mana g'alırxhu vor.

Manbışe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a. ²⁵ Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımee içiy sıgeets'ana. ²⁶ Mana xabar, mane cigabışde gırgıne surabışılqa hıvıyxharna.

I'see q'öyre bı'rq't'na yug qa'a

²⁷ I'sa mançe qıgeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq't'na «Davudna Dix[‡], şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ır haa'a qöo vuxha. ²⁸ Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq't'nbı Mang'usqa qavayle. I'see manbışik'le eyhen:

- Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

Bı'rq't'nbışe Mang'uk'le eyhen:

- Ho'o, yişda Xərna!

²⁹ I'sa manbışde uleppışik qet'u eyhen:

- Vuşde inyamıs sik'ı helen.

³⁰ Manbışın uleppı mankecad qeedaxhenbı. I'see manbışik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. ³¹ Manbışemee mana xabar, mançe qıgeepç'ı mane cıqayne gırgıne surabışılqa hıvxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

³² Manbı mançe qığəəne gahil, I'saysqa cınaaşə aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. ³³ I'see cin qığavhumee, mana insan yuşan ha'a gıyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

- İzrailil inəxdun kar mısacad ixhayn deşdiy!

³⁴ Fariseyaaşemee eyhe ixha:

- Mang'vee cinar, cınaaşine xəring'üne kumagıka qığa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgıne xıvaaşeyiy şaharbişee alycaxva maane sinagobışee xət qa'a ixha. Mang'vee Xəybışeeəne Paççahıyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ik'arbişikeb yug qaa'a vuxha. ³⁶ Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbışılqa rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyv vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha.

³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

- Şagav geedid, işçermee k'ilyba. ³⁸ Mançıl-allab şagavne İyesılqa mız k'ee'e, Cün şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10

I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbışıs cınaaşıs əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığa'as, ik'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinnena guc. ² Mane yıtsıq'vəne g'axuvuyngun dobi inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye, ³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'ı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, ⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa mering'üne xılyaqa quvuna Kariotğancəna Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole:

- Menne milletbışısqa imaak'an, Samariyebışde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e.

⁶ Ts'eppa aguynə vəq'əbışısqa xhinne İzrailyne milletısqa havak'ne. ⁷ Hap'ınne cigabışee «Xəybışda Paççahıyvalla[†] k'ane quvxhava» eyhe. ⁸ Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, ı'xnabışe gyavts'uynbı məttee'e, cinarid qıge'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. ⁹ Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'inəğayn, nuk'rayn, medın nencad

[‡] **9:27** 9:27 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüdü peyğambaraaşe oyk'an ixha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha. * **10:4** 10:4 Kanançiy: İn do arameeşine mizel «yık' gıyotxhananva» eyhen ixha. Mane insanaşıs Roma imperiyeyka muq'addasna döv'iy vukkees vukkan vuxha. [†] **10:7** 10:7 Xəybışda Paççahıyvalla: Xəybışda Paççahıyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahıyvalee insanaaşə Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe.

pil ilymaat'a. ¹⁰ Yəq'ısva torbaniy, badal ha'asın gurtniy, çarixbıniy, əsaaniy ilymaat'a. İşciys otxhanan kar gexha. ¹¹ Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepc'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeeiyib manbişəəng'ə aaxve. ¹² Xaaqa ikkepc'imeeyib gırgıng'us salam hevle. ¹³ Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayır-düə mançil vuxhes, şos sik'in deşxhee, vuşda xayır-düəyib mançil aaxvas deş. ¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe məxdıne xaançe, şahareeñçe əlyhəmee, vuşde g'elybışilin tooz gikke. ¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yiğil mane şaharis Sodomuliy Homorayle[‡] dağamda ixhes.

I'see telebabışik'le dağamda ixhesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbi xhinne umulybışisq'a g'ıxoole. Mançil-allab xoçəbi xhinne ək'elika, q'nerkebi xhineyib ziyān hudyoolenbi vuxhe. ¹⁷ İnsanaaşike şucab şu havaace, manbişe şu məhkamabişeeqa ts'its'aa'as, cone sinagogbişee cümqbişika gyootas. ¹⁸ Şu Zal-alla ç'ak'ınbişisqayıy paçcahaaşisqa vukkees. Şınad manbişisiy menne milletbişis Yizde hək'ee yuşan haa'as. ¹⁹ Şu mebinbişde xılyaq'a qoolemee, nəxiidine eyhes, hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyiy eyhes ikkanva mane gahıl şok'le hagvasın. ²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybişeeəne Dekkan Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocəe çoc, dekkee dix mering'une xılyaq'a gyapt'ecenva qevles. Uşaxarıb dekkılqayıy yedilq'a g'elil qeepxa, manbi mering'une xılyaq'a gyapt'ecenva qevles. ²² Şu gırgınbişik'le Zal-alla g'ımoocə qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda. ²³ Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailyne şaharbişee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna Dix[§] qalesda. ²⁴ Teleba mə'əllimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. ²⁵ Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbişik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes!

²⁶ Mançil-allab manbişile qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axhxecen. Məxdınid dyugulenın deşin, aq'valq'a qıgmeç'ecen. ²⁷ Zı şok'le miç'axiyvalee uvhuyn, şu yiğniyiğın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabişile eyhe. ²⁸ Can gik'as əxənbişile, rı'h gik'as dəxənbişile qı'məəq'ən. Canıkınid, rı'hı'kınid cehinyamee ha'as Əxəsiñg'ule qəvəəq'ne. ²⁹ Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pilis massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybişeeəne Dekkee ittevhu ç'iyelq'a g'a'avxhas deş. ³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayid ats'a vod. ³¹ Mançil-allab qı'məəq'ən, şu qətçəs-ələtçəs dexhesde maççareeşileb nimeexheyib gıranba vob! ³² Şavaayıy insanaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybişeeəne Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. ³³ Şavaayıy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdıyaqqı, Zınad Yizde Xəybişeeəne Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş.

³⁴ Vuşde fikreeqa qımayleceñ, Zı ç'iyene aq'valq'a sülyh allesvanyıxan arı. Zı sülyh deş, g'ılnc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,

Yiş yedike,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanın xaabınbi, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ikkana, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ikkannar, Zas sik'ına deş vor. ³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaqa qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor. ³⁹ Şavusiy cuna i'mı'r havaaces vukkan, mang'vee cuna i'mı'r avaa'ın haa'asda. Şavaayıy cuna i'mı'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna i'mı'r meeb alyapt'asda. ⁴⁰ Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın. ⁴¹ Peyğambaris, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambaris sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as. ⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayıy Yizde qıvdyaaats'ıyne telebays sa k'oleedin mik'an xhyān huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

¹ I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ikkanva uvhu, mançe İzrailybişde şaharbişee xət qa'asvayıy maabınbişilq'a Allahın cuvab hixhara'as ayk'an.

[‡] **10:15** 10:15 Sodomiy Homora: İbrıhım peyğambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoğ'u'n havaakal ha'a.

[§] **10:23** 10:23 İnsanna Dix: I'see geedne nəqçee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbişda xərna ixhes. * **10:25** 10:25 Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Fariseyaşee ögiyl məxdıl I'sayk'le eyhe ixha (9:34).

Yəhyee qidghın h'iynçis I'see alidghıniy qele

²⁻³ Yəhye zindaneenang'a Masixhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

- Qalesda Guniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghıniy qele:

- Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e: ⁵ *bı'rq't'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iyıkaranbı, maşikan i'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'idiyxhenbişik'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşinbişik'le yugna xabar hıvxhar haa'a†.* ⁶ Zalqa şak hidi'ma nimee baxtivariy!

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətis Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal:

- Sahreeqa nişiqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amuşiqane, mitsın i'ğiykar ha'ane?

⁸ Nişiqanıy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalınbı al'i'ıyne? Micagın tanalınbı al'i'ıynbı paççahaaşde saraybışee vooxhe. ⁹ Manke nişiqa ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Hə'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambarlıer ooqana vor. ¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yızda insan g'ixele,

Mang'vee Vas yəq haa'as‡.»

¹¹ Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxıynbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ıxha deş. Xəybışeene Paççahiyvaleenamee nekke qıvdyaats'ına, mañ'ule xərna ixhes. ¹² Yəhyeyne yiğbışile g'ıyni'ıyne yiğılqamee, Xəybışeene Paççahiyvaleeqa gucuka yabak'a, şavaayıy maqa gixhasva əq'üba opxhan manar gexhana. ¹³ Q'aanununuş, gırgıne peyğambaraaşde Yəhyelqasse uvhu. ¹⁴ Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'aldasda. Mana İlyas peyğambar vorna*. ¹⁵ K'ırıbıng'vee k'ırı alixxhecen!

¹⁶ Şavukne Zı ine gahulin insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşik akar:

¹⁷ «Şi şos dyutyak' hook'u,

şumee mık'ar hı'ı deş!

Şi şos ak'ına mə'niy qəp'q'ı,

şumee gyaaşu deş!»

¹⁸ Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxırud ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ıxha. ¹⁹ İnsanna Dixmee† qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışikayıy bınahnanbışika hambaz ıxha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışike vaats'a vooxhe.

Bınahbışike xil ts'its'di'ıyn şaharbi

²⁰ Qiyğə I'see Vucee əlaamatbı haguıne şaharbişee, bınahbışike xil ts'its'di'ıynbışis, Allahne yəqqı'lqa sidipk'ılıynbışis şos haa'a:

²¹ - Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguıyn əlaamatbı, Allah qıvdyaats'anbışik'le Suriy Sidonul haguıynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışike xil ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'ıybid alı'ı yı'q'ı'l gyuv'aras. ²² Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yiğıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes. ²³ Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguıynmeen əlaamatbı Sodomul haguıynbıxhiy, mana şahar g'ıyni'ıyne yiğılqamee aaxvasdaniy. ²⁴ Zı şok'le sayid eyhen, Q'ıyaamatne yiğıl vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hoole

²⁵ Manke I'see eyhen:

* **11:2-3** 11:2-3 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədət ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'od'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşee uvhuıynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** 11:5 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1) ‡ **11:10** 11:10 İnexüd Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** 11:13 Q'aanununuş Allahee Misa peyğambarıle şana huvu (Tavrat). * **11:14** 11:14 Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5). † **11:19** 11:19 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbıseykiy aalimaasıke dyugul h'ı uşaxaasıq'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayıy-ç'ıyebışda Rəbb, axtı qa'a! ²⁶ Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüdü ikkiykin h'ı. ²⁷ Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xıyaqa quvu. Dekkule ğayrı, Dix[‡] şavuk'lecar ats'a deş. Dekkr Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hagvas ikkan, manbışik'ler haagvana.

²⁸ Obzuriynbıyıy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şü sibık qaa'as. ²⁹ Zıcar Zı axtırıa ikdekkana vor, Yızın yik'id güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qixhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda. ³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkin vod.

12

I'see Şabbatne yiğine hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğil suk qevhuıyne çolbışile k'ena l'lgəə eyxhe. Mang'un telebabı missıba vuxhal-alla, manbışe git'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal.

² Fariseyaasıq'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

- İlekkende, Yiğne telebabışe Şabbatne yiğil[†] hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbışik'le inəxüdü eyhe:

- Nya'a şü qətqi' dişde, Davudiy cukanbı mus qeepxhayng'a, mang'vee hucooyıy h'ıva? ⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbışıka sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahınaasıle ğayrı şavuscad oxhanas ikkan deşdiy. ⁵ Şü Q'aanune qətqi' dişde, kaahınaaşe Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbışil taxsır axva deş? ⁶ Zı şok'le eyhen, Allahne Xaalər Doyukana inyaa vor. ⁷ Şok'le «Zas q'urban deş, rəhi'm vukkan»[‡] cuvab hucoo eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şü taxsır deşinbışılqa bınah qaa'as deşdiy. ⁸ İnsanna Dix[§], Zı Şabbatne yiğinar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğil yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeqa* qarayle. ¹⁰ Maa'arır xil qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaşe I'salqa taxsır qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbışe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbıne?

¹¹ I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele:

- Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şü mana mançe alqaahas dişde? ¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançıl-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen:

- Xıl hotke!

Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. ¹⁴ Fariseyar sinagogeñçe qıgepç'ı, I'saykın nəxüdüne ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxi'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışın gırgımbı yug qaa'anbı. ¹⁶ I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. ¹⁷ Məxüdü Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxi'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor.

Zı Yızın Rı'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuıyne məhkaməıyne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ Mang'vee ts'irib haa'as deş, hi'ccatid ha'as deş,

[‡] **11:27** 11:27 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaasıq'le eyhe ıxha (Davud, Sıleyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhuk'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahee g'əyxi'nava, Allahus nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **12:2** 12:2 Fariseyar: Manbı I'sayne gahulin dındarar vuxha. Manbışe Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dıdeşın ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. † **12:2** 12:2 Şabbatnı yig: Cühüt'yaasıne ılıycümün yighud'esın yig eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yig Allahus cura'as ikkanvaniy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. I'sayne gahulyne fariseyaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgımbışe co eyhenbı he'ecenva. ‡ **12:7** 12:7 Manva Hoşea peyğambaree kitabee otk'un (6:6). § **12:8** 12:8 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. * **12:9** 12:9 sinagoga: Cühüt'yaasıne l'bədat ha'an cıga.

Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş.

²⁰ *Mang'un qotkuyın məhkama ğamdexha,
Mang'vee hoççunun q'amuşid haq'var ha'as deş,
K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'as deş.*

²¹ *Milletbışda umud Mang'une doyluqa vuxhes»†.*

I'see Allahne gucuka cinar qığa'a

²² Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenid, yuşanır ha'ana. ²³ Gırgın insanar mançile matpexxa sana-sang'uke qiyghanan:

- Deşxhee, inane vor Davudna Dix[‡], Masixh?

²⁴ Fariseyaaşik'le man g'ayxhı eyhen:

- Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'üne Ba'al-Zevulne gucuka qığa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ök'leençe i'lgəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışik'le eyhen:

- Sa ölkə q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharib, xavid geed aaxvas deş. ²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhəna eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paçcahiyvalla aaxvas?

²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığa'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes. ²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qığa'axheene, Allahna Paçcahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

²⁹ Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'ıl sixbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xıl ayt'alas ikkan, qiyğad sixbı ha'as.

³⁰ Yizin sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe.

³¹ Mançil-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurile ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hı'ıyne kufurile ilyhideepç'es. ³² Şavaayıy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuyng'unemee bınahıle ine dyuneylib şene dyuneylib ilyheepç'es deş.

³³ Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavik'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavik'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavıkeche vaats'a vooxhena. ³⁴ Xoçebışda nasıl, şu pısınbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedın mizelyxhe eyxhen. ³⁵ Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığa'anbı, pısıng'veeyid pıside xazineençe pısınbıxhe qığa'anbı. ³⁶ Zı şok'le eyhen, Q'ıyaamatne yiğil nişil-alla qadiy uvhuyne cuvabil-alla, insanaaşe cuvab qeles. ³⁷ Ghaleençe qiğeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsirid gıxhxhesin!

Yunus peyğambarın əlaamat

³⁸ Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

- Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ikkan.

³⁹ I'see manbışis inəxdun alidğhıniy qele:

- Allahne yəqqı'le qıkk'epç'ıyne, ine gahıne pıside insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş. ⁴⁰ Nəxüriy Yunus peyğambar xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralıybişee axvas. ⁴¹ Ninevayne milletın Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alixhxhıva, bınahbışike xıl ts'its'av'ıva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'ıyaamatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. ⁴² Canubne kralıçeyid dyuneyne şene q'omançe arı Sileymanne k'orane ök'elil k'ırı alixhxhıva, məng'eeyid Q'ıyaamatne yiğil oza qıyxha mane insanaaşılqa taxsir gıxhxhes. Həşdemee inyaa Sileymaniler Xərna vor.

⁴³ Cin insanne adğançe qiğeç'ıyle qiyğa xhyanı deşde cigabişee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın cıga t'abal ha'a, yicid iveeke deş. ⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı dorala, qiğeç'ıynecar xaaqa sak'ılas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dəna, məttıda g'aces. ⁴⁵ Manke man atk'ın çıkasana yıghıllə çiled pısın cinar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pıside qales. İne gahıne pıside insanaaşine vuk'lelqad man qales.

I'see nenayıy cune xızanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətika yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar. ⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

† 12:21 12:21 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ 12:23 12:23 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüdü peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

– Yiğna yediy Yiğin çöcar g'abib ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanus inəxdun alidghıniy qele:

– Yizda yediy Yizin çöcar vuşbıne?

⁴⁹ Mang'vee xıleka Cun telebabı haagu eyhen:

– Yizda yedir, Yizin çöcar inbı vob. ⁵⁰ Şavaayıy Yizde Xəybışeeene Dekkis ıkkanan ha'a, manar Yizda çoc, Yizda yiçu, Yizda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yiğil xaançe qiğeç'u, golyune k'ane giy'ar. ² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıgılekkad axva. ³ I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qiğeç'e. ⁴ Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı. ⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradac adleylenbı. ⁶ Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı.

⁷ Mançike sassabıd ğı'ç'iybışeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, aleyles haysar deş. ⁸ Yugne cigeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəş (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançimid xhebts'al (30) nəqqees ezuyñile geed şagav hele. ⁹ K'ırırınang'vee k'ırı alixhxecen!

¹⁰ Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'vee manbışis inəxdun alidghıniy qele:

– Şos Xəybışeeene Paçcahiyvaleene dyugulene karbışin ats'axhxhay huvu, şenbışisnee huvu deş. ¹² Şavuqayıy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. Şavuqayıy deş, məxrıng'une xılənçe vodunıd g'ayşesın.

¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançil-alla manbışika yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı ilyxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışılqa hiyxharıd deş.

¹⁴ Məxüid Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«G'ayxhiylette g'ayxhesın, şolqamee yic hixharas deş,

İlyaakıylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.

¹⁵ İne milletin yik'ıbı g'ayelqa sak't,

K'ırırbışik'led dağamda g'iyxhe,

Manbışe uleppi gyatxıynbı,

Uleppişik'led g'imececenva,

K'ırırbışik'led g'imiyxhecenva,

Yik'ıbışik'led haymexhecenva,

Zalqab sivişk'al deş,

Zı co yug qececenva»*.

¹⁶ Şu nimee baxtivarariy, vuşde uleppişik'led, k'ırırbışik'led g'ece-g'iyxheva! ¹⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesınbışik'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ıkkaniy, g'acesme manbışik'le əxi' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ıkkaniy, g'ayxhesıd əxi' deş.

¹⁸ Həşde şu k'ırı alixhxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ıkkıykınva. ¹⁹ Şavuk'leyiy Xəybışeeene Paçcahiyviline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hidıyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyñ şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob. ²⁰ G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar. ²¹ Məxrı'ng'uqa kok deşva mana sık'inna gahna axva. Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qiğeç'esda. ²² Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğısiysın işbı ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançil-allad toxumen şagav hele deş. ²³ Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebts'al nəqqees ezuyñile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

²⁴ I'see manbışis sa mebnı misaala ts'its'aa'a:

* **13:15** 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

- Xəybişda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. ²⁵ İnsanar g'alyap'lyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. ²⁶ Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce giviyğal. ²⁷ Nukarar xaane iyeksiysqa qabı eyhen: «Yişda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' neñçeniyxan vuxha?» ²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hi'ı». Nukaraaşee mang'uke qiyghanan: «Vas ıkkaxhee, şı hapk'in mana ulyoodas?» ²⁹ İyeseeyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcaq ulyooda. ³⁰ Hasre qiyşalamee manbı sacigeecad aleeylece. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhıxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabi

³¹ I'see manbışıs sa mebnab misaala ts'its'aa'a:
- Xəybişda Paçcahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. ³² Xardalna toxum gırgıne toxumbişda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımeey dirigeey ələəne alabışde nekke axtıncılqa sıviyik'al. Mançıke xəə ileedaxvane şit'yaaşee akvaabi ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışıs sa mebnab misaala ts'its'aa'a:
- Xəybişda Paçcahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəyifey man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man gırgın misaalabi ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletıs misaala ts'its'dıyav'u vuççud eyhe ıxha deş. ³⁵ Məxüdü peyğambareey otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabi ts'its'a'asva aaqas,

Dyunye itxhuniyle inyaqa

Dyugulenda axıyn karbı Zı şos yuşan ha'as»†.

Sukumneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletıke curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:
- Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışıs inəxdun alidğhıniy qele:
- Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna. ³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbı Paçcahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob. ³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qıviyşalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qıviyşalanbı malaaiakar vobımbı. ⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüdü dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes. ⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaiakar g'axuvles, mançındı pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbiyiy pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paçcahiyvaleeñçe saa'as. ⁴² Manbı geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as. ⁴³ Qopkuynbımeey mane gahıl cone Dəkkıne Paçcahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırınbıng'vee k'ırı alıxhxhecen!

Xəybişde Paçcahiyvaline hək'eena xheyible misaala

⁴⁴ Xəybişda Paçcahiyvalla§ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımeey dyugul haa'a. Qiyğa man çol alışşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

⁴⁵ Xəybişda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taacireey micagın mirvarıbı t'abal ha'a. ⁴⁶ Mang'uk'le geeb gırranna mirvari aveykımeey, mana sa mirvari alıvşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

⁴⁷ Sayıb Xəybişda Paçcahiyvalla deryaheeqa avhıyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar. ⁴⁸ Tor gyatsts'imee, man hadğı deryaheeqe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxı' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısınbı dağa'anbı. ⁴⁹ Dyunyeyn axır hitxhıring'ad həməxüdü ixhes. Malaaiakar adı pısınbı qopkuynbışde ərəeñçe g'əvxü, ⁵⁰ manbı geşşuybiyiy ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as.

⁵¹ I'see manbışıke «İn eyhen gırgın şolqa hitxhurinneva?» qiyghan. Manbışee «Ho'ova» eyhe. ⁵² I'see manbışik'le eyhen:

† 13:35 13:35 Manva Zabureey otk'un (77:2). ‡ 13:37 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambareey qalesde Paçcah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

§ 13:44 13:44 Xəybişda Paçcahiyvalla: Xəybişda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyn eğanə xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paçcahl xhinne k'ırı ilıyxhe.

- Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'ediniy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbişe inyam ha'a deş

⁵³ I'see man misaalabid ts'its'ı'ı mançe ayk'anna. ⁵⁴ Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinagooe* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen:

- Nənçeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdnıyan Mang'usse man əlaamatı hagvas əxə? ⁵⁵ İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinud do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? ⁵⁶ Nya'a Mang'un gırgın yiçubi inçəğana dişde vooxhe? Nənçeniyan Mane İnsanı man gırgın ıxha?

⁵⁷ Manbişe I'salqa inyam ha'a deş. I'seeme manbişik'le eyhen:

- Peyğambarıs Cune vatanileyiy Cune xaale ğayrı gırgınəng'ə hı'rmat givıyxhena.

⁵⁸ Manbişe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatı hagva deş.

14

Xhineeqa k'yooc'ana Yəhye gek'ana

¹ Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabarlı Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'ıyxhe.

² Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen:

- Mana xhineeqa k'yooc'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbişde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatı hagvas əxə.

³ Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşseyne Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elybi-xıleppi ayt'ıl, zindaneeqanıy dağərçü. ⁴ Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». ⁵ Hirodus Yəhye gik'as ikkiykıneeyir, mana cəmə'ətile qəyq'ənnanıy. Cəmə'ətid Yəhyeyqa peyğambarıqa xhınneniy ilyakkan.

⁶ Hirodın yedike ıxhayn yiğnang'a, Hirodiadayna yiş yı'q'nəeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. ⁷ Mang'vee k'in g'ıysar, içee cuke heqqıyn helesınva. ⁸ İçeeıyd yedee xət qı'ıyn eyhe:

- Zas xhineeqa k'yooc'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

⁹ Man g'ayxı paçcahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaaşınee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe. ¹⁰ Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. ¹¹ Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içıys abayle. İçeeıyb mana yedis vukkekka. ¹² Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamıy ats'ya'a

¹³ Man g'ayxı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cıgeeqa ayk'an. Şaharbişeene insanaaşik'le Mana nyaqa ark'ınıy ats'axhxa, Mang'uqab qıhna iviykar avayk'an. ¹⁴ I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadiynmeen müllet g'acu, manbişis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Exha qexheme, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

- İnyaa hiqiy-alla vuçud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'in hiqiy-allane xıvaaşeençe cosun oxhanasın kar alişşecen.

¹⁶ I'seeme manbişik'le eyhen:

- İmaak'ancen manbı. Manbişısın otxhunıy şu hele.

¹⁷ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuçud deşin.

¹⁸ I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. ¹⁹ Milletik'led «Şınab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuçe xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hat'ur telebabışısqa qele, telebabışed man müllets bi'al ha'a. ²⁰ Gırgımbı otxhun avts'uyle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuıne gıneyna saa'a. ²¹ Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhunıy xhone aazırılqa ılqəəne insanee otxhun.

I'sa xhinel iykar

²² I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şəne aq'valqa ılğəepç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva. ²³ I'sa cəmə'ət atk'ınıyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılqəç'e. ²⁴ Mane gahılqasse lotk'a mane cıgayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbişde suralqa mıts aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar

* 13:54 13:54 sinagoga Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an cıga.

qiyxhar ıxha. ²⁵ Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbıışısqa qarayle. ²⁶ Telebabışik'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'anənbı. Manbı qərpq'ın ts'ırnı ha'a:

- Man rı'hi'd!

²⁷ Mankecar I'sa manbışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışik'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. ²⁸ Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele:

- Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

²⁹ I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığeç'ı xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. ³⁰ Mits it'umba aa'a g'avcu, mana qərpq'ıniyvalın xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attıxhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a. ³¹ I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen:

- K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ıqəepç'imee mits k'ıl qooxhe. ³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisarettee vuk'aranbı yug qaa'a

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ılgəebaç'e. ³⁵ Maa vooxhene insanaaşik'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. ³⁶ Vuk'aranbışe I'salqa mız k'yaa'a:

- Hucoone ixhes, Yiğne tanalınçine baağık xheeyib ši soot'as havaasre.

Mang'une tanalınçine baağık soot'uyn gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15

I'see yik'ene məttıvaline hək'ee eyhe

¹ Mane gahlı I'saysqa İyerusalımğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* abı eyhen:

² - Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xileppı hudyoğal?

³ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? ⁴ Nya'a Allahee dişde uvhu: «Dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe», «Şavaayıy dekkıqayıy yediqa hoku, məxrına gik'eva»†? ⁵ Şumee eyhen: sa insanee «Dekkıy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva» uvhee, ⁶ məxring'vee dekkisiy yedis hı'rmat gıvdıyxheeyib vooxhe. Şu məxüdü hı'yıka Allahne Cuvabile heepxı, baba-dideeşin ədatbı ha'a. ⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nımee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbışde hək'ee otk'un:

⁸ «Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmat gıvıyxhe,

Manbışın yik'ıbı Zaka deş vod.

⁹ *Manbışın Yızde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karat'dəən kar vod, Co xət qa'anud, insanaaşee cokecad qığavhuyn karbı vod»‡.*

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

- Yugda k'ırı alıxhxhe, vuk'leeqa k'eççe. ¹¹ İnsan ghalyaqa ıkkəkançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane gahlı Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen:

- Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uynbı.

¹³ I'see manbışik'le eyhen:

- Yızde Xəybışəene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ıttitğəsm. ¹⁴ Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbışe cok akaran bı'rq'ı'nbcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

- Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? ¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ıkkıyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ıxhay? ¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançınbı insanar əvq'əə'ənbı. ¹⁹ Pısın fıkrıbı, gyapt'iy, zına, sıxbı,

* **14:33** 14:33 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **15:1** 15:1 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar manbı dındarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarılə ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışısis xəp qaa'a vuxha. † **15:4** 15:4 İnəxüdü Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17). ‡ **15:9** 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13).

horbişika aq'val aqqiy, qelasın uvhiy girgın man kar insanne yik'ee eyxhe. ²⁰ İnsan əq'ən karbı manbı vod. Hidyodğılne xileppişika insanee kar otxhunva mana əq'ən kardeş vod.

Kana'anğaçene zəiyfayn inyam

²¹ İsa mançer Suriy Sidon eyhene cigabışeeqa ayk'an. ²² Maa'ar Mang'usqa mane cigabışee yeexhena, kana'anbışda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ıxha:

- Yızda Xərna, Davudna DixŞ, zalqa rəhı'm hee'e! Yızda yış cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

²³ İsee məng'ı's cuvabcad qeledeş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana,deşxhee mana şaqar qıhna ts'ir haa'a qöova» eyhe.

²⁴ İsee zəiyfayk'le eyhen:

- Zı saccu İzrailıyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşısqa g'axuvu.

²⁵ Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

- Yızda Xərna, zas kumag he'e!

²⁶ İsee məng'ı'k'le eyhen:

- Uşaxaaşşine xılənçe gıney g'ayşu, xvaabışıs k'eçvee yugda dexhe.

²⁷ Zəiyfee eyhen:

- Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabışemee, iyeseeşşine sufranıle g'at'k'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

²⁸ Məng'ı'ne mane cuvabıs İsee eyhen:

- Ay zəiyfa! Vaqa xədn inyamud, hasre vas ıkkənəxüd ixhecen.

Məng'ı'na yışır mankecar yug qeexhena.

İsee yoq'ud vəş insan ats'ya'a

²⁹ İsa mançe qıgeç'u, Galıleyayne golyune moglekğançe ilgeç'u, maane suvabışde sançılqa ilqəç'u giy'arna. ³⁰ Mang'usqa maqa geeb insanan sabayle. Maqa sabıynbışıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənı, geed ık'arnanbı vooxhe. Manbı İsayne g'elybışısqa qaa'a, İseeıyb manbı yug qaa'a vuxha. ³¹ Yuşan haa'as dəəxənı - yuşan haa'a, quç'opkuriynbı - yug qeepxha, k'aanbı - iviykar, bı'rq'ı'nıbışık'le - g'eece, g'acumee, millet mattıxha İzrailıyna Allah axtı qa'a.

³² İsee Cun telebabı qopt'ul eyhen:

- Zalqa mane cəmə'ətnavub alıpxhı, xhebillə yığna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axudeş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqı'l taq'atıle g'a'apk'ı vukkandeş.

³³ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

- Şı inimeene hiqiy-alla insanandeşde cigee, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın gıney nençene ha'as?

³⁴ İsee manbışıke qiyghanan:

- Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbışe eyhen:

- Yıghıble gıneyiy sık'ıninbıd baluğar vod.

³⁵ İsee cəmə'ətik'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. ³⁶ Qiyğa Mang'vee yıghıble gıneyiy baluğar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a. ³⁷ Girgınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıghıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. ³⁸ Uşaxaaşşileyiy yadaaşşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

³⁹ İsa insanan mançe əlyhəəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşınıy sadukeyaaşın acıxamır

¹ Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. İsa siliys ı'xəsva manbışe Mang'uk'le xəənçen cök'le sa əlaamat hagveva eyhe. ² İsemeə manbışık'le eyhen:

- Exha qəxhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». ³ Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'ıyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı

Ş 15:22 15:22 Davudna Dix: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. * 16:1 16:1 fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbna dinına grupp, İzraılee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışık'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'əə deş.
 4 Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pısdə insanaşe əlaamatı t'abal he'eyid, manbışıs Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı medın əlaamat hagvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

5 Telebabışe golyune şe ne aq'valqa ı'lğəəmee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hıxan hu'ı. 6 I'see manbışık'le eyhen:

- Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxhe.

7 Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Mang'vee manva, şı gıney ılydyaat'uva eyhe.

8 I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxa eyhen:

- Ay ınyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a? 9 Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dışde? Xhod aazırınğ'us xhoble gıney g'aypxurna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxin? Şu manke xhuleble ç'emç'eniye hexxaba avxuıne gıneyına sav'u? 10 Yoq'ud aazır, yıghne gıneyka ats'iyle qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyına hexxaba avxuy şos yik'el dışee? 11 Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

12 Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşe xət qa'ane karbışıke ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masıxh xhinne qıvaats'a

13 I'sa Filippne Keysariyayne cigabışeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışıke qiyghanan:

- İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix‡ vuşiyiy?

14 Telebabışe eyhen:

- Sanbışe xhıneeqa k'ıyoq'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa mebnıbışe peyğambaraaşına nenameeva eyhe.

15 I'see manbışıke qiyghanan:

- Şosqa nəxüdiy qöə Zı vuşune vor?

16 Şimon-Pyoturee eyhen:

- Ğu Vorne Allahna Dix§, Masıxh vorna.

17 I'see mang'uk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, ğu nımee baxtıvari, man vak'le insanaşe deş, Yızde Xəybışee Dekkee haguva! 18 Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (*ganz*) vorva, Zınab Yızda ummat mane ganzil oab alyaa'as. Mane ganzil alyav'uyne Yızde ummatıle, cehinnyamın gucbıd ğameedxhes deş. 19 Xəybışee Paççahıyvalın mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışee Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışee Dekkee ha'as hassaras deş.

20 Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masıxh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

21 Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışıs yuşan ha'a, Vuc İyerusalımqa əlyhəəs ıkkana, maane ağsaçqalaaşine, kaahınaaşine ç'ak'ımbışde, Q'aanunne mə'əllımaaşine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yığılır Vuc üç'ür qa'asdava.

22 Pyoturee I'sa sık'ırta şaqana qıkkı eyhen:

- Yızda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylecen!

23 I'semee Pyoturuk'le eyhen:

- Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yızda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a!

24 Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen:

- Şavusiy Yızda teleba ıxhes ıkkana, vucee cuna hımaa'acen. Məxrınğ'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen. 25 Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yızdemee i'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda. 26 İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike

† 16:4 16:4 Mançine hək'ee I'see ögeecadnıy uvhu: «Nəxüriy Yunus peyğambar xhebulle yiğnaiy xheyible xəmma xənnə balığne vıxhne axu, həməxürür İnsanna Dix xhebulle yiğnaiy xheyible xəmma ç'iyene k'oralybışee axvas» (12:40).

‡ 16:13 16:13 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ıxhes. § 16:16 16:16 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayıd manva insanar g'attıvıxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. İncılee I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxi'na, Allahs nekke k'anena vorva hagvasdemee oyk'an.

hucoo xayirne? I'm'u'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanısse hucoo heles əxəyee?
²⁷ İnsanna Dix, Zı, Dekkane nuree malaakaasıka qarımee, Mang'vee girging'us co
 hı'ınçıl-alla gexhan qeles. ²⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le,
 İnsanna Dix Paçcahiyvalıka qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masixh Mısa peyğambarı kayiy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

¹ Ooğançe yixhille yiğ ilğec'uyile qiyğa, I'see Pyoturiy Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyer
 qort'ul sa axtime insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e. ² Manbışde ulene ögiyl Mana
 sayangara badalexhena. Mang'un aq'va verig xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn
 karbid işig xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. ³ Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas
 I'sayka gaf haa'a g'ooce. ⁴ Pyoturee eyhen:

- Yızda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ıkkaxhee, zı inyaa
 xhebillə paga alya'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyasıs.

⁵ Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa
 mançençe ses qadayle:

- İna Zas geer ıkkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı
 alıxhxhe!

⁶ Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəpəq'ın, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. ⁷ I'sa
 manbışisqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənvə» eyhe. ⁸ Manbışe
 vuk'ulybı ooqa qı'mee, I'sayle gəyırı vuşucar g'eece deş. ⁹ Suvayle g'əəmee I'see
 telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix* qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a.

¹⁰ Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaəşe, *ts'erra İlyas peyğambar qales ıkkanna*[†] eyhe?

¹¹ I'see manbışis inəxdın alidghıniy qele:

- Hək'erar İlyas peyğambar qarı girgın kar qa'as ıkkın. ¹² Zımee şok'le eyhen, İlyas
 qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yiğbı exı.
 İnsanne Duxeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'its'aa'as.

¹³ Manke telebabışde vuk'leeqa k'ec'e, Mang'vee xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee
 ooxhud eyheva.

I'see cınaəşe aqqına gade yug qa'a

¹⁴ Manbı insanar sabıyne cıgeeqa qabımee, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl
 q'aratsabışıl gyu'ur ¹⁵ eyhen:

- Yızda Xərna, yızde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba
 opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. ¹⁶ Zı mana Yiğne
 telebabışisqanıy arı, manbışisse mana yug qa'as əxi' deş.

¹⁷ I'see eyhen:

- Yəqqı'le qıkkeepç'ıyn, inyam deşin ine gahıyın insanar, Zı müsılqameene
 şokanacar ixhes? Zı müsılqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yızde k'anyaqa qale.

¹⁸ I'see cinik'le gadeyne adğançe qığec'eva əmr haa'a. Manud qığec'en. Gader
 mankecar yug qexhena. ¹⁹ Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan:

- Nya'a şasse man qığahas dəxi'?

²⁰⁻²¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Şoqa inyam k'ılđa ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'inna xardalna
 toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «cığa badal hee'eva» uvheene, mançin cığa
 badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qik'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

²² Manbı Galıleyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix insanaəşine xılyaqə qelesda gah k'ane qooxhe. ²³ Manbışer Mana
 gik'asda. Xhebıd'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as.

Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

²⁴ Manbı sapk'il Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturısqə
 qeepxha qiyghanan:

* **17:9** 17:9 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde
 Paçcah Masixhik'le eyhe. Mana Paçcah girgıne milletbışda xərna ixhes. † **17:10** 17:10 Mançine hək'ee Malaki
 peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

- Vuşde Mə'əllimee nalok'ı bı qelenbı dışde?

²⁵ Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

- Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paççahaaşe nalok'ı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

²⁶ Pyoturee «Menne cigaynbışıkeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

- Yiğne tsvhuyn məxdud qiğəə, manbışde dixbışe nalok'ı bı qele deşud. ²⁷ İnyaabın insanar tşimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

¹ Mane gahlı telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

- Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

² I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a. ³ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paççahiyvaleeqa mısacab ikkeç'es vəəxəs deş. ⁴ Şavaayıy vuc ine uşaxın xhinne xərra ikdekka, Xəybışeene Paççahiyvalee nekke xərna mana ixhes. ⁵ Şavaayıy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aqaşın. ⁶ Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qiğavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe.

Pıside yəqqı'lqa hoot'alne karbışde hək'ee

⁷ İne dyunyel pıside yəqqı'lqa hoot'alne karbışıl-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın ögü ı'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'yıng'ulqame ver ooxas.

⁸ Yiğne xılen, g'elin ğu pıside yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı dağətçə. Qık'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ixhay, q'öne xılekayıy q'öne g'elika gırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhılıyle nımeexheeyid yugda eyxhe. ⁹ Ğu, yiğne ulen pıside yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağərçə. Qık'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ixhay, q'öne uleka cehınyamne ts'ayeeqa gırgıne gahbışıs huvorxhılıyle nımeexheeyid yugda eyxhe. ¹⁰⁻¹¹ İne k'ininbışıqa nenacar ooğançe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaakaaşık'le xəybışee Yızde Dekkin aq'va gırgıne gahbışıl g'ecen.

Avğuyne vəq'əyna mısaaala

¹² Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuşqame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'ıvee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçı mana apk'ınna t'abal haa'as ı'qqəs dışde? ¹³ Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykıncıl-alla, mana şene idyapk'ınıyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes. ¹⁴ Məxdıd vuşde Xəybışeene Dekkis, mane k'ininbışda sacar agu ikkan deş.

Bınah haa'ana çoc

¹⁵ Yiğne çocce vas qelasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'ıvee hav'una bınah eyhe. Hasre man gırgın karıd, vuşde q'öng'üncad ərəe axvecen. Mang'ıvee val k'ırı alıxhxheene, ğu çoc agval ha'a deş. ¹⁶ De'eş, mang'ıvee val k'ırı ilydıyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ıkkəe. Qiyğa ğu uvhiyn gırgın kar, q'öng'ıvee, xhebing'ıvee tastıq' he'ecen. ¹⁷ Mang'ıvee mane insanaaşılıd k'ırı ilydıyxheene, Yızde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'ıvee ummatılıd k'ırı ilydıyxheene, hasre mana yiğnemee nalok'ı sa'anayıy* Allah qıvdaats'anbışda sa xhinne ixhecen. ¹⁸ Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'ıyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'ıyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeene Dekke ha'as hassaras deş. ¹⁹ Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yızde Xəybışeene Dekke manbışıs ıkkanan kar hıdevu g'alepçəs deş. ²⁰ Q'öyre xhebiyre insan Yızde doyule nyaabıy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hıxan hıdya'ane nukarne hək'eena mısaaala

²¹ Mane gahlı Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

* **18:17** 18:17 nalok'ı sa'ana: Mane gahlı nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahlı Roma imperiyeyn uvhuynçıkaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsiy sa'anbı. Mançıl-allah nalok'ı sa'anbışqa duşmanaşılqa xhinneniy ilyaaka.

– Yızda Xərna, çöceə zas qələsın hı'ixhəe, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahıle ılığəç'es ıkkən? Yıghne nəqqeesmeene?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı vak'le eyhen, yıghne yəqee deş, yıghne nəqees yights'alyna (7x70). ²³ Mançıl-allab, Xəybıışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, paçcaheə cune nukaraaşıke hı'sab qeqqa. ²⁴ Paçcaheə hı'sab qeqqa gırğılımee, mang'usqa ts'erra, cus yıt'ıd aazır talant† borcnana arayle. ²⁵ Mang'uqa qelesin kar dexhal-alla, paçcaheə əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun gırğın karıd massa huvu borc qelecen. ²⁶ Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı gırğın sak'al ha'asın». ²⁷ Paçcahna nukarılqa rəhı'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe.

²⁸ Mana nukar g'aqa qığəç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanıke aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. ²⁹ Borcnana mang'une g'elybıışeeqa qukkıyork'ul mız k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, gırğın zı sak'al ha'asın». ³⁰ Mang'us məxüid ha'as ıkkıykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zıdaneeqa arçeva» eyhe. ³¹ Menne nukaraaşıq'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qıyğab apk'ın cok'le g'acuyınbı paçcahıs yuşan ha'a.

³² Paçcaheə mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Kararı'dəəna nukar, nya'a ğu zas mız k'yav'u, zı yığın borc hakkal hı'ı dışde? ³³ Nya'a vasse, zı vas rəhı'm hav'una xhinne, ğunab yığne hambazıs rəhı'm haa'as vəəxəs dışdiy?» ³⁴ Mançıke paçcahıs qəl vuxha, gırğın borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqə qele.

³⁵ Vuşde gırğing've vuşde çöcaaşe hı'ıynbı yik'eençə yik'el hıxan hıde'eene, Yızde Xəybıışeene Dekkeyıd şok man ha'as.

19

I'sayke xhunaşşe qaxıyles yeexheyeva qıyghan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galıleyeənçə qığəç'u İordan damayne şargılıne Yahudeyeəqa ayk'an. ² Mang'uqab qıhna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

³ I'saysqa farıseyar* qeepxha Mana sılıys ı'xəsva qıyghanan:

– Nışıl-alla qarıy adamiys cuna xhunaşşe qaxıyles yeexheye?

⁴ I'see manbışıs ınəxdun alıdğhınıy qele:

– Nya'a, şu çətqı' dışde, İpxhınıng'vee ts'epıykecab «adamiyiy zəıyfa ıpxhın»†.

⁵ «Mançıl-alla insaneə dekkıy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva»†. ⁶ Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allaheə at'ıq'an hı'ıyn insanaaşe curma'acen.

⁷ Farıseyaaşə I'sayk'le eyhen:

– Nya'a manke Mısee insanaaşıq'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqə qaxıyvunava kağız huvu, qaxıyles yeexhe?»

⁸ I'see manbışik'le eyhen:

– Vuşun yik'ıbı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüid deşdiy vod. ⁹ Zımee şok'le eyhen, şavaayıy zınayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxıyvı, merna xhunaşşe hey'ı, mana zına hı'ına xhınnecar eyxhe.

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

– Adamiynemee xhunaşşe hıveeci manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hıdey'ıycad mançıle yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı man uvhuyn gırğing'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allaheə huvu, mang'usse ha'as əxəs. ¹² Məxbınbı vobınbı, yedıke vuxhayng'acab xadımba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşə məxüb qav'u, sassanbışed Xəybıışeəne Paçcahiyvalınemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseyiy əxə, mang'veeyıd he'ecen.

I'see uşaxaaşıs xayır-düə hool

¹³ Mane gahıl insanaaşə I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl gıxhı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabı eyhe ıxha. ¹⁴ I'seemeə manbışik'le eyhen:

– Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbıışda yəq uvqımaaqqa! Xəybıışeəna Paçcahiyvalla məxbınbıışda vob.

† **18:24** 18:24 Talant: sa talanteə 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yıt'sıxhıvıle (15) senna yugba ış hav'uyng'ussenıy ha'as əxən. * **19:3** 19:3 farıseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † **19:4** 19:4 İnəxüid Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (1:27).

‡ **19:5** 19:5 İnəxüid Mısa peyğambarne ts'ettıyne kitabee otk'un (2:24).

¹⁵ I'see manbışılqa xıl gixhxhı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

¹⁶ Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

- Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exir ixhecenva?

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghun ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mı'r vukkanxhee, Mang'une əmirbışıl k'ırı alixhxhı, Mang'vee eyhen he'e.

¹⁸ Mane insanee I'sayke «Nene əmirbışilyneva?» qidghun ha'a.

I'see mang'uk'le eyhen:

- *Gimek'a, zina huma'a, sixbı huma'a, hudi'tyn kara'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe,* ¹⁹ *dekkisiy yedis hı'rmat gyuvxhe, yiĝne k'anena ikkiyıkne, nəxüriy vas ğu ikkan.*

²⁰ «Zı man ğırgın ha'anva, medın zas hucooyiy ğ'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

²¹ I'see eyhen:

- Vas yiĝin ğırgın işbı yugunbı ıxha ıkkaxhee, hark'ın yiĝin ğırgın kar massa hele. Qiyĝad çike ıxhayn pıl kar deşınbışıs bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora.

²² Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn ğ'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

²³ Mançile qiyğa I'see telebabışık'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paççaahıyvaleeqa ikk'eç'uy daĝamda vod. ²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilĝevç'uy, karnane insanın Allahne Paççaahıyvaleeqa ikk'eç'uyile rəhətəda ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen ğ'ayxhı, telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qiyghanan:

- Şavussene manke ğ'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqı ilyakki eyhen:

- Man insanısse ha'as əxəs deş, Allahıssemeə ha'as dəxən kar deşın.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

- Haane, şı ğırgın ğ'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışıs inəxdun alidghınyı qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhameə, İnsanna Dix[§] Cune nurune taxtıl gyu'urmeə, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtıl gyuv'aras. ²⁹ Şavaayiy Yızdemeə xaybı, çocar, yiçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı ğ'alı'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, ğırgıne ğahbışısdə i'mı'rib mang'una vuxhes.

T'ımilliĝne işçeeşine hək'eena misaala

³⁰ Tseppıynbışın gellesınbı, nekke qiyĝıynbıb vuxhes, nekke qiyĝıynbıb tseppıynbı vuxhes.

20

¹ Xəybışda Paççaahıyvalla nişikiy akar? Haane, iyeyiy miç'eeqana cune t'ımilliĝeeqa işçer t'abal ha'as i'qqəna. ² Mana işçeeşika yiĝisiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'ımilliĝeeqa ğ'uxoole. ³ Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qiĝeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar ğ'ooce. ⁴ Mang'vee manbışık'le eyhen: «Şunab yizde t'ımiłyne baĝeeqa işlemişeeppxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı çopkuba qevlesda». ⁵ Manbıv avayk'anənbı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qiĝeç'u man kar ha'an. ⁶ Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qiĝeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar ğ'ooce. Mang'vee manbışıke qiyghanan: «Nya'a şu yiĝ iş dena ulyobzur exha qa'a?» ⁷ Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışık'led «Şunab yizde t'ımiłyne baĝeeqa işlemişeeppxhes havak'neva» eyhe.

⁸ Exha qexhemeə, baĝıne iyeseə cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Ĝırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abıynbışile ĝiĝle. Nekke qiyĝab miç'eeb abıynbışda qevle». ⁹ Sə'ət xhonçul abıyne işçeeşıs sa nuk'rayn pıl hele. ¹⁰ Ts'eppa abıynbışısqa həməxüdü qadayle cos geedme heles. Manbışısdə sa nuk'rayke pıl qele. ¹¹ Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'ımeə, iyeyiyləna haa'a ĝiviyĝal. Manbışe eyhe ıxha: ¹² «Nekke qiyğa abıynbışe sa sə'ətnə iş hav'u, ğu veriĝik avub nekke

§ 19:28 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyĝambareə qalesde Paççaah Masixhık'le eyhe. Mana Paççaah ğırgıne millətbişda xərna ixhes.

dağamne gahlil işlemişeəpxhayn şinayiy manbı sa avqu». ¹³ İyeseə manbışde sang'us inəxdun alidghuniy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılke dişdiy yuşanxha? ¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyğa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan. ¹⁵ Nya'a zasse yizde pılke, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne mussine ules, yizda yugvallane qiviykkan?» ¹⁶ Həməxübib nekke qiyğiyınbı tseppiyınbı vuxhes, tseppiyınbı nekke qiyğiyınbı vuxhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

¹⁷ I'see İyerusalimqa əlyhəəmee, yits'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

¹⁸ - Həşde şı İyerusalimqa ılcəə, maa'ar İnsanna Dix*, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xilyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ikkanva yuşəəəpxhes. ¹⁹ Manbışe Mana menne milletbışde xilyaqa demalqa gixxhesiy çümqıbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebid'esdemee yiğıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

²⁰ Mane gahlil Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışıka sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. ²¹ I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Hasre ına yizda q'öyre dix Yiğne Paçcahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gıyv'recen.

²² I'see eyhen:

- Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbışe «Şasse əxəsinva» eyhe. ²³ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gıy'arasva Zı deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gıyv'arasınbı.

²⁴ Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. ²⁵ I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

- Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a. ²⁶ Şu məxüd hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ²⁷ Vuşde yı'q'nee ts'erriyına ixhes ikkannar vuşdacar nukar ixhecen. ²⁸ İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecenva deş, Vucee məbınbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq'ı'ng'us işix qalya'a

²⁹ I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbışiqab qihna geeb insanar qavayle. ³⁰ Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gıy'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxhımee «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'ırbı ha'a. ³¹ Cəmə'ətin manbışik'le nımee nıq'ıbı aqqeva uvheeyid, manbışe «Yişda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'ırbı ha'a. ³² I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

- Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ikkan?

³³ Manbışe eyhen:

- Yizda Xərna, şas ikkanan yişde ulepışik'le g'acacen.

³⁴ I'sayna manbışılqa rəhı'm qabı, manbışde ulepışik' xıl set'a. Mankecad bı'rq'ınbışde ulepışeeqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

¹ Manbı İyerusalimısqa hıviyxhərne cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xıveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axıvu, ² eyhen:

- Ögilyne xıveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'ımeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbı Zasqa alle. ³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı.

⁴ Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

* **20:18** 20:18 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxık'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbışda xərna ixhes. † **20:30** 20:30 Davudna Dix: Masıx Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraşee oyk'an ixha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha.

5 *İyerusalimeene milletik'le eyhe:*
Şosqa vuşda Paççah qöö vor:
Mang'vee Vucecar Vuc axtura ikkeka deş,
Mana xev ıxı'yxəne əmələ,
Əmələyne q'uduxul gyu'ur qarayle».*

6 Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a. 7 Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalınbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. 8 Maqa sabıyne gellesınbışe tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bitağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. 9 I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışe ts'ırbı ha'a inəxüd eyhe ıxha:

- *Hosanna[†]Davudne Dixes[‡]!*

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!

Nekke axtıne xəybişee hosanna! §

10 I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe. 11 Cəmə'ətinid eyhe ıxha:

- İna Galileyayne Nazaret şahareənçena I'sa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane məhleənçe g'ee'ebaşşe

12 I'sa Allahne Xaane məhleəqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'eebaşenbı. Mang'vee pılbı bədäl ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı, 13 eyhen:

- «*Yizde xaan do düəyn xav ixhesva*»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

14 Mang'vee Allahne Xaane məhleə Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rqı'nıbnı yug qaa'anbı. 15 Uşaxaaşe Allahne Xaane məhleə «Davudne Dixes hosannava!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'yın əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'ırbı g'ayxhımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa.

16 Manbışe I'sayk'le eyhen:

- Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye?

I'seeyid manbışik'le eyhen:

- Ho'o. Nya'a şu qətqı' dışde: «*Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as*»†?

17 Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareənçe qıgeç'u Bet-Anya eyhene cigeəqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

İncilər t'lydəəna inciliyna yiv

18 Qınne yiğıl miç'eer, I'sa şahareəqa siyk'almeə, müsniy qıxha vor. 19 Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çısqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'leyle ğayrı vüçüd ivdeəke g'acumee, I'see yivek'le eyhen:

- Hasre val sayıb meyva ılımaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana. 20 Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepxha eyhen:

- Nimeə zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

21 I'see manbışis inəxdun alidghniy qele:

- Zı şok'le hək'edacə eyhe, şu şakkəe idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheəqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdid ixhesin. 22 Vuşde yik'ee inyam vıdxhee, düə haa'aməeə hucooyiy heqqı man gırgın ixhesin.

Şavaayiy man işbı I'saysqa ha'as hassır

23 I'sa Allahne Xaane məhleəqa arı maa insanaaşis xət qa'aməe, Mang'usqa kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepxha eyhen:

- Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı?

24 I'see manbışis inəxdun alidghniy qele:

- Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghniy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes. 25 Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy insanaaşeni?

* 21:5 21:5 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9). † 21:9 21:9 Hosanna: Cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha. ‡ 21:9 21:9 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüdid peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. § 21:9 21:9 Manva Zaburee otk'un (117:25-26)

* 21:13 21:13 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (56:7). † 21:16 21:16 Manva Zaburee otk'un (8:3).

Manbişe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

- Şi «Allaheeva» uvheeyid, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes.
²⁶ «İnsanaşeva» uvheeyid, cəmə'otile qəvəyq'ən. Manbişde girgıng'vee mang'uk'le peygambarva eyhe.

²⁷ Manbişe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbişik'le eyhen:

- Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

- Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyına hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. ²⁹ Ts'etta dixee «Zas ıkkın deşva» eyhe. Qiyğalemee fıkır badal hav'u, hayk'annacar. ³⁰ Mana insan q'ör'esde dixesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, l'qqənavə» uvhu hayk'an deş. ³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ıkkanan ha'a?

Manbişe «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'ıbı sa'anbiyyi^z gocebı şole ögiyl Allahne Paçcahiyvaleeqa əlyhəə vob. ³² Yəhye şosqa qopkuna yəq haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'ıbı sa'anbişeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'ıyn. Şok'le man girgın g'acuyled qiyğa, fıkır badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

Arendeəqa t'imilığ alyaat'ıyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

³³ Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyese t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır aly'a'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imil hoyç'anan ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acencena talvar aly'a'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an. ³⁴ Şagav sa'ana gah hipxırmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ıxoole. ³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'üne nukaraaşine vuk'lelqa yiğbı exa. Manbişın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabıb g'ayeqqə hoole. ³⁶ Manesa nəqqee xaane iyesee sıkl'ıbab geeb nukarar g'ıxoole. İşçeeşemee manbişikid, cole ögiyl abıyne nukaraaşik hı'ıyn ha'a. ³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ıxele: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. ³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbişe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkin in girgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». ³⁹ Manbişe mana aqqı t'imilene bağeeñçe qıgavhu gek'ana. ⁴⁰ Bağına iyeyiy arıyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucoonıyxan ha'as?

⁴¹ Manbişe I'sayk'le eyhen:

- Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbişisqa arendays qeles, şagavbı hiyxhərne gahıl culqa gyooxhana pay manbişe qevlecena.

⁴² I'see manbişik'le eyhen:

- Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde:

«Ustadaşe dağepçına g'aye

Nekke kara əne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl.

Mana Rəbbına iş vuxha,

Şi mançile matteepxaynı.»[§]

⁴³ Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paçcahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne millletsqa qevles. ⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayiy mana g'a'aypxhub hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişik'leyiy fariseyaaşik'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhımee, manbişılqa hiyxhəran, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. ⁴⁶ Mançil-alla manbişis Mana aqqas ikkiykıneeyir, milletule qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peygambar xhınneniy ats'a.

22

Davatbişde hək'eena misaala

¹ I'see manbişik'le meed misaalabı ts'its'a-a-ts'its'a-a eyhe ıxha:

² - Xəybişda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, paçcaheee dixes davatbı ha'a.

³ Mang'vee davatbişeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ıxoole. Qopt'uluynbişisemee

^z **21:31** 21:31 nalok'ıbı sa'anbı: Mane gahıl nalok'ıbı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ıbı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbişe nalok'ıbı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'ıbı sa'anbışqa duşmanaşıqa xhınneniyy ilyaaka. [§] **21:42** 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * **21:45** 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbişıqa ooğañçe avqa ilyaaka vuxha.

ables vukkiykan deş. ⁴ Manke paççahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbişik'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, congariy medin koki'ıyn həyvanarid gyatt'uyınbı, gırgın hı'ıyn, davatbişeeqa able». ⁵ Qopt'uluynbı mançıl bacit deepxha avayk'ananbı cone işbişqab qıhna. Manbişin sassabı avayk'ananbı cone çolbişeeqa, mansanbı avayk'ananbı kar alışsu massa heles. ⁶ Avxuynbişemee qelas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. ⁷ Paçcahis mançike qel vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbişda şaharib gyooxhan ha'as ulyookka.

⁸ Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançis avak'ıynbı devxhaynbı. ⁹ Həşde şu yəq'ıbi ilekkane cigabişeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbişeeqa qoot'le». ¹⁰ Nukararib havayk'ananbı. Manbişisqa yəq'ı'l-q'ı't'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugna-pısdı gırgına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilğeeç'esin cıga mihmanaaşe gıyayts'en. ¹¹ Paçcah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbişis sik'ıyn talanbı ilydy'ına sa insan g'eece. ¹² Paçcahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbişin karbı ilydy'ı' iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. ¹³ Paçcahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybiyiy xıleppi ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cıgeeqa dağerçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arıkə silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes».

¹⁴ Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

¹⁵ Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'slöhətbı ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva. ¹⁶ Manbişe irodianaaşıka† sacıgee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

- Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba Haagvana, şavuncad sura ıqdyaaqana, Ğu gırgıng'uqacar akarara eyxhe. ¹⁷ Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ıkkanee, deşxhee dişee?

¹⁸ I'sayk'le manbişıqa karai'dəon fıkrıbı ıxhay ats'axlxha eyhen:

- Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys ı'xiyxə? ¹⁹ Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbişed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle. ²⁰ I'see manbişıke qiyghanan:

- Vuşuyiy çil ts'tsıt'ı'ı, şavuniy mançıl do otk'un?

²¹ Manbişe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbişik'le eyhen:

- İmperatorun imperatorusqa, Allahın ıd Allahısqa qele.

²² I'see uvhiyñçile manbı mattebahxa, Vucur g'alercu avayk'ananbı.

Hapt'ı üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

²³ Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar‡ abayle. Manbişe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaaşe I'sayke qiyghanan:

²⁴ - Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocee mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl haa'as vukkan»§. ²⁵ Yıghıyre çocniy vob. Ts'errıyng'vəe xhunaşşe hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocəe hey'ı.

²⁶ Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgıncad çocaaşine vuk'lelqa qaylan.

²⁷ Gırgıng'ule qiyğa mana zəıyfar qeek'ana. ²⁸ Hapt'ıynbı üç'üb qeebahemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'ı'n adamer vuxha.

²⁹ I'see manbişis inəxdun alidhınıy qele:

- Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. ³⁰ İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamiysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybişeen malaaiakar xhinne vuxhes. ³¹ Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiyñçine hək'ee şu qəťqı' dişde: ³² «Zı İbrıhmna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?»* Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übnıbışda Allah vorna.

³³ Mang'vee xəť qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

* **22:15** 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † **22:16** 22:16 İrodıanar: Mane cühüt'yaaşe İrod Antıpayka Roma imperıeyın sura aqqaqqa ıxha. ‡ **22:23** 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbı baba-dıdeşıne ədatbışıqa gyuv'ur-ozı qeebahxe vuxha deş. Manbişe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'eece ıxha. Saddukeyaaşe malaaiakariy cınar vodva inyam ha'a ıxha deş. Manbişe Q'ıyaamatne yiğil gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva inyam ha'a ıxha deş. § **22:24** 22:24 İnəxüd Mısa peygəbarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6) * **22:32** 22:32 İnəxüd Mısa peygəbarne q'öd'esde kitabee otk'un (3:6)

³⁴ Fariseyaaşik'le I see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhıme'e, Mang'une hiqiy-alla savayle. ³⁵ Mane Q'aanunne mə'əllimaaşine sang'vee I'sa siliys ı'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

³⁶ – Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

³⁷ I see mang'uk'le eyhen:

– «*Yiğna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.*»[†] ³⁸ Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. ³⁹ Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «*Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne*»[‡]. ⁴⁰ Gırgına Q'aanunıy[§] peyğambaraaşin uvhiybi mane q'öne əmıreke giyğal.

Masixh Şavna Dixne?

⁴¹ Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a I see manbışike qiyghanan:

⁴² – Şosqa nəxüdiy qöo Masixh* vuşune vor? Mana Şavna Dixne?

Manbışe «*Mana Davudna Dixva*»[†] eyhe. ⁴³ I see manbışik'le eyhen:

– Nya'a, manke Allahne Ri'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhuk'le «*Yızda Xərnava*» eyhe:

⁴⁴ «*Rəbbee yızde Xəring'uk'le eyhen:*

Yızde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yiğne g'elik avqa qaa'asmee»[‡]?

⁴⁵ Davudee Mang'uk'le «*Yızda Xərnava*» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

⁴⁶ Mançin alidghınıy I says şavussecad qeles əxə deş. Mane yiğled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23

I see fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine hək'ee xabar hoole

¹ I see cəm'ətük'leyiy Cune telebabışik'le eyhen:

² – Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaş* Mısayne doyu'le xət qa'a ıxha. ³ Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixhxı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu huma'a, manbışe uvhiyn ha'a deş. ⁴ Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaaşine yı'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cıgeençe ı'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub ı'ğviykar haa'a deş.

⁵ Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançinemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalıncilin bağar xılıy qa'a'. ⁶ Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeyiy sinagogbışee[‡] nekke qoma gyuv'aras, ⁷ maydambışee salam alyapt'as, insanaaşee cok'le «*Mə'əllimva*» uvhiy geedxe ikkiykan.

⁸ Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «*Mə'əllimva*» on huma'acen. ⁹ Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybişee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «*Dekva*» immeyhe. ¹⁰ Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «*rəhbərva*» immeyhecen. ¹¹ Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. ¹² Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.

¹³⁻¹⁴ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybişee Paçcahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabışeeqa qa'a. Maqa şunab ikkəə deş, ikkeepces vukkananbıb havaysar deş.

¹⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebı-deryahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'mımeeyir, şu məxrına insan şole q'önəqpees geer cehinyamıs avak'ı ha'a.

¹⁶ Şolqa ver ooxas, bı'r'q'ı'n rəhbərər! Şu eyhen: «*Şavaayiy Allahne xal k'in g'ıysar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəğəl g'assireene, man eyxhen.*» ¹⁷ Ay

[†] **22:37** 22:37 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5)   [‡] **22:39** 22:39 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18)   [§] **22:40** 22:40 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat)

* **22:42** 22:42 Masixh: man cuvab «*q'ı'ş qadğuna*» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ı'ş qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybişik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.   [†] **22:42** 22:42 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüdü peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.   [‡] **22:44** 22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1).   * **23:2** 23:2 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebmıbışıs xəp qaa'a vuxha.   [†] **23:5** 23:5 Cühüt'yaaşee düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbışike q'utyeeqa sı'ı lıgeeqayiy xılelqa iy'al ıxha. Manbışe sayıd Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalıncıne sivek bağar giyts'an ıxha.   [‡] **23:6**

23:6 sinagoga: Cühüt'yaaşee ı'bəədat ha'an cıga.

ək'el deşin bı'rq'ı'nı! Allahne xaadın k'ınəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'ınəğə muq'addasın ha'an? ¹⁸ Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanı allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ablya'ane q'urbanılqan k'in g'assireene, man eyxhen». ¹⁹ Ay bı'rq'ı'nı, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? ²⁰ Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'ıysarəng'vee, mançılqayıy mançılqayıy gırgıne karılqacad k'in g'ıysar xhinne eyxhe. ²¹ Allahne xaalqa k'in g'ıysarang'veeyid, mançılqad, mançine Aring'ulqad çikana k'in g'ıysaran xhinne eyxhe. ²² Xəybışilen k'in g'ıysarang'veeyid Allahne taxılqanıy mançıl gyu'uring'ulqad k'in g'ıysaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçına sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin nekke ç'ak'ın işı bı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hıxan ha'a. Şu şençika sacıgee inıd ha'askannıy. ²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərər! Şu ulyoğasın kar mıçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkırbacab k'öögə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalıka, mussıne uleka sı'ıyne karaka gyatsts'ı vod. ²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayıy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed mətü qeetxhesınbı.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'ıyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayıy nəxdıne ıxheeyid m'ı'q'ı'ne karbışıka gyavts'u vooxhe. ²⁸ Şunab həməxüb insanaşık'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işı bı g'ee.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsybı uftan qa'a.

³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şı baba-dıdeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy». ³¹ Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. ³² Məxüdxheene, baba-dıdeşe gıbğılna işı şu g'attivxhan hee'e! ³³ Şu xoçebışıke g'adıyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehınyamıke g'attivxhvanas?

³⁴ Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insınar, mə'əllımar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxlıqa ts'ıts'aa'as. Mansanbı vuşde sinagogbışee çümçüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eepşes. ³⁵ Mançıl-allab ç'ıyeyne aq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuynne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habılıle gıbğıl Berekiyeyna dıx Zakariyelqameen qopkuyn insınar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyr şu Allahne xaneyıy q'urbanı allya'ane cigayne yı'q'nee gık'u. ³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas.

I'sa İyerusalımık qıxhasde dıvanık geşşe

³⁷ Ay İyerusalım, İyerusalım, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvıynbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışik avqa saa'anbı xhinne Zas yığn insınar sa'as vukkiykin! Şosmee man ikkiykin deş! ³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. ³⁹ Zımee şok'le eyhen: «*Rəbbıne doyuka Qartıng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'ıyaamatılqasse hucoo ixhesvayıy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane məhleence qıgeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışıs Allahne Xaana bınaa Mang'us bıkırba haagvas vukkiykan. ² I'see manbışik'le eyhen:

- Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

- Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hıxharang'a?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alıdğımıy qele:

- Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen. ⁵ «Zı Masıxhva» geed insanaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as. ⁶ Şok'le muharıba əvə, muharıba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ıkkın. Man gırgın eyxhenbı - dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun. ⁷ Millet milletılqa,

devlet devletlqa g'elil qixhes. Sassa cigabişee mısvalyby ixhes, ç'iyeybı ı'ğiykaras. ⁸ Man gırgın «k'oybı giyğalanbıva»* eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'ubabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbişik'le g'umooce vuxhes. ¹⁰ Manke gellesin insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbişik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbişe sana-sanbı duşmanaaşine xilyaqa qevles. ¹¹ Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbişe geebbı yəqqı'le qığaa'as. ¹² Pısvalla geeb quvxhaylette gellesınbışın sana-sanbı vukkiykınıy k'ıl qixhes. ¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee ərşür g'attixhanasda. ¹⁴ Mana Xəybişde Paççahiyvaline† hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbişik'le mana xabar hipxhürmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'ərala»‡ g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen), ¹⁶ yahudeebınbı manke suvabişik'le heepxecen. ¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalyına xaadın karbı aalyat'asva avqa gımeç'ecen, ¹⁸ çoleenar tanalınılqava xaaqa simiyk'alcen. ¹⁹ Vuxhne avxuyınbişeyiy uşax gyoqa'anbişe mane yiğbişik' əq'üba ts'its'a'as. ²⁰ Düe hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayıy Şabbatne yiğılqa§ gimexhacen. ²¹ Mane yiğbişik' məxdın divan qixhas, dyunye itxhuniyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş. ²² Man yiğbi cit'a qıd'ı'ıynbıxhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbişik'-alla man yiğbi cit'a qa'as.

I'see Cune sark'ılıyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebaxhe. ²⁴ Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbişe ç'ak'ın əlaamatbişiy gorsatmabı hağvas. Manbişis g'əvxüynbıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas. ²⁵ İlyaaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu. ²⁶ Mançıl-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an. ²⁷ Nəxüdiy ts'ayılpın şargıl ı'ı'ı'mee garbil g'eece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, siyk'almeee ixhes. ²⁸ Leşnane cigeeqa mayit otxhanas şıyarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbişik' qıtxhuynə divanıle qiyğa,

«Veriğ avqas,

Vaz k'yooçes,

Xənebı k'yoharas,

Xəybişeedın gıcbı ı'ğiykaras».

³⁰ Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybişee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'ırbı ha'a geşşes. Manbişik'le İnsanna Dix xəybişeeene buludbişik'† xənnə gucukayıy nuruka qöo g'aces. ³¹ Mang'vee Cun malaaiakar g'axuvles, malaaiakaşed gaçeençe qığəone it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İncılıyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançın t'ur g'avhu t'ele aleyly'a'ang'a, g'ı'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen. ³³ Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor. ³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahılıyn insanar əlyhəşsecad man gırgın kar ixhes. ³⁵ Xəybişiy ç'iyə əlyhəşsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəşes deş.

³⁶ Man yiğ mısayıy ixhesva, sə'ət xhulənçiliy ixhesva xəybişeeene malaaiakaşik'leiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a. ³⁷ Nüh peyğambarıne gahıl nəxüdiy ıxha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes. ³⁸ Q'ıfrımile ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşee otxhan-ulyoqa, adameeşe xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəş vuxha. ³⁹ Q'ıfrım qabı manbişin gırgımbı vukkeesmee, manbişik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'ılasnang'a ixhes. ⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbişda sa alyart'u, sa g'alərçesda. ⁴¹ Yöxxee suk g'ıviyxərne q'öne zəlyfayna sa alyart'u, sa g'alərçesda.

* **24:8** 24:8 K'oybı giyğalanbı: Məxüdü I'see medın dyunye giğalasva eyhen. † **24:14** 24:14 Xəybişda Paççahiyvalla: Xəybişda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **24:15** 24:15 İnexüdü Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (9:27). § **24:20** 24:20 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighüd'esin yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkıanvanıy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. * **24:27** 24:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxüdü Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes. † **24:30** 24:30 İnexüdü Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

⁴² Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısə ayres ıxhay ats'a deş. ⁴³ Şok'le innud ats'axhxhe, xaane iyeesiy'le sixnariy mısə ayresva ats'axhxanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. ⁴⁴ Mançil-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix mısə ayres ıxhay ats'a deş.

⁴⁵ Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbışil ooqa iyesee gıxhxhuna qorkuna, ək'elynana nukar vuşune? ⁴⁶ İyeesiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy! ⁴⁷ Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgıneecar karana xərnaniy ha'as. ⁴⁸ Hucooniyxan ixhes manacar nukar pısdə ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebişee qales deşva» uvhu, ⁴⁹ gığalasdaniy vuc xhinne nukarar gyoota, p'ıyanınbşıka otxhun-ulyoğa. ⁵⁰ Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qıdyalesde yiğil, sə'ətıl qarı, ⁵¹ mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbşıka sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybiyiy ık'arıkə silibi sana-sançil qadaxan ses qöo ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

¹ Mane gahıl Xəybişda Paçcahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbi alyaat'u tsumayne ögiylqa qığeepç'i. ² Mane içeesına xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe. ³ Bəç'ərne içeeşe bazırbi alyaat'anbı, yıçbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş. ⁴ Ək'elikanbışemee bazırbşıka sacıgee, q'ışid alyaat'an. ⁵ Tsuma qarı hidiyxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu g'alyabək'anbı.

⁶ Xəmnə yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qığeepç'eva» ts'ir qavayle. ⁷ Mane gahıl, mane içeşsin gırgınbı oza qeepxha con bazırbi qa'a gıviyğal. ⁸ Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbşıq'le eyhen: «Vuşde q'ışike şasid hele, yişin bazırbi k'ədəqqə vod». ⁹ Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışike şosud huvee, şasid şosud g'ayxharas deş. Mançin nekke yugun, şu şosun hapk'in massa helenbşıke alişşe». ¹⁰ Manbı q'ış alişşe hapk'inne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiynee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cıgeeqa ikkeepç'i, akkabı qa'anbı. ¹¹ Qiyğa bəç'ər içeç qabı «Yızda xərna! Yızda xərna! Şasid akka eeqeva!» eyhe. ¹² Tsumee manbşıq'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

¹³ Mançil-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiğid, sə'ətud ats'a deş.

Amaanatne pılne hək'ee misaala

¹⁴ Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qığəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qığeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaanatna g'alyadaççe. ¹⁵ Mang'vee manbışis sik'i, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant' pılın huvu ayk'an. ¹⁶ Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'in man pıl sa menne işeeqa gıxhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an. ¹⁷ Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd h'i, mançılqa q'ölled hexxa'an. ¹⁸ Sa talant pılın ıxhayng'veeeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaanat xhinne huvuyın pıl maqa dyugul ha'a.

¹⁹ Xilece gah ilğevç'uyile qiyğa, mane nukaraaşına iyeesiy sak'i, vucee manbışisqa amaanat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan. ²⁰ Xholle talant pılın amaanatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, şu zalqa xholle talant pılınniy g'aleçtu. Haane, zı mançılqa xholled hexxi'ıyn». ²¹ İyesee eyhen: «A şu geer qa'ana! Şu yugna, qorkuna nukarır! Şu k'inna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı şu xənnə işbışılqa gıxhxhes. Mançil-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²² Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, şu zalqa q'ölle talant pılınniy amaanatna g'aleçtu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantid hexxi'ıyn». ²³ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A şu geer qa'ana! Şu yugna, qorkuna nukarır! Mançil-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

²⁴ Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le şu it'umna insan ıxhay ats'annıy, şu üvxüdivxi'ne cıgeenç qıvişalna, udyoozuyne cıgeençeb saa'anaxhe. ²⁵ Zı mançile qərq'i'n, mançil-allar hark'in şu huvuyın sa talant pılın ç'ıyek avqa dyugul h'i. Şu huvuyın haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e». ²⁶ Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Şu iş haa'as devkanna, pısdə nukarır! Ho'ne vak'le ats'annıy, zı üvxüdivxi'ne cıgeenç qıvişalna, udyoozuyne cıgeençeb saa'anava? ²⁷ Manke şu, zı huvuyın pıl faizisxheeyid huvu, zı qalesse yızdemee hexxa'annıy! ²⁸ Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı

* 25:1 25:1 Xəybişda Paçcahiyvalla: Xəybişda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşə Mang'ul cone Paçcahil xhinne k'ırı iliyxhe. † 25:15 25:15 Talant: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın, yits'ıxhvolle (15) senna yugba iş hav'ıyng'ussenıy haa'as vəxəna.

yits'ible talantnang'usqa qevle! ²⁹ Şavuqayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxalıka ixhes. Şavuqayiy deş, məxrıng'une xılənçe vodumud g'ayşesın. ³⁰ Mana nişıscaı karaı'dəəna nukar, xaənçe qıgavhu, sa miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybiyiy ik'arıke silibi sana-sançıl qadaxan ses qöo ixhes».

Nekke qiyğiyın məhkama

³¹ İnsanna Dix[‡] Cune gırgıne malaaıkaaşıka, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıl gyuaras. ³² Gırgın mıllətə Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbi ts'e'bişıke cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı. ³³ Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbi, solulqad ts'e'bi sa'as.

³⁴ Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralınbışik'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayır-düə huvuyınbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhınyng'acad şosva hav'una Paççahıyıvalla gırgıne gahbışıscaı şos alept'e. ³⁵ Zı mıssıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı. ³⁶ Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ik'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». ³⁷ Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın: «Yışda Xərna, Ğu mısanee mıssıra axu, şi mısanee Vasın oxhanasın kar huvu? Mısanee Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu? ³⁸ Mısanee şak'le Ğu menne cıgeençena xhinne g'acu yışda hı'ı? Mısanee şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? ³⁹ Mısanee şak'le Ğu ik'ar, zındanee g'acu Vasqa abı?» ⁴⁰ Paççaheemee manbışik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'ınne çocaaşıne sang'us hı'ıyn, Zas hı'ıyn xhinnee eyxhe».

⁴¹ Manke Mang'vee Cune solne suralınbışik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yızde ögiyle ts'its'eepxhe! İblısısiy çine malaaıkaaşıs qı'ıyn ts'a vod, şunab maqa hudooora. ⁴² Manud Zı mıssıranang'a, şu Zas oxhanasın kar hıdevuva, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hıdevuva, ⁴³ Zı menne cıgeençena xhinne g'acu, vuşda hıdıy'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hıdevuva, Zı ik'arang'a, zındaneenang'a Zasqa ityabıva». ⁴⁴ Manbışed qıdghın ha'asın: «Yışda Xərna, mısanee şak'le Ğu mıssıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cıgeençena xhinne, ts'eler, ik'ar, zındanee g'acu, Vas ıkkanan hıdı'ı?» ⁴⁵ Mane gahıl Mang'vee manbışıs inəxdun alıdghıniy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'ınne çocaaşıne sang'us man hıdıy'ıva, Zak hı'ıyn xhinneead eyxhe».

⁴⁶ Manbışıs gırgıne gahbışısda cazaə hevles, qopkuynbışısmeee gırgıne gahbışısda ı'm'ır hevles.

26

I'sa gik'as ıkkən

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen:

² – Şok'le q'öne yiğile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxlıqa ts'its'e'ecenva mebnıbışde xılyaqə qeles.

³ Mane gahıl kaahınaaşın ç'ak'ımbıyiy mıllətın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahınne məhleeqa savayle. ⁴ Manbışe fı'ıl hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. ⁵ Manbışe eyhe ıxha:

– Man saccu bayramnang'a hıdıya'as, sayıd mıllət g'elil qexhe.

Sa zəiyfee I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

⁶ I'sa Bet-Anyee mağnan ı'xnabınane Şımonne xaanang'a, ⁷ Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xılyad geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. ⁸ Telebabışıs mançıke qəl vuxha eyhen:

– Hexxan kar nişısne ha'a? ⁹ Nya'a, man ətir gırandə massa huvu, çıke ıxhayn pıld kar deşınbışıs heles ixhesıniy.

¹⁰ I'sayk'le manbışe eyhen ats'a-ats'a, manbışik'le eyhen:

‡ **25:31** 25:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxır Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne mıllətbişda xərna ixhes. * **26:2** 26:2 Peesax: Allah qıdet'u ılığç'ıva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübıy Mısa peyğambarleğəna Mısırgançe g'attıvxhan hav'ıy yik'el qalya'a. Man bayram nişıl-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkənva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** 26:2 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxır Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne mıllətbişda xərna ixhes.

- Nya'a şu zöiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. ¹¹ Kar deşinbi gırgıne gahbışıl şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş. ¹² Məng'ee Zılqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesin xhinne qı'ı. ¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ikkanne cıgee ina yugna xabar musa yuşan hav'ee, ina zöiyfar yik'el qıyele'esda, yıcee hı'yımd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yıts'ıq'vəne (12) telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışısqa arı eyhen:

¹⁵ - Zı Mana vuşde xılyaqə quvee, şu zas hucoona heles?

Manbışed mang'us xhebs't'al (30) nuk'rayn pıl hele. ¹⁶ Mane yığıle Yahudee I'sa manbışde xılyaqə qelesda gah t'abal ha'a gıyğal.

I'see telebabışika nekke qıyğıyn otxhuniy oyxhan

¹⁷ İlydyadiyne gıneybışde bayramne ts'ettıyne yığıl, telebabışe I'sayke qıyghanan:

- Vasın exhaliysın Peesaxın otxhuniy nyaane he'e?

¹⁸ I'see manbışik'le eyhen:

- Şahareeqə hapk'ın inəxrıng'usqə ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxhırna, Vucee Cune telebabışika sacıgee Peesax yıgne xaa ağahas».

¹⁹ Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'yıle qıyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a.

²⁰ Exha qexhemee I'sa Cune yıts'ıq'vəne telebayka sufranıqla savayle. ²¹ Manbışe kar otxhanmee, I'see eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xılyaqə qeles.

²² Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qıhna qıyghanan:

- Yızda Xərna, zı deş ho'oçee?

²³ I'see eyhen:

- Zaka sacıgee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xılyaqə qeles. ²⁴ İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xılyaqə quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

²⁵ Manke I'sa mering'une xılyaqə qeles ikkanne Yahudeeyid qıyghanan:

- Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

- Manva gıcad uvhu!

²⁶ Manbışe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışısı hıvu eyhen:

- Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

²⁷ Qıyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışısqa quvu eyhen:

- Mançeençe gırgıng'vee ulyoğe! ²⁸ İna Yızda eb vob, insanaaşine geebne bıhabbışıle ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın. ²⁹ Zı şok'le eyhen, Dekkine Paçcahiyvalee şoka sacıgee ts'edın ulyoğasde yığılqamee, Zı sayıd t'ımlene ine meyvayke hı'yınçike ulyoğas deş.

³⁰ Manbışe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an.

³¹ Qıyğa I'see manbışik'le eyhen:

- G'ıyna xəmdə vuşde gırgıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un:

«Zı Çobanıts r'xəş,

Syuruneedın vəq'əbıd heetxvasınbı»‡.

³² Zı üç'ür qı'imee, Galıleyeqə əlyhəəş, şu maa'ab gozet haa'as.

³³ Pyoturee Mang'us inəxdın alıdghıniy qele:

- Gırgıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş!

³⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'ıyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

³⁵ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Zı Vaka qık'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş!

Telebabışde gırgıng'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

³⁶ I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cıgeeqə qarı, telebabışik'le eyhen:

- Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

‡ 26:31 26:31 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (13:7).

³⁷ Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuray-cad qa'a giygal. ³⁸ Manke I'see manbişik'le eyhen:

- Yizin ri'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'l. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

³⁹ Mana sık'ırta şaqaan ark'in aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a:

- Dek Yizda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhene!

⁴⁰ I'sa telebabışısqa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu' eyhen:

- Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? ⁴¹ Qopkune yəqqı'le sıvmiyk'alcenva muğurba avxu düəbi he'e. Ri'h it'umda, canmee guc deşin vodun.

⁴² I'sa q'ör'es ark'in meeb düə haa'a:

- Dek Yizda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhene.

⁴³ I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppi aaqas əxə ixha deş. ⁴⁴ Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an.

⁴⁵ Qiyğa I'sa telebabışısqa sak'ı eyhen:

- Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xıyaqa qele. ⁴⁶ Oza qeəpxhe əlyhəəs. Haane, Zı mering'une xıyaqa qelesda qöo vor:

I'sa aqqaqqana

⁴⁷ Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ilincnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaəşe g'axuvuyınbı vuxha. ⁴⁸ I'sa manbışde xıyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunnıy:

- Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe.

⁴⁹ Mane gahlı mana I'saysqa qıxha «Salam, yizda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. ⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

- Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab I'saysqa insanar qeəpxha, Mana aqqaqqana. ⁵¹ Manke I'saykane sang'vee g'ilinc hi'tdidıxı', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena i'ıxı', mang'un k'ırı g'a'adaççen.

⁵² I'see mang'uk'le eyhen:

- G'ilinc cıgeeqa gıxhxhe. G'ilinc xıyaqa alyaat'uyın gırgınbı g'ilincıkecab hapt'as. ⁵³ Deşxhee, vasqa həməxüdee qöo Zasse Dekkakee kumag heqqas əxəs dişdiyxan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yıts'ıq'vəne (12) legionile geed malaaikarniy g'axıles. ⁵⁴ İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdnıy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes?

⁵⁵ Mane gahlı I'see cəmə'ətk'le eyhen:

- Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ilincbışıkayiy dalbışıka Zı aqqas abı? Zı yığs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş. ⁵⁶ İn gırgın karbı peyğambaraşine otk'unıybışee, otk'unıynbı ixhecenva eyxhe.

Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alerçu, heəpxı avayk'anandı.

I'sa xərne kaahınşqa Kayafısqa ikkekka

⁵⁷ I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. ⁵⁸ Pyotur əq'ənançəcar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qıhna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinnə g'aravulyçeeşıka giy'ar. ⁵⁹ Kaahinaşın ç'ak'ınbıyiy Aali ŞuureeneŞ gırgıng'vəe I'sa gik'asdemee horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha. ⁶⁰ Horbışıka aq'val ulyoozarasınbı geəbbı abeeyib, manbışıs ikkanəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qığəç'u ⁶¹ eyhen:

- Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkyok'al hı', xhebne yiğee aly'a's əxəva» uvhu.

⁶² Xərna kaahın suğotsu, I'sayk'le eyhen:

- Manbışe Yiğne hək'ee eyhençıs nya'a Ğu cuvabcad qıdele?

⁶³ I'see mang'une cuvabışid vuççud eyhe deş. Xərne kaahınee meed Mang'uke qiyghanan:

- Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masıxh Ğıne?

⁶⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

- Ğu qotkuda uvhu. Zimee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğ'a şok'le İnsanna Dix, Girgin Əxəng'üne sağne sural gyu'uriy buludbişil qōōcar g'aces*.

⁶⁵ Manke xərne kaahinee culyun tanalinbı qıtaxı'ı eyhen:

- Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğ'a şas aq'val ulyoozararınbı nişisınbıne? Mang'vee hı'ıyn kufur şok'led g'ayxhiyn! ⁶⁶ Şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbişed «Mana taksirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. ⁶⁷ Mankecabıb giviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı ı'xiyxə. Sassanbişe Mang'üne aq'veeqa çapalaxbı ı'xiyxə ⁶⁸ eyhe ıxha:

- Ay Masixh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaayiy Vas ı'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

⁶⁹ Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen:

- Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷⁰ Girgin'üne ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

- Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

⁷¹ Qiyğ'a mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen:

- İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

⁷² Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'in g'assır eyhen:

- Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

⁷³ Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

- Hək'erar ğu şenbişda vor. Manva yiğne yuşan hı'ıyincadid eyhe.

⁷⁴ Pyoturee cuqacad g'arğışbid hı'ı, k'inyid g'assır, eyhen:

- Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahilyıb dadal hook'a. ⁷⁵ Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebene yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qiğeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatisqa ıkkəkka

¹ Miç'eed qıxhamee, girgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşe I'sa gik'u ak'an ha'as ıkkankva eyhe. ² Manbişe I'sayn g'el-xil ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xıyaqa qele.

Yahudee vucecar-vuc gek'a

³ I'sa merinğ'üne xıyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ıkkank g'acumee, mang'us vucee hı'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebt's'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbişısqayıy ağsaqqalaaşısqa qadı, ⁴ «Zı bınah hav'u, taksir deşda İnsan gik'asva vuşde xıyaqa quvuvu» eyhe. Manbişemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağ'ı, mançe ark'ın vucecar-vuc gıvayxanna. ⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe mang'vee dağ'ıyn pıl sı'ı eyhen:

- İna ebake quvuna q'ıymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş.

⁷ Manbişe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'eepxhesin, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. ⁸ Mançil-allad, mane cigayk'le g'iyiniyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. ⁹ İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailybişe Mang'us gyuvxhuna q'ıymat, xhebt's'al nuk'ra, manbişe alyapt'ı ¹⁰ mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu».

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xərıng'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

- Yahudeeşına Paççah Ğıne?

I'seyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe. ¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşe Mang'üne gardanaqa taksir giyxhemee, I'see nıq'cad qiğayhe deş.

¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

- Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee?

¹⁴ I'see mang'üne nenecad cuvabis alidğhıny qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena.

* **26:64** 26:64 Mançine hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23).

* **27:2** 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeın gıxıxhuna Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbişil xəbvalla hav'u.

Pilatee I'sa çarmıxılq qıkkeeva eyhe

¹⁵ Girgine Peesaxne bəyrambişil, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətuniy g'əxəna. ¹⁶ Mane yiğbişil sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. ¹⁷ Mançil-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

– Şos zı vuşu g'ayk'ıne ikkan? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane?

¹⁸ Mang'uk'le ats'anniy, manbişe I'sa paxılıvalin cune xıyaqa quvuva. ¹⁹ Pilat cune taxtil gyu'urmee, mang'une xhunaşsee mang'usqa ina xabar ana insan g'ixele:

– Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

²⁰ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbişe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva. ²¹ Pilatee manbişike qiyghanan:

– Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

Manbişed «Barabbava!» eyhe.

²² Pilatee manbişike «Masıxhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbişde girging'vee «Çarmıxılq ts'its'e'eva!» eyhe.

²³ Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qelasın hı'ıva?» qiyghan.

Milletınmee «Çarmıxılq ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatuk'le cune xılence vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppi hodğul eyhen:

– Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yap'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin.

²⁵ Milletıncad mang'us inəxdın alidghuniy qele:

– Mang'uke k'yap'ıinne ebal-alla şınayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbişdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqıbı ı'xı', çarmıxılq ts'its'a'as qeleva eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. ²⁸ Manbişe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş alyaa.

²⁹ Zazalxumbişike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabişil gyuv'ur «Yahudeeşine paçcahis salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. ³⁰ Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə. ³¹ Mana demalqa gıxhxıyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılq ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılq qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbişisqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa gıvaxanasın çarmıx haqqas ilekka. ³³ Golgota donane cigeeqa gavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun. ³⁴ Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılq ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalinbı cone əree qa'a. ³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. ³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paçcah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılq ts'its'ı'ıva otk'un gıxhxı ıxha. ³⁸ Mane gahl I'sayka sacıgee, Mang'une sağıliy solul q'öyre g'uldur çarmıxılq ts'its'aa'a.

³⁹ K'anençe ı'lğəəmbişe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabı eyhe ıxha. ⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alyaa'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahinaaşine ç'ak'ınbişer, Q'aanunne mə'əllımaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gıxhxı eyhe ıxha:

⁴² – Məbınbı g'attıvıxhan haa'anbınıy, Cusse Vucme g'attıvıxhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paçcah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şınad Cus inyam ha'as. ⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qızır, Allahısır Mana ıkkaxxhee, hasre g'attıvıxhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvanıy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacıgee çarmıxılq ts'its'av'ıuyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabı uvhu.

I'sayn qik'uy

⁴⁵ Yı'q'ı'ı'ı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'ıyeyn aq'va miç'ax qexhe. ⁴⁶ Sə'ət xheyible vooxheme, I'see ts'ırıka eyhen:

– *Eli, Eli, lema savaxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?»† eyhen vodun.)

† 27:46 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2).

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxhı eyhen:

- İng'vee İlyas peygambarır qoyt'al.

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'ümöne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva. ⁴⁹ Mansanbışemee eyhe İxha:

- Mana Culer-alqa g'alerçe, İlyaaas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qıgeç'een. ⁵¹ Mane gahl Allahne xaab gyuvaxınna örtuyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cıgeeqa qooxhe³. Ç'iyebı İ'ğiykar, ganzbı q'öne cıgeeqa qeedaxhe. ⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanar suğoots'anbı. ⁵³ Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeençe qığeerç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa İkkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaaşik'le g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebı İ'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpqr'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe İlyaaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galıleyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. ⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayiy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qexheme, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Ari-mateğəncena Yusuf eyxhe. ⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. ⁵⁹ Yusufne I'sayn mayit alyaat'u, məttune kafaneeqa hiyk'ar. ⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gıxhxı, mançeeqa İkkəəne cıgeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. ⁶¹ Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qınne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy fariseyar[§] Pilatne k'anyaqa sabı⁶³ eyhen:

- Xərna, şene horalee üç'ürnanğ'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qıxhes». ⁶⁴ Mançıl-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneeqa İlyaaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletk'le «Mana hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğıyn hor, ts'ettıynçile pısın İxhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

- G'aravulyçerıb alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy İkkan, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'ın nyuq'vneeqa İkkəəne cıgeene g'ayelqa peçat gyı'xı, maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ İlgeç'ıyle qiyğa, ülycümne ts'ettıyne yiğıl çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces. ² Sayıd sayangada, it'umda ç'iyebı İ'ğiykır, manıd Rəbbın malaaik xəənçe gıç'u nyuq'vneeqa İkkəəne cıgeena g'aye qavaak'an hav'u, çıl gyu'urva İxha. ³ Malaaik yic ts'ayılpnanık, çın tanalın karbıd cagvarada yız xhinne İxha. ⁴ Maa ulyobzurıyne g'aravulyçeeşik qəpqr'ıniyvalın zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva. ⁵ Malaaıkee zəıyfeşik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarınıxlıqa ts'ıtsı'ına I'sa t'abal ha'a İxhay. ⁶ Mana İnyaa deşda, Vuce eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alırxhuyn cıga g'ace. ⁷ Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şöle ögee Galıleyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışıs xabar hevles, nyuq'vnesse şadeəpxha g'adaaxvananbı. ⁹ Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qıgeç'ı, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeəpxha Mang'un g'elyıb xhılıbışeeqa s'ı, Mang'us k'yoozaranbı. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

‡ 27:51 27:51 Mane örtuyugun Allahne xaadın İnekke muq'addasın cıga cura'a İxha. Allahıka mugavılənana q'ıtye, mane perdeyka curı'ıyne cıgee vooxhe vuxha. Maqa senee sa yəqəees, xərne kaahınele ğayrı şavussecar İkkeç'es əxə İxha deş. Mançıne hək'ee, Mısa peygəbarne q'öd'esde kitabee qətqəs eyxhe (26:31-35). § 27:62 27:62 fariseyar Manbı I'sayne gahlın dındarar vuxha.

- Qı'məəq'ən! Həpk'in Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışısqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cök'le g'acuyn karbı kaahinaaşıne ç'ak'ınbışis yuşan ha'a. ¹² Kaahinaaşıne ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşıka gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu ¹³ eyhen:

- Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'imee Mang'une telebabışe abı Mana qöquna». ¹⁴ Mana gaf Pilatne k'riysqa hipxhureene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'iyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cök'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyına mı'slöhət

¹⁶ Yits'ıssar (11) teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le uvhuynə suvalqa avayk'an. ¹⁷ Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabıb şakkalycab aaxva.

¹⁸ Manke I'sa manbışısqa qıxha eyhen:

- Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xılyaqə quvu. ¹⁹ Mançıl-allab həpk'in gırginə milletbışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e. ²⁰ Manbışis Zı şos əmr hav'uyn xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırginə gahbışil şoka ixhes.

Lukee yuşan hav'una yugna xabar

10

Zas k'anena nenane hı'sab eyxhe?

İne I'see haa'ane gafee, g'ulduraaşısqa girxhune cühüt'ile ğayrı, xhebiyre insan eyxhe: sa Allahne xaa g'ullux ha'ana cühüt', manasa cühüt' eyxhena Leviyne toxumençena, xhebir'esda insanır samariyeğançena. İyerusalimne şaharene Allahne xaa g'ullux haa'anbişe, ha'anbiniy düəbi ğırgıne izralne milletnimee. Manbıışis kumag ha'anniy Leviyne nasilençene cühüt'yaaşe. Samariyebıva manbıışik'le eyhenniy, manbı Samariye eyhene cigençe vuxhal-alla. Manbı cühüt'yaaşıs k'anen, sa eban milletniy vod. Sa eban milletbıd ixheene, manbıışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaaşe hı'sab ha'anniy, samariyatbışe din badal ha'u, mançil-allab manbıışika yuşan haa'a deşdiy.

²⁵ Sayəqqee Tavratre mə'əllimis I'sa cuvabil aqqas ikkiykan. Mang'vee I'sayke qıdghın ha'uyın:

- Mə'əllim, zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees?

²⁶ I'see mang'uke qıdghın ha'uyın:

- Tavratee hucooyiy otk'un? Vas nəxüdiy g'anmış eyxhe?

²⁷ Mang'vee Tavratee otk'unıyın xhinne uvhu:

- Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana hammaşe yik'eka, rıhı'ka, ək'elika ğırgıne vas huvuyne gucuka ikkiyke. Sayid: vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiyke.

²⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

- Ğu qotkuda uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ğu aaxiratna ixhes.

²⁹ Mang'us ikkiykanan vuc mane gafençe qorkura qığahas, I'sayke qıdghın ha'an:

- Eyhe, yızda k'anena haşune?

³⁰ I'see mang'uk'le inəxüd uvhu:

«İyerusalimençe Yerixonne şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşıne xıleqa. Manbışe mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə qik'as.

³¹ Həməxüd ixha, mane ğahıl İyerusalimençe hamane yəqqı'le, Allahne xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe. Mang'uk'le get'una g'acu, ilğeç'əna hamane yəqqı'ne şəne aqvayle.

³² Akaran harakat Leviyne toxumençened insaane ha'a: get'uyng'une k'anençe yəqqı'ne şəne aqvayle ilğeç'e.

³³ Hamane yəqqı'n ilğəə eyxhena samariyeğançena cune əməleyl. Mang'uk'le get'una g'acu, qiykkn k'anyaqa qexhe. ³⁴ Samariyeğançena mang'usqa qıxha i'xna çaxırıka hodğul, zeytunun q'ı'sid qadğu iyt'alan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşe get'una alqavhu əmələleqa qikkəkana pılıke axvane cıgeqa, ğiyğalna mang'us maa'ab g'ullux haa'a.

³⁵ Qiyne yiğil mang'vee pılıke axvane cıgayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pıl eyhen:

- Mang'us g'ullux hee'e, zı huvuyınçile hexxada xarcxheene, yı'q'əlqa qömee zı vas qelesın».

³⁶ Qiyğa I'see Tavratre mə'əllimuke qıdghın ha'an:

- Ğu nəxüdnə hı'sab ha'a, g'ulduraaşısqa girxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe?

³⁷ Tavratre mə'əllimee eyhen:

- Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy ğaguna, hamana eyxhe.

«Ğınad həməxüd he'e», - I'see mang'uk'le uvhu, - «ı'mı'r yiğna həməxüb vukkee».

15

Avaykınçına şadvalla

İne xhebnə misaalayna mə'na akaraba vobna. Mane hekəyebışe I'sa peyğambaree yuşan ha'an, Allah, bınahnbıışika ğoruşmuş ixhang'a nimeeyiy şad eyxhe.

¹ Ğırgın nalok'bı sa'anbıyiy bınahbınanbı abaylenbiniy I'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas. ² Fariseyariy Tavratre mə'əllimaaşe ğud-ğudniy ha'ana:

- Mana insan bınahbınanbıışika yuşan ha'a, manbıışika kar otxhan!

³ Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u:

⁴ - Fıkr ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çınab sa avguna. Mang'vee yüç'əle yüç'üb uxhiyxhane cıgee g'alebçı, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dışde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dışde? ⁵ Avaykimeyib, şadvallika

cune mığabişılqa gyuvxhes. ⁶ Xaaqar qarımee, qoot'alasınbı cun hambazar, g'onşubı manbışik'le eyhesin: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!»

⁷ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışile xıl ts'its'avuyne sang'us geeb şadepxhes. Yüç'ale yüç'ürne qopkuayne, bınah deşınbışis manımee şadepxhes deş.

⁸ Sayıb inəxbına misaala:

Sa xhunaşşeyqa yıts'ille nuk'rayn pıl eyxhe, mançınıd sa yıcee agval ha'an. Nya'a, məng'ee bazır qaahas dışde, xhırıs üvxhəs dışde, xav alyak-valyak ha'as dışde man nuk'rayn pıl aveekasmee? ⁹ Aveekımee, qoot'alasınbı cen hambazariy, g'onşu yedar. Manbışik'le eyhesin: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn pıl, avaykıyn!»

¹⁰ Qiyğa I'see eyhen:

– Mançılqa şak-şupa mooxhe, sa bınahbışike tovba hav'uyne insannımeeyid Allahne malyaa'ıkaaşdab şadvalla həməxübna vuxhes.

¹¹ I'see inid yuşan ha'uyın: «Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor.

¹² K'ınne duxee dekkık'le eyhen:

– Dek yığın var-devlet, ğu yışde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale.

Dekkee var-devlet dixbışdı aree bit'al ha'an.

¹³ Sabara yığbışile k'ınne duxee, cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna əqənanə ölkəeqə. Ark'ınne cıgeeyid azğunna r'mı'r vukku, gırgın kar ak'an ha'an.

¹⁴ Mane gahıl hamane ölkəe giyğalanbı it'umun mıssın vaxtbı, mang'uned r'mı're giyğalanbı dağamın yığbı. ¹⁵ Manke mana hayk'anna mane cıgaynbışde sang'usqa iş hıvqas. Mang'vee mana g'ixelena cune çolbışeqa vokkar uxhiyxhana'as. ¹⁶ Dix həməxürniy mıs qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuççud heli ixha deş.

¹⁷ Mana culqa qarı eyhen:

– Yizde dekkıqa geeb işçer vob, manbışde gırgıng'vee gıney otxhan, hale hexxadad axvan, zımee inyaar mıssınçə qek'a. ¹⁸ Dekkısqa sark'ıl eyhesin: «Dek zı yığniyiy Allahne ögee bınahna iş hav'u. ¹⁹ Zı yığna dix ixhes layiq'ra deş vorna. İcaza hevle yığne işçeesına sa ixhes».

²⁰ Mana ayk'anna dekkısqa. Dekkık'le mana əq'ənançecar quvats'ı rəhı'm qavaylı. Dek mang'une ögiylqa g'adayxhvan qarı, xhlibışeqa sa'u, ubba ha'a.

²¹ Duxee eyhen:

– Dek, zı yığniyiy, Allahne ögee bınahna iş hav'u. Zı yığna dix ixhes layiq'ra deş vorna.

²² Dekkee cune nukaraaşık'le eyhen:

– Zaraba, nekke yugun alya'an karbı alle, mang'ulqa ale'e, t'ubelqana tucvayiy, g'elilqan g'elilinbı hele. ²³ Qavale kokav'una dana, gyuvk'e. Qudoora otxhun-ulyodğuybı ha'as. ²⁴ Ho'o dışde, yızda dix qık'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.

Manbı gıviyğalanbı otxhan-ulyoğa.

²⁵ Mane gahıl xərna dix çoleeniy vor. Mana xaasqana qıxhamee, g'iyxhenbı mə'niybıyiy huvaagan sesbı.

²⁶ Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qidghın ha'uyın:

– Hucoone haynyaa eyxhe?

²⁷ Nukaree eyhen:

– Yığna çoc sak'ı, dekkeeyib mana sağra-salamatra sak'ıva kokav'una dana gıvk'u.

²⁸ Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ikkiykan deş. Manke dek qığəç'u mana mizel aqqaqqa giyğal.

²⁹ Xərne duxee dekkık'le eyhen:

– Haynimene senbına zı vas nukar xhinne işləmiş ixha, hammaşed ğu uvhuyn ha'u. Hambazaaşıka otxhun-ulyoğas, ğu zas mısacab çepiçib huvu deş. ³⁰ Yığn var-devlet otxhunne, pozğunne yedaaşıka iykirne duxays, ğumee, sak'ı qarinq'a kokav'una dana gıvk'u.

³¹ Dekkee mang'uk'le eyhen:

– Dix, ğu hammaşee zaka vor, in gırgın zaqa vodunmen kar yığn vodun. ³² Həşdiyle şadepxhes, otxhun-ulyoğas ikkan: yığna çoc qık'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18

Nəxüd ha'uyın t'bəədat ne Allahee q'abil ha'a?

Avaalyne İzrailil sa deste insanar vuxha, Tavratee (cühüt'yaaşın müğədasın kitab) otk'unne gırgınçılqa əməl ha'an. Məxbunbışk'le fariseyarvaniy eyhen. Cəmə'ətin manbı geeb Allahkan insanarvaniy eyhe. Mane gahıl, sayıb sa məbna deste naloq'ı

sa'ane insanaaşinaniy vob, manbı şavuscab vukkiykan deşdiy. İzrail mane dövrül Roma imperiyeynsiy tabiba vob. Nalok'ıbı sa'anbı Roma imperiyayne əmreniy işlemiş vooxhe. Nalok'ıbd gellesde vaxtal gexhançile hexxadaniy sa'a. Cone milletne hı'sabeqa karnanbıniy vooxhe. Mançil-allab manbışıqa duşmanıka xhinneniy ilyaaka.

⁹ Şi mansanbışile qopkuynbı vob, hı'sab ha'anbışis, mebinbışılqa oğançe avqa ilyaakane insanaaşis, I'see inəxübna misaala ts'its'av'u:

¹⁰ «Q'öyre insan Allahne xaaqa ı'bəədat ha'as havayk'ananbı. Manbışda sa ıxhana farisey manasar nalok'ıbı sa'ana.

¹¹ Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha:

- Allah, Vas şukur, zı məxürna, mebin insanar xhinnena dexhava: fırlıdaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamiyiy xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'ıbı sa'ana xhinnena. ¹² Zı hammaşe ülycümee q'öne yəqqee siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbışike yits'ibesda pay Allahne xaaqa qoolena.

¹³ Nalok'ıbı sa'anamee gırgıng'ule curayra ulyorzuliy, mang'us uleppıd xəəqə qa'as ıkkən deşiy, saccu cune koksıys ı'xhı eyheyiy:

- Allah, zı bınahbınana vor, Gu ılğəç'e yizde bınahbışike.»

¹⁴ Mançile qiyğə I'see eyhen: «Farisey deş, hamana nalok'ıbı sa'ana Allahee qorkuna insan xhinne q'abıl ha'u, mançılqa şak-şupa mooxhe. Manıd mançil-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyee yuşan hav'unu yugna xabar

Uvhuybişis sik'i in kitab Yəhyee otk'un. Mana I'says geer ikkana yits'ıq'vəne telebayna sa ıxhava otk'un. Aalimaşine uvhiyn in kitab Yəhyee Efes eyhene şaharee 90-niyiy 95-ede senbişe otk'un ıxhesva eyhe. Geeb insanaaşisse qəttəş əxecenva, mang'vee in kitab yunanne mizel otk'un.

Yəhyee man kitab otk'unin I'sa Masixh vorva hagvas. Mang'us insanaaşe mançil inyam hı'ı ikkiykın. İne kitabee Allahne hək'eedın dağamın geed fıkrıbı vod. Yəhyee I'sayne vuk'lelqa qadıyn gırgın otk'un deş. Mang'vee mane kitabee I'see haguyn yighille əlaamat otk'un. Mane əlaamatbişed I'sa Masixh ıxhay hagva.

Yəhyee mane kitabee inekke geed I'see yuşan hı'ıynbı otk'un. Yəhyee otk'unne karbişin geedinbı I'see k'anene telebabışis yuşan hı'ıynbı vod.

I'sa dyunyelqa Allahın Cuvab xhinne qarı

¹ Ts'etta Cuvab ıxha.

Cuvab Allahıka sacıgee ıxha.

Cuvabcad Allah ıxha.

² Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha.

³ Gırgın kar

Mançile ğana itxhın,

itxhunne karbişin

nencad Man dena itxhın deş.

⁴ I'mı'r Mançeeniy vob,

mane i'mı'rınbı insanaaşis Nurniy hele.

⁵ Nurun miç'axiyvalee işixniy gyayhe,

man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş.

⁶ Allahee Yəhye donana insan g'ıxele. ⁷ Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. ⁸ Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı.

⁹ Hək'en Nur dyunyelqa qadı.

Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gyayhe.

¹⁰ Nurun in dyunye itxhın.

Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid,

ine dyunyeık'le Man qıvaats'a deş.

¹¹ Mana Cunbişisqar qareene,

manbişe Mana k'ane qı'd deş.

¹² Mana k'ane qı'ıyne gırgınbişis,

Mang'une doyluqa inyam hı'ıynbışis,

Manbişis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu.

¹³ Manbı insanıke,

insanne xuruşuke

vuxhaynbı deş vob.

Manbı Allahıke vuxhaynbı vob.

¹⁴ Cuvabıke İnsan qıxha,

Mang'un xav yişde ıı'q'nee ıxha.

Şak'le Mang'un Nur g'acuyn,

Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu.

Mana Dix hək'ene yugvalin gyatsts'ı ıxha.

¹⁵ Yəhyee Mang'une hək'ee axıda yuşan ha'a ıxha:

- Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançil-allar Mana zaler xərna vor».

¹⁶ Yişde gırgıng'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla

çiçiqad qıhna xayır-düəbı alyaat'u.

¹⁷ Q'aanun Mısayle ğana huvu,

hək'ena yugvallah I'sa Masixhıle* ğana qabı.

* **1:17** 1:17 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

18 Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş.

Mana sacco şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu.

Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor.

Xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat

19 İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Yəhyeyke «Çu vuşuneva?» qidghın ha'asdemee İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke g'abıynbı† mang'une k'anyaqa g'uxoole. 20 Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi, qotkun uvhuyn:

- Zı Masixh deş vorna.

21 Manbışe Yəhyeyke qiyghunin:

- Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne?

Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe.

- Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne?

Yəhyee «De'eşva» eyhe.

22 - Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuyınbışik'le şi hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as?

23 Yəhyee manbışis alidghuniy qele:

- Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu:

«„Rəbbis yaq qopku qee'eva“

Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.»

24 G'axuvuyınbı fariseyaaşınbı‡ vuxha. 25 Manbışe Yəhyeyke qiyghanan:

- Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a?

26 Yəhyee manbışis inəxdın alidghuniy qele:

- Zı xhinekaçad gicərxı'yıy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nəe Sa vor, şok'le dyats'ana,

27 Mana zale qiyğda qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışın baagarıd aaqas kara idyayle.

28 İn yuşan ha'an gırğın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

Allahna Urg

29 Qınne yiğil Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

- Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg§ haane! 30 Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğda qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla». 31 Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailıyne milletik'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybınıy alyaat'a'as qarı.

32 Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:

- Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyın.

33 Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayıy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicərxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor».

34 Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u.

I'sayn ts'eppiyn telebabı

35 Qınne yiğil Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. 36 I'sa yəqqı'le ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakki, eyhen:

- Allahna Urg haane!

37 Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an. 38 I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan:

- Şos hucoona ıkkın?

Manbışe I'sayke qiyghanan:

- Ravvi, Ğu nyaane axva?

(Ravvi mə'allim eyhen vodun.) 39 I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın.

Manbıb hapk'ın Mana nyaayıy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne gıviy'ar.

† 1:19 1:19 Leviyke g'abıynbı: İzrailıyne yits'ıq'vəne (12) nasilen sabı vooxhe. Allahee manbı Cune Xaa kaahinaaşis kumag he'ecenva g'avxı. ‡ 1:24 1:24 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletin ç'ak'ınbı vuxha. § 1:29 1:29 Allahna Urg: Peesax bayram ixhesnang'a, cühüt'yaaş sa seniyn urgbınıy q'urbanna allya'anbı. Mane q'urbanbışe Allahee g'attivxhan hav'u vuxhay yik'el qalya'a ıxha.

⁴⁰ Yəhyee eyhenbı g'ayxı, I'sayne qihna apk'ınne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha. ⁴¹ Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykınava» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.)

⁴² Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ikkekka. I'sa Şimonuqa ilyakki, eyhen:

– Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyınyke şaqa Kefa eyhes.

(Kefa ganz eyhen vodun. Ganzid yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.)

⁴³ Qinne yiğil I'says Galileyeeqa ı'qqəs ikkiyan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe. ⁴⁴ Filippir Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareeñçe eyxhe. ⁴⁵ Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn:

– Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı.

⁴⁶ Natanaelee eyhen:

– Nazaretğançe yugun kar qığeç'eye?

Filippeeme mang'uk'le eyhen:

– Arı ğucar ilekke.

⁴⁷ I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöö g'acu, eyhen:

– İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailyanğançenavur.

⁴⁸ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Vak'le zi nençena ats'a?

I'see mang'us inəxdım alidğhıny qele:

– Filipp ee ğu qot'alassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu.

⁴⁹ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixır*, İzrailynar Paççahır!

⁵⁰ I'see eyhen:

– Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces. ⁵¹ Zi şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaike İnsanne Dıxesqa† gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2

I'see xhyan çaxırelqa sak'al ha'a

¹ Mançine xhebid'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. ² I'sayka sacıgee Cun telebabı davatbışeeqa qort'ul vooxhe. ³ Məxüd eyxhe otxhan-ulyoğane gahl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen:

– Manbışıqa çaxır axu deş.

⁴ I'see eyhen:

– Yed, mançike şas hucoone? Yızda gah qabı deş.

⁵ I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen:

– Mang'vee şok'le hucooyıy uvhu, şu man he'e.

⁶ K'anya'ad Yəhudeeşe gicərxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'ıyn yixhılle xədnı g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle (80-120) litra xhyanın əə eyxhe. ⁷ I'see nukaraaşik'le eyhen:

– Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e.

Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı. ⁸ Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen:

– Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ikkee.

Manbışed ikkekkan. ⁹ Tamadar çaxırelqa sak'al hı'ıyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man nençe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen:

¹⁰ – Ğirgıng'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxhamee, pisınxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn.

¹¹ I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettıyn əlaamat hagu, Cuna axıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. ¹² Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşıka, telebabışıka sacıgee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva.

I'see kar massa helenbı Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı

* **1:49** 1:49 Allahna Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayıd manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Natanaelee I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahus nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. † **1:51** 1:51 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Yəhye peyğambark'le malaaike gəə-ı'lqəənyak' ögılıcadniy g'acu. Mane cigayk'le mang'vee Allahın Xavva uvhu. I'says Vuc Allahın Xav xhınee vorva eyhes ikkan.

¹³ Yahudeesin Peesax* bayram k'ane qexheme, I'sa İyerusalimqa ayk'an. ¹⁴ Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabi, vəq'əbi, qı'nerker massa helenbiyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce. ¹⁵ Mang'vee bağaaşıke çümky hav'u, maabın gırgınbı cone vəq'əbişikayiy boğabişikə sacıgee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbısinid iskambı alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a. ¹⁶ Qı'nerker massa helenbişik'led eyhen:

- Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a.

¹⁷ Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykıniyn Zı gyoxhxhan ha'a». ¹⁸ Manke Yahudeesine ç'ak'ınbişe Mang'uke qiyghanan:

- Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee?

¹⁹ I'see manbişis inəxdın alidghuniy qele:

- Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın.

²⁰ Yahudeesine ç'ak'ınbişe Mang'une cuvabıs eyhen:

- İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne (46) senee ali'ı, Gu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe?

²¹ I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha. ²² Qiyğa, I'sa hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbişe manke Muq'addasne Otk'unıysiy I'see uvhuynə cuvabıs inyam ha'a.

I'sayna Nikodimıkana gaf

²³ I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a. ²⁴ I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbişılqa yı'q' qıyzaran deşdiy. ²⁵ Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikkanmee, Mang'vee şavuk'ləmecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe r'lğəəmbı ats'a ıxha.

3

¹ Fariseyaaşine* yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeesine ç'ak'ınbişda sa eyxhe. ² Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen:

- Mə'əllim, şak'le ats'an Gu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy.

³ I'see mang'us inəxdın alidghuniy qele:

- Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qıdyareene, Allahna Paççahiyvalla g'avces vəəxəs deş.

⁴ Nikodimee Mang'uke qiyghanan:

- Q'əs qıxhane insanısse nəxi'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee?

⁵ I'see inəxdın alidghuniy qele:

- Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paççahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş. ⁶ Tanıke ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h. ⁷ Gu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavale vukkan. ⁸ Mits† çis vukkanne cıgee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nençe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həməxürür Rı'hı'ke ıxhane insanıqa eyxhe.

⁹ Nikodimee qiyghan:

- Man karbı nəxüdnə ixhes?

¹⁰ I'see mang'us inəxdın cuvab qele:

- Gu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? ¹¹ Zı vak'le hək'en eyhe, şi şak'le ats'an eyhe, g'acuyncusub şahaadat haa'a, şumə yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. ¹² Zı şos ç'iyelyne karbişikə yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybişəene karbişikə yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee?

* **2:13** 2:13 Peesax: Allah qıdet'u lğəç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşə co Allahee nəxübiy Misa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvzhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Misa peyğambarne q'od'esde kitabee otk'un (11-12). * **3:1** 3:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **3:8** 3:8 Mits: ine cuvabıqa yunanne mizel (in kitab otk'unne mizel) q'öble mə'na vob: «mits» sayıd «rı'h».

¹³ İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ilqeq'u deş. Xəənçer ğiç'una Mana vor. ¹⁴ Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne[‡], İnsanna Dixır^S məxür ooqa qa'as ikkan. ¹⁵ Man ixhesin, Mang'ulqa inyam ha'ane ğırğınbışis ğırğine ğahbışisda i'mi'r vuxhecenva. ¹⁶ Allahıs dyunye manimee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manid mañıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab humabat'acenva, manbışıqqa ğırğine ğahbışisda i'mi'r vuxhecenva. ¹⁷ Allaahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. ¹⁸ Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hidıy'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hıdı'ınçıl-alla. ¹⁹ Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbışıs miç'axıyvalıa Nurule geeb vuxkiykan. Mançıl-allab manbı muhaakima haa'as. ²⁰ Pısın ha'ane ğırğınq'uk'le Nur g'imeece eyxhe. Vuce hı'ınbı aq'valqa qığmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş. ²¹ Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hı'ınbı aq'valqa qığeeç'ecenva Allahnemee hı'ıva.

Yəhyee İsayne hək'ee eyhe

²² Mançile qıyğa İsayiy Cun telebabı Yahudayne cığabışeeqa qabayle. İ'sa manbışıka maa'ar sabara ğahna axu, maabınbışıs xhıneeqa k'yooq'u ğicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha. ²³ Yəhyeyib Salım eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cıgee geed xhyanva, ğicərxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha. ²⁴ Yəhye manke zındaneeqa arçu deşdıy. ²⁵ Mane ğahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudıyne əree, ğicərxı'ıyne hək'eena ğaf gyooxha. ²⁶ Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen:

– Mə'əllim, İrdan damayne ğene aq'vayl vaka sacıgeene, ğu Cune hək'ee şahaaдат hav'une İnsanee, həşde Vucee ğicərxı'ybı alyaat'a'a. Ğırğınbıb Mang'usqavub abayle!

²⁷ Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen:

– İnsanısqa Xəənçe hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə. ²⁸ Şu zı uvhuıne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masıxh deş vorna. Zı Mang'ule öğıyl g'axuvu».

²⁹ İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'ıne k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürür zı şadexhe. ³⁰ Həşdıyle Mana axtı qıxhes ikkan, zıme k'il.

³¹ Ooğançe Qarına ğırğınq'ule xərna vor. Ç'ıyene aq'valyna ç'ıyena vorna, mana ç'ıyene karbışde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarıname ğırğınq'ule xərna vor. ³² Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mañıs şahaaдат haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaaдат k'anyaqacab qaa'a deş. ³³ Mang'una şahaaдат k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qordunavad peçat ğıyxən. ³⁴ Allaahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hıxhar ha'an. Allaahe Məxrıng'us Cun Rı'h qıdıykan hele. ³⁵ Dekkis Dix ikkanva, ğırğın kar Mang'ıne xılyaqqa quvu. ³⁶ Duxalqa inyam hı'ına ğırğine ğahbışisde i'mrena ıxhes. Duxal k'ırı ılydıyxhıng'uk'leme i'mi'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

4

İsayiy Samarıyeençena zəıyfa

¹ Farıseyaaşık'le* İ'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, ğicərxı'ybı alyat'a'ava g'ayxhiyn. ² Yıç ğicərxı'ybı İ'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha. ³ İsayık'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığeç'ı Galıleyeeqa meer ayk'an. ⁴ Mang'una yöq Samarıyeençe ı'lğəə vuxha. ⁵ Mana, Yaaq'ubee cune dıxes Yusufus huvıyne cığabışıs k'anene Samarıyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. ⁶ Yaaq'ubna kahrızıb mane cığabışe vob. Yəqqı'n İ'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne ğıy'ar. Mana yı'q'l'ıhıyna ğah vuxha.

⁷ Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samarıyeençena xhunaşşe ayreele. İ'see məng'ı'k'le, «Hucoona ıxhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe.

⁸ Mane ğahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alışşesva şahareeqa apk'ın vooxhe. ⁹ Samarıyeençana xhunaşşee Mang'ıke qıyghanan:

– Ğu Yahudıy vorna, zımee Samarıyeençena zəıyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayıy?

[‡] **3:14** 3:14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyın xhinne: İ'see Allaahe İzrılybı Mısırğançe qığav'una ğah yik'el qavalyaa'a. Manbı sahreenang'a ğıvıyğalanbı Allahılana haa'a. Mançıl-alla Allaahe manbışılqa xoçebı salat'a'a. Maa'ab geeb İzrılybı habat'a. Manke Mısee Allahılqa düə haa'a. Allaahe mang'uk'le yezake xoçe hav'u, t'at'alqa qıvıxhu, ooqa qee'eva eyhe. Mane xoçeyqa ılyakkına üç'ırra axva ıxha. **§ 3:14** 3:14 İnsanna Dix: İ'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxh'le eyhe. Mana Paççah ğırğine mılletbışda xərna ıxhes. * **4:1** 4:1 Farıseyar: Manbı İ'sayne ğahılın dındarar vuxha. Manbışık'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı mıllethin ç'ak'ınbı vuxha.

(Yahudeeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş.†)

¹⁰ I'see mæng'ı's inəxdın alidghınıy qele:

- Vak'le Allahna payıy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas ı'mı'r hoolen xhyanni yheles.

¹¹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene ı'mı'r hoolen xhyan ixhes? ¹² Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçiyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubulur ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbışed, cune çavra-vəq'əynıd inençe xhyan ulyodğu.

¹³ I'see mæng'ı's inəxdın alidghınıy qele:

- İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan. ¹⁴ Zıme helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyın xhyan mang'une ad ğırgıne gahbışis ı'mı'r hoolene xhyan ı'lqəəne cıgalqa sak'alas.

¹⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres ğimeexhacen.

¹⁶ I'see zəiyfayk'le eyhen:

- Yeera, adamıyır qort'ul, inyaqa qeera.

¹⁷ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Zaqa adamıy deşda.

I'see mæng'ı'k'le eyhen:

- «Adamıy deşdava» ğu qotkuda eyhe. ¹⁸ Vaqa xhoıyre adamıy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamıy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe.

¹⁹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır. ²⁰ Yişde dekkaaşe ine suval ı'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, ı'bəədat ha'asın cıga İyerusalim vodun.

²¹ I'see mæng'ı'k'le eyhen:

- Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis ı'bəədat ine suvaylid İyerusalimıd ha'as deş. ²² Şu, Samariyeebişe nişismecad ı'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy ı'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attıpxhınıyıd şaken, Yahudeeşiken vod. ²³ Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe ı'bəədat ha'anbışe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüdü ı'bəədat ha'anbı t'abal haa'a. ²⁴ Allah Rı'h vorna. Mang'us ı'bəədat ha'anbışe hək'eda Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as ıkkın.

²⁵ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

- Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas ğırgın yuşan ha'asın.

²⁶ I'see mæng'ı'k'le eyhen:

- Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana.

²⁷ Mane gahıl I'sayın telebabı siviyl'al. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas mæng'ı'ke ıkkın?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş. ²⁸ Manke zəiyfee xıledın parç ç'iyelqa ğıxhxı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen:

²⁹ - Qudoora, zı hı'ıyn ğırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor?

³⁰ İnsanar şahareençe qığəepç'ı I'saysqa qavayle. ³¹ Mane gahıl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ınin kar oxhneva» eyhe.

³² I'see manbışik'le eyhen:

- Zaqa məxdın otxhınıy vod, şok'le man ats'a deş.

³³ Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adınyıyxanva?» qiyghan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Yızın otxhınıy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'ıyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. ³⁵ Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zıme şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxhırıd, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! ³⁶ Qıvişalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şağav sa'a. Man şağav ğırgıne gahbışısdı ı'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qıvişalnar sacıgee şadəpxhesınbı. ³⁷ Manke mane işis sik'ı

† 4:9 Yahudeeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş: Samariyebiyi cühüt'yar sana-sang'us k'anen, sa eban millet ıxha. Sa eban milletıd ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umoooeniy vooxhe. Cühüt'yaage eyhenni, samariyabişe din badal hı'ı, mançıl-allab manbı sana-sang'uka yugba vooxhenbı deşdiy.

uvhuyne cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qiviysalnaxheva» qotkun vodun.
³⁸ Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşalas g'axuvu. Mebnıbışe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyñın şagav alyaat'u.

Samariyebışe I'salqa inyam ha'a

³⁹ Mane zəyifəe «Mang'vee, zı h'iyn gırgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaşe I'salqa inyam ha'a.

⁴⁰ Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırıra cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. ⁴¹ I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sik'ılbab geeb qeepxha. ⁴² Samariyebışe zəyifayk'le eyhe ıxha:

– Şi saccu ğu uvhuynne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxaynıd hək'erar İna dyunye g'attıxhan ha'asda vor.

I'see paçcahıs k'anene insanna dix yug qa'a

⁴³ Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. ⁴⁴ Mang'vee Vucecadniy uvhu, peygambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. ⁴⁵ I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbışe Mana q'abil ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee h'iyn gırgın kar g'acuyn.

⁴⁶ I'sa xhyan çaxırelqa sak'al h'i'ayne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paçcahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. ⁴⁷ Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeence Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysıqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva.

⁴⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Şok'le əlaamatbiyiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.

⁴⁹ Paçcahne insanee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, yızda dix qik'asse ayre!

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hooru, yiğna dix axvasda.

Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ı ayk'anna. ⁵¹ G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. ⁵² Mang'vee manbışike «Yızda dix misane yug qexhe gırğılyva» qiyghan. Manbışe eyhen:

– Sanıxha sə'ət sançıl mang'un gırxhıniy k'ıl qıxha.

⁵³ Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahılıniy «Hooru, yiğna dix axvasdava» uvhu.

Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbışeb I'salqa inyam ha'a. ⁵⁴ Man I'see Yahudeyence Galileyeeqa arıyle qiyğa hıyayn q'od'esın əlaamatniy vod.

5

I'see hovuzne k'anena yug qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, I'sa Yahudeşine bayramısva İyerusalımqa hayk'an. ² İyerusalimeene Vəq'əbışın akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbışilin cıganiy vod. ³ Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'r q'ı'nı, k'aanbiyiy paralic ı'xı'yn geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbışe xhinen ı'ğiykırıy gozet ha'a ıxha. ⁴ [Rəbbin malaik gahile-gahılqa avqa giç'u, xhyan ı'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhıneeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ik'ar bı yug qeedaxhe ıxha.]^{*} ⁵ Maa'ar manbışde k'ane xhebt's'ale molyulle (38) senna ik'arna insan ıxha. ⁶ I'sayk'le mana g'alırxhu g'acu ats'axhxhen, mana ik'arna geeb gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan:

– Yug qıxhes ikkannane?

⁷ Ik'arang'vee Mang'us inəxdın alidghıniy qele:

– Xərna, yızde k'ane, xhyan ı'ğiykırme, zı xhıneeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhınesqa hıxharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e.

⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxhe, ğu galırxhuyn karıd alyaat'u, hooru!

⁹ Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galırxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna.

Man Şabbatın yiğ' eyxhe. ¹⁰ Mançıl-allad Yahudeşine ç'ak'ınbışe yug qıxhayne insanık'le eyhen:

* 5:4 5:4 İn cıga qiyğiyne aalimaşe hexxı'ı. Manbışıs nya'asıy vuk'aranbı hovuzne k'ane galyapk'ıva eyhes ikkiykin.

† 5:9 5:9 Şabbatın yiğ. Cühüt'yaaşine ılıycümün yıghud'esın yiğ eyxhe. Q'aanuee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkavva otk'un. Mane yiğıl nenacıb iş haa'as vukkan deşva otk'un. I'sayne gahılıne dındaraaşe mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva.

- G'iyna Şabbatın yiğ vod, ğu galirxhuyn kar g'iyna haqqas ikkan deş.

¹¹ Mane insanee eyhen:

- Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu.

¹² Manbişe qiyghanan:

- Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy?

¹³ Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaşıl alıkkı ayk'anna. ¹⁴ Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen:

- Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva.

¹⁵ Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbişik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe.

I'sa Yahudeeşine ç'ak'ınbişika cuvabilqa arı

¹⁶ I'see man Şabbatne yiğil hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Mang'une vuk'lelqa yiğbı alyaa'a. ¹⁷ I'seeme manbişik'le eyhen:

- Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana.

¹⁸ Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbişis Mana sık'ırırar geer gik'as ikkiykan. Mang'ıve Şabbatne yiğil iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı.

¹⁹ I'seeme manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'ıdecveene, Cuked ğana vuçud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeyid man ha'a. ²⁰ Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas. ²¹ Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbişis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeyib Cus vukkananbişis i'mı'r hoole. ²² Dekkee vuşucar muhaakıma ha'a deş. Mang'ıve məhkama Dixelqa g'aleççu, ²³ Dekkis hı'rmat gıviyxhena xhinne, Dıxesib hı'rmat gyuvxhecenva. Dıxes hı'rmat gıviyxheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib hı'rmat gıviyxhe deş.

²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alıxhxı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanaqa gırgıne gahbişisda i'mı'r vob. Məhring'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attırxhın, üç'ür qıxha. ²⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dıxen ses hapt'ıynbişik'le g'ıyxhena gah qavaalesda, qabıcab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes. ²⁶ Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dıxesib Cune ab i'mı'r Mang'ıve hoole. ²⁷ Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'ınecad xlyıyaqa quvu.

²⁸ Mançile ghalybı aaqı imaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbişide gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. ²⁹ Nyuq'vneençe qıgeepç'esınbı, yugvalla hav'ıynbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pısvalla hav'ıynbımee Allahee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes. ³⁰ Zasse Zaled-alqa vuçud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakıma haa'a, Zı alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ikkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a.

I'see Vucee eyhene karbişda qopkuvalla haagva

³¹ - Zı Yızdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhıy, Yızda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy. ³² Yızde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yızde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. ³³ Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'ıveeyib qopkuna şahaadat hav'u. ³⁴ Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attıvxhıneceva Zı man şok'le eyhe. ³⁵ Yəhye gyopxhannayıy işix helena çırax vuxha. Şos sabara gahna mançine işıgee şadepxhes vukkiykan.

³⁶ Yızde hək'ee sayıb şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatuleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbişed Yızde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. ³⁷ Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yızde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. ³⁸ Mang'un cuvabıd vuşde yik'bişee axva deş, Mang'ıve G'axuvuyng'ulqa şu inyam hıdya'ava. ³⁹ Şos Muq'addasın Otk'unıyıbı xət qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbişisde i'mrenbıme vuxhes. Yic, Mançınıb Yızde hək'ee şahaadat haa'a. ⁴⁰ Şosmee gırgıne gahbişisde i'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş.

⁴¹ İnsanaaşine axtı qı'lqa, Zı axucar deş. ⁴² Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiyknıy deşın. ⁴³ Zı Yızde Dekkine doyule qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyule qareene, şos mana ikkiykanasda. ⁴⁴ Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'ıy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? ⁴⁵ Şosqa həməxüd qımaylece, Zı Dekkine ögil şolqa

taxsirniyxan gixhxhes. Şolça taxsir gixhxhesda, şu umud haa'ana Misa vorna. ⁴⁶ Şu Mısal inyam h'iynxhiy, Zalid ha'asinniy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'uninniy. ⁴⁷ Şu Mısee otk'uninçilqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençilqa nəxüd inyam ha'aye?

6

I'see xəppa insanar ats'ya'a

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğec'e. ² Mang'vee vuk'aranbişik'le haguyn əlaamatı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha. ³ I'sa suvalqa ilqec'u, Cune telebabışika giy'ar. ⁴ Yahudeşin Peesax* bayram k'ane qexhe ixha.

⁵ I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippık'le eyhen:

- İne insanaşe oxhanasın gıney, neçene şı alişşes?

⁶ I'see manva Filipp siliys I'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ixha. ⁷ Filipp ee alidghuniy qele:

- Manbişde girgıng'vee sa ghaledın gıney oxhıneçenva, q'öd vəş (200) dinarısın† gıneyid alişşee, g'ıdiyxhar!

⁸ Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çocıee Andreyee I'sayk'le eyhen:

⁹ - İnyaa'ar xhoble xhıt'ayna gıneynanayıy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man giyxharee?

¹⁰ I'see eyhen:

- Millet gyu'ar he'e.

Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab gıviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa (5 000) ələəna adamiycar eyxhe. ¹¹ I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Girgıng'vee cus nimeeniyy ikkan manimeend alyaat'a ixha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a. ¹² Girgınbı otxhun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışık'le eyhen:

- Hexxada axuyn girgın se'e, vuççud xarab mexhecen.

¹³ Manbişe, insanaaşıne ögiyle xhone xhıt'ayne gıneyke otxhun hexxada axuyn sı'mee, yits'iq'vəble (12) ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe. ¹⁴ Mane gahl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşee eyhen:

- Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor.

¹⁵ I'sayk'le insanar abı, Cuke guçuncar paççah ha'asva ats'axhxhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an.

I'sa xhinel iykar

¹⁶ Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'i, ¹⁷ lotk'eeqa gıviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqəə vuxha. Miç'axid qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş. ¹⁸ İt'umna mıts aa vuxhayke, goleedın xhyan ı'ğiykar eyxhe. ¹⁹ Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometrmeə apk'ınıyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı.

²⁰ I'see manbişik'le eyhen:

- Qı'məəq'ən, Zı vorna.

²¹ Manbişıs Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ikkanne gıceeqa qabı hipxhuriybnı.

I'mı'r hoolen gıney

²² Qınne yiğıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el qayle. Manbişik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'anniy. ²³ Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareeñce medın lotk'abı qadayle. ²⁴ İnsanaaşık'le I'sayıy Cun telebabı maa'ab g'ıdevcumeə, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. ²⁵ Golyune şene aq'val manbişik'le I'sa aveykumee, qiyghanan:

- Mə'əllim, Ğu inyaqa mısane qarı?

²⁶ I'see manbişıs inəxdın alidghuniy qele:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatı haguva deş, avts'esınmeən gıney otxhunva t'abal ha'a. ²⁷ Sık'inne gahıle qı'çı' əlyhəəsde otxhuniyına hımaa'a. Girgıne gahbişıs

* **6:4** 6:4 Peesax: Allah qıdet'u ilğec'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşee co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarılğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişıl-allayıy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **6:7** 6:7 Dinar: nuk'rayke h'iyn pıl. Sa dinar sa yiğısde işis hoolle vuxha.

İ'mi'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee‡ heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod.

²⁸ Manbişe I'sayke qiyghanan:

- Allahıs ikkanan işbı g'acesdemee, şi hucoona ha'as?

²⁹ I'see eyhen:

- Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e.

³⁰ Manbişe I'sayk'le eyhen:

- Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şi mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as?

Vasse hucoo ha'as əxəyee? ³¹ Yişde dekkaşe sahree manna[§] opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «*Manbişis oxhanas xəybışeençe gıney huvu*»*.

³² I'see manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor. ³³ Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeyıs İ'mi'r hoolen vod.

³⁴ Manbişe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele.

³⁵ I'see manbişik'le eyhen:

- I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hi'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş. ³⁶ Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. ³⁷ Dekkee Zas huvuyın gırgın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbı, Zı mısacab g'ee'epşes deş. ³⁸ Zı, Zas ikkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ikkanan ha'as xəənçe qarı. ³⁹ Zı G'axuvuyng'us ikkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval huma'acen, nekke qiyğiyne yiğilyıb Zı manbı üç'üb qee'ecen. ⁴⁰ Yızde Dekkıs ikkanan, Dix g'acu inyam hi'iyne gırgıng'uqa gırgıne gahbişisda İ'mi'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yiğil üç'üb qee'ecen.

⁴¹ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı. ⁴² Manbişe eyhen:

- Nya'a, Mana Yusufna dix İ'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»?

⁴³ I'see manbişis inəxdın alidğhıniy qele:

- I'məəq'ə. ⁴⁴ Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanısse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as. ⁴⁵ Peyğambaraaşine kitabışee otk'un vod: «*Manbişde gırgıng'us Allahee xət qa'as*»†. Dekkike g'ayxı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle. ⁴⁶ Allahısse Qarıyng'ule ğayrı, mənne savuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. ⁴⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hi'iyne insanıqa gırgıne gahbişisda İ'mi'r vuxhes. ⁴⁸ I'mren gıney Zı vorna. ⁴⁹ Vuşde dekkaşe sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı. ⁵⁰ İnmee xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançile otxhunna insan mısacar qık'as deş. ⁵¹ Xəənçe qadıyn İ'mi'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad ine gıneyke otxhune, gırgıne gahbişisde İ'mrena ixhes. Dyunyeyne İ'mrenemee helesin gıney Yızın tan vodun.

⁵² Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabilqa abayle:

- Şi oxhneceva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?

⁵³ I'see manbişik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebike ulydyodğvee, vuşde ab İ'mi'r vuxhes deş. ⁵⁴ Yızde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbişisda İ'mi'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as, ⁵⁵ Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebib hək'en ulyodğuyva. ⁵⁶ Yızde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yızde ar axva, Zınar mang'une ar axva. ⁵⁷ Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas İ'mi'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us İ'mi'r hevles. ⁵⁸ İn gıney xəənçe qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbişisda İ'mi'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaşe otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbişe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı.

⁵⁹ Manva I'see, Kefernahumne sinagooğee‡ xət qa'amee huvu.

‡ 6:27 6:27 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes. § 6:31 6:31 manna: Mısa peyğambarne gahl, Allahee man otxhuniy İzrailbişis sahree gıney xhinnee huvu. * 6:31 6:31 İnəxüd Zaburee otk'un (77:24, 104:40). † 6:45 6:45 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (54:13). ‡ 6:59 6:59 sinagoga: Cühüt'yar maa Muq'addasın Otk'unıyıbı qətqəşiy İ'bəədatbı ha'as savayle vuxha. Cühüt'yar vooxhene gırgıne şaharbişee sinagobı ixhaynbı.

Telebabışde sabaranbışe I'sa g'alercu, avayk'ananbı

⁶⁰ Man eyhen g'ayxhume telebabışde sabaranbışe eyhen:

– İn nimee dağamın cuvabıy. Şavusse mançil k'ırı alixxhes əxəyee?

⁶¹ I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen:

– Mane cuvabılyne şu qaçapxır? ⁶² Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa 1'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? ⁶³ I'm'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy i'm'r vod. ⁶⁴ Şoqa inyam hidya'anbı vobunbı.

I'sayk'le inyam hidya'asınbı, Vuc mering'une xıyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a.

⁶⁵ Mang'vee eyhen:

– Zı mançil-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş.

⁶⁶ Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. ⁶⁷ Manke I'see yits'iq'vəne (12) telebayk'le eyhen:

– Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan?

⁶⁸ Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele:

– Xərna, şı şavnə k'anyaqane əlyhəəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışısa i'm'r hoolə.

⁶⁹ Şi inyamıd hı'ıyn, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna.

⁷⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şu, yits'iq'vəyre (12) teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna.

⁷¹ Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixine, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'iq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xıyaqa qeles ikkiykan.

7*I'sayne çocaaşe Mang'ulqa inyam ha'a deş*

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileeye 1'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ıkkanna, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. ² Yahudeeşin K'odiybışın bayram* k'ane qıxha ıxha.

³ Çocaaşe I'sayk'le eyhen:

– İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen.

⁴ Vuc qıvaats'as ıkkane insane karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeyis qıvaats'e'e.

⁵ Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş. ⁶ Manke I'see manbışik'le eyhen:

– Yızda gah qabı deş, şosme mısə qadiy ha'as eyxhen. ⁷ Dyunyeyis şu g'umoocə qeepxhes deş. Zime g'imece qıxha, Zı mançin işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaqqava. ⁸ Şu bayrameeqa havak'ne, Zime, Yızda gah qıdyabıynçil-alla, maqa 1'qqəs deş.

⁹ I'see manıd uvhu, Galileeye axva.

I'sa İyerusalimeeqa hayk'an

¹⁰ Mang'un çocar bayrameeqa hapk'ınıyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'idecesin xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. ¹¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qıdghın ha'a ıxha.

¹² I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbışee «Yugna insan vorva», mansanbışed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha. ¹³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesin xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş.

I'see Allahne Xaasne xət qa'a

¹⁴ Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal. ¹⁵ Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen:

– Mang'vee nyaacad qətqı' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a?

¹⁶ I'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod. ¹⁷ Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkən, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axxhesin. ¹⁸ Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkən. Vuc G'axuvunə axtı qa'as ıkkənna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. ¹⁹ Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkən?

²⁰ Milletın alidghınıy qele:

* 7:2 7:2 Yahudeeşin K'odiybışın bayram: man Allahee İzrailbışis huvuyın bayram vodun. Man ts'uvuliqa şagavbı sa'ane gahlı eyxhe. Man bayramnang'a cühüt'yar K'odiybışee, çadırbışee aaxva vuxha. Məxüd manbışe co Allahee Misirğançe nəxübiy g'attıvıxhan hav'uva yik'el qalya'a. Cühüt'yar Misirğançe qığeeç'ıyle qiyğa, sabara gahna sahree çadırbışee avxu. Allahee maa'ad manbışis gırgın hele ıxha.

- Yiğne ad cinud. Şavusiy Ğu gik'as ikkan?

²¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı sa iş hav'u, vuşun ğirĝınbı ğhalybı aaqı avxu. ²² Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle öĝilyne dıdeşeşecad ğıbgıl. Şu Şabbatne yiğlib sunnat haa'a. ²³ Mısayne Q'aanunın eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişıl-allane Zı Şabbatıl insan bıkırıra yug qı'ıva, şu Zalqa qəl haa'a? ²⁴ Şu aq'vale ğecen xhinnee muhaakıma haa'a. Bopkuvalıka ılyaaı, muhaakıma hee'e.

I'sa Masıxhne?

²⁵ Manke İyerusalımne mıletın eyhen:

- Gik'as ikkana mana dışde vor? ²⁶ Haane, Mang'vee ğirĝıng'uk'le ğ'ıyxhe-ğ'ıyxhe ğirĝın yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuçud eyhe deş. Mıts'an, ç'ak'ınbışik'le Mana hək'erar Masıxh[†] ıxhay ats'axhxa ixhes. ²⁷ Yic mana İnsan neñçe ıxhay şak'le ats'an. Masıxh qöömeeme, Mana neñçe ıxhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş[‡].

²⁸ Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen:

- Şok'le hək'erar Zı ats'anane, neñçe qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna ğorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, ²⁹ Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı ğ'axuvu.

³⁰ Manbışis I'sa aqqas ikkiykan. Mang'una ğah qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xıl ğoyt'al deş. ³¹ Mıletıkene ğeebınbışe Mang'ulqa ınyam hı'l, eyhen:

- Masıxh qarımee, əlaamatbı İng'uled ğeed deş ğagvas.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa aqqas ikkiykan

³² Fariseyaaşik'leŞ mıletın I'sayne hək'ee eyhen ğ'ıyxhen. Kaahınaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva ğ'aravulyçer ğ'uxoole.

³³ I'see eyhen:

- Zı şoka ğeer ixhes deş. Mançile qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. ³⁴ Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne ğığeeqar şosse ables vəəxəs deş.

³⁵ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qıdĝhın ha'a:

- Şak'le ıvdeekesde ğığeeqa nyaqanıyxan Mana ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? ³⁶ «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne ğığeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucoonıyxan eyhes ikkan?

I'mı'r hoolene xhinen damabı

³⁷ Bayramne nekke qiyğiyne yiğıl I'sa oza qıxha, axtıda eyhen:

- Şavunıy ğhal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen. ³⁸ Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unın xhinnee, Zalqa ınyam hı'ıyng'une yik'eençe, ı'mı'r hoolene xhinen damabı ğyotstses.

³⁹ Mang'vee manva, Cul ınyam ha'anbışe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahne I'sayna xəbvalla mankılqame hıdyag'uyñıl-alla, ınyam ha'anbışis man Rı'hı'ne hıvu ıxha deş.

İnsanar I'sayl-alla cuvabılqa abayle

⁴⁰ Mıletıkene sabaranbışik'le man eyhenbı ğ'ayxhımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe. ⁴¹ Sabaranbışemee «İna Masıxhı» eyhe, samebınbışemee eyhen:

- Masıxh Galıleyeençe'e qales deş. ⁴² Nya'a Muq'addasne Otk'unıybışee otk'un dışde, Masıxh Davudne nasılencena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xıveençe qales*?

⁴³ İnsanar I'sayl-alla cuvabılqa abayle. ⁴⁴ Sabaranbışis Mana aqqas ikkiykıneeyir, nenacar Mang'uk set'a deş.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'salqa ınyam haa'a deş

[†] 7:26 7:26 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paçğahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana ğ'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun mılet duşmanaaşike ğ'attıxhan hı'l, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. [‡] 7:27 7:27 Mana neñçe ıxhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş: Mane ğahlı sassanbışe eyhe ıxha: «Masıxh, peyğambaraaşine kitabbışee otk'unıyn xhinnee, Bet-Lexemeençe qales». Mansanbışemee, Masıxh qalesın cıĝa şavuk'lecad ats'a ixhes deşva, eyhe ıxha. İnsanaaşın, I'sa Galıleyeençe vorva ats'axhxa, Mana Masıxh deşva eyhe ıxha. [§] 7:32 7:32 Fariseyar: Manbı I'sayne ğahılın dındarar vuxha.

Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı mıletın ç'ak'ınbı vuxha. * 7:42 7:42 Mançine hək'ee Mıka peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

⁴⁵ G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayıy fariseeyaaşine k'anyaqa sapk'ılmeə, manbişe g'aravulyçeeşikə qiyghanan:

– Nya'a şu Mana qıdyarı?

⁴⁶ G'aravulyçeeşe eyhen:

– Həşdilyqameə sacar insan məxür yuşan hı'ı deş.

⁴⁷ Fariseyaaşe manbışik'le eyhen:

– Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? ⁴⁸ Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye? ⁴⁹ İne milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı!

⁵⁰ Ögilycar İ'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee manbışik'le eyhen:

⁵¹ – Yişde Q'aanunus sik'l, insanıl k'ırı ilydiyxı, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hı'iy qotkuda deş.

⁵² Manbişe Nikodimik'le eyhen:

– Deşxhee, ğunar G'alıleyeençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesın, sacar peyğambar Galıleyeençə qöö deş.

[İ'sayıy zına hı'ına zəiyfa

⁵³ Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8

¹ İ'same Zeytunne suvalqa ayk'an. ² Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Gırgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur millets xət qa'a giyğal.

³ Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe* zına ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhi, ⁴ İ'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, ina zəiyfa zına ha'ane cigee ayqı. ⁵ Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqa hevlefa. Ğu mançik'le hucoona eyhe?

⁶ Man İ'sa siliys İ'xəsdemee eyhe İxha, Mang'une gardanaqa taxsir gıxhesdemee ha'a İxha. İ'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal. ⁷ Mang'uke meed qıdghun ha'amee, İ'sa qorku qıxha, manbışik'le eyhen:

– Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.

⁸ Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an.

⁹ Man eyhen g'ayxhumeə, ç'ak'ınbışile otçu k'ınınbışılqameə sassabna mançe qığeerç'ı avayk'anabı. Nekke qiyğa İ'sayıy zəiyfacab aaxva. ¹⁰ İ'sa qorku qıxha, eyhen:

– Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Şavaacab, Xərna.

Manke İ'see eyhen:

– Zınab yiğne gardanaqa bınah gıviyxhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.†]

İ'sa dyunyeyn Nur

¹² Qiyğa İ'see milletik'le eyhen:

– Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qihna qööna mısacar miç'axıyvalee iykaras deş, mang'uqa İ'mı'r hoolen Nur İxhes.

¹³ Fariseyaaşe Mang'uk'le eyhen:

– Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançil-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob.

¹⁴ İ'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yızda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı nençe qarı nyaqayıy əlyhəəsva ats'ançıl-alla. Şok'leme Zı nençe qarı, nyaqame əlyhəəsva ats'a deş. ¹⁵ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş. ¹⁶ Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor; Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançil-allad Yızın məhkama qotkuyn vod. ¹⁷ Vuşde Q'aanuneeıyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. ¹⁸ Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

¹⁹ Manke İ'sayke qiyghanan:

– Yiğna Dek nyaane vor?

İ'see alidghınıy qele:

– Şok'le Zınar, Yızda Dekkur ats'a deş. Şok'le Zı ats'a İxhanaxhiy, Yızda Dekkur ats'axhxhesdaniy.

* **8:3** 8:3 Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dındarar vuxha. Manbışik'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbişe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † **8:11** 8:11 İna zına hı'ına zəiyfayne hək'eena xəbar qiyğiyne aalimaşe hexxa'v.

²⁰ I'see manva nezirna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xəət qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidipxhurva, şavaacarır Mana aqaqqa deş.

I'sa ooğançe qarı

²¹ Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:

- Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.

²² Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen:

- Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar Vucne gik'as ikkan?

²³ I'see manbışik'le eyhen:

- Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor. ²⁴ Zı mançil-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yizde hək'ee eyhençılqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as.

²⁵ Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyıyva. ²⁶ Vuşde hək'ee eyhesımd, şu muhaakıma haa'asımd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe.

²⁷ I'see manbışik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbışılqa hiyxar deş. ²⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

- İnsanna Dix[‡] şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axhxhes. Zı Zaled-alqad vuçud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xəət qı'ı, Zı man eyhe. ²⁹ Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alercu deş.

³⁰ I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbışe Mang'ulqa inyam ha'a.

Hək'ençin insanar g'attivxhanaa'as

³¹ Mane gahlı I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşik'le eyhen:

- Şu Yizde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. ³² Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinbı şu g'attivxhanaa'as.

³³ Yahudeeşe I'says alidghınıy qele:

- Şi İbrıhmne nasıləençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe?

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. ³⁵ Nukar xizanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva. ³⁶ Mançil-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbı. ³⁷ Zak'le şu İbrıhmne nasıləençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ikkan. ³⁸ Zı Dekkine k'ane g'acuyın şok'le eyhe, şumee vuşde dekkıke g'ayxhiyn ha'a.

³⁹ Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhmva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

- İbrıhmin uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhmnee ha'anniy ha'as. ⁴⁰ Şosse həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrıhmnee məxüdü hı'ı deşdiy. ⁴¹ Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a.

Manbışee Mang'uk'le eyhen:

- Şi zınayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

- Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ikkiykanasdanıy, Zı Allahusse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı. ⁴³ Şos Zı eyhençıl k'ırı alıxhxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidıyxhar. ⁴⁴ Şu vuşde dekkıkenbı - iblisıkenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ikkan. Mang'uqa hək'en kar deşva, mane q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod. ⁴⁵ Zı şok'le hək'enbı eyhençıl-alla, şu Zal inyam ha'a deş. ⁴⁶ Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidıya'a? ⁴⁷ Allahne insanee, Allahee eyhençıl k'ırıxhe ilıyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı ilıyxhe deş.

I'sayıy İbrıhm

⁴⁸ Yahudeeşe I'says inəxdın alidghınıy qele:

[‡] 8:28 8:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

– Ğu Samariyeğançena⁵ vor, Yiğne adid cinid. Nya'a şi qotkuyn dişee eyhe?

⁴⁹ I'see alidghuniy qele:

– Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a.
⁵⁰ Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. ⁵¹ Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş.

⁵² Yahudeşe Mang'uk'le eyhen:

– Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinid. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe.
⁵³ Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımiler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö?

⁵⁴ I'see alidghuniy qele:

– Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtıvalla vuççud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene, ⁵⁵ şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'veenid ha'an. ⁵⁶ Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhume, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğid g'acuyn, şadxhanar.

⁵⁷ Mançil-allad Yahudeşe Mang'uk'le eyhen:

– Vaqa xhots'al (50) sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu?

⁵⁸ I'see manbişik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna»*.

⁵⁹ Mane gahıl I'sa g'ayeçqa helesva manbişe ç'iyeye g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

9

I'see bı'rqı't'na yug qa'a

¹ I'sa yəçqı'le k'ena əlyhəəmee, bı'rqı't'ra yedike ixhana insan qızaxxa. ² Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rqı't'ra yedike ixha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene?

³ I'see alidghuniy qele:

– Man, mang'uneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüdü ixha. Allahın işbı mang'une imrree g'acecenva məxüdü ixha. ⁴ Yiğne yiğın şi, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ikkan. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuççud ha'as əxə deş. ⁵ Zı dyunyel ixhaylette, Zı dyunyeyn Nur vodun.

⁶ Manva uvhuyle qiğğa, I'see ç'iyelqa tyu g'adaççe, tyuyuke bəttağ hı'ı, bı'rqı't'ne insanne ulelqa qadağva. ⁷ Qiğğa mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre.

(Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rqı't'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. ⁸ Delesınbişeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbişe eyhen:

– Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee?

⁹ Sabaranbişe «Mana vor», mansanbişe «De'eş, mang'uk akarııva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

¹⁰ Manbişee qiyghan:

– Nəxüdüne yiğne ules işix qadı?

¹¹ Mang'vee eyhen:

– I'sava eyhene mang'vee bəttağ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesid işiğ qadı.

¹² Manke manbişe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe.

Fariseyaşe yug qıxhayg'us qidghunbı ha'a

¹³ İnsanaşe uleppi yug qıxhana fariseyaşine* k'anyaqa arayle. ¹⁴ I'see bəttağ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ† ixha. ¹⁵ Fariseyaşe mane insanıke nəxüdiy ules işiğ

Ş 8:48 8:48 Samariyeğançena: cühüt'yuk'le mane gahıl Samariyeğançenava uvhiy, hokiyy akaran karniy vod.

* 8:58 8:58 «Zı Vorna»: I'see inyaa Cune hək'ee muq'addasne Allahne doyuka eyhe. Man muq'addasın do Allahee Misa peyğambarıs g'yotxhane ğı'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı. İnsanaşısqa məxüdü gayle Mang'vee kufurniyxhan hı'ı. Mançil-allar manbişıs Mana gik'as ikkiykan. * 9:13 9:13 fariseyar: Manbı I'sayne gahilin dındarar vuxha.

Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † 9:14 9:14 Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yiğid'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ikkanvaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un. I'sayne gahilyne fariseyaşe mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbişe co eyhenbı he'ecenva.

qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbışik'le eyhen:

- Mang'vee yizde ulelqa bəttağ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı.

¹⁶ Manke fariseyaaşine sabarabişe eyhen:

- İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğil hidya'asımbı vod ha'a.

Məbınbişe eyhen:

- Bınahng'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee?

Manbı məxüb cuvabilqa abayle.

¹⁷ Manke manbişe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan:

- Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppı qı'ı.

Mang'vee alidghıniy qele:

- Mana peyğambar vor.

¹⁸ Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppı qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançıl-alla manbişe mang'un dekkiy-yed qoot'al. ¹⁹ Mang'une dekkıkeyiy-yedike qiyghanan:

- Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüdnə mang'uk'le həşde g'eece?

²⁰ Dekkeeyiy-yedee eyhen:

- Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedike ıxha. ²¹ Həşde nəxüdnə mang'uk'le g'eece, şavaame mang'un uleppı qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xəş qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəşın.

²² Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva məxüd uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe İ'sa Masixhva[‡] gardanaqa alyaat'uyın gırğınbı sinagogeence[§] g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha. ²³ Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xəş qıxha, cuke qiyghneva» eyhe.

²⁴ Fariseyaaşe uleppı qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen:

- Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an.

²⁵ Mang'vee alidghıniy qele:

- Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen.

²⁶ Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan:

- Mang'vee vak hucoonə hı'ı? Uleppı nəxüdnə qı'ı?

²⁷ Mang'vee alidghıniy qele:

- Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan?

²⁸ Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen:

- Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobımbı. ²⁹ Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname neñce qariy ats'a deş.

³⁰ Mane insanee manbışik'le eyhen:

- Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana neñce ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppı qı'ıynbı. ³¹ Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'vee Cus ı'bəədat ha'ang'uliy Cus ikkanan ha'ang'ul k'ırı iliyxhe. ³² Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppı qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş. ³³ Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy.

³⁴ Manbişe mane insanı alidghıniy qele:

- Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xəş qa'a?

Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşəna.

Fariseyaaşına bı'rq'ı'valla

³⁵ Mana insan g'aqa g'e'eşşuyñçına ats'axhxha, İ'see mana t'abal hı'ı eyhen:

- Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne?

³⁶ Mang'vee qiyghanan:

- Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as?

³⁷ İ'see mang'uk'le eyhen:

- Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

³⁸ Mang'veeyid «Yızda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, İ'sayne ögil k'yoyzarna.

³⁹ İ'see eyhen:

[‡] 9:22 9:22 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paçğahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın İ'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masixh qarı cun millet duşmanaasıke g'attıxhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. [§] 9:22 9:22 sinagoga: Cühüt'yaaşə ı'bəədat ha'an cıga.

– Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'ıdecenbışik'le g'acecen, g'ecenbı bı'rq' qeepxhacen.

⁴⁰ Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba?

⁴¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10

Yugna Çoban

¹ I'see meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağlœeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna. ² Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor. ³ G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı dobişka qott'ul g'aqa qiğa'a. ⁴ Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qıgı'ıyle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. ⁵ Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-alla, mang'uqa qihna əlyhœəs deş, mang'uke heedxvasınbı.

⁶ I'see manbışis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışılqa hiyxhar deş.

⁷ I'see meed manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışın akka Zı vorna. ⁸ Zale ögil qabıynbışın gırgınbı sixnariyiy g'uldur vuxha, vəq'əbışe manbışil k'ırı alixxhı deş. ⁹ Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esir, qığec'esir əxœsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesin. ¹⁰ Sixnariy saccu qôqôsiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvœr ha'as arayle. Zıme qarına i'mı'r hevles, gyavts'u güvxhuna i'mı'r.

¹¹ Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbışıl-alla cun can q'urbanna hele.

¹² Pılike aqqıyne çobanınbı deş eyxhe vəq'əbı. Mang'uk'le vəq'əbışılqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbı g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a.

¹³ Pılike aqqına çoban hexvana, pılike aqqı ixhayke, mang'vee vəq'əbışda haa'a deş.

¹⁴⁻¹⁵ Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həmœxıbıb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbışıl-alla Yızın can q'urbanna hele. ¹⁶ Zaqa menne ağlœençenıd vəq'əbı vodınbı. Zas manbıd qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes. ¹⁷ Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'œlqa alyaat'asva. Mançıl-allar Dekkis Zı ikkana. ¹⁸ Şavaacad Yızın can ilœşşe deş, man Zıcad hele. Man helesid, yı'q'œlqa alyat'asıd Zasse œxœn. Zak'le mœxüd he'eva Yızde Dekkee uvhu.

¹⁹ Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle. ²⁰ Manbışde gellesıng'vee eyhen:

– Mang'une ad cınd, Mana bœç'œrı. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe?

²¹ Mebinbışeme eyhen:

– Cınaaşe aqqıyne insanee mœxüd eyhes deşdiy. Nya'a cınisse bı'rq'ı'ne insanın ulepıı qa'as œœyee?

Yahudeeşine ç'ak'ınbışın I'sayka uğoodiy

²² Qı'dim ıxha. Mane gahl İyerusalimee Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram* ağayhe ıxha.

²³ I'sa Allahne Xaane mœhlee, paççah Sileymanne doyulyne dirakbışıl oab daxanane cıgee iykr ıxha. ²⁴ Yahudeeşın ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen:

– Mısılqameene Ğu yışın sabır siliys i'xœs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidı'ı, eyhe.

²⁵ I'see manbışis alidğınıy qele:

– Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkına doyuile ha'anecad işbışe Zı vuşu ıxhay eyhen. ²⁶ Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yızde vəq'əbışınbı devxhal-alla. ²⁷ Yızde vəq'əbışik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaqa qihna qôö. ²⁸ Zı mançis gırgıne gahbışısdı i'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yızde xılençe g'ayşes deş. ²⁹ Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xœrna vor. Manbı şavussecad Dekkına xılençe g'ayşes œxœs deş. ³⁰ Zınayiy Dek sa vobınbı.

* **10:22** 10:22 Allahın Xav Ts'ed Qı'ı bayram: man bayram ağayhe gibğılıynbı 165-de senle yışde eerayle ögil. Mane sen Allahın Xav mœtta'a, ts'ed qa'a. Mançile ögil Allahın Xav duşmanaaşine g'œşunen aqqaqqa. Mane Allahne Xaa yutbışis i'bœodat ha'a ıxha.

³¹ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqqa helesva ç'iyeye g'ayebı alyaat'a. ³² I'see manbışik'le eyhen:

- Dekkike qadıyn geed yugun işı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqqa heles ıkkın?

³³ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghınıy qele:

- Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqqa heles ıkkın. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüdü Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqqa heles ıkkın.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıbva“»[†]? ³⁵ Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaşik'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. ³⁶ Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu. ³⁷ Zı, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. ³⁸ Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxhesinniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay.

³⁹ Manbışis meer I'sa aqqas ikkiykan, I'same manbışde xılənçe iygalvına. ⁴⁰ Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxı'yı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva. ⁴¹ Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen:

- Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığeç'u.

⁴² Geeb insanaşe maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11

I'see qik'una Lazar üç'ür qa'a

¹ Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ıxha. ² Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elyıbı ç'ərbışika qeçqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'ı'na çoc Lazar ik'ar ıxha. ³ Mançil-alla q'öne yiçvəe «Xərna, Vas ıkkanna insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole.

⁴ I'sayk'le man g'ayxhu, eyhen:

- Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvıllayiy Allahne Dixena axtıvılla mane ik'aarile ğana geeb qaa'as.

⁵ I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. ⁶ Lazar ık'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yiğnar axvana. ⁷ Qiyğa Mang'vee Cune telebabişik'le eyhen:

- Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs.

⁸ Telebabişe Mang'uk'le eyhen:

- Mə'əllim, şaane Yahudeeşin ç'ak'ınbışis Ğu sık'ırıra ögil g'ayeqqqa helesiy ıkkın. Vas maqa sak'alasne ıkkın?

⁹ I'see alidghınıy qele:

- Yiğ yits'ıq'vəble (12) sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'eece. ¹⁰ Xəmde iykarname, miç'axdava qaçayxarna.

¹¹ Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen:

- Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as ı'qqə.

¹² Manke telebabişe Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda.

¹³ I'see mana qik'u ıxhay uvheeyid, manbışisqa həməxüdü qayle, mana nik'eeqa ark'ınvaniyxan uvhu. ¹⁴ I'see manbışike vuççud dyugul hidi'ı eyhen:

- Lazar qik'una. ¹⁵ Vuşdemeeeyiy, şu inyam hu'ıynemee, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəş.

¹⁶ Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabişik'le eyhen:

- Vüqqəş, şınab yişde Mə'əlimika hapt'as.

¹⁷ Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yiğva ats'axhxhe. ¹⁸ (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxhar. Mane şaharbişde yı'q'nəe xhebne kilometrılqa ələəna yəq vuxha.) ¹⁹ Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'ıva baş-sağlığıyvala hevles abayle. ²⁰ Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögilqa qığeç'e. Mayramme xaa eexva.

²¹ Martee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. ²² Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heçqiy, Mang'vee Vas helesin.

† 10:34 10:34 Man Zaburee otk'un vod (81:6).

- 23 I see məng'i'k'le eyhen:
 – Yiğna çoc üç'ür qixhesda.
- 24 Martee Mang'uk'le eyhen:
 – Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiyne yiğıl manar üç'ür qixhesda.
- 25 I see məng'i'k'le eyhen:
 – Üç'üb qeepxhayiy I'mır Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda.
- 26 Girgin üç'übınbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne?
 27 Martee Mang'us alidghuniy qele:
 – Ho'ö, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masixh* Ğu vorna.
- 28 Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'in dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen:
 – Mə'əllim inyaa vor, Ğu vor qeet'al.
- 29 Mayramık'le man g'ayxhımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyeele. 30 I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa ariyne cigee axva. 31 Mayramıka sacıgöene xaane məng'i's baş-sağlığiyvalla hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğöə g'aycume, manbışik'le məxüdü ats'axhxhe mana geşesva nyuq'vnesqa yı'qəə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'i'qab qihna avayk'an.
- 32 Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen:
 – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yızda çoc qik'as deşdiy.
- 33 I'sayk'le manayiy məng'i'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcume, Mang'vee it'umda aq'va qa'a. 34 I see manbışike qiyghanan:
 – Qik'una nyaqane gıxhxhı?
 Manbışe eyhen:
 – Xərna, qora ilekke.
- 35 I'sa geşşena. 36 Manke Yahudeeşe eyhen:
 – İlyaakende, Mang'us mana nimeeyiy ıkkın ıxha!
- 37 Manbışde sassang'vee eyhen:
 – Mang'vee bı'rq'ı'ng'un uleppı qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee?
- 38 Mane gahıl I see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. 39 I see eyhen:
 – G'aye g'avşe.
 Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen:
 – Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'uyın yoq'ulle yiğ vod.
- 40 I see eyhen:
 – Nya'a Zı vak'le uvhu dışde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda?
- 41 Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen:
 – Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxhıva, Zı Vas şukur haa'a. 42 Zak'le ats'an, Vak'le girgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yızde hiqiy-allene milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva.
- 43 Manıd uvhu, I see axtıda eyhen:
 – Lazar, g'aqa qığec'e!
- 44 Qik'unar g'aqa qığec'ena. Mang'une g'elybışıl xıləppışıl kafan alıpk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe.
 I see manbışik'le eyhen:
 – Mang'un g'elybı-xıləppı eeqe, hooracen.

Yahudeeşde ç'ak'ınbışis I'sa gik'as ikkiykan

45 Mayramne k'anyaqa abıyne, I see ha'an g'acuıne Yahudeeşine geebınbışe Mang'ulqa inyam ha'a. 46 Manbışın sabarabı fariseyaaşısqa† hapk'ın, I see hı'ıyn manbışis yuşan ha'a.

47 Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Aali Şuura‡ sav'u, eyhen:

* **11:27** 11:27 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədət ıxha, kaahinaaşine, paçcahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:46** 11:46 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. ‡ **11:47** 11:47 Aali Şuura: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

- Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. ⁴⁸ Şi Mang'usqa man ha'as hassirəe, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakıniy yişde milletkın ha'asın.

⁴⁹ Maane sang'vee, mane seniye xərne kaahinee Kayafee manbışık'le eyhen:

- Şok'le vuççud ats'a deş. ⁵⁰ Şolqa hiyxhar dişde? Gırgıne ine milletkın ixhesse, sa insanın ine milletneme qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda eyxhe.

⁵¹ Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahin ixhayke peygambariyvalla hav'u eyhen, İ'sa ine milletneme qik'as. ⁵² Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəng'ə ehevkuyn uşaxar sacigeeqa saa'asdemee qik'as.

⁵³ Mane yiğile manbışe fikir ooxhan gıviyğal İ'sa nəxüriy gik'asva. ⁵⁴ Mançil-allar İ'sa Yahudeeşine yi'q'nee şenbışık'le g'acesın xhinne iykar ixha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışıka maa'ar axva.

⁵⁵ Yahudeeşin Peesax^S bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar mətterpxhesva Peesaxile ögil xıvaşençe İyerusalimeeqa avayk'an. ⁵⁶ Manbışe İ'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulıobzur sana-sang'uk'le eyhen:

- Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyhan?

⁵⁷ Kaahınaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaaxıhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmrı huı vuxha.

12

Mayramee İ'sayne g'elybışılqa gıranın q'ış qadağva

¹ Peesaxile yixhille yiğna ögil İ'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbışde yi'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. ² Maa'ad İ'sayneme otxhuniy hele ixha. Marteyid sufranıqla otxhanan haqqa ixha. Lazarı İ'sayka sacıgee sufrayne hiqiy-allanbışde yi'q'nee eyxhe. ³ Mayramee mane gahıl sura lıtralqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, İ'sayne g'elybışılqa k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbışıka Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşine evayn alyaat'a. ⁴ İ'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen:

⁵ - Nya'a man q'ış xhebıd vəş (300) dinarıs* massa huı, kar deşınbışis bit'al hidi'ı?

⁶ Mang'vee man cuvab kar deşınbışda haa'ava deş eyhe, sixnariy ixhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ikkanne karas mançe pıl alyaat'a ixha.

⁷ İ'see eyhen:

- Mana İ'ğiykar hınee'e! Məng'ee man q'ış g'ıyniye yiğıs havacı ixha. Məxür məng'ee Zi k'eyxhas ixhesin xhinnee qı'ı. ⁸ Kar deşınbı gırgıne gahbışılıycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş.

⁹ Gellesde Yahudeeşik'le İ'sa maa'ar ixhay ats'axhxhe. Manbı maqa İ'sa g'acesvacar deş, Vuçee hapt'ıynbışde yi'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abı. ¹⁰⁻¹¹ Lazarı-alla gellesde Yahudeeşe hapk'ın, İ'says inyam hı'ı. Mançil-alla kaahınaaşın ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ikkiykan.

İ'sa İyerusalimeeqa paççah xhinne ikkeç'e

¹² Qınne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşık'le İ'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı. ¹³ Manbışe xurmayn bitağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qıgeebaç'e. Manbışe eyhen:

- Hosanna[†]!

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena!

İzrailıne Paççahıs şukur vuxhena!

¹⁴ İ'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un:

¹⁵ «Sionna yiş[‡], qımeeqən!

İleke, yiğna Paççah

§ 11:55 11:55 Peesax: Allah qıdet'u ulğəç'uva alğayhen bayram. Man bayramng'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peygambarıleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peygambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). * 12:5 12:5 Dinar: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yiğınde işis hoole vuxha. † 12:13 12:13 Hosanna: cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attıvxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ixha. ‡ 12:15 12:15 Sionna yiş: man İyerusalıma eyhen vodun. Sion İyerusalım alyaa'una tepa vobna.

sa q'uduxul alixı vor qöö!»§

¹⁶ Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhardeş. Allahee I'sa axtı qı'yile qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilycadniy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un. ¹⁷ I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbişde yı'q'neençe üç'ür qı'iyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletın mançına gaf haa'a. ¹⁸ Milletuk'le I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ixha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle.

¹⁹ Mançıl-alla Fariseyaşe* sana-sang'uk'le eyhen:

– Vuççud yişde xılence qöödeş. Gırgımbı Mang'uqab qihna əlyhəə!

I'see Vuc qik'asva eyhe

²⁰ Bayramıs İyerusalımqa ı'bəədatısva abıynbişde yı'q'nee Yunanarıb vuxhaynbı. ²¹ Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'ın, miz k'ya'a:

– Xərna, şak'le I'sa g'aces ikkan.

²² Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a. ²³ I'see alidghınıy qele:

– İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. ²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qıdevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele. ²⁵ Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune ı'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbişis havaces. ²⁶ Şavusiy Zas g'uullux haa'as vukkan, Zaqr qihna qoracen. Zı nyaa ixhe, Yızda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayıy Zas g'uullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as.

²⁷ Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahıke g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahuneməecar qarı. ²⁸ Dek, Yıgın do axtı qe'e!

Manke xəənçe ses qaıle:

– Yızın do axtı qı'ıyn, meedıd axtı qa'asın!

²⁹ Maa'ab ulyobzurne sabaranbişe eyhen:

– Xəybı g'əhətqı'.

Mansanbişed eyhen:

– Mang'uka malaaik yuşan hı'ı.

³⁰ I'see manbişis alidghınıy qele:

– Man ses Yızdemeedeş, vuşdemee qadı. ³¹ İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxhurna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'eheşşesda. ³² Zı ooqa qa'amee, Zı gırgımbı Zalqa ts'ıts'a'as.

³³ I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. ³⁴ Milletın Mang'us alidghınıy qele:

– Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masıxh† gırgıne gahbişis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune?

³⁵ Manke I'see manbişik'le eyhen:

– Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'ınıy ats'a eyxhendeş.

³⁶ Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva.

I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena.

Geebnbişe I'salqa inyam ha'adeş

³⁷ I'see manbişde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbişe Mang'ulqa inyam ha'adeş. ³⁸ Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe:

«Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı?

Şavusne Rəbbına guc gyaagu?»‡

³⁹ Manbişisse inyam ha'as əxədeşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cıgee inəxüd uvhuva:

⁴⁰ «Allahee manbişın uleppi bı'rq' qı'ı,

yik'bud g'ayelqa sak'al hı'ı,

uleppışıka g'imececenva,

§ 12:15 12:15 İnəxüd Zakariy peyğambarne kitabee otk'un (9:9). * 12:19 12:19 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

† 12:34 12:34 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədət ixha, kaahınaşine, paççaahaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ixha. Man q'od'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailiybişik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ixhal-alla, manbişe Masıxh qarı cun millet duşmanaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ixha. ‡ 12:38 12:38 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:1).

yik'bışısíd haymeexhecenva,

Mang'ulqab sıvmiyk'alcen manbí yug qee'eva».[§]

⁴¹ Yeşayayk'le I'sayna axtvalla g'avcuynçil-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'ı.

⁴² Ç'ak'ınbışıde geebınbışe I'salqa inyam he'eyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagooeñçe* g'e'eebaşeva, manbí qəvəyq'əñ vooxhe. ⁴³ Manbışıs Allaahe deş, insanaaşe cos q'iyimat huvu vukkiykan.

I'sa insanar g'attivxhan haa'as qarı

⁴⁴ I'see axtıda eyhen:

- Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. ⁴⁵ Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. ⁴⁶ Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı.

⁴⁷ Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'ı, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. ⁴⁸ Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakima ha'as. Mand Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yiğil mana mançin muhaakima ha'as. ⁴⁹ Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. ⁵⁰ Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışısa i'mı'r vobna. Mançil-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen.

13

I'see telebabışın g'elybı hoyğal

¹ Peesaxın bayram k'ane qıxha ixha. I'sayk'le ats'a ixha, Cuna ine dyunyeyle Dekkisqa əlyhəsdə gah hipxhur vuxhay. Mang'us ine dyunyeysin Cun telebabı vukkiykınınbı. Mang'us manbí qik'asmeə vukkiykananbı.

² Exhalin otxhunıy oxhanasde gahul, iblisin, I'sa mebinbışıde xıyaqa qeleva Karıotğancəne Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ixha. ³ I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xıyaqa quvu ixhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ixhayid ats'anniy. ⁴ Mana sufranıle oza qıxha, tanalın kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al. ⁵ Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a. ⁶ I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhaməe, mang'vee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas?

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas.

⁸ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş!

I'see mang'us alidghınıy qele:

- Zı Ğu hudyorgüleene, vasse Yızde k'ane ixhes əxəs deş.

⁹ Şimon-Pyoturee Mang'us alidghınıy qele:

- Xərna, saccu yızın g'elybıcad deş, xıleppıd, vuk'ulyub hoğle.

¹⁰ I'see mang'us alidghınıy qele:

- Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğancə-avqamee mətıra vor. Şunab mətıba vob, saccu gırgınbı deş.

¹¹ I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xıyaqa qelesva ats'ava, mançil-allad «Vuşun gırgınbı mətıba deş vobunbıva» eyhe.

¹² Manbışın g'elybı hodğulıyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alırxhu, eyhen:

- Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne? ¹³ Şu Zalqa Mə'allım, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna. ¹⁴ Zı Mə'allımıy Xərnanang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkən. ¹⁵ Zı şok'le şu ha'as ıkkənən haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e. ¹⁶ Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cene iyesiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. ¹⁷ Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbí ha'axhee, şu baxtıvararıb.

¹⁸ Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'uneə otk'uniyn ixhecen:

«Yızın gıney otxhunıng'vee

§ 12:40 12:40 İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabəe otk'un (6:10).
ha'an cıga.

* 12:42 12:42 sinagoga: Cühüt'yaəşe r'bəədat

Zalqa g'el g'ott'ul.*

¹⁹ Man karbı gırınbı ögilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ixhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axxhes. ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyın insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda.

I'see Vuc şavaayiy mering'une xıyaqa qelesva eyhe

²¹ Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xıyaqa qeles.

²² Telebabışik'le I'see şavne hək'eeyiy eyheva dyats'axxha, sana-sang'uqa ilyaaka.

²³ I'says telebabışik'e sa geer ikkana teleba Mang'une k'ane g'ilexha. ²⁴ Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeyiy I'see eyhe. ²⁵ Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yızda Xərna, mana vuşune?

²⁶ I'see alidghıniy qele:

– İn gıneyn tika k'yoq'u şavusqa quviy, mana vor.

Manke I'see gıney qotxu k'yoq'u, Şimon Kariotğançene dıxesqa Yahudaysqa qele.

²⁷ Yahudee gıneyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen:

– Hucooyiy ha'a, zarada he'e!

²⁸ I'see man nya'asiy uvhuva sufranıne şavulqacad hiyxhar deş. ²⁹ Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alışşeva» eyhe ixhes. Sayıb manbışıqa inəxübna fıkrı vuxha: Mang'vee «Kər deşinbiş pıl bit'al he'eva» eyhe. ³⁰ Gıneyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qığec'e. Manke xəmnıy vob.

«Sana-sang'us vukkiykne»

³¹ Mana qığec'uyle qiyğa, I'see eyhen:

– Həşde İnsanna Dix† axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha. ³² Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qidi'ı axtı qa'as. ³³ Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırta gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'ınbışik'le «Zı ark'ınne cıgeeqa, şosse qavaales vəxəş deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe.

³⁴ Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne. ³⁵ Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırğing'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axxhesin.

I'see Pyoturee ha'asın eyhe

³⁶ Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan:

– Xərna, nyaqane ı'qəqə?

I'see alidghıniy qele:

– Zı həşde əlyhəəsde cıgeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəş deş, qiyğame ğu maqa qales.

³⁷ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemee, zı yızde canile ilyheç'e.

³⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Yızdemee, ğu canile ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyına dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14

I'sa Dekkısqa vukkekkanı yəq vob

¹ – Hasre vuşun yik'ı g'ımadak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. ² Yızde Dekküne xaa geeb cıga vob. Cıga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınnıy, Zı vuşdemee cıga qaa'as ı'qəqə. ³ Hark'ın şos cıga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yızde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yızde k'ane vuxhes. ⁴ Zı əlyhəəsde cıgeeqana yəq şok'le vaats'ana.

⁵ Tomasee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğu nyaqa ark'ıniycar şak'le dyats'a, nənçe maqana yəq vaats'a vooxheyiy?

⁶ I'see mang'uk'le eyhen:

* **13:18** 13:18 İnexüd Zaburee otk'un (40:10). † **13:31** 13:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırğine milletbışda xərna ixhes.

- Hək'ena yəq, i'mi'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş. ⁷ Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna.

⁸ Filippee Mang'uk'le eyhen:

- Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv.

⁹ I'see mang'uk'le eyhen:

- Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkır g'acuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»? ¹⁰ Zı Dekkine ar, Dekkır Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'eece. ¹¹ Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençilqa şu inyam he'e. Yizde işbışıl-allaxheeyid inyam he'e. ¹² Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hi'iyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançil-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs. ¹³ Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyle hucoo heqqee, Zı man gırgın ha'asın. ¹⁴ Şu Yizde doyle Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın.

I'see Muq'addasın Ri'h g'axulesva eyhe

¹⁵ - Şos Zı ikkanxhee, Yizin əmrırbı he'e. ¹⁶ Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axılece. Mana gırgıne gahbışıl şoka ixhes. ¹⁷ Mana hək'en karbı xət qa'an Ri'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançil-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. ¹⁸ Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. ¹⁹ Sa sık'inne gahile dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa i'mi'r vodva, şoqab vuxhesda. ²⁰ Mane yiğil şok'le ats'axhxhesin Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor. ²¹ Şavaayiy Yizin əmrırbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkana mana vor. Zı ikkana, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.

²² Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:

- Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeyş deş, şak'lecar hagvas ikkan?

²³ I'see mang'us alidghniy qele:

- Şavusiy Zı ikkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas. ²⁴ Zı dekkang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod.

²⁵ Zı vuşde k'ananang'acadniy manva uvhu. ²⁶ Dekkee Yizde doyle g'axılesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Ri'hi'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın. ²⁷ Zı vuşde yik'bişeençe şu abğançe opxhanan fikırbı alyaaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yizin qəppı'niy deşin fikırbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bi g'i'madak'vacen. Qı'məəq'ən! ²⁸ Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkan ixhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesinbiniy, Dek Zaler xərnava. ²⁹ Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ixhamee, şu inyam he'ecenva. ³⁰ Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. ³¹ Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkan: Zas Dek ikkana, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeepxhe.

15

I'sa hək'ena tayang vor

¹ - Zı hək'ena tayang vor, Yizda Dekkır bağban. ² Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sık'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı. ³ Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'uyınbı. ⁴ Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bitaq tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş.

⁵ Tayang Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuçud ha'as əxəs deş. ⁶ Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağəççuyın bitaq xhinne qeqqvasda. Məxdın bitağbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa sıyk'al. ⁷ Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ikkanan heqqe, man şos helesin. ⁸ Şu geed şagav huveene, Yizim telebabı vuxheene, məxür Yizda Dekkır axtı qa'as.

⁹ Dekkıs Zı nəxüriy ikkan, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yizde mühübee aaxve. ¹⁰ Nəxüdiy Zı Dekkin əmrırbı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yizin əmrırbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas. ¹¹ Yizda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalin gyavt'ecen. ¹² Yizda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb

sana-sanbı vukkiykne. ¹³ Cuna 1'mı'r hambazaaşinemeə hıvuyng'ule geeb, şavussəcab vukkiykanas vəəxəs deş. ¹⁴ Şu Yızın əmırbı he'eəne, manke şü Yızın hambazar vob. ¹⁵ Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalık'le cune iyeseə hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn. ¹⁶ Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şü g'əvxü gyuvxhu, şü yugun şagav helecənvə, vuşun şagav geed axvecənvə. Manke şü Yızde doylule Dekkike hucoo heqquee, Mang'vee şos helesin. ¹⁷ Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne.

«Dyunyeyş şü g'iməebace qeəpxhes»

¹⁸ – Dyunyeyş şü g'iməebace qeəpxhee, şü manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'iməce qıxhava. ¹⁹ Şu ine dyunyeynı vıxhaynıbxhiy, dyunyeyş şü çınbıva vukkiykanasınbıniy. Şume ine dyunyeynı deş vob. Zı şü dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeyş şü g'iməebace qeəpxha. ²⁰ Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiylə xərna deş vor». Zılqə yiğbı allı'ıxhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'ıynxhiy, şü uvhuynıd ha'asınniy. ²¹ Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as. ²² Zı arı manbışik'le ittevhuynxhiy, manbışıl bınah vıxhes deşdiy. Həşdeme manbışıqə bınahbışıke heəpxasın ghal deşin. ²³ Şavuk'leyiy Zı g'iməce, mang'uk'le Yızda Dekkır g'iməce vor. ²⁴ Zı, mankılqamee manbışde yı'q'nee hı'ıyn əlaamatbı hıdı'ıynxhiy, manbışıqə bınah vıxhes deşdiy. Həşdemee manbışik'le Zı hı'ıyn g'acu, Zınar, Yızda Dekkır manbışik'le g'iməebace qeəpxha. ²⁵ Məxüdü cone Q'aanune otk'un: «Manbışis Zı nişilycar-alla g'iməce qıxha»*. Məxüdüd ıxhayn.

²⁶ Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axıles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yızde hək'ee şahaadat haa'as. ²⁷ Şü q'omançəcab Zaka vıxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16

¹ – Yəqqı'le qığməebaç'ecənvə in Zı şok'le eyhe. ² Şu sinagogbışeənce* g'eeşesınbı. Man k'ıldanan xhınee, məxbına gah qöö, şü gyapt'ıynbışısqə məxüdü qales, co Allahs g'ullıxniy haa'a. ³ Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdıyaats'ıva, manbışe man ha'asın. ⁴ Zı man şok'le ögiyekəcad eyhe, qıyğə mana gah qabımeə, şosse yik'el himiyxəcənvə. Zı şoka ıxhaynçıl-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy.

Muq'addasne Rı'hı'na iş

⁵ – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'üne k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş. ⁶ Zı şok'le manva uvhuva, şü aq'vabı qı'ı. ⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeəcar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axılesin. ⁸ Man qadımeə, insanaşına bınah aq'valqə qığaahas. Mançin sayıd qopkuvallayı məhkama hagvas. ⁹ Manbışda bınah Zılqə ınyam hıdı'iy vob. ¹⁰ Mançin Yızda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkısqa əlyhəə, şok'le Zı sayır g'aces deş. ¹¹ Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ıkkəkkane ıblısın məhkama ıxhay.

¹² Zılqə şok'le eyhesin geed kar vod, həşde man şolqə hıxharas deş. ¹³ Hək'en xət qa'an Rı'h qadımeə, Mançin şos bıkrına hək'əna yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'ıyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqə qalesınbı eyhes. ¹⁴ Mançin Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. ¹⁵ Dekkılqə vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu.

Telebışın aq'vabı qı'iy şadvalılqə sak'alas

¹⁶ – Sık'ınne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda.

¹⁷ Mane gahıl İ'sayne sabara telebışe sana-sang'uk'le eyhen:

– «Sık'ınne gahıle şok'le Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan?

¹⁸ Manbışe sana-sang'uke qiyghanan:

– Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şılqə hıyxhar deş.

¹⁹ İ'sayk'le manbışe qiyghanas ıkkanan ats'axxha, manbışik'le eyhen:

– «Sık'ınne gahıle Zı g'aces deş, sık'ınne gahıleme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? ²⁰ Zı şok'le hək'en eyhe, şü gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesin. Şü aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'ıyme şadvalılqə sak'alas. ²¹ Zıyiffee uşax ıxhesda gah qabımeə, aq'va qa'a. Uşax ıxhameeme ts'ıtsı'ıyn ık'ar məng'ısse yik'eliyxanan. Dyunyelqə insan qarıva, mana şadeexhəna. ²² Həməxüdüd şü həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şü meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'ı şadxhesınbı.

* 15:25 15:25 İnəxüdü Zaburee otk'un (34:19).

* 16:2 16:2 sinagoga: Cühüt'yaəşe ı'bəədat ha'an cıga.

Şavaacabı vuşda şadvalla g'avşes deş. ²³ Mane yiğil şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyuşu Zı Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. ²⁴ Həşdilqamee şu Yizde doyuşu vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'bid şadvalin gyats'esinbi.

I'sa dyunyeyle ğamxhana

²⁵ – Ögilycad Zı misaalabi ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xəş qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabi ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as. ²⁶ Mane gahlı şu Yizde doyuşu heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. ²⁷ Dekkis Cus şu vukkan, şos Zı ikkiyknva, Zı Allahıse qarıva şu inyam hı'ıva. ²⁸ Zı Dekkine k'aneñçe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs.

²⁹ Telebabışe eyhen:

– Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabi ts'its'ı'ı deş. ³⁰ Həşde şalqa hitxır, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qeşesin alidghniy eyxhevud. Şi mañçil-allad inyam ha'an Ğu Allahıse qarına vorva.

³¹ I'see manbışike qiyghanan:

– Həşde inyam ha'anne? ³² Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehevkasda, Zı Zaler-alqa g'alercəsda gah qööna, hipxırna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor. ³³ İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyeə dağamiyvallabi ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle ğamxhana.

17

I'sayna düə

¹ I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakkı, eyhen:

– Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeyir Ğu axtı qe'ecen. ² Ğu gırgıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbışis gırgıne gahbışisda i'mı'r hevlecenva. ³ Gırgıne gahbışisda i'mı'r mana vor: hasre ats'axhxecen saccu Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masıx* qıvaats'ecen. ⁴ Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı. ⁵ Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle.

⁶ Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zı Ğu vuşu ıxhay xəş qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbışed Ğu eyhenbı hı'ı. ⁷ Manbışik'le həşde ats'an, Zas huvuyn gırgın kar Vaken vodun. ⁸ Ğu Zas xəş qı'ıyn Zı manbışisıd xəş qı'ı, manbışed yik'eeqa ikkiyn. Zı hək'erar Yiğne k'aneñçe qarı ıxhay, manbışik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvud manbışe inyam ha'an. ⁹ Zı dyunyeynemee deş, manbışil-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu. ¹⁰ Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınid Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha. ¹¹ Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuşu havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbı, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen. ¹² Zı manbışikanang'a, Zas huvuynbı Yiğne doyuşu Zı havaace. Zı manbışda nenacar aqval hı'ı deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un.

¹³ Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkrıba manbışika vuxhecenva. ¹⁴ Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbışis xəş qı'ı. Zı ine dyuneyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynı deş vobunbı, dyunyeys manbı g'umooce qeepxha. ¹⁵ Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısnıçike havaacenva haa'a. ¹⁶ Zı ine dyuneyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynı deş vobınbı. ¹⁷ Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e. ¹⁸ Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. ¹⁹ Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqə qe.

²⁰ Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemeeıyb düə haa'a. ²¹ Nəxüriy Ğu, Dek, Yızde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyuneyn inyam ha'asin, Ğu Zı g'axuvu. ²² Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbışis huvu, Şi sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva. ²³ Zı manbışde ar,

* **17:3** 17:3 Masıxh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paçğahaaşineıy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'od'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıyşik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

Ğunar Yizde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan.

²⁴ Dek, Zas ikkanan, Zas huvuynbı Zınane cigee Zaka sacigee vuxha, Ğu Zı axtı qı'y g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ikkanva, mana axtıvalla Ğu Zas huvu. ²⁵ Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn. ²⁶ Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haguyn, meedd hagvasın. Hasre Yiğın Zı ikkiykıniy manbışıqad ixhecen, Zınar manbışde ar axvacen.

18

I'sa aqqaqqa

¹ I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacigee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğeç'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaç'e. ² I'sa hımva eyhesse telebabışika maqa arayle ıxha. I'sa merıng'une xılyaqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man cıga ats'anniy. ³ Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayib kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaş* g'axuvuyne g'aravulyçeeşika arayle. Manbışde xile bazırıbı, ts'abı, silahbı eyxhe. ⁴ I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qığeç'u, manbışike qiyghan:

- Vuşune t'abala'a?

⁵ Mang'us alidghıniy qele:

- Nazaretğançena I'sa.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı vorna.

Mana merıng'une xılyaqa qelena Yahudar manbışika ıxha. ⁶ I'see manbışik'le «Zı vorna» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gizyabaççe.†

⁷ I'see meed manbışike qiyghanan:

- Vuşune t'abal ha'a?

Manbışe eyhen:

- Nazaretğançena I'sa.

⁸ I'see alidghıniy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, Zı vorna. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen.

⁹ I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbışda nenacar agvales harsıl deş».

¹⁰ Şimon-Pyoturuqa g'ilinc ıxha. Man qığayşu xənnə kaahinne nukarılə k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'a'adaççen. Mane nukarın do Malx ıxha. ¹¹ Manke I'see Pyoturik'le eyhen:

- G'ilinc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'ubayn k'ola ulymoğane?

¹² Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşika sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iy'talan. ¹³ Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkökka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. ¹⁴ «Millemneme sa İnsanın qik'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor.

Pyoturee ts'etta I'sa dyats'ava eyhe

¹⁵ Şimon-Pyoturıy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. ¹⁶ Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe. ¹⁷ Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan:

- Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor?

Pyoturee «De'eşva» eyhe. ¹⁸ Mik'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha.

Hannanee I'sayke qidghunbı ha'a

¹⁹ Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. ²⁰ I'see mang'us alidghıniy qele:

* **18:3** 18:3 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † **18:6** 18:6 I'see «Zı vorva» uvhu, Mang'vee muq'addasın Allahın do alya'at'u. Man muq'addasın do Allahee Misa peyğambarıs g'ytıxhane ğı'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı.

- Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbışeeyiy[‡] Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuçud Zı dyugulenda uvhu deş. ²¹ Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı.

²² I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan:

- Xərne kaahinus məxüdnə cuvab qelen?

²³ I'see mang'us alidghuniy qele:

- Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neni y qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə?

²⁴ Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xənnə kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ıxele.

Pyoturee q'od'esiy xhebid'es I'sa dyats'ava eyhe

²⁵ Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan:

- Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor?

Mang'vee «De'eşva» alidghuniy qele.

²⁶ Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee ı'xı' k'ırı g'a'açquyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan:

- Mang'uka sacıgee zak'le ğu dışdiy bağee g'acu?

²⁷ Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a.

I'sa Pilatisne

²⁸ Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe Pilatne[§] sarayeeqa qıkkeka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxıne otx-huniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. ²⁹ Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığec'u, eyhen:

- Nena bınahne İng'ulqa g'iviyxhe?

³⁰ Manbışe Pilatis alidghuniy qele:

- Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy.

³¹ Pilatee manbışik'le eyhen:

- Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışis sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatik'le eyhen:

- Şaqa vuşumecar gik'asda ıcaaza deşda.

³² Məxüd I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenva eyxhe^{*}. ³³ Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen:

- Yahudeeşına Paççah Ğune?

³⁴ I'see alidghuniy qele:

- Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebınbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu?

³⁵ Pilatee eyhen:

- Zı Yahudeençe deş vor. Ğu yizde xıyaqa yiğne milletniy kaahınaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı?

³⁶ I'see mang'us alidghuniy qele:

- Yızda Paççahıyvala ine dyunyeykena deş vob. Yızda Paççahıyvala ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yızde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xıyaqa qımelecenva saç'ivkasınbiniy. Yızda Paççahıyvallame inçena deş vob.

³⁷ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

- Ğu manke Paççahne?

I'see alidghuniy qele:

- Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixxhesın.

³⁸ Pilatee Mang'uke qiyghan:

- Hək'en sura vodunne?

Man qiyghuniyle qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qığec'u, manbışik'le eyhen:

- Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş. ³⁹ Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ikkanxhee, vuşdemee «Yahudeeşına Paççah» g'aykkas?

⁴⁰ Manbışe alidghuniy qeleng'a, ts'ırbı hı'ı eyhen:

[‡] **18:20** 18:20 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga. **§ 18:28** 18:28 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhına Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışıl xəbvalla hav'u. ^{*} **18:32** 18:32 I'see ögilycad Vuc çarmıxıl qık'asva eyhe (ilyaake 3:14; 8:28; 12:32). Roma imperiyee çarmıxıl gıvaxpınnıyxhe gyabat'anbı. Mana nekke yı'q'na caza vuxha. Məxüd g'elil qeepxhayne, cuvabıl k'ırı ilydiyxhene nukaraaşik ha'a ıxha. Roma imperiyeyn hassırınxhiy, Yahudeeşe I'sa g'ayeçqa huvuniy gik'as.

- Mana deş, Barabba g'aykke!
Barabbamee g'uldur ıxha.

19

Pilatee İ'sa çarmıxılq qıkkəeva eyhe

¹ Manke Pilatee İ'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka. ² Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelq gıyxhe, paççahılq xhineeyid, tanalq ç'əran tanalinbı alya'a. ³ Manbı İ'saysqana qabı «Yahudeeşina Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays İ'ıyxə ıxha.

⁴ Pilat meer g'aqa qığec'u, Yahudeeşik'le eyhen:

- Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykiva sayid şok'le g'acecenva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe.

⁵ Mane gahıl İ'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa qığec'e. Pilatee manbışik'le eyhen:

- Mana İnsan haane!

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'irbı ha'a.

Pilatee manbışik'le eyhen:

- Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.

⁷ Yahudeeşine ç'ak'ınbışe mang'us alidghuniy qele:

- Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qık'as ıkkın, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva.

⁸ Pilatık'le man g'ayxhume, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal. ⁹ Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, İ'sayke qiyghanan:

- Ğu neñcene vor?

İ'see mançis alidghuniy qele deş. ¹⁰ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

- Zasne alidghuniy qidele? Vak'le ats'a dışde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılq ts'its'a'asır zasse əxə?

¹¹ İ'see mang'us alidghuniy qele:

- Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançıl-allad Zı yiğne xılyaqa quvuyng'ulq valeb geeb bınah gyooxha.

¹² Mançile qiyğar Pilatus Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irıka eyhen:

- Ğu Mana g'aykkee, Ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılq g'elil qıxhay eyxhe.

¹³ Pilatık'le manva g'ayxhume, İ'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cıge giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.) ¹⁴ Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe. ¹⁵ Manbışe ts'irbı ha'a, eyhen:

- De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılq ts'its'e'e!

Pilatee manbışike qiyghanan:

- Vuşda Paççahne çarmıxılq ts'its'e'e?

Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe alidghuniy qele:

- İmperatorule Ğayrı şaqa paççah deşda!

¹⁶ Manke Pilatee İ'sa çarmıxılq ts'its'e'eva manbışisqa qele.

Eskeraaşe İ'sa aqqı, qıkkəkkana. ¹⁷ İ'see çarmıxı Vuceedad alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhene cıgeeqa ilqec'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.)

İ'sa çarmıxılq ts'its'a'a

¹⁸ Maa'ar İ'sayle Ğayrı q'öyre insanır çarmıxılq ts'its'a'ana. Manbışda sa İ'sayne sağıl, manasar solul ıxha. İ'sa Vuc manbışde yı'q'nee ıxha. ¹⁹ Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğaçena İ'sava» ok'an hı'ı, çarmıxıl ooa gıvaxana'a.

²⁰ İ'sa çarmıxılq ts'its'iyn cıga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbışe man otk'unıynbı qətq'l'ıynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaaşine, latınne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha. ²¹ Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbışe Pilatık'le eyhen:

- «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vucee Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne.

²² Pilatee alidghuniy qele:

- Zı ok'anasin otk'unıyn.

²³ İ'sa çarmıxılq ts'its'iyn gahıl, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskerıs cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyın cıga deşın, sa bıkırne parçeykecad hı'ıyn gurt ıxha. ²⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

- İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha.

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe:

«Yızın tanalınbı cos bit'al ha'as,

yizde tanalınçinemee çöp k'eççes».*

²⁵ I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. ²⁶ I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen:

- Yed, ina yiğna dix vor!

²⁷ Qiyğa telebayk'led eyhen:

- İna yiğna yed vor!

Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka.

I'sayn qik'uy

²⁸ Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkrıxha g'acu, eyhen:

- Xhyan ikkan!

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe.

²⁹ Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yoof'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'ı'şılqa gupk'a qı'xı', I'sayne ghalesqa qa'a. ³⁰ I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkrıxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qıgeç'en.

³¹ Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatıke «Çarmılqa ts'its'av'uyınbın g'elin barkv'ı haq'var hı'ı', qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqgeva» eyhe. Manbışis qüvxüynbı Şabbatne yiğıl çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yiğıl xədn bayram ıxha. ³² Manke eskerar abı, I'sayka çarmılqa ts'its'av'uyne insanaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a. ³³ I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş. ³⁴ Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse.

³⁵ Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an.

³⁶ Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş»†. ³⁷ Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbışe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas»§.

I'sayn k'eyxhiy

³⁸ Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatusqa arı, I'sayn mayıt qeçqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəyq'ənvə, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yüsufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an. ³⁹ Yusufukasana Nikodimır ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xənde arımani. Nikodimee xhebt's'al (30) kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle. ⁴⁰ I'sayn mayıt çarmıxıle gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis sik'ı, ətirbışikə katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar. ⁴¹ I'sa çarmılqa ts'its'iyne cıgee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxına sa mağara vuxha. ⁴² Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qöova, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20

I'sa üç'ür qexhe

¹ Ülcümne ts'ettiynə yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghalençe g'avsu g'ooce.

² Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

- Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş.

* **19:24** 19:24 İnexüd Zaburee otk'un (21:19). † **19:31** 19:31 G'elin barkv'ı haq'var hı'ı': Misayne Q'aanune gıvaxın gyapt'ıynbı verğ ky'oocesse yivele g'avşes vukkanva otk'un. Çarmılqa ts'its'av'uyınbımee mankecab habat'a vuxha deş. Manbışe sabaranbın hapt'ıy xılece yiğbına ts'its'exhe ıxha. Manbı çarmıl xıleppişikə gıvaxın vuxhayke, manbışisse avts'esinmeen nafas alışşes əxə ıxha deş. Mançıl-allab manbı sık'ılbaxheeyib g'elilqa suğootsasniy vukkan. Gıvaxınne cıgee g'elybı haq'var hı'ıynbımee, g'elybışe uvqıdyaaqava, nafas haxıles dəxi' zaraba habat'a vuxha. ‡ **19:36** 19:36 İnexüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabə otk'un (Qıgeepçiy 12:46).

Maad Peesaxne bayramıs gyuvk'iyne urgne hək'ee otk'un. § **19:37** 19:37 İnexüd Zakariye peyğambarne kitabə (12:10).

³ Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığeepç'i, mağaraysqana avayk'an. ⁴ Mana q'öyürsana sacıgee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'irra zaara i'ğiykir, mağaraysqa ögil hiyxhar. ⁵ Mana k'yorzul aqa ilyakkimee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. ⁶ Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy ⁷ I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanike curayba gyuvxhu vuxha. ⁸ Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. ⁹ Manbişe I'sa hapt'ıynbişde yı'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş. ¹⁰ Qiyğa telebabı xaybişeeqa siviyk'al.

I'sa Magdaleençene Mayramısqa arayle

¹¹ Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka. ¹² Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaiik g'ece. Manbişda sa I'sayn mayıt gixhxhiyne cigayne vuk'ulyneane cigee, manasar g'elybımane cigee gyu'ur ıxha.

¹³ Manbişe qiyghan:

– Zöiyfa, nya'a geeşe?

Mayrameeyid manbişik'le eyhen:

– Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gixhxhiyd ats'a deş.

¹⁴ Man uvhu yı'q'əlqa ileekiyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş.

¹⁵ I'see məng'ıke qiyghanan:

– Zöiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a?

Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen:

– Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayıy gixhxhu zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alıyart'as.

¹⁶ I'see məng'ık'le eyhen:

– Mayram!

Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen:

– Ravvuni!

(Mə'əllimva eyhen vodun.)

¹⁷ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Zı ıqmaqqa, Zas Dekkisqa ıleçç'es ikkan. Yızde çocaaşısqa hark'ın, manbişik'le eyhe: «Yızde Dekkine – vuşde Dekkine, Yızde Allahne – vuşde Allahne k'anyaqa ıleçç'ə».

¹⁸ Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbişik'le eyhen:

– Zak'le yışda Xərna g'acu!

Mang'vee cek'le hucoovayıy uvhu, man yuşan ha'an.

I'sa telebabışısqa arayle

¹⁹ Ülycümne ts'ettıyne yığıne, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəvəyq'ənvə, telebabınane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

– Şos salam vuxhena!

²⁰ Manud uvhu, telebabışik'le Cun xıleppıyıy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yışda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı. ²¹ I'see manbişik'le meed eyhen:

– Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyn xhinne, Zınab şu g'uxoole.

²² Manud uvhuyle qiyğa, I'see manbişik'le uf av'u, eyhen:

– Muq'addasın Rı'h aleet'e! ²³ Şavnıeyiy şu bınahile ılg'eepç'i, manbişda bınah havaakalasda, şavnıeyiy bınahile şu ılyhıdeepç'i, manbişda bınah havaakalas deş.

I'sa Tomasısqa arayle

²⁴ Yıts'ıq'vəne (12) telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbişde k'ane ıxha deş. ²⁵ Manesa telebabışe Tomasık'le «Yışda Xərna g'acuvə» uvhume, mang'vee eyhen:

– G'adaxbişe Mang'une xılepbışik hı'ıyn cigabı g'ıdecu, mançık zı t'ub sıdyoot'eene, ak'vaaykız xıl qıdet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhe deş.

²⁶ Molyne yığıle I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbişik'e eyxhe. Akkabı qı'ı ıxheeyid, I'sa aqa ikkeç'əna. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

– Şos salam vuxhena!

²⁷ Mançile qiyğa Tomasık'le eyhen:

– T'ub ınyaqa hopke, Yızde xıleppışıqa ilekke. Xılid hotku, Yızde ak'vaalqa gixhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe!

²⁸ Tomasee Mang'us alidghınyıy qele:

- Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor!
²⁹ I'see mang'uk'le eyhen:
 - Vak'le Zı g'acuyñçıl-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nimee baxtivarariy!
³⁰ I'see telebabışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş. ³¹ İnyaa otk'unınbı, mançıl-alla otk'un, I'sa Masixh* ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doyluqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışısa dı'm'ır vuxhes.

21

I'sa telebabışısqa golyune k'aneqa arayle

¹ Sabara gahıle I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabışısqa arayle. Man inəxüd ıxha: ² Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dıxbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacıgeeqa savayle. ³ Şimon-Pyoturee manbışik'le eyhen:

- Zı baluğ aqqas ı'qqə.
 Mansanbışed mang'uk'le eyhen:
 - Şınab vaka vüqqə.

Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa gıvıy'ar. Mane xəmdə manbışısse vuççud aqqas əxə deş.

⁴ Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axhxhe deş.

⁵ I'see manbışik'le eyhen:
 - Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne?
 Mang'us alıdgınıy qele:

- De'eş.

⁶ I'see meed eyhen:

- Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın.

Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen baluğ qadayle, manbışısse yı'q'valıke tor qıgaççes dəxə aaxva. ⁷ Manke I'says geer ıkkanne telebee Pyoturuk'le eyhen:

- İna yışda Xərna vor.

Şimon-Pyoturuk'le mana yışda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyın tanalınbı culqa alıt'ır, xhıneeqa ayhe. ⁸ Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eeab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş (200) xılekkumnacab xhıneeqa ıkkəepç'ı vuxha. ⁹ Manbı lotk'eençe qıgeepç'ımee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çılqa gıxhxhiyn baluğiy çine k'anedın gıney g'eece. ¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

- Həşde şu aqqıyne baluğaasıke qale.

¹¹ Şimon-Pyotur lotk'eeqa ılqəç'u, vəşşe xhots'ale xhebillə (153) xədnı baluğnan tor ts'ts'ı'ı, golyune mıgıleqqa qadayle. Baluğar geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş. ¹² I'see manbışik'le eyhen:

- Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne.

Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yışda Xərna ıxhay ats'annıy. ¹³ I'sa k'anyaqa qarı, manbışıs gıneyiy baluğ hele.

¹⁴ I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, xhebır'es telebabışısqa arayle.

I'sayna Pyoturukana gaf

¹⁵ Miç'eediynə otxhuniyle qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışıs Zı ıkkanañçile, geerne ıkkana?

Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

- Ho'o, yızda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ıkkıykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

- Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne.

¹⁶ Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, vas Zı ıkkannane?

Mang'veeyid I'sayk'le eyhen:

- Ho'o, yızda Xərna, Vak'le zas Ğu ıkkıykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

* **20:31** 20:31 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədət ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esin I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaasıke g'attıxhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

- Yizde vəq'əbişda hee'e.

¹⁷ Xhebid'es Pyoturuk'le eyhen:

- Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Pyoturee xhebid'es Isee cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghumiys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen:

- Yizda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

- Hark'ın, Yızın vəq'əbi uxhiyxhne. ¹⁸ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalinbı ali'i, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xileppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkaneçar cigeeqa ikkees.

¹⁹ Məxüdü Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ixha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen:

- Zaqar qihna qora.

²⁰ Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkana teleba coqar qihna qöo g'eece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alırxhu «Yizda Xərna, Ğu mering'une xıyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghunna teleba mana ixha. ²¹ Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen:

- Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

- Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora.

²³ Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykıninxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu.

²⁴ Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ixhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob.

²⁵ I'see hı'ıyn geed medın karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hı'ıynmeen gırgın karbı sassadna otk'unıynxhiy, otk'unıynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Cühüt'yaasis otk'unin kağız

11

⁸ Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixxhı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa ı'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa çığeç'e. ⁹ Mana inyamıka cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeeab manar, dix I'saq'ır, neva Yaaq'ubur menne cigayn insanar xhinne çadırbışee aaxva vuxha. I'saq'ısıd Yaaq'ubusud cus xhinne man mirasna cuvab huvu ıxha. ¹⁰ Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbınanayiy memarır Allahnana İyerusalimniy gozet haa'a.

¹¹ İbrahimın senbı ilğeeç'u ıxheeyid, Sarraysse vuxhne eexvas deexə yixheeyir, inyam ıxhal-alla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-alla.

¹² İnəxüid İbrahimıke, tan q'əs qıxhəyne sa insanıke xəədin xənebımeen, deryahne mıglekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle.

¹³ Man gırğın insanar inyamıka, cos cuvab huvuyın kar g'ıdecu habat'a. Manbışik'le man karbı əq'ənanəçecad g'acu şadəbaxhenbı. Manbışe coled alqa eyheyınniy şı menne cigeeçə qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iyene aq'val. ¹⁴ Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıka həgvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay. ¹⁵ Manbışde fikree saccu co qığəepç'ına ölka vuxhayıxhiy, manbışisse maqa savaak'alas vəxəsnıbnıy. ¹⁶ Manbışıs yugna xəybışeena vatan vukkan vuxha. Allahee manbışıs şahar alyav'u. Mang'us ine insanaşıl-alla naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes.

¹⁷⁻¹⁸ Allahee İbrahimıs cuvabniy huvu: «I'saq'ıke g'abıynbı yığna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad İbrahim siliys ı'xı'yne gahıl, mang'vee inyamıka, qıdıykkın cuqa vornacar sa dix I'saq' q'urbanna allya'as ıkkekkə. ¹⁹ Mang'une fıkrəe ts'ettiykecad Allahusə hapt'ıynbıb muğur qaa'as vəxənbıva ıxhal-alla, hapt'ıynbışısse xhinne, mang'vee I'saq' yı'q'ələqa alyarat'a.

²⁰ I'saq'ee, cune dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'lelqa qalesde yığbışıs inyamıka xayır-düə hoole.

²¹ Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne q'önesə duxays inyamıka xayır-düə hoole. Qiyğar cune əsaak qırzıl Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ubee otk'unin kağız

İn kağız Yaaq'ubee, I'sa Masixhne xınee otk'unva eyhe. Mana I'sa Masixhne İyerusalimeene ummatna xərna ıxha.

Yaq'ubee man I'sayne cühüt' telebabışisva otk'un. Mançil-allad mang'vee ek'da-ek'da cühüt' yaaşine Muq'addasne Otk'unıybışeençen misaalabı qalya'a ıxha. Mang'vee imanıs sik'ı nəxübiy i'mi'rı haa'as vukkanva otk'un. Sayid mang'vee karnanbışideyir kar deşinbışde, düəyne, sabırne, mizene hək'ee oyk'an. Yaq'ubne q'omane, ts'eppiyne fikrışda sa – iman çis sik'ıyn işbı dena qek'an.

Yaaq'ubee salam hoole

¹ Zı Yaaq'ub Allahnayıy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'ıq'vəne (12) İzrailıne nasılıs salam hoole!

K'orana ək'eliy iman

² Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışika siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe. ³ Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xi'yxəmee, şos sabır xət qexhe. ⁴ Sabır vuşde ad manimee xət qıxhes ıkkən, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecəna. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hıvxharasınbı. ⁵ Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hıvdıyxharxhe, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdıyıkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole. ⁶ Şavaayıy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhəcen, hasre mançılqa inyam he'ecən. Vooxheye-dyooxheyeva eyhenar, mıtısın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mırtık akar. ⁷ Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbe helesınnıyxhanva. ⁸ Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş.

Karnanayıy kar deşda

⁹ İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına cıga vaats'a vuxhes vukkan. ¹⁰ Karnang'uk'lemee cuna avqana cıga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hu'ç'ı'ğənasda. ¹¹ Veriğ qiğevç'umee, mançine yıssıxaalın ok' qooqqa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagiyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbışee k'eçe.

Siliys üvxiyne hək'ee

¹² Siliys i'xi'yxəmee, sabır hı'ına insan nımee baxtıvariyl! K'anyaqqamee öörxı'ıng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışisda i'mi'rı hevles. Allahee mana pay Vuc ıkkənən bışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu. ¹³ Siliys i'xi'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xi'yxəva» immeyhəcen. Allah Vuc pısdə karbışika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pısdə karaka siliys i'xi'yxənə deş. ¹⁴ Gırgın insanar cos ıkkənne karbışıncab siliys üvxi'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a. ¹⁵ Qiyğa man ıkkənən kar yik'ek at'ıtq'ınxhe, sıyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana.

¹⁶ Zas vukkanan çocar, horan humoot'alçen! ¹⁷ Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçənı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyın vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebi itxhun. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. ¹⁸ Mang'vee şı qopkune cuvabıka ipxhun. Mang'us Cus vukkiyıkın, şı g'əvxü, Vuçe itxhunne karbışın ts'eppiynbı hav'u.

Allahee eyhen g'ayxı, man hı'iy

¹⁹ Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırgıne insanaaşe k'ırı alıxhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecən, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecən, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecən. ²⁰ İnsan qəlikanang'a, mang'vee Allahıs ıkkənən qotkun karbı ha'a deş. ²¹ Mançıl-allab pısvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alıxhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançe avqa ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecən. Mançısse şu g'attıvxhan ha'as vəəxə.

²² Allahee eyhençil saccu k'ırıcad deş alıxhxhes ıkkən, mançin eyhenıd ha'as ıkkən. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe. ²³ Uvhuyn g'ayxı man hıdy'a'na, naxvareeqa ilyakkane insanık akar: ²⁴ Mana cuqacar ilyakki, şaqana ark'ınmėeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan. ²⁵ Şavaayıy Allahna qopkuna, g'attıvxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxıyn yik'el hıxan hıdy'a'a, məxrına insan cune işee baxtıvar ixhes.

²⁶ Vuşde neng'unemecad ək'eleeqa vucee Allahna yəq' avquva qöõxhee, məxrıng'usse mızib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscad hərbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. ²⁷ Allahne, yişde Dekkine ögil mətına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkıy yed dena avxuynbışıs, adamer dena avxuynbışıs dağamiyvaleeqa gypak'iməe, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqa ilydekkana.

2

Gırqınbı akaraba avqe

¹ Yızın çöcar, nureene I'sa Masıxhılqa, yişde Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqa aqqas ıkkın deş.

² Şu sabıyne cıgeeqa, hııb-qiıb q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalınbıyiy t'ubelib k'inəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalınçee ixheene. ³ Şu gıranın tanalınbı alı'ıyng'uqa ilyaakı: «Qora, ina yugna cıga vob, inyaa gyu'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybışeeacar gyu'reva» uvheene, ⁴ şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karaı'dəən fıkrınan haakımar xhınne qeebaxhe.

⁵ Zas vukkanan çöcar, həşde şu zal yugda k'ırı alıxhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşınbı g'əvxü, manbışıs geed iman huvu. Mang'vee cuvabnıyı huvu, Cuna Paççahıyvalıa Vuc ıkkanne gırqıng'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşınbışıs ha'as. ⁶ Şumee kar deşda uleke alışşu. Nya'a, şu karnanbışe dışde hooç'an-g'ooç'an, məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? ⁷ Nya'a, manbışe dışde, vuşde Xəring'un I'sa Masıxhın do g'eliqqa hele?

⁸ Allahne Paççahıvalıne Q'aanunee otk'un vod: «*Vas k'anena, vas ğu nəxürıy ıkkın həməxür ıkkıyknə*». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. ⁹ Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a. ¹⁰ Şavaayıy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hıdyaa, gırqına mansançına bınah mang'us vob. ¹¹ «*Zına hıma'ava*» Uvhuıng'ee «*Gımek'avad*» uvhuıynnıy. Ğu zına hıdyı'ı, insan gık'veene, meer Q'aanunun eyhen hıdyaa'ana xhınnecar eyxhe.

¹² Allahee insanar g'attıvıxhan haa'ane Q'aanunus sİK'ı şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançıl-allad ghalençe qı'ğəənçılqab, şu ha'ançılqab yugba fıkrı hevle. ¹³ Rəhı'm hıdyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıxaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan məhkama alğahas.

İmanıy işbı

¹⁴ Yızın çöcar, şavaameecad «Zaqqa iman vodva» eyheme, çıs sİK'ınıd işbı hıdyaa'mee, nya'a, mançıke hucoone ixhes? Məxdıne imanısse mana g'attıxhan ha'as əxəyee? ¹⁵ İlyaaake, vuşde çocuqayee, yıçuyqayee tanalqa alyaa'anıy otxhanan kar deşxhee, ¹⁶ şunad manbışıs ıkkanne karbışın nencad hıdevu, manbışık'le «Nişınacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançıke manbışıs hucoona hıyxhar? ¹⁷ İmanid həməxüdüd vod, şoqa mançıs sİK'ıyn işbı deşxhee, man qık'ıyn xhınne eyxhe.

¹⁸ Vuşde şavussemecad eyhes əxə: «*Vaqqa iman vod, zaqad mançıs sİK'ıyn işbı*». Vasse yığın iman mançıs sİK'ıyn işbı dena hagvas əxəsınne? Yızın imanıd yizde işbıdcad hagvas. ¹⁹ Ğu Allah sa vornava ınyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cınaaşed ınyam ha'an, Mang'ule qəttq'ı'n, mançısıb zeze ooxhana.

²⁰ Ək'el deşda insan, vak'le mançıs sİK'ıyn işbı denan iman nişiscad karaı'dəəva ats'anne? ²¹ Yişda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dıx I'saq' q'urbınbı allyaa'ane cıgalqa gıxhxhımee dışdıy, Allahee mana qorkunava uvhu? ²² Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançıke cureedaxhxhe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hıgu. ²³ Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'unın eyxhe: «*İbrıhımee Allahee uvhuıynçılqa ınyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhınne hı'sab ha'a*». İbrıhımık'led Allahna hambazva eyhe. ²⁴ Şok'lecad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'ıyne işbışıkır çıkana qorkuna eyxhe.

²⁵ Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qıyeele'e. Məng'ee ızrılybışe g'axuvıynbışıs aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u*. Nya'a mana, mane yıce hav'ıyne işıl-alla dışdıy qorkuna hı'sab hey'ı?

* 2:25 2:25 Allahee cos helesva uvhuın cıgıbı İzrılybışe aqqımee, manbı qabı hıvıyxharanbı İyerıxon eyhene şaharısqa. Manbışe şahareeqa q'öyre caasus g'ıxele. Raxav eyhene zöıyfee manbı şaharne ç'ak'ınbışıle dyugul haa'a. Mana şahar İzrılybışe avqımee, mane zöıyfaykıy məng'ı'ne k'anenbışık soot'a deş. Manbı qıyğa İzrılyıne mıletıl ulyoocka.

²⁶ Nəxdiy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çis sik'ıyn işbı dena qek'a.

3

Mizene hək'ee

¹ Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimar mooxhecen. Şok'le ats'an, şi, mə'əllimaşe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles. ² Yişde gırgıng'vee gellesde işbışee bınah haa'a. Şavaayıy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xile aqqas əxəna insan vor.

³ Balkanaşe şi eyhen he'ecenva, şi mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şi mana şas vukkanne suralqa alivk'ar haa'a. ⁴ İlyaaqe, nimee xədn gamı ixheeyid, nimee ç'ak'ın mıtısbı e'eeıyid, man ar ulyorzulyung'vee k'inne ruluka, cus ıkkanne suralqa he'ekka. ⁵ Mizenuğ həməxüđ ha'a, tanan sa k'inin sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna xhinne Haagva. İlyaaqənde, sa k'inne ts'ünqün bıkırın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. ⁶ Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabışde əree nekke qopkvulla deşın əzaa vor. Mançin insan bıkırır əqə'əna. Mana cehinnyamuke g'ooxha, qiyğab mançin i'mı'rcab gyooxhan ha'a.

⁷ Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşısse saq'vana'as əxənbı. ⁸ Miz saq'vana'asmeə insanaaşısne neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob.

⁹ Şi mane mizeka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısıb bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? ¹⁰ Sa ghalençecab şukurub, bed-düəyib qıgəəna. Yızın çocar, məxüđ ixhes ıkkın deş. ¹¹ Sa xhyan i'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ıdçeç'ənnexhe? ¹² Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangışsəb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxüdüđ, sa xhyan i'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan i'lqəən deşxhe.

Xəənçəna k'orana ək'el

¹³ Vuşde yı'q'nee, k'orana ək'elynanayıy k'oran ats'alyanana vornane? Vuceedar vuc axtı qıdy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne i'mrəeka, vucee hı'yın yugun işbı k'orane ək'elika hı'ıva hagvecen. ¹⁴ De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyulla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüđ hor ha'a. ¹⁵ Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkəna vob. ¹⁶ Nyaabiy insanaşe conacab haa'a, paxılıyullab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalyby eyxhe.

¹⁷ Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, siç'dekvana, g'üvənanəna, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıdqyaaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. ¹⁸ İnsanaaşın uğoodıybıyiy duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalın şagav sa'a.

4

Dyuneykana hambazıyulla, Allahıkana duşmanıyulla vob

¹ Nəçəne şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıyby eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod? ² Şos hucoomecad ıkkang'a, şosse man xilel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyulla haa'a şos hucoomecad ıkkannmee, man kar xilel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hıdeqqava, şoqa man kar deş. ³ Şu man heqqanud, şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pisde işbışis heqqava hıdele.

⁴ Allahne yəqqı'le qıkkeç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyuneykana hambazıyulla, Allahıkana duşmanıyulla vobna? İne dyuneyka hambazıyulla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a. ⁵ Sayıd şosqa həməxüđmede qöö, Muq'addasne Otk'unee həməxüđcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas rı'h hıvu? Mang'us şi vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şi Cule gıayrı mering'us i'bəədat ha'amee». ⁶ Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançil-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüđ eyhe:

«*Allahee cocab co axtıba
vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van,
Cocab co axtıba vukdekkannbışsimee
Cuna yugvalla Haagva*».

⁷ Mançil-allab Allahee eyhençıqa gyuv'ur-əza qeepxhe, iblisıs ıkkanan hıma'a, manke iblisid şoke hıxvasın. ⁸ Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qıxhes.

Binahnanbı, xıleppi hoğle, Allahne yöqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'ıbı mətte'e. ⁹ Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaşe! Hasre vuşun əğəna gyaşuyıqə, şadvallab derdıqla savk'lece. ¹⁰ Rəbbine ögil haaq'vıre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as.

¹¹ Çocar, sana-sang'une hək'ee pisin immeyhe. Şavaayıy çocune hək'ee pisin eyhe, şavaayıy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. ¹² Q'aanun Huvunar, Haakimır sa Allah vorna, gyapt'asib g'attıvxhan haa'asib vəəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a?

Umud valqa deş, Allahılqa hee'e

¹³ Həşde məxüd eyhenbişe k'ırı alixhxecen: «G'ıynayee, g'ıyqayee şı sa neneme şahareeqə hapk'in, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as». ¹⁴ Mançılqa axvee, şok'le g'ıyqa vuk'lelqa hucooome qales ats'ad deş. Yişda i'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'inna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne booğak akar. ¹⁵ Mançilesa şu eyhe: «Rəbbis ikkiykınee, hidyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». ¹⁶ Həşdemee şu, ğırğın vuşde xiledın xhinne, ğırğın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. ¹⁷ Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ikkanva ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5

Karnanbışılqa hixhar he'e

¹ Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbışıl-alla hülöbəxə gyaşe. ² Vuşun kar qı'çıyn, tanalqa alyə'anbıd guvayn otxhun. ³ Vuşun k'inəəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde aq'veeqə ulyozaras, mançin şu ts'ayın xhinne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yiğ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'ıyke aats'e deş. ⁴ Şu vuşun cigabı qiyşalanbışis hək' quvu deş. Həşde mançin vuşde aq'veeqə ts'ır haa'a. Xəybişde Xəring'uk'le Rəbbik'le qıvişalanbı hülöbəxə gyaşuy g'ayxhiyn. ⁵ Şu ç'ıyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaşe xhinne otxhunıy otxhun. ⁶ Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hidi'yincad kar gardanaqa gıxhxı, mana gik'u.

Sabırka vuxhe

⁷ Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırkı he'e. İlyaaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee ğıranın şagav aleylesmee nimee sabırkıyiy eyxhe. Mana tsuvulıyınd yuxhxhaniynd gyogıyıbı ixhesmee, sabırkle g'e'exhxha deş. ⁸ Şunab sabırka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qarıy k'ane qıxha vod. ⁹ Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena hıma'a'a. Yişda Haakim qalesın yiğid k'ane qıxha vod.

¹⁰ Yızın çocar, Rəbbine doyule yuşan haa'ane peyğambaraaşıke misaal aleet'e, əq'übabışis öörpxü, sabır hı'yıy xət qıxhe. ¹¹ Şı baxtıvararva ööpürıynbışik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırəne hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qiyğa mang'us xayır-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüd ha'a.

K'in g'ımıysar

¹² Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'ıyelqan nişilycad-alla k'in g'ımıysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'əşid» de'əş ixhecen. Deşxheəne, şu mançıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as.

Düəyna guc

¹³ Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpəqə. ¹⁴ Şoqa ik'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbine doyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. ¹⁵ İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbe mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıler ilyheç'esda. ¹⁶ Sana-sang'uk'le şu hı'yın bınahı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeepxhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə. ¹⁷ İlyas peyğambarı şına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyogıy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa xhebillə sennayıy yixhıble vazna gyogıy eyxhe deş. ¹⁸ Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybişe gyogıy gyoga'a, ç'ıyeynıd kar aleylya'a.

¹⁹ Yızın çocar, vuşda nenamecar Allahne yöqqı'le sark'ılee, şunar mana qorkune yöqqı'lqa sak'al he'ee, ²⁰ manke şok'le ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attıvxhan hı'ı, geedne bınahbışike havacı.